ห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ

สังยุตตนิกาย

๒๑๔.๓๑๑
ต ๙๗ ส
ล.๑๘ ฉ.๕

สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกํ

สุตฺตนฺตปิฏเก สํยุตฺตนิกายสฺส

สฬายตนวคฺโค

อหิสกตฺเถเรน เมธาธมฺมรเสน อาโท โสธิโต

อุตฺตมตฺเถเรน ธมฺมโกสาจริเยน

ปุน โสธิโต

ราชปฺปมุเขน สฺยามรฏฺฐวาสีนา มหาชเนน มุทฺทาปิโต

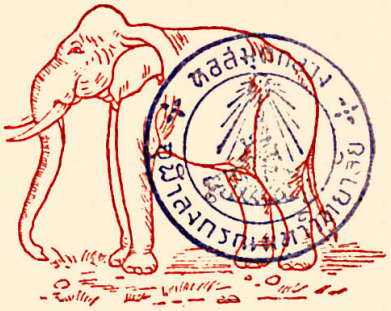

สฺยามรฏฺฐสฺส ราชธานิยํ
มหามกุฏราชวิทฺยาลเยน ปกาสิโต
พุทฺธปรินิพฺพานา ๒๔๗๐

๓๔๑๑

มีกรรมสิทธิตามพระราชบัญญัติ

กิตฺตนปตฺตํ

ปฐมปณฺณาสกํ องฺเก ๑
อนิจฺจวคฺโค .. ,,
ยมกวคฺโค .. ๘
สพฺพวคฺโค .. ๑๘
ชาติธมฺมวคฺโค .. ๓๒
อนิจฺจวคฺโค .. ๓๔
ทุติยปณฺณาสกํ .. ๓๗
อวิชฺชาวคฺโค .. ,,
มิคชาลวคฺโค .. ๔๓
คิลานวคฺโค .. ๕๖
ฉนฺนวคฺโค .. ๖๗
ฉพฺพคฺโค .. ๘๘
ตติยปณฺณาสกํ .. ๑๐๕
โยคกฺเขมิวคฺโค .. ,,
โลกกามคุณวคฺโค .. ๑๑๔
คหปติวคฺโค .. ๑๓๗
เทวทหวคฺโค .. ๑๕๗
นวปุราณวคฺโค .. ๑๖๖

จตุตฺถปณฺณาสกํ องฺเก ๑๗๙
นนฺทิกฺขยวคฺโค .. ,,
สฏฺฐีเปยฺยาโล .. ๑๘๗
สมุทฺทวคฺโค .. ๑๙๖
ขาสีวิสวคฺโค .. ๒๑๖
เวทนาสุตฺตํ .. ๒๕๔
ปฐมกสคาถวคฺโค .. ,,
รโหคตวคฺโค .. ๒๖๗
อฏฺฐสตปริยายวคฺโค .. ๒๘๕
มาตุคามสุตฺตํ .. ๒๙๖
เปยฺยาลวคฺโค .. ,,
มาตุคามพลวคฺโค .. ๓๐๔
ชมฺพุขาทกสุตฺตํ .. ๓๓๐
สามณฺฑกสุตฺตํ .. ๓๔๑
โมคฺคลฺลานสุตฺตํ .. ๓๒๓
จิตฺตคหปติปุจฺฉาสุตฺตํ .. ๓๔๗
คามณิสุตฺตํ .. ๓๗๖
อสงฺขตสุตฺตํ .. ๔๔๑
ปฐมวคฺโค .. ,,
ทุติยวคฺโค .. ๔๔๔

กิตฺตนปตฺตํ ๓

อพฺยากตสุตฺตํ องฺเก ๔๕๕

ปทานุกฺกโม .. ๔๘๓

อสาธารณนามานิ .. ๕๑๓

คาถานํ ปฐมปาทา .. ๕๑๔

ปทคฺฆปฺปเภโท .. ๕๑๕

สังยุตตนิกาเย

โสธนปตฺตํ

อสุทฺธปาโฐ	สุทฺธปาโฐ	
เนโสหมสฺม	เนโสหมสฺมิ	องฺเก ๓
ชาตธมฺมํ	ชาติธมฺมํ	.. ๓๒
สมฺม เทว	สมฺมเทว	.. ๔๖
ติฏฺฐต	ติฏฺฐติ	.. ๑๒๘
ยาว เทว	ยาวเทว	.. ๑๓๑
ลาภ	ลาภา	.. ๑๕๘
อนจฺจนฺติ	อนิจฺจนฺติ	.. ๑๗๘
๓๓๘	๒๓๘	.. ๒๓๘
กามเสฺนโส	กามเสฺนโห	.. ๒๓๔
เวทยต	เวทยติ	.. ๒๕๘
เวลาลิยํ	เวสาลิยํ	.. ๒๖๐
สุลาบีตํ	สุลภีตํ	.. ๒๗๘
โหต	โหติ	.. ๒๘๖
อเมหิ	อิเมหิ	.. ๒๙๘
ทานสมฺภูตาน	ทานสมฺภูตานิ	.. ๔๐๐
วกิรติ	วิกิรติ	.. ,,
นิยํ	นิรยํ	.. ๔๑๘

สุตฺตนฺตปิฏเก สํยุตฺตนิกายสฺส
จตุกฺโก ภาโค

สพายตนวคฺโค

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

อนิจฺจวคฺโค ปฐโม

[๑] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ จกฺขุํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ โสตํ อนิจฺจํ ยทนิจฺจํ ฯ เป ฯ ฆานํ อนิจฺจํ ยทนิจฺจํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ กาโย อนิจฺโจ ยทนิจฺจํ ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ

สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิปี นิพฺพินฺทติ โสตสฺมิปี นิพฺพินฺทติ ฆานสฺมิปี นิพฺพินฺทติ ชิวฺหายปี นิพฺพินฺทติ กายสฺมิปี นิพฺพินฺทติ มนสฺมิปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ[1] ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๒] จกฺขุํ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ โสตํ ทุกฺขํ ฯเป ฯ ฆานํ ทุกฺขํ ฯ ชิวฺหา ทุกฺขา ฯ กาโย ทุกฺโข ฯ มโน ทุกฺโข ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๓] จกฺขุ ภิกฺขเว อนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ โสตํ อนตฺตา ฯเป ฯ ฆานํ อนตฺตา ฯ ชิวฺหา อนตฺตา ฯ กาโย อนตฺตา ฯ มโน อนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ตติยํ ฯ

---

๑ วิมุตฺตมฺหีติปี ปาโฐ ฯ

[๔] รูปา ภิกฺขเว อนิจฺจา ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนิจฺจา ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก รูเปสุปิ นิพฺพินฺทติ สทฺเทสุปิ นิพฺพินฺทติ คนฺเธสุปิ นิพฺพินฺทติ รเสสุปิ นิพฺพินฺทติ โผฏฺฐพฺเพสุปิ นิพฺพินฺทติ ธมฺเมสุปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณีโย นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๕] รูปา ภิกฺขเว ทุกฺขา ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา ทุกฺขา ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๖] รูปา ภิกฺขเว อนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนตฺตา ยทนตฺตา

ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๗] จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ อตีตานาคตํ โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนสฺส ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตสฺมิ จกฺขุสฺมิ อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ จกฺขุ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนสฺส จกฺขุสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ โสตํ อนิจฺจํ ฯ ฆานํ อนิจฺจํ ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา อตีตานาคตา โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนาย ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตาย ชิวฺหาย อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ ชิวฺหํ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนาย ชิวฺหาย นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ กาโย อนิจฺโจ ฯเป ฯ มโน อนิจฺโจ อตีตานาคโต โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนสฺส ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตสฺมิ มนสฺมิ อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ มนํ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนสฺส มนสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๘] จกฺขุ ภิกฺขเว ทุกฺขํ อตีตานาคตํ โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนสฺส ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตสฺมิ จกฺขุสฺมิ อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ จกฺขุ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนสฺส จกฺขุสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯเป ฯ

ชีวฺหา ทุกฺขา อตีตานาคตา โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนาย ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตาย ชีวฺหาย อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ ชีวฺหํ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนาย ชีวฺหาย นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ กาโย ทุกฺโข ฯเป ฯ มโน ทุกฺโข อตีตานาคโต โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนสฺส ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตสฺมิ มนสฺมิ อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ มนํ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนสฺส มนสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๙] จกฺขุ ภิกฺขเว อนตฺตา อตีตานาคตํ โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนสฺส ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตสฺมิ จกฺขุสฺมิ อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ จกฺขุ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนสฺส จกฺขุสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯเป ฯ ชีวฺหา อนตฺตา อตีตานาคตา โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนาย ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตาย ชีวฺหาย อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ ชีวฺหํ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนาย ชีวฺหาย นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ กาโย อนตฺตา ฯเป ฯ มโน อนตฺตา อตีตานาคโต โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนสฺส ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีตสฺมิ มนสฺมิ อนเปกฺโข โหติ อนาคตํ มนํ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนสฺส มนสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ นวมํ ฯ

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

[๑๐] รูปา ภิกฺขเว อนิจฺจา อตีตานาคตา โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนานํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีเตสุ รูเปสุ อนเปกฺโข โหติ อนาคเต รูเป นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนานํ รูปานํ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนิจฺจา อตีตานาคตา โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนานํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีเตสุ ธมฺเมสุ อนเปกฺโข โหติ อนาคเต ธมฺเม นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนานํ ธมฺมานํ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหตีติ ฯ

[๑๑] รูปา ภิกฺขเว ทุกฺขา อตีตานาคตา โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนานํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีเตสุ รูเปสุ อนเปกฺโข โหติ อนาคเต รูเป นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนานํ รูปานํ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ

[๑๒] รูปา ภิกฺขเว อนตฺตา อตีตานาคตา โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนานํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีเตสุ รูเปสุ อนเปกฺโข โหติ อนาคเต รูเป นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนานํ รูปานํ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนตฺตา อตีตานาคตา โก ปน วาโท ปจฺจุปฺปนฺนานํ ฯ เอวํ

ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อตีเตสุ ขนฺเธสุ อนเปกฺโข โหติ อนาคเต ขนฺเธ นาภินนฺทติ ปจฺจุปฺปนฺนานํ ขนฺธานํ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหตีติ ฯ ทสมํ ฯ

อนิจฺจวคฺโค ปฐโม ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

อนิจฺจญฺ ทุกฺขญฺ อนตฺตา จ ตโย อชฺฌตฺตพาหิรา
ฯเปฯ ยทนิจฺเจน ตโย วุตฺตา เต เต อชฺฌตฺตพาหิราติ ฯ

ยมกวคฺโค ทุติโย

[๑๓] ปุพฺเพ เม ภิกฺขเว สมฺโพธาย อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิ-สตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ โก นุ โข จกฺขุสฺส อสฺสาโท โก อาทีนโว กิ นิสฺสรณ ฯ โก โสตสฺส ฯเปฯ โก ฆานสฺส ฯ โก ชิวฺหาย ฯ โก กายสฺส ฯ โก มนสฺส อสฺสาโท โก อาทีนโว กิ นิสฺสรณนฺติ ฯ ตสฺส มยฺห ภิกฺขเว เอตทโหสิ ย โข จกฺขุ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุข โสมนสฺส อย จกฺขุสฺส อสฺสาโท ย จกฺขุ อนิจฺจ ทุกฺข วิปริณามธมฺม อย จกฺขุสฺส อาทีนโว โย จกฺขุสฺมิ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหาน อิท จกฺขุสฺส นิสฺสรณ ฯเปฯ ย ชิวฺห ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุข โสมนสฺส อย ชิวฺหาย อสฺสาโท ยา ชิวฺหา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา อย ชิวฺหาย อาทีนโว โย ชิวฺหาย ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหาน อิท ชิวฺหาย นิสฺสรณ ฯเปฯ ย มน ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุข โสมนสฺส อย มนสฺส อสฺสาโท โย มโน อนิจฺโจ ทุกฺโข วิปริณามธมฺโม อย มนสฺส อาทีนโว โย มนสฺมิ ฉนฺทราค-วินโย ฉนฺทราคปฺปหาน อิท มนสฺส นิสฺสรณ ฯ ยาวกีวญฺจ ภิกฺขเว อิเมส ฉนฺน อชฺฌตฺติกาน อายตนาน เอว อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูต นาพฺภญฺญาสึ ฯ เนว ตาวาห ภิกฺขเว สเทวเก โลเก สมารเก

สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธึ อภิสมฺพุทฺโธติ ปจฺจญฺญาสึ ฯ ยโต จ โขหํ ภิกฺขเว อิเมสํ ฉนฺนํ อชฺฌตฺติกานํ อายตนานํ เอวํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสึ ฯ อถาหํ ภิกฺขเว สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธึ อภิสมฺพุทฺโธติ ปจฺจญฺญาสึ ฯ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาทิ อกุปฺปา เม วิมุตฺตี[1] อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปุนพฺภโวติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๑๔] ปุพฺเพ เม ภิกฺขเว สมฺโพธายา อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิสตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ โก นุ โข รูปานํ อสฺสาโท โก อาทีนโว กึ นิสฺสรณนฺติ โก สทฺทานํ ฯเปฯ โก คนฺธานํ ฯเปฯ โก รสานํ ฯ โก โผฏฺฐพฺพานํ ฯ โก ธมฺมานํ อสฺสาโท โก อาทีนโว กึ นิสฺสรณนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ ยํ โข รูเป ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อยํ รูปานํ อสฺสาโท ยํ รูปา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา อยं รูปานํ อาทีนโว โย รูเปสุ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ อิทं รูปานํ นิสฺสรณํ ฯ ยํ สทฺเท คนฺเธ รเส โผฏฺฐพฺเพ ยं ธมฺเม ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อยं ธมฺมานํ อสฺสาโท ยं ธมฺมา อนิจฺจา ทุกฺขา

---

๑ พ. เจโตวิมุตฺติ ฯ

วิปริณามธมฺมา อยํ ธมฺมานํ อาทีนโว โย ธมฺเมสุ ฉนฺทราค-วินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ อิทํ ธมฺมานํ นิสฺสรณํ ฯ ยาวกีวญฺจาหํ ภิกฺขเว อิเมสํ ฉนฺนํ พาหิรานํ อายตนานํ เอวํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นาพฺภญฺญาสึ ฯ เนว ตาวาหํ ภิกฺขเว สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธึ อภิสมฺพุทฺโธติ ปจฺจญฺญาสึ ฯ ยโต จ โขหํ ภิกฺขเว อิเมสํ ฉนฺนํ พาหิรานํ อายตนานํ เอวํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสึ ฯ อถาหํ ภิกฺขเว สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธึ อภิสมฺพุทฺโธติ ปจฺจญฺญาสึ ฯ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาทิ อกุปฺปา เม วิมุตฺติ อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปุนพฺภโวติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๑๕] จกฺขุสฺสาหํ ภิกฺขเว อสฺสาทปริเยสนํ อจรึ โย จกฺขุสฺส อสฺสาโท ตทชฺฌคมํ ยาวตา จกฺขุสฺส อสฺสาโท ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ จกฺขุสฺสาหํ ภิกฺขเว อาทีนวปริเยสนํ อจรึ โย จกฺขุสฺส อาทีนโว ตทชฺฌคมํ ยาวตา จกฺขุสฺส อาทีนโว ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ จกฺขุสฺสาหํ ภิกฺขเว นิสฺสรณปริ-เยสนํ อจรึ ยํ จกฺขุสฺส นิสฺสรณํ ตทชฺฌคมํ ยาวตา จกฺขุสฺส

นิสฺสรณํ ปญฺญาย เม เอตํ สุทิฏฺฐํ ฯ โสตสฺสาหํ ภิกฺขเว ฯ ฆานสฺสาหํ ภิกฺขเว ฯ ชิวฺหายาหํ ภิกฺขเว อสฺสาทปริเยสนํ อจริ โย ชิวฺหาย อสฺสาโท ตทชฺฌคมํ ยาวตา ชิวฺหาย อสฺสาโท ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ ชิวฺหายาหํ ภิกฺขเว อาทีนวปริเยสนํ อจริ โย ชิวฺหาย อาทีนโว ตทชฺฌคมํ ยาวตา ชิวฺหาย อาทีนโว ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ ชิวฺหายาหํ ภิกฺขเว นิสฺสรณปริเยสนํ อจริ ยํ ชิวฺหาย นิสฺสรณํ ตทชฺฌคมํ ยาวตา ชิวฺหาย นิสฺสรณํ ปญฺญาย เม เอตํ สุทิฏฺฐํ ฯเป ฯ มนสฺสาหํ ภิกฺขเว อสฺสาทปริเยสนํ อจริ โย มนสฺส อสฺสาโท ตทชฺฌคมํ ยาวตา มนสฺส อสฺสาโท ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ มนสฺสาหํ ภิกฺขเว อาทีนวปริเยสนํ อจริ โย มนสฺส อาทีนโว ตทชฺฌคมํ ยาวตา มนสฺส อาทีนโว ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ มนสฺสาหํ ภิกฺขเว นิสฺสรณปริเยสนํ อจริ ยํ มนสฺส นิสฺสรณํ ตทชฺฌคมํ ยาวตา มนสฺส นิสฺสรณํ ปญฺญาย เม เอตํ สุทิฏฺฐํ ฯ ยาวกีวญฺจาหํ ภิกฺขเว อิเมสํ ฉนฺนํ อชฺฌตฺติกานํ อายตนานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นาพฺภญฺญาสึ ฯเป ฯ อพฺภญฺญาสึ ฯ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาทิ อกุปฺปา เม วิมุตฺติ อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปุนพฺภโวติ ฯ ตติยं ฯ

[๑๖] รูปานาหํ ภิกฺขเว อสฺสาทปริเยสนํ อจริ โย รูปานํ

อสฺสาโท ตทชฺฌคมํ ยาวตา รูปานํ อสฺสาโท ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ รูปานาหํ ภิกฺขเว อาทีนวปริเยสนํ อจริ โย รูปานํ อาทีนโว ตทชฺฌคมํ ยาวตา รูปานํ อาทีนโว ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ รูปานาหํ ภิกฺขเว นิสฺสรณปริเยสนํ อจริ ยํ รูปานํ นิสฺสรณํ ตทชฺฌคมํ ยาวตา รูปานํ นิสฺสรณํ ปญฺญาย เม เอตํ สุทิฏฺฐํ ฯ สทฺทานาหํ ภิกฺขเว ฯ คนฺธานาหํ ภิกฺขเว ฯ รสานาหํ ภิกฺขเว ฯ โผฏฺฐพฺพานาหํ ภิกฺขเว ฯ ธมฺมานาหํ ภิกฺขเว อสฺสาทปริเยสนํ อจริ โย ธมฺมานํ อสฺสาโท ตทชฺฌคมํ ยาวตา ธมฺมานํ อสฺสาโท ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ ธมฺมานาหํ ภิกฺขเว อาทีนวปริเยสนํ อจริ โย ธมฺมานํ อาทีนโว ตทชฺฌคมํ ยาวตา ธมฺมานํ อาทีนโว ปญฺญาย เม เอโส สุทิฏฺโฐ ธมฺมานาหํ ภิกฺขเว นิสฺสรณเปริเยสนํ อจริ ยํ ธมฺมานํ นิสฺสรณํ ตทชฺฌคมํ ยาวตา ธมฺมานํ นิสฺสรณํ ปญฺญาย เม เอตํ สุทิฏฺฐํ ฯ ยาวกีวญฺจาหํ ภิกฺขเว อิเมสํ ฉนฺนํ พาหิรานํ อายตนานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นาพฺภญฺญาสึ ฯเป ฯ อพฺภญฺญาสึ ฯ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาทิ อกุปฺปา เม วิมุตฺติ อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปุนพฺภโวติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๑๗] โน เจหํ ภิกฺขเว จกฺขุสฺส อสฺสาโท อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา จกฺขุสฺมิ สารชฺเชยฺยุ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ จกฺขุสฺส

อสฺสาโท ตสฺมา สตฺตา จกฺขุสฺมิ์ สารชฺชนฺติ โน เจทํ ภิกฺขเว จกฺขุสฺส อาทีนโว อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา จกฺขุสฺมิ์ นิพฺพินฺเทยฺยุ์ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ จกฺขุสฺส อาทีนโว ตสฺมา สตฺตา จกฺขุสฺมิ์ นิพฺพินฺทนฺติ โน เจทํ ภิกฺขเว จกฺขุสฺส นิสฺสรณํ อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา จกฺขุสฺมา นิสฺสเรยฺยุ์ ยสฺมา จ ภิกฺขเว อตฺถิ จกฺขุสฺส นิสฺสรณํ ตสฺมา สตฺตา จกฺขุสฺมา นิสฺสรนฺติ ฯ โน เจทํ ภิกฺขเว โสตสฺส อสฺสาโท อภวิสฺส ฯ โน เจทํ ภิกฺขเว ฆานสฺส ยสฺสาโท ยภวิสฺส ฯ โน เจทํ ภิกฺขเว ชิวฺหาย อสฺสาโท อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา ชิวฺหาย สารชฺเชยฺยุ์ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ ชิวฺหาย อสฺสาโท ตสฺมา สตฺตา ชิวฺหาย สารชฺชนฺติ โน เจทํ ภิกฺขเว ชิวฺหาย อาทีนโว อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา ชิวฺหาย นิพฺพินฺเทยฺยุ์ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ ชิวฺหาย นิสฺสรณํ ตสฺมา สตฺตา ชิวฺหาย นิพฺพินฺทนฺติ โน เจทํ ภิกฺขเว ชิวฺหาย นิสฺสรณํ อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา ชิวฺหาย นิสฺสเรยฺยุ์ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ ชิวฺหาย นิสฺสรณํ ตสฺมา สตฺตา ชิวฺหาย นิสฺสรนฺติ ฯ โน เจทํ ภิกฺขเว กายสฺส อสฺสาโท อภวิสฺส ฯ โน เจทํ ภิกฺขเว มนสฺส อสฺสาโท อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา มนสฺมิ์ สารชฺเชยฺยุ์ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ มนสฺส อสฺสาโท ตสฺมา สตฺตา มนสฺมิ์ สารชฺชนฺติ โน เจทํ ภิกฺขเว มนสฺส อาทีนโว อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา มนสฺมิ์

นิพฺพินฺเทยฺยุ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ มนสฺส อาทีนโว ตสฺมา สตฺตา มนสฺมึ นิพฺพินฺทนฺติ โน เจทํ ภิกฺขเว มนสฺส นิสฺสรณํ อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา มนสฺมา นิสฺสเรยฺยุ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ มนสฺส นิสฺสรณํ ตสฺมา สตฺตา มนสฺมา นิสฺสรนฺติ ฯ ยาวกีวญฺจ ภิกฺขเว สตฺตา ยิเมสํ ฉนฺนํ อชฺฌตฺติกานํ อายตนานํ อสฺสาทญฺจ ยสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นาพฺภญฺญาสุ ฯ เนว ตาว ภิกฺขเว สตฺตา สเทวกา โลกา สมารกา สพฺรหฺมกา สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย นิสฺสฏา วิสญฺญุตฺตา วิปฺปมุตฺตา วิปริยาทิกเตน เจตสา วิหรึสุ ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว สตฺตา ยิเมสํ ฉนฺนํ อชฺฌตฺติกานํ อายตนานํ อสฺสาทญฺจ ยสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสุ ฯ อถ ภิกฺขเว สตฺตา สเทวกา โลกา สมารกา สพฺรหฺมกา สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย นิสฺสฏา วิสญฺญุตฺตา วิปฺปมุตฺตา วิปริยาทิกเตน เจตสา วิหรนฺตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๑๘] โน เจทํ ภิกฺขเว รูปานํ อสฺสาโท อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา รูเปสุ สารชฺเชยฺยุ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ รูปานํ อสฺสาโท ตสฺมา สตฺตา รูเปสุ สารชฺชนฺติ โน เจทํ ภิกฺขเว รูปานํ อาทีนโว อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา รูเปสุ นิพฺพินฺเทยฺยุ

ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ รูปานํ อาทีนโว ตสฺมา สตฺตา รูเปสุ นิพฺพินฺทนฺติ โน เจตํ ภิกฺขเว รูปานํ นิสฺสรณํ อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา รูเปหิ นิสฺสเรยฺยุ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ รูปานํ นิสฺสรณํ ตสฺมา สตฺตา รูเปหิ นิสฺสรนฺติ ฯ โน เจตํ ภิกฺขเว สทฺทานํ คนฺธานํ รสานํ โผฏฺฐพฺพานํ ธมฺมานํ อสฺสาโท อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา ธมฺเมสุ สารชฺเชยฺยุ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ ธมฺมานํ อสฺสาโท ตสฺมา สตฺตา ธมฺเมสุ สารชฺชนฺติ โน เจตํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ อาทีนโว อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา ธมฺเมสุ นิพฺพินฺเทยฺยุ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ ธมฺมานํ อาทีนโว ตสฺมา ธมฺเมสุ นิพฺพินฺทนฺติ โน เจตํ ภิกฺขเว ธมฺมานํ นิสฺสรณํ อภวิสฺส น ยิทํ สตฺตา ธมฺเมหิ นิสฺสเรยฺยุ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ ธมฺมานํ นิสฺสรณํ ตสฺมา สตฺตา ธมฺเมหิ นิสฺสรนฺติ ฯ ยาวกีวญฺจ ภิกฺขเว สตฺตา อิเมสํ ฉนฺนํ พาหิรานํ อายตนานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นาพฺภญฺญาสุ ฯ เนว ตาว ภิกฺขเว สตฺตา สเทวกา โลกา สมารกา สพฺรหฺมกา สสฺสมณ-พฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย นิสฺสฏา วิสญฺญุตฺตา วิปฺป-มุตฺตา วิปริยาทิกเตน เจตสา วิหรึสุ ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว สตฺตา อิเมสํ ฉนฺนํ พาหิรานํ อายตนานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต ฯเป ฯ ยถาภูตํ อพฺภญฺญาสุ ฯ อถ

ภิกฺขเว สตฺตา สเทวกา โลกา สมารกา สพฺรหฺมกา สสฺสมณ-พฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย นิสฺสฏา วิสญฺญุตฺตา วิปฺปมุตฺตา วิปริยาทิกเตน เจตสา วิหรนฺตีติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๑๔] โย ภิกฺขเว จกฺขุ๋ อภินนฺทติ ทุกฺขํ โส อภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขํ อภินนฺทติ อปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯเปฯ โย ชิวฺหา๋ อภินนฺทติ ทุกฺขํ โส อภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขํ อภินนฺทติ อปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯเปฯ โย มนํ อภินนฺทติ ทุกฺขํ โส อภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขํ อภินนฺทติ อปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ โย จ โข ภิกฺขเว จกฺขุ๋ นาภินนฺทติ ทุกฺขํ โส นาภินนฺทติ โย ทุกฺขา๋ นาภินนฺทติ ปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯเปฯ โย ชิวฺหา๋ นาภินนฺทติ ทุกฺขํ โส นาภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขา๋ นาภินนฺทติ ปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ โย มนา๋ นาภินนฺทติ ทุกฺขํ โส นาภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขา๋ นาภินนฺทติ ปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๒๐] โย ภิกฺขเว รูเป อภินนฺทติ ทุกฺขํ โส อภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขํ อภินนฺทติ อปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯเปฯ โย สทฺเท คนฺเธ รเส โผฏฺฐพฺเพ ธมฺเม อภินนฺทติ ทุกฺขั๋ โส อภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขํ อภินนฺทติ อปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ โย จ โข ภิกฺขเว รูเป นาภินนฺทติ ทุกฺขั๋ โส นาภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขั๋ นาภินนฺทติ ปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ

วทามิ ฯ โย สทฺเท คนฺเธ รเส โผฏฺฐพฺเพ ธมฺเม นาภินนฺทติ ทุกฺขํ โส นาภินนฺทติ ฯ โย ทุกฺขํ นาภินนฺทติ ปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๒๑] โย ภิกฺขเว จกฺขุสฺส อุปฺปาโท ฐิติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว ทุกฺขสฺเสโส อุปฺปาโท โรคานํ ฐิติ ชรามรณสฺส ปาตุภาโว โย โสตสฺส ฯเปฯ โย ฆานสฺส ฯ โย ชิวฺหาย ฯ โย กายสฺส ฯ โย มนสฺส อุปฺปาโท ฐิติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว ทุกฺขสฺเสโส อุปฺปาโท โรคานํ ฐิติ ชรามรณสฺส ปาตุภาโว ฯ โย จ โข ภิกฺขเว จกฺขุสฺส นิโรโธ วูปสโม อตฺถงฺคโม ทุกฺขสฺเสโส นิโรโธ โรคานํ วูปสโม ชรามรณสฺส อตฺถงฺคโม ฯ โย โสตสฺส ฯ โย ฆานสฺส ฯ โย ชิวฺหาย ฯ โย กายสฺส ฯ โย มนสฺส นิโรโธ วูปสโม อตฺถงฺคโม ทุกฺขสฺเสโส นิโรโธ โรคานํ วูปสโม ชรามรณสฺส อตฺถงฺคโมติ ฯ นวมํ ฯ

[๒๒] โย ภิกฺขเว รูปานํ อุปฺปาโท ฐิติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว ทุกฺขสฺเสโส อุปฺปาโท โรคานํ ฐิติ ชรามรณสฺส ปาตุภาโว ฯ โย สทฺทานํ ฯเปฯ โย ธมฺมานํ อุปฺปาโท ฐิติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว ทุกฺขสฺเสโส อุปฺปาโท โรคานํ ฐิติ ชรามรณสฺส ปาตุภาโว ฯ

[๒๓] โย จ โข ภิกฺขเว รูปานํ นิโรโธ วูปสโม อตฺถงฺคโม ทุกฺขสฺเสโส นิโรโธ โรคานํ วูปสโม ชรามรณสฺส อตฺถงฺคโม ฯ

โย สทฺทานํ ฯ โย คนฺธานํ ฯ โย รสานํ ฯ โย โผฏฺฐพฺพานํ ฯ โย ธมฺมานํ นิโรโธ วูปสโม อตฺถงฺคโม ทุกฺขสฺเสโส นิโรโธ โรคานํ วูปสโม ชรามรณสฺส อตฺถงฺคโมติ ฯ ทสมํ ฯ

ยมกวคฺโค ทุติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

สมฺโพเธน ทุเว วุตฺตา อสฺสาเทน อปเร เทฺว
โน เจเตน เทฺว วุตฺตา อภินนฺเทน อปเร เทฺว
อุปฺปาเทน ทุว วุตฺตา วคฺโค เตน ปวุจฺจตีติ ฯ

สพฺพวคฺโค ตติโย

[๒๔] สพฺพํ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ จกฺขุญฺเจว รูปา จ โสตญฺจ สทฺทา จ ฆานญฺจ คนฺธา จ ชิวฺหา จ รสา จ กาโย จ โผฏฺฐพฺพา จ มโน จ ธมฺมา จ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สพฺพํ ฯ โย ภิกฺขเว เอวํ วเทยฺย อหเมตํ สพฺพํ ปจฺจกฺขาย อญฺญํ ปญฺญเปสฺสามีติ ฯ ตสฺส วาจา วตฺถุ เทวสฺส ฯ ปุฏฺโฐ จ น สมฺปายเยยฺย อุตฺตริ๎ จ วิฆาตํ อาปชฺเชยฺย ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ยถา ตํ ภิกฺขเว อวิสยสฺมินฺติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๒๕] สพฺพํ ปหานาย โว ภิกฺขเว ธมฺมํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สพฺพํ ปหานาย ธมฺโม ฯ จกฺขุ๎ ภิกฺขเว ปหาตพฺพํ รูปา ปหาตพฺพา จกฺขุวิญฺญาณํ ปหาตพฺพํ จกฺขุสมฺผสฺโส ปหาตพฺโพ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺส-ปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ปหาตพฺพํ ฯ โสตํ ปหาตพฺพํ ฯ ฆานํ ปหาตพฺพํ ฯ ชิวฺหา ปหาตพฺพา รสา ปหาตพฺพา ชิวฺหาวิญฺญาณํ ปหาตพฺพํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส ปหาตพฺโพ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ปหาตพฺพํ ฯ กาโย ปหาตพฺโพ ฯ มโน ปหาตพฺโพ ธมฺมา ปหาตพฺพา

มโนวิญฺญาณํ ปหาตพฺพํ มโนสมฺผสฺโส ปหาตพฺโพ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ปหาตพฺพํ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว สพฺพํ ปหานาย ธมฺโมติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๒๖] สพฺพํ อภิญฺญาปริญฺญา ปหานาย โว ภิกฺขเว ธมฺมํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สพฺพํ อภิญฺญาปริญฺญา ปหานาย ธมฺโม ฯ จกฺขุํ ภิกฺขเว อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพํ รูปา อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพา จกฺขุวิญฺญาณํ อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพํ จกฺขุสมฺผสฺโส อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺโพ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพา รสา อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพา ชิวฺหาวิญฺญาณํ อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺโพ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพํ ฯ กาโย อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺโพ ฯ มโน อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺโพ ธมฺมา อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพา มโนวิญฺญาณํ อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพํ มโนสมฺผสฺโส อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺโพ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ

วา ตมฺปี อภิญฺญาปริญฺญา ปหาตพฺพํ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว สพฺพํ อภิญฺญาปริญฺญา ปหานาย ธมฺโมติ ฯ ตติยํ ฯ

[๒๗] สพฺพํ ภิกฺขเว อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย รูเป อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย จกฺขุวิญฺญาณํ ฯ เป ฯ จกฺขุสมฺผสฺสํ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา ฯ เป ฯ ทุกฺขกฺขยาย ฯ ชิวฺหา อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย รเส ฯ เป ฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสํ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ กายํ มนํ อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ธมฺเม ฯ เป ฯ มโนวิญฺญาณํ ฯ เป ฯ มโนสมฺผสฺสํ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ อิทํ โข ภิกฺขเว สพฺพํ อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ

[๒๗] สพฺพญฺจ โข ภิกฺขเว อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ

หอธรรมกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย รูเป อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย จกฺขุวิญฺญาณํ อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย จกฺขุสมฺผสฺสํ อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯเป ฯ ชิวฺหา อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย รเส ฯเป ฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ ฯเป ฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสํ ฯเป ฯ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ กายํ มนํ อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ธมฺเม ฯเป ฯ มโนวิญฺญาณํ ฯเป ฯ มโนสมฺผสฺสํ ฯเป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยายาติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๒๙] สพฺพํ ภิกฺขเว อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ ยญฺจ ภิกฺขเว จกฺขุ

เย จ รูปา ยญฺจ จกฺขุวิญฺญาณํ เย จ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา ฯเปฯ ยา จ ชิวฺหา เย จ รสา ยญฺจ ชิวฺหาวิญฺญาณํ เย จ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา ฯเปฯ โย จ มโน เย จ ธมฺมา ยญฺจ มโนวิญฺญาณํ เย จ มโนวิญฺญาณ-วิญฺญาตพฺพา ธมฺมา ฯ อิทํ โข ภิกฺขเว สพฺพํ อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ

[๓๐] สพฺพญฺจ ภิกฺขเว อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ ยญฺจ ภิกฺขเว จกฺขุ เย จ รูปา ยญฺจ จกฺขุวิญฺญาณํ เย จ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา ฯเปฯ ยา จ ชิวฺหา เย จ รสา ยญฺจ ชิวฺหาวิญฺญาณํ เย จ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา ฯเปฯ โย จ มโน เย จ ธมฺมา ยญฺจ มโนวิญฺญาณํ เย จ มโนวิญฺญาณ-วิญฺญาตพฺพา ธมฺมา ฯ อิทํ โข ภิกฺขเว สพฺพํ อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยายาติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๓๑] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา คยายํ วิหรติ คยาสีเส สทฺธึ ภิกฺขุสหสฺเสน ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ สพฺพํ ภิกฺขเว อาทิตฺตํ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อาทิตฺตํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อาทิตฺตํ รูปา อาทิตฺตา จกฺขุวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ จกฺขุสมฺผสฺโส อาทิตฺโต ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ

เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํ ฯ เกน อาทิตฺตํ ฯ ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิ ฯเป ฯ ชิวฺหา อาทิตฺตา รสา อาทิตฺตา ชิวฺหาวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อาทิตฺโต ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํ ฯ เกน อาทิตฺตํ ฯ ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิ ฯเป ฯ มโน อาทิตฺโต ธมฺมา อาทิตฺตา มโนวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ มโนสมฺผสฺโส อาทิตฺโต ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํ ฯ เกน อาทิตฺตํ ฯ ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ รูเปสุปิ นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ

วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ อิทมโวจ ภควา ฯ อตฺตมนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุ ฯ อิมสฺมิ จ ปน เวยฺยากรณสฺมิ ภญฺญมาเน ตสฺส ภิกฺขุสหสฺสสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจึสูติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๓๒] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ สพฺพํ ภิกฺขเว อนฺธภูตํ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อนฺธภูตํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อนฺธภูตํ รูปา อนฺธภูตา จกฺขุวิญฺญาณํ อนฺธภูตํ จกฺขุสมฺผสฺโส อนฺธภูโต ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนฺธภูตํ ฯ เกน อนฺธภูตํ ฯ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ อนฺธภูตนฺติ วทามิ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนฺธภูตา รสา อนฺธภูตา ชิวฺหาวิญฺญาณํ อนฺธภูตํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อนฺธภูโต ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนฺธภูตํ ฯ เกน อนฺธภูตํ ฯ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ อนฺธภูตนฺติ วทามิ ฯ เป ฯ มโน อนฺธภูโต ธมฺมา อนฺธภูตา มโนวิญฺญาณํ อนฺธภูตํ มโนสมฺผสฺโส อนฺธภูโต ยมฺปีทํ มโน-สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ

วา ตมฺปี อนฺธภูตํ ฯ เกน อนฺธภูตํ ฯ ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ อนฺธภูตนฺติ วทามิ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปี นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๓๓] สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสารุปฺปํ โว ภิกฺขเว ปฏิปทं เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ สาธุกं มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ กตมา จ สา ภิกฺขเว สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสารุปฺปา ปฏิปทา ฯ อิธ ภิกฺขเว จกฺขุं น มญฺญติ จกฺขุสฺมิ น มญฺญติ จกฺขุโต น มญฺญติ จกฺขุ เมติ น มญฺญติ ฯ รูเป น มญฺญติ รูเปสุ น มญฺญติ รูปโต น มญฺญติ รูปา เมติ น มญฺญติ จกฺขุวิญฺญาณํ น มญฺญติ จกฺขุวิญฺญาณสฺมิ น มญฺญติ จกฺขุวิญฺญาณโต น มญฺญติ จกฺขุวิญฺญาณํ เมติ น มญฺญติ จกฺขุสมฺผสฺสํ น มญฺญติ จกฺขุสมฺผสฺสสฺมิ น มญฺญติ จกฺขุสมฺผสฺสโต น มญฺญติ จกฺขุสมฺผสฺโส เมติ น มญฺญติ ยมฺปีทं จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี น

มญฺญติ ตสฺมิมฺปี น มญฺญติ ตโตปี น มญฺญติ ตำ เมติ น มญฺญติ ฯเปฯ ชิวฺหำ น มญฺญติ ชิวฺหาย น มญฺญติ ชิวฺหาโต น มญฺญติ ชิวฺหา เมติ น มญฺญติ รเส น มญฺญติ รเสสุ น มญฺญติ รสโต น มญฺญติ รสา เมติ น มญฺญติ ฯ ชิวฺหาวิญฺญาณำ น มญฺญติ ชิวฺหาวิญฺญาณสฺมิมฺ น มญฺญติ ชิวฺหาวิญฺญาณโต น มญฺญติ ชิวฺหาวิญฺญาณำ เมติ น มญฺญติ ชิวฺหาสมฺผสฺสำ น มญฺญติ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺมิมฺ น มญฺญติ ชิวฺหาสมฺผสฺสโต น มญฺญติ ชิวฺหาสมฺผสฺโส เมติ น มญฺญติ ฯ ยมฺปีทำ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตำ สุขำ วา ทุกฺขำ วา อทุกฺขมสุขำ วา ตมฺปี น มญฺญติ ตสฺมิมฺปี น มญฺญติ ตโตปี น มญฺญติ ตำ เมติ น มญฺญติ ฯเปฯ มนำ น มญฺญติ มนสฺมิมฺ น มญฺญติ มนโต น มญฺญติ มโน เมติ น มญฺญติ ฯ ธมฺเม น มญฺญติ ธมฺเมสุ น มญฺญติ ธมฺมโต น มญฺญติ ธมฺมา เมติ น มญฺญติ ฯ มโนวิญฺญาณำ น มญฺญติ มโนวิญฺญาณสฺมิมฺ น มญฺญติ มโนวิญฺญาณโต น มญฺญติ มโนวิญฺญาณำ เมติ น มญฺญติ ฯ มโนสมฺผสฺสำ น มญฺญติ มโนสมฺผสฺสสฺมิมฺ น มญฺญติ มโนสมฺผสฺสโต น มญฺญติ มโนสมฺผสฺโส เมติ น มญฺญติ ฯ ยมฺปีทำ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตำ สุขำ วา ทุกฺขำ วา อทุกฺขมสุขำ วา ตมฺปี น มญฺญติ ตสฺมิมฺปี น มญฺญติ ตโตปี น มญฺญติ ตำ เมติ

น มญฺญติ ฯ สพฺพํ น มญฺญติ สมฺพสฺมิ น มญฺญติ สพฺพโต น มญฺญติ สพฺพํ เมติ น มญฺญติ ฯ โส เอวํ อมญฺญมาโน น จ กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทิยํ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตญฺเญว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ อยํ โข สา ภิกฺขเว สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสารุปฺปา ปฏิปทาติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๓๔] สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสปฺปายํ โว ภิกฺขเว ปฏิปทํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตมา จ สา ภิกฺขเว สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาต-สปฺปายา ปฏิปทา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุ๎ น มญฺญติ จกฺขุสฺมิ น มญฺญติ จกฺขุโต น มญฺญติ จกฺขุ๎ เมติ น มญฺญติ ฯ รูเป น มญฺญติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณ๎ น มญฺญติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺสํ น มญฺญติ ฯ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ น มญฺญติ ตสฺมิมฺปิ น มญฺญติ ตโตปิ น มญฺญติ ตํ เมติ น มญฺญติ ฯ ยํ หิ ภิกฺขเว มญฺญติ ยสฺมิ มญฺญติ ยโต มญฺญติ ยํ เมติ มญฺญติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถา อญฺญถาภาวี ภวสฺตโต โลโก ภวเมว อภินนฺทติ ฯเป ฯ ชิวฺหา๎ น มญฺญติ ชิวฺหาย น มญฺญติ ชิวฺหาโต น มญฺญติ ชิวฺหา เมติ น มญฺญติ ฯ รเส ชิวฺหาวิญฺญาณ๎ ชิวฺหาสมฺผสฺสํ น มญฺญติ ฯ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา

อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี น มญฺญติ ตสฺมิมฺปี น มญฺญติ ตโตปี น มญฺญติ ตํ เมติ น มญฺญติ ฯ ยํ หิ ภิกฺขเว มญฺญติ ยสฺมิ มญฺญติ ยโต มญฺญติ ยํ เมติ มญฺญติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถา อญฺญถาภาวึ ภวสตฺโต โลโก ภวเมว อภินนฺทติ ฯเป ฯ มนํ น มญฺญติ มนสฺมิ น มญฺญติ มนโต น มญฺญติ มโน เมติ น มญฺญติ ธมฺเม มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺสํ น มญฺญติ ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี น มญฺญติ ตสฺมิมฺปี น มญฺญติ ตโตปี น มญฺญติ ตํ เมติ น มญฺญติ ฯ ยํ หิ ภิกฺขเว มญฺญติ ยสฺมิมฺปี มญฺญติ ยโต มญฺญติ ยํ เมติ มญฺญติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถา อญฺญถาภาวึ ภวสตฺโต โลโก ภวเมว อภินนฺทติ ฯ ยาวตา ภิกฺขเว ฉนฺนธาตุอายตนํ ตมฺปี น มญฺเญติ ตสฺมิมฺปี น มญฺเญติ ตโตปี น มญฺเญติ ตํ เมติ น มญฺญติ ฯ โส เขวํ อมญฺญมาโน น กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทิยํ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตเญฺเวว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ อยํ โข สา ภิกฺขเว สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสปฺปายา ปฏิปทาติ ฯ นวมํ ฯ

[๓๕] สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสปฺปายํ โว ภิกฺขเว ปฏิปทํ เทเสสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตมา จ สา ภิกฺขเว สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาต-

สปฺปายา ปฏิปทา ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ รูปา ฯเปฯ จกฺขุวิญฺเญาณํ ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ฯเปฯ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯเปฯ ชิวฺหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ รสา ฯเปฯ ชิวฺหาวิญฺเญาณํ ฯ ชิวฺหาสมฺผสฺโส ฯเปฯ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯเปฯ ธมฺมา มโนวิญฺเญาณํ มโนสมฺผสฺโส นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ

กตฺถ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ
โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺส ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิปี
นิพฺพินฺทติ รูเปสุปี จกฺขุวิญฺญาเณปี จกฺขุสมฺผสฺเสปี ยมฺปีทํ
จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ
วา ตสฺมิปี นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ ชิวฺหายปี นิพฺพินฺทติ รเสสุปี ฯเป ฯ
ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา
อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิปี นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ มนสฺมิปี นิพฺพินฺทติ
ธมฺเมสุปี นิพฺพินฺทติ มโนวิญฺญาเณปี มโนสมฺผสฺเสปี ยมฺปีทํ
มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ
วา ตสฺมิปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ
วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ
กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ อยํ โข สา
ภิกฺขเว สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสปฺปายา ปฏิปทาติ ฯ ทสมํ ฯ

สพฺพวคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

สพฺพญฺจ เทฺวปี ปหานา ปริชานา อปเร ทฺเว
อาทิตฺตํ อนฺธภูตญฺจ สารุปฺปา เทฺว จ สปฺปายา
วคฺโค เตน ปวุจฺจตีติ ฯ

ชาติธมฺมวคฺโค จตุตฺโถ

[๓๖] สาวตฺถิยํ ฯ ตตฺร โข สพฺพํ ภิกฺขเว ชาตธมฺมํ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ ชาติธมฺมํ ฯเปฯ จกฺขุ ภิกฺขเว ชาติธมฺมํ รูปา จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺโส ชาติธมฺโม ยมฺปีทํ จกฺขุ-สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ชาติธมฺมํ ฯเปฯ ชิวฺหา รสา ชิวฺหาวิญฺญาณํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส ชาติธมฺโม ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ชาติธมฺมํ ฯเปฯ มโน ชาติธมฺโม ธมฺมา ชาติธมฺมา มโนวิญฺญาณํ ชาติธมฺมํ มโนสมฺผสฺโส ชาติธมฺโม ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ชาติธมฺมํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ รูเปสุปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาเณปี จกฺขุสมฺผสฺเสปี ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๓๗] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว ชราธมฺมํ ฯ

[๓๘] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว พฺยาธิธมฺมํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว ฯ

[๓๙] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว มรณธมฺมํ ฯ

[๔๐] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว โสกธมฺมํ ฯ

[๔๑] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว สงฺกิเลสธมฺมํ ฯ

[๔๒] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว ขยธมฺมํ ฯ

[๔๓] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว วยธมฺมํ ฯ

[๔๔] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว สมุทยธมฺมํ ฯ

[๔๕] สงฺขิตฺตํ สพฺพํ ภิกฺขเว นิโรธธมฺมํ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ นิโรธธมฺมํ จกฺขุ ภิกฺขเว นิโรธธมฺมํ รูปา นิโรธธมฺมา จกฺขุวิญฺญาณํ นิโรธธมฺมํ จกฺขุสมฺผสฺโส นิโรธธมฺโม ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิโรธธมฺมํ ฯเปฯ ชิวฺหา นิโรธธมฺมา รสา นิโรธธมฺมา ชิวฺหาวิญฺญาณํ นิโรธธมฺมํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส นิโรธธมฺโม ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิโรธธมฺมํ ฯเปฯ มโน นิโรธธมฺโม ธมฺมา นิโรธธมฺมา มโนวิญฺญาณํ นิโรธธมฺมํ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิโรธธมฺมํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ ฯเปฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

ชาติธมฺมวคฺโค จตุตฺโถ ฯ

คสฺสุทฺทานํ

ชาติชราพฺยาธิมรณํ โสกา จ สงฺกิเลสา จ ขยธมฺมญฺจ
วยธมฺมญฺจ สมุทยธมฺมํ นิโรธธมฺเมน เต ทสาติ[1] ฯ

---

๑ พ. ชาติ...โสโก จ สงฺกิเลสิยํ ขยวยสมุทยํ...ติ ฯ

อนิจฺจวคฺโค ปญฺจโม

[๔๖] สาวตฺถิยํ ฯ ตตฺร โข สพฺพํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อนิจฺจํ จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ รูปา อนิจฺจา จกฺขุวิญฺญาณํ อนิจฺจํ จกฺขุสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปีทํ จกฺขุ-สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา รสา อนิจฺจา ชิวฺหา-วิญฺญาณํ อนิจฺจํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปีทํ ชิวฺหา-สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจ ธมฺมา อนิจฺจา มโนวิญฺญาณํ อนิจฺจํ มโนสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปีทํ มโน-สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๔๗] สพฺพํ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ฯ

[๔๘] สพฺพํ ภิกฺขเว อนตฺตา ฯ

[๔๙] สพฺพํ ภิกฺขเว อภิญฺเญยฺยํ ฯ

[๕๐] สพฺพํ ภิกฺขเว ปริญฺเญยฺยํ ฯ

[๕๑] สพฺพํ ภิกฺขเว ปหาตพฺพํ ฯ

[๕๒] สพฺพํ ภิกฺขเว สจฺฉิกาตพฺพํ ฯ

[๕๓] สพฺพํ ภิกฺขเว อภิญฺญา ปริญฺเญยฺยํ ฯ

[๕๔] สพฺพํ ภิกฺขเว อุปทฺทุตํ ฯ

[๕๕] สพฺพํ ภิกฺขเว อุปสฺสฏฺฐํ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว สพฺพํ อุปสฺสฏฺฐํ จกฺขุ ภิกฺขเว อุปสฺสฏฺฐํ รูปา อุปสฺสฏฺฐา จกฺขุวิญฺญาณํ อุปสฺสฏฺฐํ จกฺขุสมฺผสฺโส อุปสฺสฏฺโฐ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อุปสฺสฏฺฐํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อุปสฺสฏฺฐา รสา อุปสฺสฏฺฐา ชิวฺหาวิญฺญาณํ อุปสฺสฏฺฐํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อุปสฺสฏฺโฐ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อุปสฺสฏฺฐํ ฯ มโน อุปสฺสฏฺโฐ ธมฺมา อุปสฺสฏฺฐา มโนวิญฺญาณํ อุปสฺสฏฺฐํ มโนสมฺผสฺโส อุปสฺสฏฺโฐ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อุปสฺสฏฺฐํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

อนิจฺจวคฺโค ปญฺจโม ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา จ อภิญฺเญยฺยํ ปริญฺเญยฺยํ
ปหาตพฺพํ สจฺฉิกาตพฺพํ อภิญฺเญยฺยา[1] ปริญฺเญยฺยา
อุปทฺทุตํ อุปสฺสฏฺฐา วคฺโค เตน ปวุจฺจตีติ ฯ

สพายตนวคฺเค ปณฺณาสกํ ปฐมํ ฯ

---

๑ พ. อภิญฺเญยฺยาตํ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

สุทฺธวคฺโค ยมโก จ สพฺพวคฺคชรานิ จ
อนิจฺจวคฺโค ปญฺญาสํ ปญฺจโม เตน ปวุจฺจตีติ ฯ

อวิชฺชาวคฺโค ปฐโม

[๕๖] สาวตฺถิยํ ฯ เป ฯ อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ กถํ นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ จกฺขุ โข ภิกฺขุ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชติ รูเป อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺสํ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชติ ฯ โสตํ ฆานํ ชิวฺหา กายํ มนํ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชติ ธมฺเม มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺสํ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขุ ชานโต เอวํ ปสฺสโต อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๕๗] กถํ นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต สญฺโญชนา ปหียนฺตีติ ฯ จกฺขุ โข ภิกฺขเว อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต สญฺโญชนา ปหียนฺติ รูเป อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต สญฺโญชนา

ปหียนฺติ จกฺขุวิญฺญาณํ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต สญฺโญชนา ปหียนฺติ จกฺขุสมฺผสฺสํ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต สญฺโญชนา ปหียนฺติ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต สญฺโญชนา ปหียนฺติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ชานโต เอวํ ปสฺสโต สญฺโญชนา ปหียนฺตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๕๗] กถํ นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต สญฺโญชนา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺตีติ ฯ จกฺขุ โข ภิกฺขเว อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต สญฺโญชนา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺติ รูเป จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺสํ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต สญฺโญชนา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺติ ฯ โสตํ ฆานํ ชิวฺหา กายา มโน ธมฺเม มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺสํ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต สญฺโญชนา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ชานโต เอวํ ปสฺสโต สญฺโญชนา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺตีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๕๘] กถํ นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต อาสวา ปหียนฺตีติ ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๖๐] ฯ เป ฯ อาสวา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺตีติ ฯ เป ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๖๑] ฯ เป ฯ อนุสยา ปหียนฺตีติ ฯ เป ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๖๒] ฯ เป ฯ อนุสยา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺตีติ ฯ จกฺขุ โข ภิกฺขเว อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อนุสยา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺติ ฯ เป ฯ โสตํ ฆานํ ชิวฺหา กายา มนา ธมฺเม มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺสา ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อนุสยา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ชานโต เอวํ ปสฺสโต อนุสยา สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๖๓] สพฺพูปาทานปริญฺญาย โว ภิกฺขเว ธมฺมํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สพฺพูปาทานปริญฺญาย ธมฺโม ฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ รูเปสุปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปี นิพฺพินฺทติ เวทนายปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ วิโมกฺขปริญฺญาตํ เม อุปาทานนฺติ ปชานาติ ฯ โสตญฺจ ปฏิจฺจ สทฺเท จ ฯ ฆานญฺจ ปฏิจฺจ คนฺเธ จ ฯ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ ฯ กายญฺจ ปฏิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ ฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก มนสฺมิมฺปี

นิพฺพินฺทติ ธมฺเมสุปิ นิพฺพินฺทติ มโนวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ มโนสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ วิโมกฺขปริญฺญาตํ เม อุปาทานนฺติ ปชานาติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว สพฺพูปาทานปริญฺญาย ธมฺโมติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๖๔] สพฺพูปาทานปริยาทานาย โว ภิกฺขเว ธมฺมํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สพฺพูปาทานปริยาทานาย ธมฺโม ฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ รูเปสุปิ นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ วิโมกฺขปริยาทินฺนํ เม อุปาทานนฺติ ปชานาติ ฯ เป ฯ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหาวิญฺญาณํ ฯ เป ฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก มนสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ ธมฺเมสุปิ นิพฺพินฺทติ มโนวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ มโนสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ วิโมกฺขปริยาทินฺนํ เม อุปาทานนฺติ ปชานาติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว สพฺพูปาทานปริยาทานาย ธมฺโมติ ฯ นวมํ ฯ

[๖๕] สพฺพูปาทานปริยาทานาย โว ภิกฺขเว ธมฺมํ เทสิสฺสามิ ตํ

สฺุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สพฺพูปาทานปริยาทานาย ธมฺโม ฯ
ตตฺร กิ มญฺญถ ภิกฺขเว จกฺขุ นิจฺจ วา อนิจฺจ วาติ ฯ อนิจฺจ
ภนฺเต ฯ ย ปนานิจฺจ ทุกฺข วา ต สุข วาติ ฯ ทุกฺข ภนฺเต ฯ
ย ปนานิจฺจ ทุกฺข วิปริณามธมฺม กลฺล นุ ต สมนุปสฺสิตุ
เอต มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหต ภนฺเต ฯ รูปา
ฯเป ฯ จกฺขุวิญฺญาณ นิจฺจ วา อนิจฺจ วาติ ฯ อนิจฺจ ภนฺเต ฯ
จกฺขุสมฺผสฺโส นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ
ยมฺปีท จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิต สุข วา ทุกฺข วา
อทุกฺขมสุข วา ตมฺปี นิจฺจ วา อนิจฺจ วาติ ฯ อนิจฺจ
ภนฺเต ฯ โสต ฆาน ชิวฺหา กาโย มโน ธมฺมา มโน-
วิญฺญาณ มโนสมฺผสฺโส ยมฺปีท มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ
เวทยิต สุข วา ทุกฺข วา อทุกฺขมสุข วา ตมฺปี นิจฺจ วา
อนิจฺจ วาติ ฯ อนิจฺจ ภนฺเต ฯ ย ปนานิจฺจ ทุกฺข วา ต
สุข วาติ ฯ ทุกฺข ภนฺเต ฯ ย ปนานิจฺจ ทุกฺข วิปริณามธมฺม
กลฺล นุ ต สมนุปสฺสิตุ เอต มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม
อตฺตาติ ฯ โน เหต ภนฺเต ฯ เอว ปสฺส ภิกฺขเว สุตวา
อริยสาวโก จกฺขุสฺมิปี นิพฺพินฺทติ รูเปสุปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุ-
วิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปี นิพฺพินฺทติ ยมฺปีท จกฺขุ-
สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิต สุข วา ทุกฺข วา อทุกฺขมสุข วา
ตสฺมิปี นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ ชิวฺหายปี นิพฺพินฺทติ รเสสุปี นิพฺพินฺทติ

ชิวฺหาวิญฺญาเณปี ชิวฺหาสมฺผสฺเสปี ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ ฯเป ฯ มนสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ ธมฺเมสุปี นิพฺพินฺทติ มโนวิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ มโนสมฺผสฺเสปี ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว สพฺพูปาทานปริยาทานาย ธมฺโมติ ฯ ทสมํ ฯ

อวิชฺชาวคฺโค ปฐโม ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

อวิชฺชา ตณฺโหชนา เทฺว อาสเวน เทฺว วุตฺตา
อนุสยา อปเร เทฺว ปริญฺญา เทฺว ปริยาทินฺนา ฯ
วคฺโค เตน ปวุจฺจตีติ ฯ

มิคชาลวคฺโค ทุติโย

[๖๖] สาวตฺถินิทานํ ฯ อถ โข อายสฺมา มิคชาโล เยน ภควา ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มิคชาโล ภควนฺตํ เอตทโวจ เอกวิหารี เอกวิหารีติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต เอกวิหารี โหติ กิตฺตาวตา จ ปน สทุติยวิหารี โหตีติ ฯ สนฺติ โข มิคชาล จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิยา สติ สาราโค โหติ สาราเค สติ สญฺโญโค โหติ ฯ นนฺทิสญฺโญชนสํยุตฺโต โข มิคชาล ภิกฺขุ สทุติยวิหารีติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ สนฺติ โข มิคชาล โสตวิญฺเญยฺยา สทฺทา ฯ เป ฯ มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิยา สติ สาราโค โหติ สาราเค สติ สญฺโญโค โหติ ฯ นนฺทิสญฺโญชน-สํยุตฺโต โข มิคชาล ภิกฺขุ สทุติยวิหารีติ วุจฺจติ ฯ เอวํวิหารี จ มิคชาล ภิกฺขุ กิญฺจาปิ ยรญฺญวนปตฺถานิ[1] ปนฺตานิ เสนาสนานิ

---

๑ พ. ปตฺตานิ ฯ

ปฏิเสวติ อปฺปสทฺทานิ อปฺปนิคฺโฆสานิ วิชนวาตานิ มนุสฺสราหเสยฺยกานิ ปฏิสลฺลานสารุปฺปานิ อถ โข สทฺทิยวิหารีติ วุจฺจติ ฯ กึ สนฺธาย เหตฺถ ฯ ตณฺหา หิสฺส ทุติยา สาสฺส อปฺปหีนา ตสฺมา สทฺทิยวิหารีติ วุจฺจติ ฯ

[๖๗] สนฺติ จ โข มิคชาล จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส กึ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต นนฺทิ นิรุชฺฌติ นนฺทิยา อสติ สาราโค น โหติ สาราเค อสติ สญฺโญโค น โหติ ฯ นนฺทิสญฺโญชนวิสํยุตฺโต โข มิคชาล ภิกฺขุ เอกวิหารีติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ สนฺติ โข มิคชาล ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ โข มิคชาล มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส กึ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต นนฺทิ นิรุชฺฌติ นนฺทิยา อสติ สาราโค น โหติ สาราเค อสติ สญฺโญโค น โหติ ฯ นนฺทิสญฺโญชนวิสํยุตฺโต โข มิคชาล ภิกฺขุ เอกวิหารีติ วุจฺจติ ฯ เอวํวิหารี จ มิคชาล ภิกฺขุ กิญฺจาปิ คามนิเค วิหรติ อากิณฺโณ ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีหิ อุปาสเกหิ อุปาสิกาหิ ราชูหิ ราชมหามตฺเตหิ ติตฺถิเยหิ

---

๑ พ. สาธุ ฯ

ติตฺถิยสาวเกหิ อถ โข เอกวิหารีติ วุจฺจตีติ ฯ เอวํวิหารี จ มิคชาต ภิกฺขุ วุจฺจตีติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ตณฺหา หิสฺส ทุติยา สาสฺส ปหีนา ตสฺมา เอกวิหารีติ วุจฺจตีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๖๗] อถ โข อายสฺมา มิคชาโล เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มิคชาโล ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ สนฺติ โข มิคชาต จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิสมุทยา ทุกฺขสมุทโย มิคชาตาติ วทามิ ฯ เป ฯ สนฺติ โข มิคชาต โสตวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ โข มิคชาต มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิสมุทยา ทุกฺขสมุทโย มิคชาตาติ วทามิ ฯ

[๖๘] สนฺติ โข มิคชาต จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต

อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต นนฺทิ นิรุชฺฌติ นนฺทินิโรธา ทุกฺขนิโรโธ มิคชาลาติ วทามิ ฯ เป ฯ สนฺติ โข มิคชาล ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ โข มิคชาล มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนียา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ อนชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตं อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต นนฺทิ นิรุชฺฌติ นนฺทินิโรธา ทุกฺขนิโรโธ มิคชาลาติ วทามีติ ฯ

[๗๐] อถ โข อายสฺมา มิคชาโล ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตं อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ อถ โข อายสฺมา มิคชาโล เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต น จิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺม เทว อคารสฺมา อนคาริยं ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรं พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ ขีณา ชาติ วุสิตं พฺรหฺมจริยं กตं กรณียं นาปรं อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ ฯ อญฺญตโร จ ปนายสฺมา มิคชาโล อรหตं อโหสีติ ฯ ทุติยं ฯ

[๗๑] เอกं สมยं ภควา ราชคเห วิหรติ เวพฺภเว กณฺฑกนิวาเป ฯ อถ โข อายสฺมา สมิทฺธิ เยน ภควา ฯ เป ฯ ภควนฺตเมตทโวจ มาโร มาโรติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต มาโร วา อสฺส มารปญฺญตฺติ วาติ ฯ ยตฺถ โข สมิทฺธิ

อตฺถิ จกฺขุ อตฺถิ รูปา อตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณํ อตฺถิ จกฺขุ-วิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา อตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มารปญฺญตฺติ วา ฯ อตฺถิ โสตํ อตฺถิ สทฺทา อตฺถิ โสตวิญฺญาณํ อตฺถิ โสตวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา อตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มาร-ปญฺญตฺติ วา ฯ อตฺถิ ฆานํ อตฺถิ คนฺธา อตฺถิ ฆานวิญฺญาณํ อตฺถิ ฆานวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา อตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มารปญฺญตฺติ วา ฯ อตฺถิ ชิวฺหา อตฺถิ รสา อตฺถิ ชิวฺหา-วิญฺญาณํ อตฺถิ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา อตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มารปญฺญตฺติ วา ฯ อตฺถิ กาโย อตฺถิ โผฏฺฐพฺพา อตฺถิ กายวิญฺญาณํ อตฺถิ กายวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา อตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มารปญฺญตฺติ วา ฯ อตฺถิ มโน อตฺถิ ธมฺมา อตฺถิ มโนวิญฺญาณํ อตฺถิ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา อตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มารปญฺญตฺติ วา ฯ

[๗๒] ยตฺถ จ โข สมิทฺธิ นตฺถิ จกฺขุ นตฺถิ รูปา นตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณํ นตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา นตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มารปญฺญตฺติ วา ฯเป ฯ นตฺถิ ชิวฺหา นตฺถิ รสา นตฺถิ ชิวฺหาวิญฺญาณํ นตฺถิ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา นตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มารปญฺญตฺติ วา ฯเป ฯ นตฺถิ มโน นตฺถิ ธมฺมา นตฺถิ มโนวิญฺญาณํ นตฺถิ มโนวิญฺญาณวิญฺญา-ตพฺพา ธมฺมา นตฺถิ ตตฺถ มาโร วา มารปญฺญตฺติ วาติ ฯ ตติยํ ฯ

[๗๓] สกฺโค สกฺโคติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต สกฺโค วา อสฺส สกฺคปญฺญตฺติ วาติ ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๗๔] ทุกฺขํ ทุกฺขนฺติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ทุกฺขํ วา อสฺส ทุกฺขปญฺญตฺติ วาติ ฯ เป ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๗๕] โลโก โลโกติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต โลโก วา อสฺส โลกปญฺญตฺติ วาติ ฯ ยตฺถ โข สมิทฺธิ อตฺถิ จกฺขุ อตฺถิ รูปา อตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณํ อตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา ยตฺถิ ตตฺถ โลโก วา โลกปญฺญตฺติ วา ฯ เป ฯ อตฺถิ ชิวฺหา ฯ เป ฯ ยตฺถิ มโน ยตฺถิ ธมฺมา อตฺถิ มโนวิญฺญาณํ อตฺถิ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา อตฺถิ ตตฺถ โลโก วา โลกปญฺญตฺติ วา ฯ

[๗๖] ยตฺถ จ โข สมิทฺธิ นตฺถิ จกฺขุ นตฺถิ รูปา นตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณํ นตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา นตฺถิ ตตฺถ โลโก วา โลกปญฺญตฺติ วา ฯ เป ฯ นตฺถิ ชิวฺหา ฯ เป ฯ นตฺถิ มโน นตฺถิ ธมฺมา นตฺถิ มโนวิญฺญาณํ นตฺถิ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺพา ธมฺมา นตฺถิ ตตฺถ โลโก วา โลกปญฺญตฺติ วาติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๗๗] เอกํ สมยํ ภควา อายสฺมา จ สารีปุตฺโต อายสฺมา จ อุปเสโน ราชคเห วิหรนฺติ สีตวเน สปฺปโสณฺฑิกปพฺภาเร ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปเสนสฺส กาเย อาสีวิโส

ปตีโต โหติ ฯ อถ โข อายสฺมา อุปเสโน ภิกฺขู อามนฺเตสิ เอถ เม อาวุโส อิมํ กายํ มญฺจกํ อาโรเปตฺวา พหิทฺธา นีหรถ ปุรายํ กาโย อิเชว วิกิรติ เสยฺยถาปี ภุสมุฏฺฐีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สารีปุตฺโต อายสฺมนฺตํ อุปเสนํ เอตทโวจ น โข ปนมยํ ปสฺสาม อายสฺมโต อุปเสนสฺส กายสฺส วา อญฺญถตฺตํ อินฺทฺริยานํ วา วิปริณาโม อถ ปนายสฺมา อุปเสโน เอวมาห เอถ เม อาวุโส อิมํ กายํ มญฺจกํ อาโรเปตฺวา พหิทฺธา นีหรถ ปุรายํ กาโย อิเชว วิกิรติ เสยฺยถาปี ภุสมุฏฺฐีติ ฯ ยสฺส นูน อาวุโส สารีปุตฺต เอวมสฺส อหํ จกฺขุนฺติ วา มม จกฺขุนฺติ วา ฯเป ฯ อหํ ชิวฺหาติ วา ฯเป ฯ อหํ มโนติ วา มม มโนติ วา ตสฺส อาวุโส สารีปุตฺต สิยา กายสฺส วา อญฺญถตฺตํ อินฺทฺริยานํ วา วิปริณาโม ฯ มยฺหญฺจ โข อาวุโส สารีปุตฺต น เอวํ โหติ อหํ จกฺขุนฺติ วา มม จกฺขุนฺติ วา ฯเป ฯ อหํ ชิวฺหาติ วา มม ชิวฺหาติ วา ฯเป ฯ อหํ มโนติ วา มม มโนติ วา ตสฺส มยฺหญฺจ โข อาวุโส สารีปุตฺต กิ กายสฺส วา อญฺญถตฺตํ ภวิสฺสติ อินฺทฺริยานํ วา วิปริณาโมติ ฯ ตถา หิ ปนายสฺมโต อุปเสนสฺส ทีฆรตฺตํ อหงฺการมมงฺการมานานุสยา สุสมูหตา ตสฺมา อายสฺมโต อุปเสนสฺส น เอวํ โหติ อหํ จกฺขุนฺติ วา มม จกฺขุนฺติ วา ฯเป ฯ อหํ ชิวฺหาติ วา มม ชิวฺหาติ วา ฯเป ฯ อหํ มโนติ วา มม มโนติ วาติ ฯ

อถ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อุปเสนสฺส กายํ มญฺจกํ อาโรเปตฺวา พหิทฺธา นีหริสุ ฯ อถ โข อายสฺมโต อุปเสนสฺส กาโย ตตฺเถว วิกิริ เสยฺยถาปี ภุสมุฏฺฐีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๗๘] อถ โข อายสฺมา อุปวาโณ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสีทิโน โข อายสฺมา อุปวาโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ สนฺทิฏฺฐิโก ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก ธมฺโมติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต สนฺทิฏฺฐิโก ธมฺโม โหติ อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ

[๗๙] อิธ ปน อุปวาณ ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา รูปปฏิสํเวที จ โหติ รูปราคปฏิสํเวที จ สนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ รูเปสุ รากํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ รูเปสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ ยนฺตํ อุปวาณ ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา รูปปฏิสํเวที จ โหติ รูปราคปฏิสํเวที จ สนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ รูเปสุ รากํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ รูเปสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ เอวมฺปี โข อุปวาณ สนฺทิฏฺฐิโก ธมฺโม โหติ อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ เป ฯ

[๘๐] ปุน จปรํ อุปวาณ ภิกฺขุ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา รสปฏิสํเวที จ โหติ รสราคปฏิสํเวที จ สนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ รเสสุ รากํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ รเสสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ ยนฺตํ อุปวาณ ภิกฺขุ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา รสปฏิสํเวที จ โหติ

รสราคปฏิสํเวที จ สนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ รเสสุ ราคํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ รเสสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ เอวมฺปี โข อุปวาณ สนฺทิฏฺฐิโก ธมฺโม โหติ อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ

[๘๑] ปุน จปรํ อุปวาณ ภิกฺขุ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ธมฺม-ปฏิสํเวที จ โหติ ธมฺมราคปฏิสํเวที จ สนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ ธมฺเมสุ ราคํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ธมฺเมสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ ยนฺตํ อุปวาณ ภิกฺขุ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ธมฺมปฏิสํเวที จ โหติ ธมฺมราคปฏิสํเวที จ สนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ ธมฺเมสุ ราคํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ธมฺเมสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ เอวมฺปี โข อุปวาณ สนฺทิฏฺฐิโก ธมฺโม โหติ ฯ เป ฯ ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ

[๘๒] อิธ ปน อุปวาณ ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา รูปปฏิสํเวที จ โหติ โน จ รูปราคปฏิสํเวที อสนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ รูเปสุ ราคํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ รูเปสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ ยนฺตํ อุปวาณ ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา รูปปฏิสํเวที หิ โข โหติ โน จ รูปราคปฏิสํเวที อสนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ รูเปสุ ราคํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ รูเปสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ เอวมฺปี โข อุปวาณ สนฺทิฏฺฐิโก ธมฺโม โหติ อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ

[๘๓] ปุน จปรํ อุปวาณ ภิกฺขุ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฯ ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา รสปฏิสํเวที หิ โข โหติ โน จ รสราคปฏิสํเวที อสนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ รเสสุ ราคํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ รเสสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ เป ฯ

[๘๔] ปุน จปรํ อุปวาณ ภิกฺขุ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ธมฺมปฏิสํเวที หิ โข โหติ โน จ ธมฺมราคปฏิสํเวที อสนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ ธมฺเมสุ ราคํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ธมฺเมสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ ยนฺตํ อุปวาณ ภิกฺขุ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ธมฺมปฏิสํเวที หิ โข โหติ โน จ ธมฺมราคปฏิสํเวที อสนฺตญฺจ อชฺฌตฺตํ ธมฺเมสุ ราคํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ธมฺเมสุ ราโคติ ปชานาติ ฯ เอวมฺปี โข อุปวาณ สนฺทิฏฺฐิโก ธมฺโม โหติ อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๘๕]. โย หิ โกจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อวุสิตนฺเตน พฺรหฺมจริยํ อารกา โส อิมสฺมา ธมฺมวินยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ เอตฺถาหํ ภนฺเต อนสฺสาสึ[1] อหํ หิ ภนฺเต ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานามีติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ ภิกฺขุ จกฺขุ เอตํ มม

---

๑ พ. อนสฺสสฺสํ ฯ

เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขุ เอตฺถ จ เต ภิกฺขุ จกฺขุํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐํ ภวิสฺสติ เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺส ฯ เป ฯ ชิวฺหํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขุ เอตฺถ จ เต ภิกฺขุ ชิวฺหํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐํ ภวิสฺสติ เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺส ฯ เป ฯ มนํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขุ เอตฺถ จ เต ภิกฺขุ มโน เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐํ ภวิสฺสติ เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺสาติ ฯ นวมํ ฯ

[๘๖] โย หิ โกจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อวุสิตนฺเตน พฺรหฺมจริยํ อารกา โส อิมสฺมา ธมฺมวินยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ เอตฺถาหํ ภนฺเต ปนสฺสาสํ[๑] อหํ หิ ภนฺเต ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานามีติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ ภิกฺขุ จกฺขุํ เนตํ มม

๑ พ. ปนสฺสสฺสํ สี. อนสฺสาสึ ฯ

เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขุ เอตฺถ จ เต ภิกฺขุ จกฺขุ๋ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐํ ภวิสฺสตีติ เอวํ เต เอตํ ปฐมํ ผสฺสายตนํ ปหีนํ ภวิสฺสตีติ อายติ๋ อปุนพฺภวาย ตสฺส ฯเปฯ ชิวฺหา เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขุ เอตฺถ จ เต ภิกฺขุ ชิวฺหา เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐํ ภวิสฺสตีติ เอวํ เต เอตํ จตุตฺถํ ผสฺสายตนํ ปหีนํ ภวิสฺสตีติ อายติ๋ อปุนพฺภวาย ตสฺส ฯเปฯ มนํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขุ เอตฺถ จ เต ภิกฺขุ มโน เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐํ ภวิสฺสตีติ เอวํ เต เอตํ ฉฏฺฐํ ผสฺสายตนํ ปหีนํ ภวิสฺสตีติ อายติ๋ อปุนพฺภวาย ตสฺสาติ๋ ฯ ทสมํ ฯ

[๘๗] โย หิ โกจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อวุสิตํ เตน พฺรหฺมจริยนฺ อาวรกา โส อิมสฺมา ธมฺมวินยาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ยญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ เอตฺถาหํ ภนฺเต ปนสฺสาส๋[2] อหํ หิ ภนฺเต ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ

---

๑ พ. อปุนพฺภวายาติ ฯ ๒ พ. อนสฺสสฺสํ ฯ

สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ
ยถาภูตํ นปฺปชานามีติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ ภิกฺขุ จกฺขุ นิจฺจํ วา
อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ
สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ
กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม
อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ โสตํ ฆานํ ชิวฺหา กาโย
มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ
ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ
วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ
เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขุ
สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ โสตสฺมิมฺปี ฆานสฺมิมฺปี
ชิวฺหายปี กายสฺมิมฺปี มนสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ
วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ
วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ
เอกาทสมํ ฯ

มิคชาลวคฺโค ทุติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

มิคชาเลน เทฺว วุตฺตา จตฺตาโร จ สมิทฺธินา
อุปเสโน อุปวาโณ ฉผสฺสายตนิกา ตโยติ ฯ

คิลานวตฺโถ ตติโย

[๘๘] สาวตฺถินิทานํ ฯ อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ อมุกสฺมิ ภนฺเต วิหาเร อญฺญตโร ภิกฺขุ นโว อปฺปญฺญาโต อาพาธิโก ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน สาธุ ภนฺเต ภควา เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมตุ อนุกมฺปं อุปาทายาติ ฯ อถ โข ภควา นวภรญฺจ สุตฺวา คิลานภรญฺจ[1] อปฺปญฺญาโต ภิกฺขูติ อิติ วิทิตฺวา เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตं ทูรโต ว อาคจฺฉนฺตं ทิสฺวา มญฺจเก สมเตสิ[2] ฯ อถ โข ภควา ตं ภิกฺขุं เอตทโวจ อถ ภิกฺขุ มาตุวา มญฺจเก สมเตสิ สนฺติมานิ อาสนานิ ปญฺญตฺตานิ ตตฺถาหं นิสีทิสฺสามีติ ฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน ฯ นิสชฺช โข ภควา ตं ภิกฺขุं เอตทโวจ กจฺจิ เต ภิกฺขุ ขมนียं กจฺจิ ยาปนียं กจฺจิ ทุกฺขา เวทนา ปฏิกฺกมนฺติ โน อภิกฺกมมนฺติ ปฏิกฺกโมสานं ปญฺญายติ โน อภิกฺกโมติ ฯ น เม ภนฺเต ขมนียं น ยาปนียं พาฬฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ โน ปฏิกฺกมนฺติ อภิกฺกโมสานं ปญฺญายติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ กจฺจิ เต ภิกฺขุ น กิญฺจิ กุกฺกุจฺจํ น โกจิ วิปฺปฏิสาโรติ ฯ ตคฺฆ เม ภนฺเต

---

๑ สี. พ. นวกาทญฺจ สุตฺวา คิลานกาทญฺจ สุตฺวา ฯ ๒ สี. สมฏฺโฐสิ ฯ

อนปฺปกํ กุกฺกุจฺจํ อนปฺปโก วิปฺปฏิสาโรติ ฯ กจฺจิ ปน เต[1] ภิกฺขุ อตฺตา สีลโต น อุปวทตีติ ฯ (น โข เม[2] ภนฺเต อตฺตา สีลโต อุปวทตีติ)[3] โน เจ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อตฺตา สีลโต อุปวทติ อถ ภิกฺขุ กิสฺมิญฺจ เต กุกฺกุจฺจํ โก จ วิปฺปฏิสาโรติ ฯ น ขฺวาหํ ภนฺเต สีลวิสุทฺธตฺถํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามีติ ฯ โน เจ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ สีลวิสุทฺธตฺถํ มยา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ อถ กิมตฺถํ จรหิ ตฺวํ ภิกฺขุ มยา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสีติ ฯ ราควิราคตฺถํ โขหํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามีติ ฯ สาธุ สาธุ ภิกฺขุ สาธุ โข ตฺวํ ภิกฺขุ ราควิราคตฺถํ มยา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ ราควิราคตฺโถ หิ ภิกฺขุ มยา ธมฺโม เทสิโต ฯ

[๘๙] ตํ กึ มญฺญสิ ภิกฺขุ จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ โสตํ ฆานํ ชิวฺหา กาโย มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขุ สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ มนสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ อิทมโวจ ภควา

---

๑ สี. ตฺวํ ฯ ๒ สี. มํ. ฯ ๓ พ. โน เหตํ ภนฺเต ฯ

อตฺตมโน โส ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิ ฯ อิมสฺมิญฺจ ปน เวยฺยากรณสฺมิ ภญฺญมาเน ตสฺส ภิกฺขุโน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุ อุทปาทิ ยं กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๘๐] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ ฯเป ฯ ภควนฺตํ เอตทโวจ อมุกสฺมิ ภนฺเต วิหาเร อญฺญตโร ภิกฺขุ นโว อปฺปญฺญาโต อาพาธิโก ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน สาธุ ภนฺเต ภควา เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมตุ อนุกมฺปं อุปาทายาติ ฯ อถ โข ภควา นวตรญฺจ สุตฺวา คิลานตรญฺจ อปฺปญฺญาโต ภิกฺขูติ อิติ วิทิตฺวา เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โข ภิกฺขุ ภควนฺตं ทูรโต ว อาคจฺฉนฺตं ทิสฺวาน มญฺจเก สมเตสิ ฯ อถ โข ภควา ตं ภิกฺขุं เอตทโวจ อลं ภิกฺขุ มา ตฺวं มญฺจเก สมเตสิ สนฺติมานิ อาสนานิ ปญฺญตฺตานิ ตตฺถาหं นิสีทิสฺสามีติ ฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน ฯ นิสชฺช โข ภควา ตं ภิกฺขุं เอตทโวจ กจฺจิ เต ภิกฺขุ ขมนียं กจฺจิ ยาปนียं กจฺจิ ทุกฺขา เวทนา ปฏิกฺกมนฺติ โน อภิกฺกมนฺติ ปฏิกฺกโมสานं ปญฺญายติ โน อภิกฺกโมติ ฯ น เม ภนฺเต ขมนียं น ยาปนียं ฯเป ฯ น โข เม ภนฺเต อตฺตา สีลโต อุปวทตีติ ฯ โน เจ กิร ตฺวं ภิกฺขุ อตฺตา สีลโต อุปวทติ อถ กิสฺมิ จ เต กุกฺกุจฺจं โก จ วิปฺปฏิสาโรติ ฯ น ขฺวาหं ภนฺเต สีลวิสุทฺธตฺถं ภควตา ธมฺมํ เทสิตं อาชานามีติ ฯ โน เจ กิร ตฺวं ภิกฺขุ สีลวิสุทฺธตฺถं มยา ธมฺมํ เทสิตं อาชานาสิ

อถ กิมตฺถํ จรหิ ตฺวํ ภิกฺขุ มยา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสีติ อนุปาทาปรินิพฺพานตฺถํ โข อหํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามีติ ฯ สาธุ สาธุ ภิกฺขุ สาธุ โข ตฺวํ ภิกฺขุ อนุปาทาปรินิพฺพานตฺถํ มยา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ อนุปาทาปรินิพฺพานตฺโถ หิ ภิกฺขุ มยา ธมฺโม เทสิโต ฯ

[๙๑] ตํ กึ มญฺญสิ ภิกฺขุ จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯเป ฯ โสตํ ฆานํ ชิวฺหา กาโย มโน มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺโส ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยฺ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติติ ฯ อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน โส ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิ ฯ อิมสฺมิ ฯ ปน เวยฺยากรณสฺมิ ภญฺญมาเน ตสฺส ภิกฺขุสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุจฺจตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๔๒] อถ โข อายสฺมา ราโธ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ราโธ ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ ยํ โข ราธ อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ ราธ อนิจฺจํ จกฺขุ โข ราธ อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ รูปา อนิจฺจา ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺโส ยมฺปีทं จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ ชิวฺหา กาโย มโน อนิจฺโจ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ธมฺโม มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺโส ยมฺปีทं มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยํ โข ราธ อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพติ ฯ ตติยं ฯ

[๔๓] ยํ โข ราธ ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ ราธ ทุกฺขํ จกฺขุ โข ราธ ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ รูปา จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺโส ยมฺปีทं จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา ฯ เป ฯ อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ มโน ทุกฺโข ธมฺมา มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺโส ยมฺปีทं มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ

เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยํ โข ราช ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๘๔] โย โข ราช อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ โก จ ราช อนตฺตา ฯ จกฺขุ โข ราช อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ รูปา จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺโส ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา ฯเป ฯ มโน อนตฺตา ธมฺมา มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺโส ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ โย โข ราช อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๘๕] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯเป ฯ เอกมนฺตํ นิสีทิ โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ อตฺถิ นุ โข ภนฺเต เยโก ธมฺโม ยสฺส ปหานา ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ อตฺถิ โข ภิกฺขุ เยโก ธมฺโม ยสฺส ปหานา ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ กตโม ปน ภนฺเต เยโก ธมฺโม ยสฺส ปหานา ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ อวิชฺชา โข ภิกฺขุ เยโก ธมฺโม ยสฺส ปหานา ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ กถํ ปน ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต ภิกฺขุโน

อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ จกฺขุ โข ภิกฺขุ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชติ ฯ รูเป ฯ เป ฯ ยมฺปิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขุ ชานโต เอวํ ปสฺสโต ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ ฉฏฺฐี ฯ

[๙๖] กถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ ฯ เป ฯ อตฺถิ นุ โข ภนฺเต เอโก ธมฺโม ยสฺส ปหานา ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ อตฺถิ โข ภิกฺขุ เอโก ธมฺโม ยสฺส ปหานา ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ กตโม ปน ภนฺเต เอโก ธมฺโม ยสฺส ปหานา ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ อวิชฺชา โข ภิกฺขุ เอโก ธมฺโม ยสฺส ปหานา ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ กถํ ปน ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหียฺยติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ อิธ ภิกฺขุ ภิกฺขุโน สุตํ โหติ สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสายาติ ฯ เยวฺเจตํ ภิกฺขุ ภิกฺขุโน สุตํ โหติ สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสายาติ ฯ โส สพฺพํ ธมฺมํ อภิชานาติ สพฺพํ ธมฺมํ อภิญฺญาย สพฺพํ ธมฺมํ ปริชานาติ สพฺพํ ธมฺมํ ปริญฺญาย สพฺพนิมิตฺตานิ อญฺญโต ปสฺสติ จกฺขุ อญฺญโต

ปสฺสติ รูเป จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺสํ ยมฺปีทं จกฺขุ-
สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ
วา ตมฺปี อญฺญโต ปสฺสติ ฯ เป ฯ มนํ อญฺญโต ปสฺสติ
ธมฺเม มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺสํ ยมฺปีทं มโนสมฺผสฺสปจฺจยา
อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี
อญฺเญโต ปสฺสติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขุ ชานโต เอวํ ปสฺสโต ภิกฺขุโน
อวิชฺชา ปหียติ วิชฺชา อุปฺปชฺชตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๙๗] อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ๎สุ
ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุ
อิธ โน ภนฺเต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา อมฺเห เอวํ ปุจฺฉนฺติ
กิมตฺถิยํ อาวุโส สมเณ โคตเม พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ เอวํ
ปุฏฺฐา มยํ ภนฺเต เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ
พฺยากโรม ทุกฺขสฺส โข อาวุโส ปริญฺญตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ
วุสฺสตีติ กจฺจิ มยं ภนฺเต เอวํ ปุฏฺฐา เอวํ พฺยากรมานา
วุตฺตวาทิโน เจว ภควโต โหม น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภา-
จิกฺขาม ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรม น จ โกจิ สหธมฺมิโก
วาทานุวาโท[1] คารยฺหฏฺฐานํ อาคจฺฉตีติ ฯ ตคฺฆ ตุมฺเห ภิกฺขเว
เอวํ ปุฏฺฐา เอวํ พฺยากรมานา วุตฺตวาทิโน เจว เม โหถ น
จ มं อภูเตน อพฺภาจิกฺขถ ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรถ น

---

๑ สี. วาทานุปาโต ฯ

จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุวาโท คารยฺหฏฺฐานํ อาคจฺฉติ ฯ ทุกฺขสฺส หิ ภิกฺขเว ปริญฺญตฺถํ มยิ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ฯ สเจ ปน โว ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ ปุจฺเฉยฺยุํ กตมญฺจ ปน ตํ อาวุโส ทุกฺขํ ยสฺส ปริญฺญาย สมเณ โคตเม พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ เอวํ ปุฏฺฐา ตุมฺเห ภิกฺขเว เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากเรยฺยาถ จกฺขุํ โข อาวุโส ทุกฺขํ ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ฯ รูปา ฯ เป ฯ ยมฺปิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ ทุกฺขํ ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ เป ฯ มโน ทุกฺโข ฯ เป ฯ ยมฺปิทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ ทุกฺขํ ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ฯ อิทํ โข ตํ อาวุโส ทุกฺขํ ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ฯ เอวํ ปุฏฺฐา ตุมฺเห ภิกฺขเว เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากเรยฺยาถาติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๙๘] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ โลโก โลโกติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต โลโกติ วุจฺจตีติ ฯ ลุชฺชตีติ โข ภิกฺขุ ตสฺมา โลโกติ วุจฺจติ ฯ กิญฺจ ลุชฺชติ จกฺขุํ โข ภิกฺขุ ลุชฺชติ รูปา ลุชฺชนฺติ จกฺขุวิญฺญาณํ ลุชฺชติ จกฺขุสมฺผสฺโส

ฌฺชติ ยมฺปีทำ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตำ สุขำ วา ทุกฺขำ วา อทุกฺขมสุขำ วา ตมฺปี ฌฺชติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา ฌฺชติ ฯ เป ฯ มโน ฌฺชติ ธมฺมา ฌฺชนฺติ มโนวิญฺญาณำ ฌฺชติ มโนสมฺผสฺโส ฌฺชติ ยมฺปีทำ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตำ สุขำ วา ทุกฺขำ วา อทุกฺขมสุขำ วา ตมฺปี ฌฺชติ ฯ ปฌฺชตีติ โข ภิกฺขุ ตสฺมา โลโกติ วุจฺจตีติ ฯ นวมำ ฯ

[๙๙] อถ โข อายสฺมา ผคฺคุโน ฯ เป ฯ เอกมนฺตำ นิสีทิ โข อายสฺมา ผคฺคุโน ภควนฺตำ เอตทโวจ อตฺถิ นุ โข ภนฺเต ตำ จกฺขุำ เยน จกฺขุนา อตีเต พุทฺเธ ปรินิพฺพุเต ฉินฺนปปญฺเจ ฉินฺนวฏฺฏเม ปริยาทินฺนวฏฺเฏ สพฺพทุกฺขวีติวตฺเต ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺย ฯ เป ฯ อตฺถิ นุ โข ภนฺเต สา ชิวฺหา ยาย ชิวฺหาย อตีเต พุทฺเธ ปรินิพฺพุเต ฯ เป ฯ ปญฺญเปยฺย ฯ เป ฯ อตฺถิ นุ โข โส ภนฺเต มโน เยน มเนน อตีเต พุทฺเธ ปรินิพฺพุเต ฉินฺนปปญฺเจ ฉินฺนวฏฺฏเม ปริยาทินฺนวฏฺเฏ สพฺพทุกฺขวีติวตฺเต ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺยาติ ฯ

[๑๐๐] นตฺถิ นุ โข ตำ ผคฺคุน จกฺขุำ เยน จกฺขุนา อตีเต พุทฺเธ ปรินิพฺพุเต ฉินฺนปปญฺเจ ฉินฺนวฏฺเฏ ปริยาทินฺนวฏฺเฏ สพฺพทุกฺขวีติวตฺเต ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺยาติ ฯ เป ฯ นตฺถิ โข สา ผคฺคุน ชิวฺหา ยาย ชิวฺหาย อตีเต พุทฺเธ ปรินิพฺพุเต ฉินฺนปปญฺเจ ฉินฺนวฏฺเฏ ปริยาทินฺนวฏฺเฏ สพฺพทุกฺขวีติวตฺเต ปญฺญา-

ปยมาโน ปญฺญเปยฺย ฯเปฯ นตฺถิ โข โส ผคฺคุน มโน เยน มเนน อตีเต พุทฺเธ ปรินิพฺพุเต ฉินฺนปปญฺเจ ฉินฺนวฏุเม ปริยาทินฺนวฏเฏ สพฺพทุกฺขวีติวตฺเต ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺยาติ ฯ ทสมํ ฯ

คิลานวคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

คิลาเนน เทฺว วุตฺตา ราเชน อปเร ตโย
อวิชฺชาย จ เทฺว วุตฺตา ภิกฺขุ โลโก จ ผคฺคุโนติ ฯ

ฉนฺนวคฺโค จตุตฺโถ

[๑๐๑] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ โลโก โลโกติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต โลโกติ วุจฺจตีติ ฯ ยํ โข อานนฺท ปโลกธมฺมํ อยํ วุจฺจติ อริยสฺส วินเย โลโก ฯ กิญฺจานนฺท ปโลกธมฺมํ จกฺขุ โข อานนฺท ปโลกธมฺมํ รูปา ปโลกธมฺมา จกฺขุวิญฺญาณํ ปโลกธมฺมํ จกฺขุสมฺผสฺโส ปโลกธมฺโม ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺส-ปจฺจยา ฯ เป ฯ ตมฺปิ ปโลกธมฺมํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา ปโลกธมฺมา รสา ปโลกธมฺมา ชิวฺหาวิญฺญาณํ ปโลกธมฺมํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส ปโลกธมฺโม ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา ฯ เป ฯ ตมฺปิ ปโลก-ธมฺมํ ฯ เป ฯ มโน ปโลกธมฺโม ธมฺมา ปโลกธมฺมา มโน-วิญฺญาณํ ปโลกธมฺมํ มโนสมฺผสฺโส ปโลกธมฺโม ยมฺปีทํ มโน-สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ ปโลกธมฺมํ ฯ ยํ โข อานนฺท ปโลกธมฺมํ อยํ วุจฺจติ อริยสฺส วินเย โลโกติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๑๐๑] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท ฯ เป ฯ ภควนฺตํ เอตทโวจ สุญฺโญ โลโก สุญฺโญ โลโกติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต สุญฺโญ โลโกติ วุจฺจตีติ ฯ ยสฺมา จ โข อานนฺท

สุญฺญํ อตฺตเตน วา อตฺตนิเยน วา ตสฺมา สุญฺโญ โลโกติ วุจฺจติ ฯ กิญฺจ อานนฺท สุญฺญํ อตฺตเตน วา อตฺตนิเยน วา จกฺขุ โข อานนฺท สุญฺญํ อตฺตเตน วา อตฺตนิเยน วา รูปา สุญฺญา อตฺตเตน วา อตฺตนิเยน วา จกฺขุวิญฺญาณํ สุญฺญํ อตฺตเตน วา อตฺตนิเยน วา จกฺขุสมฺผสฺโส สุญฺโญ อตฺตเตน วา อตฺตนิเยน วา ฯเป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ สุญฺญํ อตฺตเตน วา อตฺตนิเยน วา ฯ ยสฺมา โข อานนฺท สุญฺญํ อตฺตเตน วา อตฺตนิเยน วา ตสฺมา สุญฺโญ โลโกติ วุจฺจตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๑๐๓] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท ฯเป ฯ ภควนฺตเมตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ อานนฺท จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ รูปา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯเป ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺโส ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ

ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กถฺนุ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ ชิวฺหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ เป ฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กถฺนุ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺสํ อานนฺท สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ รูเปสุปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุ-วิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปี นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาตี วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๑๐๔] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทก-นิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา จ สาริปุตฺโต อายสฺมา จ มหาจุนฺโท อายสฺมา จ ฉนฺโน คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต วิหรนฺติ ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉนฺโน อาพาธิโก โหติ ทุกฺขิโต

พาฬฺหคิลานา ฯ อถ โข อายสฺมา สารีปุตฺโต สายณฺห-สมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา มหาจุนฺโท เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาจุนฺทํ เอตทโวจ อายามาวุโส จุนฺท เยนายสฺมา ฉนฺโน เตนุปสงฺกมิสฺสาม คิลานปุจฺฉกาติ ฯ เอวมาวุโสติ โข อายสฺมา มหาจุนฺโท อายสฺมโต สารีปุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสิ ฯ อถ โข อายสฺมา จ สารีปุตฺโต อายสฺมา จ มหาจุนฺโท เยนายสฺมา ฉนฺโน เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทึสุ ฯ นิสชฺช โข อายสฺมา สารีปุตฺโต อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ เอตทโวจ กจฺจิ เต อาวุโส ฉนฺน ขมนียํ กจฺจิ ยาปนียํ กจฺจิ ทุกฺขา เวทนา ปฏิกฺกมนฺติ โน อภิกฺกมนฺติ ปฏิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน อภิกฺกโมติ ฯ

[๑๐๕] น เม อาวุโส สารีปุตฺต ขมนียํ น ยาปนียํ พาฬฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ โน ปฏิกฺกมนฺติ อภิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส พลวา ปุริโส ติณฺเหน สิเขเรน มุทฺธนํ อภิมตฺถเยยฺย[1] เอวเมว โข เม อาวุโส อธิมตฺตา วาตา มุทฺธนิ อุปหนนฺติ ฯ น เม อาวุโส ขมนียํ น ยาปนียํ ฯ เป ฯ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส พลวา ปุริโส ทฬฺเหน วรตฺตกฺขนฺเธน สีเส สีสเวฐํ ทเหยฺย เอวเมว โข อาวุโส อธิมตฺตา วาตา สีเส สีสเวทนา ฯ น เม อาวุโส

---

๑ สี. เอวํ พ. ติณฺเหน วิชคฺเคน มุทฺธนิ อภิมตฺเถยฺย ฯ

ขมนียํ น ยาปนียํ ฯเปฯ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเตวาสี วา ติณฺเหน โควิกนฺตเนน กุจฺฉึ ปริกนฺเตยฺย เอวเมว โข เม อาวุโส อธิมตฺตา วาตา กุจฺฉึ ปริกนฺตนฺติ ฯ น เม อาวุโส ขมนียํ น ยาปนียํ ฯเปฯ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส เทฺว พลวนฺโต ปุริสา ทุพฺพลตรํ ปุริสํ นานา พาหาสุ คเหตฺวา องฺคารกาสุยา สนฺตาเปยฺยุ สมฺปริตาเปยฺยุ เอวเมว โข เม อาวุโส อธิมตฺโต กายสฺมิ ฑาโห ฯ น เม อาวุโส ขมนียํ น ยาปนียํ พาพฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ โน ปฏิกฺกมนฺติ อภิกฺกโมสานํ ปญฺญายติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ สตฺถํ อาวุโส สารีปุตฺต อาหริสฺสามิ นาวกงฺขามิ ชีวิตนฺติ อายสฺมา ฉนฺโน สตฺถํ อาหเรสิ ฯ

[๑๐๖] ยาเปตายสฺมา ฉนฺโน ยาเปนฺตํ มยํ อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อิจฺฉาม สเจ อายสฺมโต ฉนฺนสฺส นตฺถิ สปฺปายานิ โภชนานิ อหํ อายสฺมโต ฉนฺนสฺส สปฺปายานิ โภชนานิ ปริเยสิสฺสามิ สเจ อายสฺมโต ฉนฺนสฺส นตฺถิ สปฺปายานิ เภสชฺชานิ อหํ อายสฺมโต ฉนฺนสฺส สปฺปายานิ เภสชฺชานิ ปริเยสิสฺสามิ สเจ อายสฺมโต ฉนฺนสฺส นตฺถิ ปฏิรูปา อุปฏฺฐากา อหํ อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อุปฏฺฐหิสฺสามิ มา จ อายสฺมา ฉนฺโน สตฺถํ อาหเรสิ ยาเปตายสฺมา ฉนฺโน ยาเปนฺตํ มยํ อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อิจฺฉามาติ ฯ น เม อาวุโส สารีปุตฺต นตฺถิ สปฺปายานิ โภชนานิ อตฺถิ เม

สปฺปายานิ โภชนานิ นปิ เม นตฺถิ สปฺปายานิ เภสชฺชานิ อตฺถิ เม สปฺปายานิ เภสชฺชานิ นปิ เม นตฺถิ ปฏิรูปา อุปฏฺฐากา อตฺถิ เม ปฏิรูปา อุปฏฺฐากา ฯ อปิ จ เม อาวุโส สตฺถา ปริจิณฺโณ ทีฆรตฺตํ มนาเปเนว โน อมนาเปน ฯ เอตํ หิ อาวุโส สาวกสฺส ปฏิรูปํ ยํ สตฺถารํ ปริจเรยฺย มนาเปเนว โน อมนาเปน ตํ อนุปวชฺชํ ฉนฺโน ภิกฺขุ สตฺถุ อาหริสฺสตีติ เอวเมตํ อาวุโส สารีปุตฺต ธาเรหีติ ฯ

[๑๐๗] ปุจฺเฉยฺยาม มยํ อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ กิญฺจิเทว เทสํ สเจ อายสฺมา ฉนฺโน โอกาสํ กโรติ ปญฺหสฺส เวยฺยากรณายาติ ฯ ปุจฺฉาวุโส สารีปุตฺต สุตฺวา เวทยามาติ[1] ฯ จกฺขุํ อาวุโส ฉนฺน จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เอตํ มม เอโส-หมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสสิ ฯ เป ฯ ชิวฺหํ อาวุโส ฉนฺน ชิวฺหาวิญฺญาณํ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสสิ ฯ เป ฯ มนํ อาวุโส ฉนฺน มโนวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ จกฺขุํ อาวุโส สารีปุตฺต จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสามิ ฯ เป ฯ ชิวฺหํ อาวุโส สารีปุตฺต ชิวฺหาวิญฺญาณํ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม

---

๑ สี. เทสสฺสามีติ ฯ

เนตํ มม เนโสหมสฺมิ ฯเปฯ มนํ อาวุโส สารีปุตฺต มโน-วิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เนตํ มม เนโส-หมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสามีติ ฯ

[๑๐๘] จกฺขุสฺมิ อาวุโส ฉนฺน จกฺขุวิญฺญาเณ จกฺขุวิญฺญาณ-วิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ กิ ทิสฺวา กิ อภิญฺญาย จกฺขุ จกฺขุวิญฺญาณ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสสิ ฯเปฯ ชิวฺหาย อาวุโส ฉนฺน ชิวฺหาวิญฺญาเณ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ กิ ทิสฺวา กิ อภิญฺญาย ชิวฺหา ชิวฺหาวิญฺญาณ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสสิ ฯเปฯ มนสฺมิ อาวุโส ฉนฺน มโนวิญฺญาเณ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ กิ ทิสฺวา กิ อภิญฺญาย มนํ มโนวิญฺญาณ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ

[๑๐๙] จกฺขุสฺมิ อาวุโส สารีปุตฺต จกฺขุวิญฺญาเณ จกฺขุวิญฺญาณ-วิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ นิโรธํ ทิสฺวา นิโรธํ อภิญฺญาย จกฺขุ จกฺขุวิญฺญาณ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เนตํ มม เนโส-หมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสามิ ฯเปฯ ชิวฺหาย อาวุโส สารีปุตฺต ชิวฺหาวิญฺญาเณ ชิวฺหาวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ นิโรธํ ทิสฺวา นิโรธํ อภิญฺญาย ชิวฺหา ชิวฺหาวิญฺญาณ ชิวฺหา-วิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส

อตฺตาติ สมนุปสฺสามิ ฯ เป ฯ มนสฺมิ๋ อาวุโส สารีปุตฺต มโน-วิญฺญาเณ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ นิโรธํ ทิสฺวา นิโรธํ อภิญฺญาย มนํ มโนวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ธมฺเม เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสามีติ ฯ

[๑๑๐] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา มหาจุนฺโท อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ เอตทโวจ ตสฺมา ติหาวุโส ฉนฺน อิทมฺปี ตสฺส ภควโต สาสนํ นิจฺจกาปฺปี สาธุกํ มนสิกาตพฺพํ นิสฺสิตสฺส จลิตํ อนิสฺสิตสฺส จลิตํ นตฺถิ จลิเต อสติ ปสฺสทฺธิ โหติ ปสฺสทฺธิยา สติ นนฺทิ น โหติ นนฺทิยา๑ อสติ อาคติคติ น โหติ อาคติคติยา อสติ จุตูปปาโต น โหติ จุตูปปาเต อสติ เนวิธ น หุรํ น อุภยมนฺตเรน เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺสาติ ฯ อถ โข อายสฺมา จ สารีปุตฺโต อายสฺมา จ มหาจุนฺโท อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อิมินา โอวาเทน โอวทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมิ๋สุ ฯ อถ โข อายสฺมา ฉนฺโน อจิรปกฺกนฺเตสุ เตสุ อายสฺมนฺเตสุ สตฺถํ อาหเรสิ ฯ

[๑๑๑] อถ โข อายสฺมา สารีปุตฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สารีปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ อายสฺมตา ภนฺเต ฉนฺเนน สตฺถํ อาหริตํ ตสฺส กา คติ โก อภิสมฺปรายโก ฯ นนุ เต สารีปุตฺต ฉนฺเนน ภิกฺขุนา สมฺมุขาเยว อนุปวชฺชตา

---

๑ สี. พ. นติ น โหติ นติยา ฯ

พฺยากตาติ ฯ อตฺถิ ภนฺเต ปุพฺพวิชฺชนฺ[1] นาม วชฺชิคาโม ตตฺถายสฺมโต ฉนฺนสฺส มิตฺตกุลานิ สุหชฺชกุลานิ อุปวชฺชกุลานีติ ฯ โหนฺติ เหเต สารีปุตฺต ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน มิตฺตกุลานิ สุหชฺชกุลานิ อุปวชฺชกุลานีติ ฯ น โข ปนาหํ สารีปุตฺต เอตฺตาวตา สอุปวชฺโชติ วทามิ ฯ โย โข สารีปุตฺต อิมญฺจ กายํ นิกฺขิปติ อญฺญญฺจ กายํ อุปาทิยติ ตมหํ สอุปวชฺโชติ วทามิ ฯ ตํ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน นตฺถิ อนุปวชฺชํ ฉนฺเนน ภิกฺขุนา สตฺถํ อาหริตนฺติ เอวเมตํ สารีปุตฺต ชาเรหีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๑๑๒] อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯเป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ปุณฺโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ สนฺติ โข ปุณฺณ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิสมุทยา ทุกฺขสมุทโย ปุณฺณาติ วทามิ ฯ เป ฯ สนฺติ โข ปุณฺณ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ โข ปุณฺณ มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา

---

๑ ส. ปพฺพจิรํ ฯ พ. ปุพฺพวิชฺฌนฺ ฯ

ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตं อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิ-สมุทยา ทุกฺขสมุทโย ปุณฺณาติ วทามิ ฯ

[๑๑๓] สนฺติ โข ปุณฺณ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ นาชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตं อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต นิรุชฺฌติ นนฺทิ นนฺทินิโรธา ทุกฺขนิโรโธ ปุณฺณาติ วทามิ ฯ เป ฯ สนฺติ จ โข ปุณฺณ มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ นาชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตं อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต นิรุชฺฌติ นนฺทิ นนฺทินิโรธา ทุกฺขนิโรโธ ปุณฺณาติ วทามิ ฯ อิมินา ตฺวํ ปุณฺณ อาราคา โส อิมสฺมา ธมฺมวินยาติ ฯ

[๑๑๔] เอวํ วุตฺเต ยญฺญทตฺโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ เอตฺถาหं ภนฺเต อนสฺสาสं อหํ หิ ภนฺเต ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณเญฺจ ยถาภูตํ นปฺป-ชานามีติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ ภิกฺขุ ฯ จกฺขุ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขุ เอตฺถ จ เต ภิกฺขุ ภิกฺขุ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตं ยถาภูตं สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐํ ภวิสฺสติ

เอวนฺเต เอตํ ปฐมํ ผสฺสายตนํ ปหีนํ ภวิสฺสติ อายตึ อปุนพฺภวาย ฯ เป ฯ ชิวฺหํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขุ ตตฺถ เต ภิกฺขุ ชิวฺหา เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย สุทิฏฺฐํ ภวิสฺสติ เอวํ เต เอตํ จตุตฺถํ ผสฺสายตนํ ปหีนํ ภวิสฺสติ อายตึ อปุนพฺภวาย ฯ เป ฯ มนํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสสีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ เป ฯ สาธุ ปุณฺณ มยา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวทิโต กตมสฺมึ ชนปเท วิหริสฺสสีติ ฯ อตฺถิ ภนฺเต สุนาปรนฺโต นาม ชนปโท ตตฺถาหํ วิหริสฺสามีติ ฯ

[๑๑๕] จณฺฑา โข ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ผรุสา โข ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา สเจ ตํ ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา อกฺโกสิสฺสนฺติ ปริภาสิสฺสนฺติ ตตฺร เต ปุณฺณ กินฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ มํ ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา อกฺโกสิสฺสนฺติ ปริภาสิสฺสนฺติ ตตฺร เม เอวํ ภวิสฺสติ ภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา สุภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ มํ นยิเม ปาณินา ปหารํ เทนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภวิสฺสติ เอวเมตฺถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ ปน เต ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ปาณินา ปหารํ ทสฺสนฺติ ตตฺร ปน เต ปุณฺณ กินฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ปาณินา

ปหารํ ทสฺสนฺติ ตตฺร เม เอวํ ภวิสฺสติ ภทฺทกา วติเม สุนา-
ปรนฺตกา มนุสฺสา สุภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ
มํ นยิเม เถณฺฑุนา ปหารํ เทนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภวิสฺสติ
เอวเมตฺถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ ปน เต ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา
มนุสฺสา เถณฺฑุนา ปหารํ ทสฺสนฺติ ตตฺร ปน เต ปุณฺณ
กินฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา เถณฺฑุนา
ปหารํ ทสฺสนฺตี ตตฺร เม เอวํ ภวิสฺสติ ภทฺทกา วติเม สุนา-
ปรนฺตกา มนุสฺสา สุภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ
มํ นยิเม ทณฺเฑน ปหารํ เทนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภวิสฺสติ
เอวเมตฺถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ ปน เต ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา
มนุสฺสา ทณฺเฑน ปหารํ ทสฺสนฺติ ตตฺร ปน เต ปุณฺณ กินฺติ
ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ทณฺเฑน
ปหารํ ทสฺสนฺติ ตตฺร เม เอวํ ภวิสฺสติ ภทฺทกา วติเม สุนา-
ปรนฺตกา มนุสฺสา สุภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ
มํ นยิเม สตฺเถน ปหารํ เทนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภวิสฺสติ
เอวเมตฺถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ ปน เต ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา
มนุสฺสา สตฺเถน ปหารํ ทสฺสนฺติ ตตฺร ปน เต ปุณฺณ กินฺติ
ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา สตฺเถน
ปหารํ ทสฺสนฺติ ตตฺร เม เอวํ ภวิสฺสติ ภทฺทกา วติเม สุนา-
ปรนฺตกา มนุสฺสา สุภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ มํ

นยิเม ติณฺเหน สตฺเถน ชีวิตา โวโรเปนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภวิสฺสติ เอวเมตฺถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ

[๑๑๖] สเจ ปน เต ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ติณฺเหน สตฺเถน ชีวิตา โวโรเปสฺสนฺติ ตตฺร ปน เต ปุณฺณ กินฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ติณฺเหน สตฺเถน ชีวิตา โวโรเปสฺสนฺติ ตตฺร เม เอวํ ภวิสฺสติ สนฺติ โข ตสฺส ภควโต สาวกา กาเยน จ ชีวิเตน จ อฏฺฏียมานา หรายมานา ชิคุจฺฉมานา สตฺถหารกํ ปริเยสนฺติ ตํ เม อิทํ ปริยิฏฺฐญฺเญว สตฺถหารกํ ลทฺธนฺติ เอวเมตฺถ ภควา ภวิสฺสติ เอวเมตฺถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ สาธุ สาธุ ปุณฺณ สิกฺขิสฺสสิ ตฺวํ ปุณฺณ อิมินา ทมูปสเมน สมนฺนาคโต สุนาปรนฺตสฺมิ ชนปเท วตฺถุ ยสฺสทานิ ตฺวํ ปุณฺณ กาลํ มญฺญสีติ ฯ

[๑๑๗] อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เสนาสนํ สงฺสาเมตฺวา ปตฺตจีวรํ อาทาย เยน สุนาปรนฺโต ชนปโท เตน จาริกํ ปกฺกามิ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน สุนาปรนฺโต ชนปโท ตทวสริ ฯ ตตฺร สุทํ อายสฺมา ปุณฺโณ สุนาปรนฺตสฺมิ ชนปเท วิหรติ ฯ อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ เตเนว อนฺตรวสฺสเน ปญฺจมตฺตานิ อุปาสกสตานิ ปฏิเทเสสิ[1] เตเนว อนฺตรวสฺสเน ตีสุโส

---

๑ สี. ปฏิปาเทสิ ฯ

วิชฺชา สจฺฉากาสิ เตเนว อนฺตรวสฺเสน ปรินิพฺพายิ ฯ อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุ โย โส ภนฺเต ปุณฺโณ นาม กุลปุตฺโต ภควตา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวทิโต โส กาลกโต ตสฺส กา คติ โก อภิสมฺปราโยติ ฯ ปณฺฑิโต ภิกฺขเว ปุณฺโณ กุลปุตฺโต อโหสิ สจฺจวาที ธมฺมสฺสานุธมฺมํ น จ ธมฺมาธิกรณํ วิเหเสสิ ปรินิพฺพุโต ภิกฺขเว ปุณฺโณ กุลปุตฺโตติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๓๑๘] อถ โข อายสฺมา พาหิโย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯเป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา พาหิโย ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ พาหิย จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ รูปา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺโส ฯเป ฯ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ

นุ ตำ สมนุปสฺสิตุ๎ เอตำ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตำ ภนฺเต ฯ เอวำ ปสฺสำ พาหิย สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิ๎ปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปี นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ ยมฺปีทำ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตำ สุขำ วา ทุกฺขำ วา อทุกฺขมสุขำ วา ตสฺมิ๎ปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทำ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ๎ วิมุตฺตมิติ ญาณำ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตำ พฺรหฺมจริยำ กตำ กรณีย๎ นาปรำ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ

[๑๑๙] อถ โข อายสฺมา พาหิโย ภควโต ภาสิตำ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ อถ โข อายสฺมา พาหิโย เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต น จิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริย๎ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรำ พฺรหฺมจริย-ปริโยสานำ ทิฏเฐ ว ธมฺเม สย๎ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรติ ขีณา ชาติ วุสิตำ พฺรหฺมจริย๎ กตำ กรณีย๎ นาปรำ อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ ฯ อญฺญตโร จ ปนายสฺมา พาหิโย อรหตำ อโหสีติ ฯ ฉฏฺฐำ ฯ

[๑๒๐] เอชา ภิกฺขเว โรโค เอชา คณฺโฑ เอชา สลฺลำ ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว ตถาคโต อเนโช วิหรติ วีตสลฺโล ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจปี อากงฺเขยฺย อเนโช วิหเรยฺยำ วีตสลฺโลติ ฯ จกฺขุ๎ น มญฺเญยฺย จกฺขุสฺมิ๎ น มญฺเญยฺย จกฺขุโต น มญฺเญยฺย

จกฺขุ๋ เมติ น มญฺเญยฺย รูเป น มญฺเญยฺย รูเปสุ น มญฺเญยฺย
รูปโต น มญฺเญยฺย รูปา เมติ น มญฺเญยฺย จกฺขุวิญฺญาณ๋
น มญฺเญยฺย จกฺขุวิญฺญาณสฺมิ๋ น มญฺเญยฺย จกฺขุวิญฺญาณโต
น มญฺเญยฺย จกฺขุวิญฺญาณ๋ เมติ น มญฺเญยฺย จกฺขุสมฺผสฺส๋
น มญฺเญยฺย จกฺขุสมฺผสฺสสฺมิ๋ น มญฺเญยฺย จกฺขุสมฺผสฺสโต
น มญฺเญยฺย จกฺขุสมฺผสฺโส เมติ น มญฺเญยฺย ยมฺปีทำ จกฺขุ-
สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิต๋ สุข๋ วา ทุกฺข๋ วา อทุกฺขมสุข๋ วา
ตมฺปี น มญฺเญยฺย ตสฺมิ๋ปี น มญฺเญยฺย ตโตปี น มญฺเญยฺย
ตมฺเมติ น มญฺเญยฺย ฯ โสต๋ น มญฺเญยฺย ฯ ฆาน๋ น มญฺเญยฺย ฯ
ชิวฺห๋ น มญฺเญยฺย ชิวฺหาย น มญฺเญยฺย ชิวฺหาโต น มญฺเญยฺย
ชิวฺหา เมติ น มญฺเญยฺย รเส น มญฺเญยฺย ชิวฺหาวิญฺญาณ๋
น มญฺเญยฺย ชิวฺหาสมฺผสฺส๋ น มญฺเญยฺย ยมฺปีทำ ชิวฺหา-
สมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิต๋ สุข๋ วา ทุกฺข๋ วา อทุกฺขมสุข๋ วา
ตมฺปี น มญฺเญยฺย ตสฺมิ๋ปี น มญฺเญยฺย ตโตปี น มญฺเญยฺย
ตมฺเมติ น มญฺเญยฺย ฯ กาย๋ น มญฺเญยฺย ฯ มน๋ น มญฺเญยฺย
มนสฺมิ๋ น มญฺเญยฺย มนโต น มญฺเญยฺย มโน เมติ น
มญฺเญยฺย ธมฺเม น มญฺเญยฺย มโนวิญฺญาณ๋ มโนสมฺผสฺส๋
ยมฺปีทำ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิต๋ สุข๋ วา ทุกฺข๋ วา
อทุกฺขมสุข๋ วา ตมฺปี น มญฺเญยฺย ตสฺมิ๋ปี น มญฺเญยฺย
ตโตปี น มญฺเญยฺย ตมฺเมติ น มญฺเญยฺย ฯ สพฺพ๋ น มญฺเญยฺย

สพฺพสฺมิ์ น มญฺเญยฺย สพฺพโต น มญฺเญยฺย สพฺพํ เมติ น มญฺเญยฺย ฯ โส เอวํ อมญฺญมาโน น กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทิยํ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตญฺเญว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๑๒๑] เอชา ภิกฺขเว โรโค เอชา คณฺโฑ เอชา สลฺลํ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตถาคโต อเนโช วิหรติ วีตสลฺโล ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจปี ยากงฺเขยฺย อเนโช วิหเรยฺยํ วีตสลฺโลติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๑๒๒] จกฺขุ์ น มญฺเญยฺย จกฺขุสฺมิ์ น มญฺเญยฺย จกฺขุโต น มญฺเญยฺย จกฺขุ์ เมติ น มญฺเญยฺย รูเป น มญฺเญยฺย จกฺขุ-วิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺสํ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี น มญฺเญยฺย ตสฺมิ์ปี น มญฺเญยฺย ตโตปี น มญฺเญยฺย ตมฺเมติ น มญฺเญยฺย ฯ ยํ หิ ภิกฺขเว มญฺญติ ยสฺมิ์ มญฺญติ ยโต มญฺญติ ยํ เมติ มญฺญติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถา อญฺญถาภาวี ภวสฺโต โลโก ภวเมว อภินนฺทติ ฯ เป ฯ ชิวฺหํ น มญฺเญยฺย ชิวฺหาย น มญฺเญยฺย ชิวฺหาโต น มญฺเญยฺย ชิวฺหา เมติ น มญฺเญยฺย รเส น มญฺเญยฺย ชิวฺหาวิญฺญาณํ ชิวฺหาสมฺผสฺสํ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี น มญฺเญยฺย ตสฺมิ์ปี น มญฺเญยฺย

ตโตปิ น มญฺเญยฺย ตมฺเหติ น มญฺเญยฺย ฯ ยํ หิ ภิกฺขเว มญฺญติ ยสฺมิ มญฺเญติ ยโต มญฺญติ ยํ เมติ มญฺญติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถา อญฺญถาภาวี ภวสฺตุโต โตโก ภวเมว อภินนฺทติ ฯ เป ฯ มนํ น มญฺเญยฺย มนสฺมิ น มญฺเญยฺย มนโตปิ น มญฺเญยฺย มโน เมติ น มญฺเญยฺย ธมฺเม น มญฺเญยฺย มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺสํ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺส-ปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ น มญฺเญยฺย ตสฺมิปิ น มญฺเญยฺย ตโตปิ น มญฺเญยฺย ตมฺเมติ น มญฺเญยฺย ฯ ยํ หิ ภิกฺขเว มญฺญติ ยสฺมิ มญฺญติ ยโต มญฺญติ ยมฺเมติ มญฺญติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถา อญฺญถาภาวี ภวสฺตุโต โตโก ภวเมว อภินนฺทติ ฯ ยาวตา ภิกฺขเว ฉนฺนธาตุอายตนา ตมฺปิ น มญฺเญยฺย ตสฺมิปิ น มญฺเญยฺย ตโตปิ น มญฺเญยฺย ตํ เมติ น มญฺเญยฺย ฯ โส เอวํ อมญฺญมาโน น กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทิยํ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตญฺเญว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๑๒๓] ทฺวยํ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ฯ ตํ สุณาถ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว ทฺวยํ จกฺขุญฺเจว รูปา จ โสตญฺจ สทฺทา จ ฆานญฺจ คนฺธา จ ชิวฺหา จ รสา จ กาโย จ โผฏฺฐพฺพา

จ มโน จ ธมฺมา จ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุวยํ ฯ โย ภิกฺขเว เอวํ วเทยฺย อหเมตํ ทุวยํ ปจฺจกฺขาย อญฺญํ ทุวยํ ปญฺญเปสฺสามีติ ฯ ตสฺส วาจา วตฺถุ เหวสฺส ปฏิโฬ จ น สมฺปาเยยฺย อุตฺตริ จ วิฆาตํ อาปชฺเชยฺย ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ยถา ตํ ภิกฺขเว อวิสยสฺมินฺติ ฯ นวมํ ฯ

[๑๒๔] ทุวยํ ภิกฺขเว ปฏิจฺจ วิญฺญาณํ สมฺโภติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ทุวยํ ปฏิจฺจ วิญฺญาณํ สมฺโภติ ฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุ อนิจฺจํ วิปริณามิ อญฺญถาภาวิ รูปา อนิจฺจา วิปริณามิโน อญฺญถาภาวิโน อิตฺเถตํ ทุวยํ จญฺเจว พฺยาธญฺจ อนิจฺจํ วิปริณามิ อญฺญถาภาวิ จกฺขุ-วิญฺญาณํ อนิจฺจํ วิปริณามิ อญฺญถาภาวิ ฯ โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย จกฺขุวิญฺญาณสฺส อุปฺปาทาย โสปี เหตุ โสปี ปจฺจโย อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ อนิจฺจํ โข ปน ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนํ จกฺขุวิญฺญาณํ กุโต นิจฺจํ ภวิสฺสตี ฯ โย โข ภิกฺขเว อิเมสํ ติณฺณํ ธมฺมานํ สงฺคติ สนฺนิปาโต สมวาโย อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว จกฺขุสมฺผสฺโส ฯ

[๑๒๕] จกฺขุสมฺผสฺโสปี อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย จกฺขุสมฺผสฺสสฺส อุปฺปาทาย โสปี เหตุ โสปี ปจฺจโย อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ อนิจฺจํ โข ปน ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺโน จกฺขุสมฺผสฺโส กุโต นิจฺโจ ภวิสฺสตี ฯ

ผุฏฺโฐ ภิกฺขเว เวเทติ ผุฏฺโฐ เจเตติ ผุฏฺโฐ สญฺชานาติ อิตฺเถเตปี ธมฺมา จตา เจว พฺยาธา จ อนิจฺจา วิปริณามิโน อญฺญถาภาวิโน ฯเปฯ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหาวิญฺญาณํ ชิวฺหา อนิจฺจา วิปริณามี อญฺญถาภาวี รสา อนิจฺจา วิปริณามิโน อญฺญถาภาวิโน อิตฺเถตํ ทฺวยํ จตญฺเจว พฺยาธญฺจ อนิจฺจํ วิปริณามิ อญฺญถาภาวิ ชิวฺหาวิญฺญาณํ อนิจฺจํ วิปริณามิ อญฺญถาภาวิ ฯ โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย ชิวฺหาวิญฺญาณสฺส อุปฺปาทาย. โสปี เหตุ โสปี ปจฺจโย อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ อนิจฺจํ โข ปน ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนํ ชิวฺหาวิญฺญาณํ กุโต นิจฺจํ ภวิสฺสตี ฯ โย โข ภิกฺขเว อิเมสํ ติณฺณํ ธมฺมานํ สงฺคติ สนฺนิปาโต สมวาโย อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ชิวฺหาสมฺผสฺโส ฯ

[๑๒๖] ชิวฺหาสมฺผสฺโสปี อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส อุปฺปาทาย โสปี เหตุ โสปี ปจฺจโย อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ อนิจฺจํ โข ปน ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺโน ชิวฺหาสมฺผสฺโส กุโต นิจฺโจ ภวิสฺสติ ฯ ผุฏฺโฐ ภิกฺขเว เวเทติ ผุฏฺโฐ เจเตติ ผุฏฺโฐ สญฺชานาติ อิตฺเถเตปี ธมฺมา จตา เจว พฺยาธา จ อนิจฺจา วิปริณามิโน อญฺญถาภาวิโน ฯเปฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ มโน อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ธมฺมา อนิจฺจา วิปริณามิโน อญฺญถาภาวิโน อิตฺเถตํ ทฺวยํ

จกฺขุเจว พฺยาธฺจ อนิจฺจํ วิปริณามิ อญฺญถาภาวิ มโน-วิญฺญาณํ อนิจฺจํ วิปริณามิ อญฺญถาภาวิ ฯ โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย มโนวิญฺญาณสฺส อุปฺปาทาย โสปี เหตุ โสปี ปจฺจโย อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ อนิจฺจํ โข ปน ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนํ มโนวิญฺญาณํ กุโต นิจฺจํ ภวิสฺสติ ฯ โย โข ภิกฺขเว อิเมสํ ติณฺณํ ธมฺมานํ สงฺคติ สนฺนิปาโต สมวาโย อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว มโนสมฺผสฺโส ฯ

[๑๒๗] มโนสมฺผสฺโสปี อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย มโนสมฺผสฺสสฺส อุปฺปาทาย โสปี เหตุ โสปี ปจฺจโย อนิจฺโจ วิปริณามี อญฺญถาภาวี ฯ อนิจฺจํ โข ปน ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺโน มโนสมฺผสฺโส กุโต นิจฺโจ ภวิสฺสติ ฯ ผุฏฺโฐ ภิกฺขเว เวเทติ ผุฏฺโฐ เจเตติ ผุฏฺโฐ สญฺชานาติ อิตฺเถเปปี ธมฺมา จลา เจว พฺยาธา จ อนิจฺจา วิปริณามิโน อญฺญถาภาวิโน ฯ เอวํ ภิกฺขเว ทฺวยํ ปฏิจฺจ มโนวิญฺญาณํ สมฺโภตีติ ฯ ทสมํ ฯ

ฉนฺนวคฺโค จตุตฺโถ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

ปโลกสุญฺญา สงฺขิตฺตํ ฉนฺโน ปุณฺโณ จ พาหิโย
เอเชน จ เทฺว วุตฺตา ทฺวเยหิ อปเร เทฺวติ ฯ

ฉพาคฺโค ปญฺจโม

[๑๒๗] ฉยิเม ภิกฺขเว ผสฺสายตนา อทนฺตา อคุตฺตา อรกฺขิตา อสංวุตา ทุกฺขาธิวาหา โหนฺติ ฯ กตเม ฉ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว ผสฺสายตนं อทนฺตं อคุตฺตं อรกฺขิตं อสංวุตं ทุกฺขาธิวาหं โหติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา ภิกฺขเว ผสฺสายตนं อทนฺตं อคุตฺตं อรกฺขิตं อสංวุตं ทุกฺขาธิวาหं โหติ ฯ เป ฯ มโน ภิกฺขเว ผสฺสายตนं อทนฺตं อคุตฺตं อรกฺขิตं อสංวุตं ทุกฺขาธิวาหं โหติ ฯ อิเม โข ภิกฺขเว ฉ ผสฺสายตนา อทนฺตา อคุตฺตา อรกฺขิตา อสංวุตา ทุกฺขาธิวาหา โหนฺติ ฯ

[๑๒๘] ฉยิเม ภิกฺขเว ผสฺสายตนา สุทนฺตา สุคุตฺตา สุรกฺขิตา สุสංวุตา สุขาธิวาหา โหนฺติ ฯ กตเม ฉ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว ผสฺสายตนं สุทนฺตं สุคุตฺตं สุรกฺขิตं สุสංวุตं สุขาธิวาหं โหติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา ภิกฺขเว ผสฺสายตนं สุทนฺตं สุคุตฺตं สุรกฺขิตं สุสංวุตं สุขาธิวาหं โหติ ฯ เป ฯ มโน ภิกฺขเว ผสฺสายตนं สุทนฺตं สุคุตฺตं สุรกฺขิตं สุสංวุตं สุขาธิวาหं โหติ ฯ อิเม โข ภิกฺขเว ฉ ผสฺสายตนา สุทนฺตา สุคุตฺตา สุรกฺขิตา สุสංวุตา สุขาธิวาหา โหนฺติ ฯ อิทมโวจ ภควา ฯ เป ฯ เอตทโวจ สตฺถา

[๑๓๐] ฉเฬว ผสฺสายตนานิ ภิกฺขเว อสංวุโต ยตฺถ ทุกฺขं นิคจฺฉติ
เตสญฺจ เย สංวรณं อเวทิสุं สทฺธา ทุติยา วิหรนฺตานวสฺสุตา ฯ

ทิสฺวาน รูปานิ มโนรมานิ อโถปิ ทิสฺวา อมโนรมานิ
มโนรเม ราคปถํ วิโนทเย น จาปฺปิยมฺเมติ มนํ ปโทสเย ฯ
สทฺทญฺจ สุตฺวา ทุติยํ ปิยาปฺปิยํ ปิยมฺหิ สทฺเทน สมุจฺฉิโต สิยา
อโถ ปิเย โทสคตํ วิโนทเย น จาปฺปิยมฺเมติ มนํ ปโทสเย ฯ
คนฺธญฺจ ฆตฺวา สุรภึ มโนรมํ อโถปิ ฆตฺวา อสุจึ อกนฺติยํ
อกนฺติยสฺมึ ปฏิฆํ วิโนทเย ฉนฺทานุนีโต น จ กนฺติเย สิยา ฯ
รสญฺจ โภตฺวา ปริตํ จ สาทุ อโถปิ โภตฺวา น อสาทุเมกทา
สาทุํ รสํ นาชฺโฌสาย ภุญฺชติ วิโรธมาสาทุ สุโน ปทํสเย ฯ
ผสฺเสน ผุฏฺโฐ น สุเขน มชฺเฌ ทุกฺเขน ผุฏฺโฐปิ น สมฺปเวเธ
ผสฺสทฺวยํ สุขทุกฺขํ อุเปกฺเข อนานุรุทฺโธ อวิรุทฺธ เกนจิ ฯ
ปปญฺจสญฺญา อิตรีตรา นรา ปปญฺจยนฺตา อุปยนฺติ สญฺญิโน
มโนมยํ เคหสิตญฺจ สพฺพํ ปนุชฺช เนกฺขมฺมสิตํ หิ อิริยติ ฯ
เอวํ มโน ฉสฺสุ ยทา สุภาวิโต ผุฏฺฐสฺส จิตฺตํ น วิกมฺปเต กฺวจิ
เต ราคโทสํ หิ อภิภุยฺย ภิกฺขโว ภวถ ชาติมรณสฺส ปารคาติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๑๓๑] อถ โข อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ เอตฺถทานิ มาลุกฺยปุตฺต กึ ทหเร ภิกฺขู วกฺขามิ ยตฺร หิ นาม ตฺวํ ชิณฺโณ

วุฑฺโฒ มหลฺลโก อทฺธคโต วโยอนุปฺปตฺโต สงฺขิตฺเตน โอวาทํ ยาจสฺสุ ฯ

[๑๓๒] กิญฺจาปีหํ ภนฺเต ชิณฺโณ วุฑฺโฒ มหลฺลโก วโย-อนุปฺปตฺโต ฯ เทเสตุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ สุคโต สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ อปฺเปว นามาหํ ภควโต ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชาเนยฺยํ อปฺเปว นามาหํ ภควโต ภาสิตสฺส ทายาโท อสฺสนฺติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ มาลุกฺยปุตฺต เย เต จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อทิฏฺฐา อทิฏฺฐปุพฺพา น จ ปสฺสสิ น จ เต โหติ ปสฺเสยฺยนฺติ อตฺถิ เต ตตฺถ ฉนฺโท วา ราโค วา เปมํ วาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เย เต โสตวิญฺเญยฺยา สทฺทา อสฺสุตา อสฺสุตปุพฺพา น จ สุณาสิ น จ เต โหติ สุเณยฺยนฺติ อตฺถิ เต ตตฺถ เต ฉนฺโท วา ราโค วา เปมํ วาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เย เต ฆานวิญฺเญยฺยา คนฺธา อฆายิตา อฆายิต-ปุพฺพา น จ ฆายสิ น จ เต โหติ ฆาเยยฺยนฺติ อตฺถิ เต ตตฺถ ฯเป ฯ เย เต ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา อสายิตา อสายิตปุพฺพา น จ สายสิ น จ เต โหติ สาเยยฺยนฺติ อตฺถิ เต ตตฺถ ฯเป ฯ เย เต กายวิญฺเญยฺยา โผฏฺฐพฺพา อสมฺผุฏฺฐา อสมฺผุฏฺฐปุพฺพา น จ ผุสสิ น จ เต โหติ ผุเสยฺยนฺติ อตฺถิ เต ตตฺถ ฯเป ฯ เย เต มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อวิญฺญาตา อวิญฺญาตปุพฺพา น จ วิชานาสิ น จ

เต โหนฺติ วิชาเนยฺยนฺติ อตฺถิ เต ตตฺถ ฉนฺโท วา ราโค วา เปมํ วาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ

[๑๓๓] เอตฺถ จ เต มาฉุกฺยปุตฺต ทิฏฺฐสุตมุตวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ ทิฏฺเฐ ทิฏฺฐมตฺตํ ภวิสฺสติ สุเต สุตมตฺตํ ภวิสฺสติ มุเต มุตมตฺตํ ภวิสฺสติ วิญฺญาเต วิญฺญาตมตฺตํ ภวิสฺสติ ฯ ยโต โข เต มาฉุกฺยปุตฺต ทิฏฺฐสุตมุตวิญฺญาตพฺเพสุ ธมฺเมสุ ทิฏฺเฐ ทิฏฺฐมตฺตํ ภวิสฺสติ สุเต สุตมตฺตํ ภวิสฺสติ มุเต มุตมตฺตํ ภวิสฺสติ วิญฺญาเต วิญฺญาตมตฺตํ ภวิสฺสติ ตโต ตฺวํ มาฉุกฺย-ปุตฺต น เตน ยโต ตฺวํ มาฉุกฺยปุตฺต น เตน ตโต ตฺวํ มาฉุกฺยปุตฺต น ตตฺถ ยโต ตฺวํ มาฉุกฺยปุตฺต น ตตฺถ ตโต ตฺวํ มาฉุกฺยปุตฺต เนวิธ น หุรํ น อุภยมนฺตเรน เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺสาติ ฯ อิมสฺส ขฺวาหํ ภนฺเต ภควโต สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิ ฯ

[๑๓๔] รูปี ทิสฺวา สติ มุฏฺฐา ปิยํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต
สารตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ อชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา อเนกา รูปสมฺภวา
อภิชฺฌา จ วิเหสา จ จิตฺตมสฺสูปหญฺญติ
เอวํ อาจินโต ทุกฺขํ อารา นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
สทฺทํ สุตฺวา สติ มุฏฺฐา ปิยํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต
สารตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ อชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ

ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา อเนกา สทฺทสมฺภวา
อภิชฺฌา จ วิเหสา จ จิตฺตมสฺสูปหญฺญติ
เอวํ อาจินโต ทุกฺขํ อารา นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
คนฺธํ ฆาตฺวา สติ มุฏฺฐา ปียํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต
สารตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ อชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา อเนกา คนฺธสมฺภวา
อภิชฺฌา จ วิเหสา จ จิตฺตมสฺสูปหญฺญติ
เอวํ อาจินโต ทุกฺขํ อารา นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
รสํ โภตฺวา สติ มุฏฺฐา ปียํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต
สารตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ อชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา อเนกา รสสมฺภวา
ฯ เป ฯ อารา นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
โผฏฺฐพฺพํ ผุสฺส สติ มุฏฺฐา ปียํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต
สารตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ อชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา อเนกา โผฏฺฐพฺพสมฺภวา
ฯ เป ฯ อารา นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
ธมฺมํ ญตฺวา สติ มุฏฺฐา ปียํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต
สารตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ อชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา อเนกา ธมฺมสมฺภวา
อภิชฺฌา จ วิเหสา จ จิตฺตมสฺสูปหญฺญติ

เอวํ อาจินโต ทุกฺขํ อารา นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ

[๑๓๕] น โส รชฺชติ รูเปสุ รูปี ทิสฺวา ปฏิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ นาชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส ปสฺสโต รูปี เสวโต จาปี เวทนำ
ขียฺยติ โน ปจียติ เอวำ โส จรตี สโต
เอวำ อปจินโต ทุกฺขำ สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
น โส รชฺชติ สทฺเทสุ สทฺทำ สุตฺวา ปฏิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ นาชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส สุณโต สทฺทำ เสวโต จาปี เวทนำ
ขียฺยติ โน ปจียติ เอวำ โส จรตี สโต
เอวำ อปจินโต ทุกฺขำ สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
น โส รชฺชติ คนฺเธสุ คนฺธำ ฆาตฺวา ปฏิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ นาชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส ฆายโต คนฺธำ เสวโต จาปี เวทนำ
ขียฺยติ โน ปจียติ เอวำ โส จรตี สโต
เอวำ อปจินโต ทุกฺขำ สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
น โส รชฺชติ รเสสุ รสำ โภตฺวา ปฏิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ นาชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส สายโต รสำ เสวโต จาปี เวทนำ
ฯ เป ฯ สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ

น โส รชฺชติ ผสฺเสสุ ผสฺสํ ผุสฺส ปฏิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ นาชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส ผุสโต ผสฺสํ เสวโต จาปิ เวทนํ
ฯ เป ฯ สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
น โส รชฺชติ ธมฺเมสุ ธมฺมํ ญตฺวา ปฏิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ นาชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส ชานโต ธมฺมํ เสวโต จาปิ เวทนํ
ขียติ โน ปจียติ เอวํ โส จรติ สโต
เอวํ อปจินโต ทุกฺขํ สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ

อิมสฺส ฆฺวาหํ ภนฺเต ภควตา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามีติ ฯ

[๑๓๖] สาธุ สาธุ มาลุกฺยปุตฺต สาธุ โข ตฺวํ มาลุกฺยปุตฺต มยา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานาสิ ฯ

[๑๓๗] รูปี ทิสฺวา สติ มุฏฺฐา ปียํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต
สารตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ อชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ
ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา อเนกา รูปสมฺภวา
อภิชฺฌา จ วิเหสา จ จิตฺตมสฺสูปหญฺญติ
เอวํ อาจินโต ทุกฺขํ อารา นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ เป ฯ
[๑๓๘] น โส รชฺชติ ธมฺเมสุ ธมฺมํ ญตฺวา ปฏิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ ตญฺจ นาชฺโฌสา ติฏฺฐติ ฯ

ยถาสฺส ชานโต ธมฺมํ เสวโต จาปี เวทนำ
ขียฺยติ โน ปจียติ เอวำ โส จรตี สโต
เอวำ อปจินโต ทุกฺขำ ฯเปฯ สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ

อิมสฺส โข มาลุกฺยปุตฺต มยา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวำ วิตฺถาเรน อตฺโถ ทฏฺฐพฺโพติ ฯ

[๑๓๙] อถ โข อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต ภควโต ภาสิตำ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณำ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ อถ โข อายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต น จิรสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยำ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรำ พฺรหฺมจริยปริโยสานำ ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม สยำ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ขีณา ชาติ วุสิตำ พฺรหฺมจริยำ กตำ กรณียำ นาปรำ อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ ฯ อญฺญตโร จ ปนายสฺมา มาลุกฺยปุตฺโต อรหำ อโหสีติ ฯ ทุติยำ ฯ

[๑๔๐] ปริหานธมฺมญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อปริหานธมฺมญฺจ ฯ จ อภิภายตนานิ ตำ สุณาถ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปริหานธมฺโม โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จกฺขุนา รูปำ ทิสฺวา อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อธิวาเสติ นปฺปชหติ น วิโนเทติ น พฺยนฺตีกโรติ น อนภาวำ คเมติ ฯ เวทิตพฺพเมตำ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ปริหายมิ

กุสเลหิ ธมฺเมหิ ปริหานึ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา อุปฺปชฺชนฺติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อธิวาเสติ นปฺปชหติ น วิโนเทติ น พฺยนฺตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ ฯ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ ฯ เป ฯ ปริหานึ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ปริหานธมฺโม โหติ ฯ

[๑๔๓] กถญฺจ ภิกฺขเว อปริหานธมฺโม โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ ฯ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา น ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ อปริหานึ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา อุปฺปชฺชนฺติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาธิวาเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ ฯ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา น ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ อปริหานึ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว อปริหานธมฺโม โหติ ฯ

[๑๔๒] กตมานิ จ ภิกฺขเว ฉ อภิภายตนานิ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จกฺขุนา รูปี ทิสฺวา น อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อภิภูตเมตํ อายตนํ อภิภายตนํ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย น อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อภิภูตเมตํ อายตนํ อภิภายตนํ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ อิมานิ วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ฉ อภิภายตนานีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๑๔๓] สาวตฺถินิทานํ ฯ เป ฯ ปมาทวิหาริญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อปฺปมาทวิหาริญฺจ ตํ สุณาถ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปมาทวิหารี โหติ ฯ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตสฺส ภิกฺขเว วิหรโต จิตฺตํ พฺยาสิจฺจติ จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ ตสฺส พฺยาสิตฺตจิตฺตสฺส ปามุชฺชํ น โหติ ปามุชฺเช อสติ ปีติ น โหติ ปีติยา อสติ ปสฺสทฺธิ น โหติ ปสฺสทฺธิยา อสติ ทุกฺขํ วิหรติ ทุกฺขิโน จิตฺตํ น สมาธิยติ อสมาหิเต จิตฺเต ธมฺมา น ปาตุภวนฺติ ธมฺมานํ อปาตุภาวา ปมาทวิหารีเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ เป ฯ ชิวฺหินฺทฺริยํ อสංวุตสฺส ภิกฺขเว วิหรโต จิตฺตํ พฺยาสิจฺจติ ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยสุ รเสสุ ตสฺส พฺยาสิตฺตจิตฺตสฺส ฯ เป ฯ ปมาทวิหารีเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ เป ฯ มนินฺทฺริยํ อสංวุตสฺส ภิกฺขเว วิหรโต จิตฺตํ พฺยาสิจฺจติ มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ ตสฺส พฺยาสิตฺตจิตฺตสฺส ปามุชฺชํ น โหติ ปามุชฺเช อสติ ปีติ น

โหติ ปีติยา อสติ ปสฺสทฺธิ น โหติ ปสฺสทฺธิยา อสติ ทุกฺขํ วิหรติ ทุกฺขิโน จิตฺตํ น สมาธิยติ อสมาหิเต จิตฺเต ธมฺมา น ปาตุภวนฺติ ธมฺมานํ อปาตุภาวา ปมาทวิหารีเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ปมาทวิหารี โหติ ฯ

[๑๔๔] กถญฺจ ภิกฺขเว อปฺปมาทวิหารี โหติ ฯ จกฺขุนฺทฺริยํ สํวุตสฺส ภิกฺขเว วิหรโต จิตฺตํ น พฺยาสิจฺจติ จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ ตสฺส อพฺยาสิตฺตจิตฺตสฺส ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ วิหรติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ สมาหิเต จิตฺเต ธมฺมา ปาตุภวนฺติ ธมฺมานํ ปาตุภาวา อปฺปมาทวิหารีเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ เป ฯ ชิวฺหินฺทฺริยํ สํวุตสฺส ภิกฺขเว วิหรโต จิตฺตํ น พฺยาสิจฺจติ ฯ เป ฯ อปฺปมาทวิหารีเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ เป ฯ มนินฺทฺริยํ สํวุตสฺส ภิกฺขเว วิหรโต จิตฺตํ น พฺยาสิจฺจติ มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ ตสฺส อพฺยาสิตฺตจิตฺตสฺส ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวทยติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ สมาหิเต จิตฺเต ธมฺมา ปาตุภวนฺติ ธมฺมานํ ปาตุภาวา อปฺปมาทวิหารีเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว อปฺปมาทวิหารี โหตีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๑๔๕] สวรญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสวรญฺจ ตํ สุณาถ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว อสวโร โหติ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว

จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ ปริหานํ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ ปริหานํ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว อสํวโร โหติ ฯ

[๑๔๖] กถญฺจ ภิกฺขเว สํวโร โหติ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา น ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ อปริหานํ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา น ปริหายามิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ อปริหานํ เหตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว สํวโร โหตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๑๔๗] สมาธึ ภิกฺขเว ภาเวถ ฯ สมาหิโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถา-

ภูตํ ปชานาติ ฯ กิญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ จกฺขุ๋ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ รูปา อนิจฺจาติ ยถาภูตํ ปชานาติ จกฺขุวิญฺญาณํ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ จกฺขุสมฺผสฺโส อนิจฺโจติ ยถาภูตํ ปชานาติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯเป ฯ มโน อนิจฺโจติ ยถาภูตํ ปชานาติ ธมฺมา มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺโส ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ สมาธิ๋ ภิกฺขเว ภาเวถ ฯ สมาหิโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาตีติ ฯ ฉฏฺ๋ ฯ

[๑๔๗] ปฏิสญฺจิกฺขา ภิกฺขเว โยคมาปชฺชถ ฯ ปฏิสญฺจิกฺขโน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ กิญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ จกฺขุ๋ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ รูปา อนิจฺจาติ ยถาภูตํ ปชานาติ จกฺขุวิญฺญาณ๋ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ จกฺขุสมฺผสฺโส อนิจฺโจติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯเป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ ปชานาตี ฯ ปฏิสญฺจิกฺขา ภิกฺขเว โยคมาปชฺชถ ฯ ปฏิสญฺจิกฺขโน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๑๔๘] ยํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ฯ จกฺขุ๋ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย

ภวิสฺสติ ฯ รูปา น ตุมฺหากํ เต โว ปชหถ เต โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ โส โว ปหีโน หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ ยมฺปีทं จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ สา โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ รสา น ตุมฺหากํ เต ปชหถ เต โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺติ ฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ ชิวฺหาสมฺผสฺโส น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ โส โว ปหีโน หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ ยมฺปีทं ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ มโน น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ โส โว ปหีโน หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ ธมฺมา น ตุมฺหากํ เต ปชหถ. เต โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺติ ฯ มโนวิญฺญาณํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ มโนสมฺผสฺโส น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ โส โว ปหีโน หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ ยมฺปีทं มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี

น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยํ อิมสฺมิ เชตวเน ติณกฏฺฐสาขาปลาสํ ตํ ชโน หเรยฺย วา ฑเหยฺย วา ยถาปจฺจยํ วา กเรยฺย อปิ นุ ตุมฺหากํ เอวมสฺส อมฺเห ชโน หรติ วา ฑหติ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ น หิ โน เอตํ ภนฺเต อตฺตา วา อตฺตนิยํ วาติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จกฺขุ๎ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ รูปา น ตุมฺหากํ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุ-สมฺผสฺโส ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสตีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๑๕๐] ยมฺปิ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ฯ จกฺขุ๎ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ รูปา น ตุมฺหากํ เต ปชหถ เต โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ โส โว ปหีโน หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ

โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสตีติ ฯ ยมฺปิ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๑๕๑] อุทโก สุทฺทกปุตฺโต เอวํ วาจํ ภาสติ อิทํ ชาตุ เวทคู อิทํ ชาตุ ปพฺพชิ อิทํ ชาตุ อปลิขตํ คณฺหมูลํ ปลิขณิตีติ ฯ ตํ โข ปเนตํ ภิกฺขเว อุทโก รามปุตฺโต อเวทคู เยว สมาโน เวทคูสฺมีติ ภาสติ อปพฺพชิ เยว สมาโน ปพฺพชิสฺมีติ ภาสติ อปลิขตํ เยว คณฺหมูลํ ปลิขตํ เม คณฺหมูลนฺติ ภาสติ ฯ อถ โข ตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมา วทมาโน วเทยฺย อิทํ ชาตุ เวทคู อิทํ ชาตุ ปพฺพชิ อิทํ ชาตุ อปลิขตํ คณฺหมูลํ ปลิขณิตีติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทคู โหติ ฯ ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทคู โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปพฺพชิ โหติ ฯ ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปพฺพชิ โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จ อปลิขตํ คณฺหมูลํ ปลิขตํ โหติ ฯ คณฺโหติ โข ภิกฺขเว อิมสฺเสตํ จาตุมฺมหาภูติกสฺส กายสฺส อชิวฺหนฺ มาตาเปตฺติกสมฺภวสฺส โอทนกุมฺมาสูปจยสฺส อนิจฺจุจฺฉาทน-

---

๑ สี. พ. อิช ฯ

ปริมทฺทนเภทนวิทฺธํสนธมฺมสฺส ฯ คณฺฑมูลนฺติ โข ภิกฺขเว ตณฺหาเยตํ อธิวจนํ ฯ ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตณฺหา ปหีนา โหติ อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อปลิขิตํ คณฺฑมูลํ ปลิขิตํ โหติ ฯ อุทโก สุทํ ภิกฺขเว รามปุตฺโต เอวํ วาจํ ภาสติ อิทํ ชาตุ เวทคู อิทํ ชาตุ ปพฺพชิ อิทํ ชาตุ อปลิขตํ คณฺฑมูลํ ปลิขณึติ ฯ ตํ โข ปเนตํ ภิกฺขเว อุทโก รามปุตฺโต อเวทคู เยว สมาโน เวทคูสฺมีติ ภาสติ อปพฺพชิ เยว สมาโน ปพฺพชิสฺมีติ ภาสติ อปลิขตญฺเญว คณฺฑมูลํ ปลิขตมฺเม คณฺฑมูลนฺติ ภาสติ ฯ อิทํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมา วทมาโน วเทยฺย อิทํ ชาตุ เวทคู อิทํ ชาตุ ปพฺพชิ อิทํ ชาตุ อปลิขตํ คณฺฑมูลํ ปลิขณึติ ฯ ทสมํ ฯ

ฉฬวคฺโค ปญฺจโม ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

เทฺว สงฺคยฺหา ปริหานํ ปมาทวิหารี จ สํวโร
สมาธิ ปฏิสลฺลีนํ เทฺวนตุมฺหาเกน อุทโกติ ฯ

ทุติยปณฺณาสเก วคฺคุทฺทานํ

อวิชฺชา มิคชาลํ โข คิลานํ ฉนฺนํ จตุตฺถกํ
ฉฬวคฺเคน ปญฺญาสํ ทุติโย ปญฺญาสโก อยนฺติ ฯ

ปฐมํ สมตฺตํ ฯ

โยคกฺเขมิวคฺโค ปฐโม

[๑๕๒] โยคกฺเขมิปริยายํ โว ภิกฺขเว ธมฺมปริยายํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว โยคกฺเขมิปริยาโย ธมฺมปริยาโย ฯ ส์นฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปส์ญฺหิตา รชนิยา เต ตถาคตสฺส ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายติ์ อนุปฺปาทธมฺมา เตส์ญฺจ ปหานาย อกฺขาสิ โยคํ ตสฺมา ตถาคโต โยคกฺเขมีติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ ส์นฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ ส์นฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปส์ญฺหิตา รชนิยา เต ตถาคตสฺส ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายติ์ อนุปฺปาทธมฺมา เตส์ญฺจ ปหานาย อกฺขาสิ โยคํ ตสฺมา ตถาคโต โยคกฺเขมีติ วุจฺจติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว โยคกฺเขมิปริยาโย ธมฺมปริยาโยติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๑๕๓] กิสฺมิ์ นุ โข ภิกฺขเว ส์ติ ก๊ อุปาทาย อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขนฺติ ฯ ภควงฺมูลกา โน ภนฺเต ธมฺมา ฯ จกฺขุสฺมิ์ โข ภิกฺขเว ส์ติ จกฺขุ์ อุปาทาย อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย ส์ติ ชิวฺหา์ อุปาทาย อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ เป ฯ มนมฺหิ ส์ติ มนา์ อุปาทาย อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ

---

๑ ส์. พ. กิ๊ ฯ

ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ อปิ นุ ตํ อนุปาทาย อุปฺปชฺเชยฺย อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขนฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ ชิวฺหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ อปิ นุ ตํ อนุปาทาย อุปฺปชฺเชยฺย อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขนฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ อปิ นุ ตํ อนุปาทาย อุปฺปชฺเชยฺย อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขนฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ ชิวฺหายปิ นิพฺพินฺทติ มนสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ชีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๑๕๔] ทุกฺขสฺส ภิกฺขเว สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส สมุทโย ฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา อยํ ทุกฺขสฺส

สมุทโย ฯ เป ฯ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหา-วิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนา-ปจฺจยา ตณฺหา อยํ ทุกฺขสฺส สมุทโย ฯเป ฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺเญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ฯ อยํ โข ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส สมุทโย ฯ

[๑๕๕] กตโม จ ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโม ฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสา เยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภว-นิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสก-ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ อยํ ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโม ฯ เป ฯ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหาวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสา เยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทาน-นิโรธา ฯ เป ฯ อยํ ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโม ฯ เป ฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสา เยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา

ภวนิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสก-ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโมติ ฯ ตติยํ ฯ

[๑๕๖] โลกสฺส ภิกฺขเว สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว โลกสฺส สมุทโย ฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ ฯ อยํ โลกสฺส สมุทโย ฯ เป ฯ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ฯ เป ฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว โลกสฺส สมุทโย ฯ

[๑๕๗] กตโม จ ภิกฺขเว โลกสฺส อตฺถงฺคโม ฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสา เยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภว-

นิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสก-ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ อยํ โลกสฺส อตฺถงฺคโม ฯ เป ฯ ชีวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ฯ เป ฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺเญาณํ ตีณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสา เยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ ฯ เป ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว โลกสฺส อตฺถงฺคโมติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๑๕๘] กิสฺมิ นุ โข ภิกฺขเว สติ กึ อุปาทาย กึ อภินิวิสฺส เสยฺโยหมสฺมีติ วา โหติ สทิโสหมสฺมีติ วา โหติ หีโนหมสฺมีติ วา โหตีติ ฯ ภควมูลกา โน ภนฺเต ธมฺมา ฯ จกฺขุสฺมิ โข ภิกฺขเว สติ จกฺขุ อุปาทาย จกฺขุ อภินิวิสฺส เสยฺโยหมสฺมีติ วา โหติ สทิโสหมสฺมีติ วา โหติ หีโนหมสฺมีติ วา โหติ ฯ เป ฯ ชีวฺหาย สติ ฯ เป ฯ มนสฺมิ สติ มนํ อุปาทาย มนํ อภินิวิสฺส เสยฺโยหมสฺมีติ วา โหติ สทิโสหมสฺมีติ วา โหติ หีโนหมสฺมีติ วา โหติ ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ อปิ นุ ตํ อนุปาทาย เสยฺโยหมสฺมีติ วา อสฺส สทิโสหมสฺมีติ วา อสฺส

หีโนหมสฺมีติ วา อสฺสาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯเป ฯ ชิวฺหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯเป ฯ มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ อปิ นุ ตํ อนุปาทาย เสยฺโยหมสฺมีติ วา อสฺส สทิโสหมสฺมีติ วา อสฺส หีโนหมสฺมีติ วา อสฺสาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิปิ นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ ชิวฺหายปิ นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ มนสฺมิปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๑๕๙] สญฺโญชนิเย จ ภิกฺขเว ธมฺเม เทสิสฺสามิ สญฺโญชนญฺจ ตํ สุณาถ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว สญฺโญชนิยา ธมฺมา กตมญฺจ สญฺโญชนํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว สญฺโญชนิโย ธมฺโม โย ตตฺถ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯเป ฯ ชิวฺหาสญฺโญชนิโย ธมฺโม ฯเป ฯ มโนสญฺโญชนิโย ธมฺโม โย ตตฺถ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว สญฺโญชนิยา ธมฺมา อิทํ สญฺโญชนนฺติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๑๖๐] อุปาทานิเย จ ภิกฺขเว ธมฺเม เทสิสฺสามิ อุปาทานญฺจ ตํ สุณาถ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว อุปาทานิยา ธมฺมา กต-

มญฺจุปาทานํ ฯ จกฺขุ๎ ภิกฺขเว อุปาทานิโย ธมฺโม โย ตตฺถ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ อุปาทานํ ฯเปฯ ชิวฺหาอุปาทานิโย ธมฺโม ฯเปฯ มโนอุปาทานิโย ธมฺโม โย ตตฺถ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ อุปาทานํ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อุปาทานิยา ธมฺมา อิทํ อุปาทานนฺติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๑๖๑] จกฺขุ๎ ภิกฺขเว อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯเปฯ ชิวฺหํ ฯเปฯ มนํ อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ จกฺขุญฺจ โข ภิกฺขเว อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯเปฯ ชิวฺหํ กายํ มนํ อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยายาติ ฯ รูเป ภิกฺขเว อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ สทฺเท คนฺเธ รเส โผฏฺฐพฺเพ ธมฺเม อนภิชานํ อปริชานํ อวิราชยํ อปฺปชหํ อภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย รูเป ฯ โข ภิกฺขเว อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยาย ฯ สทฺเท คนฺเธ รเส โผฏฺฐพฺเพ ธมฺเม อภิชานํ ปริชานํ วิราชยํ ปชหํ ภพฺโพ ทุกฺขกฺขยายาติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๑๖๒] เอกํ สมยํ ภควา เมาฬิเก วิหรติ คิญฺชกาวสเถ ฯ อถ โข ภควา รโหคโต ปฏิสลฺลีโน อิมํ ธมฺมปริยายํ อภาสิ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป ฯ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา

ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ ฯ เป ฯ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ฯ เป ฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ ฯ

[๑๖๓] จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสา เยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ ฯ เป ฯ ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ฯ เป ฯ มนญฺจ ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสา เยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ฯ เป ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๑๖๔] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควโต อุปสฺสุตึ ฐิโต โหติ ฯ อทฺทสา โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ อุปสฺสุตึ ฐิตํ ทิสฺวาน ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ อสฺโสสิ ตฺวํ ภิกฺขุ อิมํ ธมฺมปริยายนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ อุคฺคณฺหาหิ ตฺวํ ภิกฺขุ อิมํ ธมฺมปริยายํ ปริยาปุณาหิ ตฺวํ ภิกฺขุ อิมํ ธมฺมปริยายํ ธาเรหิ ตฺวํ ภิกฺขุ อิมํ ธมฺมปริยายํ อตฺถสญฺหิโตยํ ภิกฺขุ ธมฺมปริยาโย อาทิพฺรหฺมจริยโกติ ฯ ทสมํ ฯ

โยคกฺเขมิวคฺโค ปฐโม ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

โยคกฺเขมิ อุปาทาย　ทุกฺขโลโก จ เสยฺโย จ
สญฺโญชนํ อุปาทานํ　เทฺวปริชานํ อุปสฺสุตีติ ฯ

โลกกามคุณวคฺโค ทุติโย

[๑๖๕] สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาวาสคโต มารสฺส มารสฺส วสํ คโต ปฏิมุกฺกสฺส มารปาโส พนฺโธ โส มารพนฺธเนน ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาวาสคโต มารสฺส มารสฺส วสํ คโต ปฏิมุกฺกสฺส มารปาโส พนฺโธ โส มารพนฺธเนน ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ

[๑๖๖] สนฺติ ฯ โข ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ น อภินนฺทติ น อภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อาวาสคโต มารสฺส มารสฺส วสํ คโต อมุมุกฺกสฺส มารปาโส มุตฺโต โส มารพนฺธเนน น ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ น อภินนฺทติ น อภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

น อาวาสคโต มารสฺส มารสฺส วสํ คโต อุมฺมุกฺกสฺส มารปาโส มุตฺโต โส มารพนฺธเนน น ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ น อภินนฺทติ น อภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อาวาสคโต มารสฺส น มารสฺส วสํ คโต อุมฺมุกฺกสฺส มารปาโส มุตฺโต โส มารพนฺธเนน น ยถากามกรณีโย ปาปิมโตติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๑๖๗] สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พนฺโธ จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ อาวาสคโต มารสฺส มารสฺส วสํ คโต ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พนฺโธ มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ อาวาสคโต มารสฺส มารสฺส วสํ คโต ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ

[๑๖๘] สนฺติ จ โข ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ

ภิกฺขเว ภิกฺขุ มุตฺโต จกฺขุวิญฺเญยฺเยหิ รูเปหิ น อาวาสโค มารสฺส น มารสฺส วสํ คโต น ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ น อภินนฺทติ น อภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ มุตฺโต มโนวิญฺเญยฺเยหิ ธมฺเมหิ น อาวาสโค มารสฺส น มารสฺส วสํ คโต น ยถากามกรณีโย ปาปิมโตติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๑๖๙] นาหํ ภิกฺขเว คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทิฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ ฯ น จ ปนาหํ ภิกฺขเว อปฺปตฺวา โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺสนฺตกิริยํ วทามีติ ฯ อิทํ วตฺวา ภควา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปาวิสิ ฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนं อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ นาหํ ภิกฺขเว คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทิฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ น จ ปนาหํ ภิกฺขเว อปฺปตฺวา โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺสนฺตกิริยํ วทามีติ ฯ โก นุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภเชยฺยาติ ฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนं เอตทโหสิ อยํ โข อายสฺมา อานนฺโท สตฺถุ เจว สวณฺณิโต สมฺภาวิโต

จ วิญญุ สพฺรหฺมจารีนํ ปโหติ จายสฺมา อานนฺโท อิมสฺส ภควตา สงฺฆิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุ ยนฺนูน มยํ เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยามาติ ฯ

[๑๗๐] อถ โข เต ภิกฺขู เยน อายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมิ๎สุ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธิ สมฺโมทิ๎สุ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ๎สุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจุ๎ อิทํ โข โน อาวุโส อานนฺท ภควา สงฺฆิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ นาหํ ภิกฺขเว คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทิฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ น จ ปนาหํ ภิกฺขเว อปฺปตฺวา โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺสนฺตกิริยํ วทามิ ฯ เตสนฺโน อาวุโส อมฺหากํ อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺฆิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ นาหํ ภิกฺขเว คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทิฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ น จ ปนาหํ ภิกฺขเว อปฺปตฺวา โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺสนฺตกิริยํ วทามีติ ฯ โก นุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺฆิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ

วิภเชยฺยาติ ฯ เตสนฺโน อาวุโส อมฺหากํ เอตทโหสิ อยํ โข อายสฺมา อานนฺโท สตฺถุ เจว สพฺรหฺมจารีนญฺจ ปโหติ จายสฺมา อานนฺโท อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุํ ยนฺนูน มยํ เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยามาติ ฯ วิภชตายสฺมา อานนฺโทติ ฯ เสยฺยถาปี นาม อาวุโส ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยฏฺฐนฺ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว มูลํ อติกฺกมฺม ขนฺธํ สาขาปตาเส สารํ ปริเยสิตพฺพนฺ มญฺเญยฺย เอวเมว สมฺปทมิทํ อายสฺมนฺตานํ สตฺถริ สมฺมุขีภูตํ ภควนฺตํ อติสิตฺวา ตุมฺเห เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺฉิตพฺพนฺ มญฺญถ ฯ โส หาวุโส ภควา ญาณนฺ ญาณาติ ปสฺสนฺ ปสฺสติ จกฺขุภูโต ญาณภูโต ธมฺมภูโต พฺรหฺมภูโต วตฺตา ปวตฺตา อตฺถสฺส นินฺเนตา อมตสฺส ทาตา ธมฺมสามี ตถาคโต โส เจว ปเนตสฺส กาโล อโหสิ ยํ ภควนฺตํ เยว เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถ ยถา โว ภควา พฺยากเรยฺย ตถา นํ ธาเรยฺยาถาติ ฯ อถ ขาวุโส อานนฺท ภควา ญาณนฺ ญาณาติ ปสฺสนฺ ปสฺสติ จกฺขุภูโต ญาณภูโต ธมฺมภูโต พฺรหฺมภูโต วตฺตา ปวตฺตา อตฺถสฺส นินฺเนตา อมตสฺส ทาตา ธมฺมสามี ตถาคโต โส เจว ปเนตสฺส กาโล อโหสิ ยํ ภควนฺตญฺเญว เอตมตฺถํ ปฏิ-

ปุจฺเฉยฺยาม ยถา โน ภควา พฺยากเรยฺย ตถา นํ ธาเรยฺยาม อปิ จายสฺมา อานนฺโท สตฺถุ เจว สวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญูนํ สพฺรหฺมจารีนํ ปโหติ จายสฺมา อานนฺโท อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุ๎ วิภชตายสฺมา อานนฺโท อครุ๎ กริตฺวาติ ฯ

[๑๗๓] เตนหาวุโส สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสฺโสสุ๎ ฯ อายสฺมา อานนฺโท เอตทโวจ ยํ โข โว อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ นาหํ ภิกฺขเว ตมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทิฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ ฯ น จ ปนาหํ ภิกฺขเว อปฺปตฺวา โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺสนฺตกิริยํ วทามีติ ฯ อิมสฺส ขฺวาหํ อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิ ฯ เยน โข อาวุโส โลกสฺมิ๎ โลกสญฺญี โหติ โลกมานี๎ อยํ วุจฺจติ อริยสฺส วินเย โลโก ฯ เกเนวาวุโส โลกสฺมิ๎ โลกสญฺญี โหติ โลกมานี๎ ฯ จกฺขุนา โข อาวุโส โลกสฺมิ๎ โลกสญฺญี โหติ โลกมานี๎ ฯ โสเตน โข อาวุโส ฯ ฆาเนน โข อาวุโส ฯ ชิวฺหาย โข อาวุโส โลกสฺมิ๎ โลกสญฺญี โหติ โลกมานี๎ ฯ กาเยน โข อาวุโส ฯ มเนน โข อาวุโส โลกสฺมิ๎ โลกสญฺญี โหติ โลกมานี๎ ฯ เยน โข อาวุโส โลกสฺมิ๎

โลกสฺมญฺหิ โหติ โลกมานี อยํ วุจฺจติ อริยสฺส วินเย โลโก ฯ
ยํ โข โว อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน
อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ นาหํ ภิกฺขเว
คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทิฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ
น จ ปนาหํ ภิกฺขเว อปฺปตฺวา โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺสนฺตกิริยํ
วทามีติ ฯ อิมสฺส ขฺวาหํ อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเท-
สสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส เอวํ วิตฺถาเรน
อตฺถํ อาชานามิ ฯ อากงฺขมานา จ ปน ตุมฺเห อายสฺมนฺโต
ภควนฺตญฺเญว อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถ ยถา โว
ภควา พฺยากโรติ ตถา นํ ธาเรยฺยาถาติ ฯ

[๑๗๒] เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส
ปฏิสฺสุตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ๎สุ อุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตं อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตं นิสี๎ทิ๎สุ ฯ เอกมนฺตं นิสินฺนา โข
เต ภิกฺขู ภควนฺตं เอตทโวจุ๎ ยํ โข โน ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน
อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา
วิหารํ ปวิฏฺโฐ นาหํ ภิกฺขเว คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ
ทิฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ น จ ปนาหํ ภิกฺขเว อปฺปตฺวา
โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺสนฺตกิริยํ วทามีติ ฯ เตสํ โน ภนฺเต
อมฺหากํ อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส
ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา

อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ นาหํ ภิกฺขเว ลมเนน โลกสฺส อนฺตํ ญาเตยฺยํ ทิฏฺเฐยฺยํ ปตฺเตยฺยนฺติ วทามิ น จ ปนาหํ ภิกฺขเว อปฺปตฺวา โลกสฺส อนฺตํ ทุกฺขสฺสนฺตกิริยํ วทามีติ ฯ โก นุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภเชยฺยาติ ฯ เตสํ โน ภนฺเต อมฺหากํ เอตทโหสิ อยํ โข อายสฺมา อานนฺโท สตฺถุ เจว สวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญูนํ สพฺรหฺมจารีนํ ปโหติ จายสฺมา อานนฺโท อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุนฺนนฺนู มยํ เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยามาติ ฯ อถ โข มยํ ภนฺเต เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมิมฺหา อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺฉิมฺหา ฯ เตสํ โน ภนฺเต อายสฺมตา อานนฺเทน อิเมหิ อากาเรหิ อิเมหิ ปเทหิ อิเมหิ พฺยญฺชเนหิ อตฺโถ วิกตฺโตติ ฯ ปณฺฑิโต ภิกฺขเว อานนฺโท มหาปญฺโญ ภิกฺขเว อานนฺโท มญฺเจปี ตุมฺเห ภิกฺขเว เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถ อหมฺปี ตํ เอวเมว พฺยากเรยฺยํ ยถา ตํ อานนฺเทน พฺยากตํ เอโส เจว ตสฺส อตฺโถ เอวญฺจ นํ ธาเรยฺยาถาติ ฯ ตติยํ ฯ

[๑๙๓] ปุพฺเพ เม ภิกฺขเว สมฺโพธา อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิ-

สตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ เย มยฺหํ ปญฺจ กามคุณา เจตโส สมฺผุฏฺฐปุพฺพา อตีตา นิรุทฺธา วิปริณตา ตตฺร เม จิตฺตํ พหุทํ ครุฉมานํ ครุเฉยฺย ปจฺจุปฺปนฺเนสุ วา อปฺปี วา อนาคเตสุ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ เย มยฺหํ ภิกฺขเว ปญฺจ กามคุณา เจตโส สมฺผุฏฺฐปุพฺพา อตีตา นิรุทฺธา วิปริณตา ตตฺร เม อตีตรูเปน อปฺปมาโท สติเจตโส อารกฺโข กรณีโย ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว พหุมหากมฺปี เย เต ปญฺจ กามคุณา เจตโส สมฺผุฏฺฐ-ปุพฺพา อตีตา นิรุทฺธา วิปริณตา ตตฺร โว จิตฺตํ พหุทํ ครุฉมานํ ครุเฉยฺย ปจฺจุปฺปนฺเนสุ วา อปฺปี วา อนาคเตสุ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว พหุมหากมฺปี เย เต ปญฺจ กามคุณา เจตโส สมฺผุฏฺฐปุพฺพา อตีตา นิรุทฺธา วิปริณตา ตตฺร โว อตีตรูเปน อปฺปมาโท สติเจตโส อารกฺโข กรณีโยติ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ ยตฺถ จกฺขุ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เป ฯ ยตฺถ ชิวฺหา นิรุชฺฌติ รสสญฺญา จ วิรชฺชติ ฯ เป ฯ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพติ ฯ อิทํ วตฺวา ภควา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปาวิสิ ฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ตสฺมาติห ภิกฺขเว เส อายตเน

เวทิตพฺเพ ยตฺถ จกฺขุ จ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา จ วิรชฺชติ เส
อายตเน เวทิตพฺเพ ฯเปฯ ยตฺถ ชิวฺหา จ นิรุชฺฌติ รสสญฺญา จ
วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯเปฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ
ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพติ ฯ โก นุ โข
อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน
อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภเชยฺยาติ ฯ อถ โข เตสํ
ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ อยํ โข อายสฺมา อานนฺโท สตฺถุ เจว สวณฺณิโต
สมฺภาวิโต จ วิญฺญูนํ สพฺรหฺมจารีนํ ปโหติ จายสฺมา อานนฺโท
อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน
อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุ ยนฺนูน มยํ เยนายสฺมา
อานนฺโท เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ
เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยามาติ ฯ

[๑๗๔] อถ โข เต ภิกฺขู เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมึสุ
อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธึ สมฺโมทึสุ สมฺโมทนียं
กถํ สาราณียं วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตं นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตं นิสินฺนา
โข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตं อานนฺทं เอตทโวจุ อิทํ โข โน อาวุโส
อานนฺท ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ
อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว
เส อายตเน เวทิตพฺเพ ยตฺถ จกฺขุ จ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา
จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯเปฯ ยตฺถ ชิวฺหา จ

นิรุชฺฌติ รสสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เป ฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพติ ฯ เตสํ โน อาวุโส อมฺหากํ อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ตสฺมา ตีห ภิกฺขเว เส อายตเน เวทิตพฺเพ ยตฺถ จกฺขุ จ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เป ฯ ยตฺถ ชิวฺหา จ นิรุชฺฌติ รสสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เป ฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพติ ฯ โก นุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภาเชยฺยาติ ฯ เตสํ โน อาวุโส อมฺหากํ เอตทโหสิ อยํ โข อายสฺมา อานนฺโท สตฺถุ เจว สวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญูนं สพฺรหฺมจารีนํ ปโหติ จายสฺมา อานนฺโท อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุ ยนฺนู มยं เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตं อานนฺทं เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยามาติ ฯ วิภชตายสฺมา อานนฺโทติ ฯ เสยฺยถาปี นาม อาวุโส ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ฯ เป ฯ วิภชตายสฺมา อานนฺโท อคารุ กริตฺวาติ ฯ

[๑๗๕] เตนหาวุโส สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อายสฺมา อานนฺโท เอตทโวจ ยํ โข โว อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว เส อายตเน เวทิตพฺเพ ยตฺถ จกฺขุ จ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เป ฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพติ ฯ อิมสฺส ขฺวาหํ อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิ ฯ สพฺพายตนนิโรธํ โข เอตํ อาวุโส ภควตา สนฺธาย ภาสิตํ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว เส อายตเน เวทิตพฺเพ ยตฺถ จกฺขุ จ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เป ฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพติ ฯ ยํ โข อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว เส อายตเน เวทิตพฺเพ ยตฺถ จกฺขุ จ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เป ฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพติ ฯ อิมสฺส ขฺวาหํ อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ

อวิภตฺตสฺส เอวํ วิตฺถาเรน อตฺถํ ชานามิ ฯ อากงฺขมานา จ ปน ตุมฺเห อายสฺมนฺโต ภควนฺตํ เยว อุปสงฺกมถ อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถ ยถา โว ภควา พฺยากโรติ ตถา นํ ธาเรยฺยาถาติ ฯ

[๑๗๖] เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ ยํ โข โน ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ตสฺมา ตีห ภิกฺขเว เส อายตเน เวทิตพฺเพ ยตฺถ จกฺขุ จ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เป ฯ ยตฺถ ชิวฺหา จ นิรุชฺฌติ รสสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯเป ฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ เตสํ โน ภนฺเต อมฺหากํ อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ตสฺมา ตีห ภิกฺขเว เส อายตเน เวทิตพฺเพ ยตฺถ จกฺขุ จ นิรุชฺฌติ รูปสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯเป ฯ ยตฺถ มโน จ นิรุชฺฌติ ธมฺมสญฺญา จ วิรชฺชติ เส อายตเน เวทิตพฺเพ ฯ โก นุ โข อิมสฺส ภควตา

สงฺฆิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน วิภเชยฺยาติ ฯ เตสํ โน ภนฺเต อมฺหากํ เอตทโหสิ อยํ โข อายสฺมา อานนฺโท สตฺถุ เจว สาวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญูนํ สพฺรหฺมจารีนํ ปโหติ จายสฺมา อานนฺโท อิมสฺส ภควตา สงฺฆิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิตุ ยนฺนูน มยํ เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยามาติ ฯ อถ โข มยํ ภนฺเต เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมิมฺหา อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺฉิมฺหา ฯ เตสํ โน ภนฺเต อายสฺมตา อานนฺเทน อิเมหิ อากาเรหิ อิเมหิ ลิงฺเคหิ[1] อิเมหิ พฺยญฺชเนหิ อตฺโถ วิภตฺโตติ ฯ ปณฺฑิโต ภิกฺขเว อานนฺโท มหาปญฺโญ ภิกฺขเว อานนฺโท มญฺเจปี ตุมฺเห ภิกฺขเว เอตมตฺถํ ปฏิปุจฺเฉยฺยาถ อหมฺปี ตํ เอวเมว พฺยากเรยฺยํ ยถา ตํ อานนฺเทน พฺยากตํ เอโส เจวสฺส[2] อตฺโถ เอวญฺจ นํ ธาเรยฺยาถาติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๑๗๗] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข สกฺโก เทวานมินฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ โก นุ โข

---

๑ ฉ. พ. ปเทหิ ฯ ๒ ฉ. เจเวตสฺส พ. เจว ตสฺส ฯ

ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ

[๑๗๘] สนฺติ ฯ โข เทวานมินฺท จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ ตทุปาทานํ ฯ สอุปาทาโน เทวานมินฺท ภิกฺขุ โน ปรินิพฺพายติ ฯเป ฯ สนฺติ โข เทวานมินฺท ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯเป ฯ สนฺติ โข เทวานมินฺท มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ ตทุปาทานํ ฯ สอุปาทาโน เทวานมินฺท ภิกฺขุ โน ปรินิพฺพายติ ฯ อยํ โข เทวานมินฺท เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ

[๑๗๙] สนฺติ ฯ โข เทวานมินฺท จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนีย่า ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ นาชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต น ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ น ตทุปาทานํ ฯ อนุปาทาโน เทวานมินฺท ภิกฺขุ ปรินิพฺพายติ

ฯ เป ฯ สนฺติ โข เทวานมินฺท ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ โข เทวานมินฺท มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ นาชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตं อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต น ตं นิสฺสิตं วิญฺญาณं โหติ น ตทุปาทานं ฯ อนุปาทาโน เทวานมินฺท ภิกฺขุ ปรินิพฺพายติ ฯ อยं โข เทวานมินฺท เหตุ อยं ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ ปญฺจมं ฯ

[๑๘๐] เอกं สมยं ภควา ราชคเห วิหรติ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต ฯ อถ โข ปญฺจสิโข คนฺธพฺพปุตฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตं อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตं อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตं ฐิโต โข ปญฺจสิโข คนฺธพฺพปุตฺโต ภควนฺตं เอตทโวจ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ

[๑๘๑] สนฺติ จ โข ปญฺจสิข จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา ฯ เป ฯ สนฺติ โข ปญฺจสิข มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตं อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ตं นิสฺสิตं วิญฺญาณं โหติ ตทุปาทานं ฯ สอุปาทาโน

ปญฺจสิข ภิกฺขุ โน ปรินิพฺพายติ ฯ อยํ โข ปญฺจสิข เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ

[๑๘๒] สนฺติ จ โข ปญฺจสิข จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ฯเป ฯ สนฺติ โข ปญฺจสิข มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ นาชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต น ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ น ตทุปาทานํ ฯ อนุปาทาโน ปญฺจสิข ภิกฺขุ ปรินิพฺพายติ ฯ อยํ โข ปญฺจสิข เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๑๘๓] เอกํ สมยํ อายสฺมา สารีปุตฺโต สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยนายสฺมา สารีปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สารีปุตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ อายสฺมนฺตํ สารีปุตฺตํ เอตทโวจ สทฺธิวิหาริโก อาวุโส สารีปุตฺต ภิกฺขุ สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโตติ ฯ เอวํ เหตํ อาวุโส โหติ อินฺทฺริเยสุ อคุตฺตทฺวารสฺส โภชเน อมตฺตญฺญุโน ชาคริยํ อนนุยุตฺตสฺส ฯ โส วตาวุโส ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ อคุตฺตทฺวาโร โภชเน อมตฺตญฺญู ชาคริยํ อนนุยุตฺโต ยาวชีวํ ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ

สนฺตาเนสฺสตีติ ฯ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ โส วตาวุโส ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โภชเน มตฺตญฺญู ชาครียํ อนุยุตฺโต ยาวชีวํ ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ สนฺตาเนสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ

[๑๘๔] กถญฺจาวุโส อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ ฯ อิธาวุโส ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยं จกฺขุนฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชติ ฯ โสเตน สทฺทं สุตฺวา ฯ ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสं สายิตฺวา ฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมं วิญฺญาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนं มนินฺทฺริยं อสංวุตं วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทฺริยं มนินฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชติ ฯ เอวं โข อาวุโส อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ ฯ

[๑๘๕] กถญฺจาวุโส โภชเน มตฺตญฺญู โหติ ฯ อิธาวุโส ภิกฺขุ ปฏิสංขา โยนิโส อาหารं อาหาเรติ เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา ยาปนาย วิหිංสุปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาตฺรา จ เม

ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ ฯ เอวํ โข อาวุโส โภชเน มตฺตญฺญู โหติ ฯ

[๑๘๖] กถญฺจาวุโส ชาคริยํ อนุยุตฺโต โหติ ฯ อิธาวุโส ภิกฺขุ ทิวสํ จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณิเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ รตฺติยา ปฐมं ยามं จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณิเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ รตฺติยา มชฺฌิมं ยามं ทกฺขิเณน ปสฺเสน สีหเสยฺยํ กปฺเปติ ปาเทน ปาทํ อจฺจาธาย สโต สมฺปชาโน อุฏฺฐานสญฺญํ มนสิกริตฺวา รตฺติยา ปจฺฉิมं ยามं ปจฺจุฏฺฐาย จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณิเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ เอวํ โข อาวุโส ชาคริยํ อนุยุตฺโต โหติ ฯ ตสฺมา ติหาวุโส เอวं สิกฺขิตพฺพं อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารา ภวิสฺสาม โภชเน มตฺตญฺญุโน ชาคริยं อนุยุตฺตาติ ฯ เอวं หิ โว อาวุโส สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ สตฺตมं ฯ

[๑๘๗] เอกं สมยं ภควา สาวตฺถิยं วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข ภควโต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวं เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ ปริปกฺกา โข ราหุลสฺส วิมุตฺติปริปาจนิยา ธมฺมา ยนฺนูนาหं ราหุลํ อุตฺตริอาสวานं ขเย วิเนยฺยนฺติ ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยं นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถิ ปิณฺฑาย ปาวิสิ สาวตฺถิยं ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตं ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต อายสฺมนฺตं ราหุลं อามนฺเตสิ คณฺหาหิ ราหุล นิสีทนं เยน อนฺธวนं เตนุปสงฺกมิสฺสาม ทิวา-

วิหารายาติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา ราหุโล ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา นิสีทนํ อาทาย ภควนฺตํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธิ ฯ เตน โข ปน สมเยน อเนกานิ เทวตาสหสฺสานิ ภควนฺตํ อนุพนฺธานิ ภวนฺติ อชฺช ภควา อายสฺมนฺตํ ราหุลํ อุตฺตริอาสวานํ ขเย วิเนสฺสตีติ ฯ

[๑๘๘] อถ โข ภควา อนุธวนํ อชฺโฌคาเหตฺวา อญฺญตรสฺมิ รุกฺขมูเล ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ อายสฺมาปิ โข ราหุโล ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ราหุลํ ภควา เอตทโวจ ตํ กิ มญฺญสิ ราหุล จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ รูปา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ เป ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยมฺปิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ

เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ ชิวฺหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ รสา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ชิวฺหาสมฺผสฺโส นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ธมฺมา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ มโนวิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ มโนสมฺผสฺโส นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ สงฺขาร-คตํ วิญฺญาณคตํ ตมฺปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุ

เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺสํ ราหุล สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ รูเปสุปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปี นิพฺพินฺทติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ ตสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ ชิวฺหายปี นิพฺพินฺทติ รเสสุปี นิพฺพินฺทติ ชิวฺหาวิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ ชิวฺหาสมฺผสฺเสปี นิพฺพินฺทติ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺส-ปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ ตสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ มนสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ ธมฺเมสุปี นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ ตสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา ราหุโล ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิ ฯ อิมสฺมิญฺจ ปน เวยฺยากรณสฺมิ ภญฺญมาเน อายสฺมโต ราหุลสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุจฺจติ อเนกานิ จ เทวตาสหสฺสานิ วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๑๘๙] สญฺโญชนิเย จ ภิกฺขเว ธมฺเม เทสิสฺสามิ สญฺโญชนญฺจ ตํ สุณาถ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว สญฺโญชนิยา ธมฺมา กตมญฺจ สญฺโญชนํ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา

มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว สญฺโญชนิยา ธมฺมา โย ตตฺถ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว สญฺโญชนิยา ธมฺมา โย ตตฺถ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนนฺติ ฯ นวมํ ฯ

[๑๙๐] อุปาทานิเย ฯ ภิกฺขเว ธมฺเม เทสิสฺสามิ อุปาทานญฺจ ตํ สุณาถ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว อุปาทานิยา ธมฺมา กตมญฺจ อุปาทานํ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อุปาทานิยา ธมฺมา โย ตตฺถ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ อุปาทานํ ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อุปาทานิยา ธมฺมา โย ตตฺถ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ อุปาทานนฺติ ฯ ทสมํ ฯ

โลกกามคุณวคฺโค ทุติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

มารปาเสน เทฺว วุตฺตา โลกกามคุเณน จ
สกฺโก ปญฺจสิโข เจว สารีปุตฺโต จ ราหุโล
สญฺโญชนํ อุปาทานํ วคฺโค เตน ปวุจฺจตีติ ฯ

คหปติวคฺโค ตติโย

[๑๙๓] เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคาร-สาลายํ ฯ อถ โข อุคฺคโต คหปติ เวสาลิโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อุคฺคโต คหปติ เวสาลิโก ภควนฺตํ เอตทโวจ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเชกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเชกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ สนฺติ โข คหปติ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ ตทุปาทานํ ฯ สอุปาทาโน คหปติ ภิกฺขุ โน ปรินิพฺพายติ ฯ เป ฯ สนฺติ โข คหปติ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ โข คหปติ มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ ตทุปาทานํ ฯ สอุปาทาโน คหปติ ภิกฺขุ โน ปรินิพฺพายติ อยํ โข คหปติ เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเชกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ

[๑๙๒] สนฺติ ฯ โข คหปติ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต น ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ น ตทุปาทานํ ฯ อนุปาทาโน คหปติ ภิกฺขุ ปรินิพฺพายติ ฯเปฯ สนฺติ โข คหปติ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯเปฯ สนฺติ โข คหปติ มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต น ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ น ตทุปาทานํ ฯ อนุปาทาโน คหปติ ภิกฺขุ ปรินิพฺพายติ อยํ โข คหปติ เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๑๙๓] เอกํ สมยํ ภควา วชฺชีสุ วิหรติ หตฺถิคาเม ฯ อถ โข อุคฺโค คหปติ หตฺถิคามโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯเปฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อุคฺโค คหปติ หตฺถิคามโก ภควนฺตํ เอตทโวจ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ (ยถา ปุริมสุตฺตนฺตํ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ) ฯ อยํ โข คหปติ เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ

ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๑๙๔] เอกํ สมยํ ภควา นาฬนฺทายํ วิหรติ ปาวาริกมฺพวเน ฯ อถ โข อุปาลิ คหปติ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯเปฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อุปาลิ คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ (ยถา ปุริม-สุตฺตนฺตํ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ) ฯ อยํ โข คหปติ เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๑๙๕] เอกํ สมยํ ภควา อายสฺมา ปิณฺโฑลภารทฺวาโช โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม ฯ อถ โข ราชา อุเทโน เยนายสฺมา ปิณฺโฑลภารทฺวาโช เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา ปิณฺโฑลภารทฺวาเชน สทฺธิ์ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราชา อุเทโน อายสฺมนฺตํ ปิณฺโฑลภารทฺวาชํ เอตทโวจ โก นุ โข โภ ภารทฺวาช เหตุ โก ปจฺจโย เยนิเม ทหรา ภิกฺขู สุสู กาพเกสา ภทฺเรน โยพฺพเนน สมนฺนาคตา ปฐเมน วยสา อนิกีฬิตาวิโน กาเมสุ ยาวชีวํ ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ จรนฺติ อทฺธานญฺจ อาปาเทนฺตีติ ฯ วุตฺตํ โข เอตํ มหาราช

เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน เอก
ตุมฺเห ภิกฺขเว มาตุมตฺตีสุ มาตุจิตฺตํ อุปฏฺฐเปถ ภคินีมตฺตีสุ
ภคินีจิตฺตํ อุปฏฺฐเปถ ธีตุมตฺตีสุ ธีตุจิตฺตํ อุปฏฺฐเปถาติ ฯ อยํ
โข มหาราช เหตุ อยํ ปจฺจโย เยนิเม ทหรา ภิกฺขู สุสู
กาพเกสา ภทฺเรน โยพฺพเนน สมนฺนาคตา ปฐเมน วยสา อนิ-
กีฬิตาวิโน กาเมสุ ยาวชีวํ ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ จรนฺติ
อทฺธานญฺจ อาปาเทนฺตีติ ฯ

[๑๙๖] โลพฺโ โข โภ ภารทฺวาช จิตฺตํ อปฺเปกทา มาตุมตฺตีสุปิ
โลภธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ ภคินีมตฺตีสุปิ โลภธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ ธีตุ-
มตฺตีสุปิ โลภธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ ฯ อตฺถิ นุ โข โภ ภารทฺวาช
อญฺโญ จ เหตุ อญฺโญ จ ปจฺจโย เยนิเม ทหรา ภิกฺขู
สุสู กาพเกสา ฯ เป ฯ อทฺธานญฺจ อาปาเทนฺตีติ ฯ วุตฺตํ โข
เอตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมา-
สมฺพุทฺเธน เอก ตุมฺเห ภิกฺขเว อิมเมว กายํ อุทฺธํ ปาทตลา อโธ
เกสมตฺถกา ตจปริยนฺตํ ปูรนฺนานปฺปการสฺส อสุจิโน ปจฺจเวกฺขถ
อตฺถิ อิมสฺมึ กาเย เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ มํสํ นหารู
อฏฺฐี อฏฺฐิมิญฺชํ วกฺกํ หทยํ ยกนํ กิโลมกํ ปีหกํ ปปฺผาสํ
อนฺตํ อนฺตคุณํ อุทริยํ กรีสํ ปีตฺตํ เสมฺหํ ปุพฺโพ โลหิตํ เสโท
เมโท อสฺสุ วสา เขโฬ สิงฺฆานิกา ลสิกา มุตฺตนฺติ ฯ อยมฺปี
โข มหาราช เหตุ อยํ ปจฺจโย เยนิเม ทหรา ภิกฺขู สุสู

กาพเกสา ฯ เป ฯ อทฺธานญฺจ อาปาเทนฺตีติ ฯ

[๑๙๗] เย เต โภ๑ ภารทฺวาช ภิกฺขู ภาวิตกายา ภาวิตสีลา ภาวิตจิตฺตา ภาวิตปญฺญา เตสนฺตํ น ทุกฺกรํ โหติ ฯ เย จ โข เต โภ ภารทฺวาช ภิกฺขู อภาวิตกายา อภาวิตสีลา อภาวิตจิตฺตา อภาวิตปญฺญา เตสนฺตํ ทุกฺกรํ โหติ ฯ อปฺเปกทา โภ ภารทฺวาช อสุภโต มนสิ กริสฺสามาติ สุภโต จ อาคจฺฉติ อถ นุ โข โภ ภารทฺวาช อญฺโญ จ เหตุ อญฺโญ จ ปจฺจโย เยนิเม ทหรา ภิกฺขู สุสู กาพเกสา ฯ เป ฯ อทฺธานญฺจ อาปาเทนฺตีติ ฯ วุตฺตํ โข เอตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน เอถ ตุมฺเห ภิกฺขเว อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารา วิหรถ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา มา นิมิตฺตคฺคาหิโน อหุวตฺถ มา อนุพฺยญฺชนคฺคาหิโน ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ๒ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชถ รกฺขถ จกฺขุนฺทฺริยं จกฺขุนฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชถ ฯ โสเตน สทฺทं สุตฺวา ฯ ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสं สายิตฺวา ฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย มา นิมิตฺตคฺคาหิโน อหุวตฺถ มา อนุพฺยญฺชนคฺคาหิโน ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยं อสංวุตं วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ ตสฺส สංวราย

---

๑ พ. เย หิ โภ ฯ

ปฏิปชฺชถ รกฺขถ มนินฺทฺริยํ มนินฺทฺริเย สังวรํ อาปชฺชถาติ ฯ อยมฺปิ โข มหาราช เหตุ อยํ ปจฺจโย เยนิเม ทหรา ภิกฺขู สุสู กาพเกสา ภทฺเรน โยพฺพเนน สมนฺนาคตา ปฐเมน วยสา อนิกีฬิตาวิโน กาเมสุ ยาวชีวํ ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ จรนฺติ อทฺธานญฺจ อาปาเทนฺตีติ ฯ

[๑๙๘] อจฺฉริยํ โภ ภารทฺวาช อพฺภุตํ โภ ภารทฺวาช ฯ ยาว สุภาสิตญฺจิทํ โภ ภารทฺวาช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน เอเสว โข โภ ภารทฺวาช เหตุ เอส ปจฺจโย เยนิเม ทหรา ภิกฺขู สุสู กาพเกสา ภทฺเรน โยพฺพเนน สมนฺนาคตา ปฐเมน วยสา อนิกีฬิตาวิโน กาเมสุ ยาวชีวํ ปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ จรนฺติ อทฺธานญฺจ อาปาเทนฺตีติ ฯ อหมฺปิ โข โภ ภารทฺวาช ยสฺมึ สมเย อรกฺขิเตเนว กาเยน อรกฺขิตาย วาจาย อรกฺขิเตน จิตฺเตน อนุปฏฺฐิตาย สติยา อสังวุเตหิ อินฺทฺริเยหิ อนฺเตปุรํ ปวิสามิ อถวิย มํ ตสฺมึ สมเย โลภธมฺมา ปริยาทิยนฺติ ฯ ยสฺมิญฺจ ขฺวาหํ โภ ภารทฺวาช สมเย รกฺขิเตเนว กาเยน รกฺขิตาย วาจาย รกฺขิเตน จิตฺเตน อุปฏฺฐิตาย สติยา สังวุเตหิ อินฺทฺริเยหิ อนฺเตปุรํ ปวิสามิ น มํ ตถา ตสฺมึ สมเย โลภธมฺมา ปริยาทิยนฺติ ฯ อภิกฺกนฺตํ โภ ภารทฺวาช อภิกฺกนฺตํ โภ ภารทฺวาช ฯ เสยฺยถาปิ โภ ภารทฺวาช นิกฺกุชฺชิตํ วา

---

๑ ส. เอวํ พ. ตถา ฯ

อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺโชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ เอวเมวํ โภตา ภารทฺวาเชน อเนกปริยาเยน ขมฺโม ปกาสิโต ฯ เอสาหํ โภ ภารทฺวาช ตํ ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ขมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ ภารทฺวาโช ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๑๙๙] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทก-นิวาเป ฯ อถ โข โสโณ คหปติปุตฺโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โสโณ คหปติปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ (ยถา ปุริมสุตฺตนฺตํ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ) ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๒๐๐] เอกํ สมยํ ภควา อายสฺมา อานนฺโท โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเม ฯ อถ โข โฆสิโต คหปติ เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โฆสิโต คหปติ อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ ธาตุนานตฺตํ ธาตุนานตฺตนฺติ ภนฺเต อานนฺท วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ธาตุนานตฺตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ สวิญฺญาณกา โข คหปติ จกฺขุธาตุ รูปา จ มนาปา

จกฺขุวิญฺญาณญฺจ สุขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา ฯ สญฺชชฺชติ โข คหปติ จกฺขุธาตุ รูปา จ อมนาปา จกฺขุวิญฺญาณญฺจ ทุกฺขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา ฯ สญฺชชฺชติ โข คหปติ จกฺขุธาตุ รูปา จ อุเปกฺขฏฺฐานิยา[1] จกฺขุวิญฺญาณญฺจ อทุกฺขมสุขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ เป ฯ สญฺชชฺชติ โข คหปติ ชิวฺหาธาตุ รสา จ มนาปา ชิวฺหาวิญฺญาณญฺจ สุขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา ฯ สญฺชชฺชติ โข คหปติ ชิวฺหาธาตุ รสา จ อมนาปา ชิวฺหาวิญฺญาณญฺจ ทุกฺขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา ฯ สญฺชชฺชติ โข คหปติ ชิวฺหาธาตุ รสา จ อุเปกฺขฏฺฐานิยา ชิวฺหาวิญฺญาณญฺจ อทุกฺขมสุขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ เป ฯ สญฺชชฺชติ โข คหปติ มโนธาตุ ธมฺมา จ มนาปา มโนวิญฺญาณญฺจ สุขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา ฯ สญฺชชฺชติ โข คหปติ มโนธาตุ ธมฺมา จ อมนาปา มโนวิญฺญาณญฺจ ทุกฺขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา ฯ สญฺชชฺชติ โข คหปติ มโนธาตุ ธมฺมา จ อุเปกฺขฏฺฐานิยา มโนวิญฺญาณญฺจ อทุกฺขมสุขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ เอตฺตาวตา คหปติ ชาตูนานตฺตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

---

๑ ส. อุเปกฺขาฐานิยา พ. อุเปกฺขาเวทนิยา ฯ

[๒๐๑] เอกํ สมยํ อายสฺมา มหากจฺจาโน อวนฺตีสุ วิหรติ กุรรฆเร ปวฺพเต ฯ อถ โข หาลิทฺทกานิ คหปติ เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข หาลิทฺทกานิ คหปติ อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ เอตทโวจ วุตฺตมิทํ ภนฺเต ภควตา ฉาตุนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ผสฺสนานตฺตํ ผสฺสนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ เวทนานานตฺตนฺติ ฯ กถํ นุ โข ภนฺเต ฉาตุนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ผสฺสนานตฺตํ ผสฺสนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ เวทนานานตฺตนฺติ ฯ

[๒๐๒] อิธ คหปติ ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา มนาปึ อิตฺเถตนฺติ ปชานาติ จกฺขุวิญฺญาณํ สุขเวทนิยํ จ สุขเวทนิยं ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา ฯ จกฺขุนา จ โข ปเนวํ รูปึ ทิสฺวา อมนาปึ อิตฺเถตนฺติ ปชานาติ จกฺขุวิญฺญาณํ ทุกฺขเวทนิยं จ ทุกฺข-เวทนิยं ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา ฯ จกฺขุนา โข ปเนวํ รูปึ ทิสฺวา อุเปกฺขฺชฺชานิยं อิตฺเถตนฺติ ปชานาติ จกฺขุ-วิญฺญาณํ อทุกฺขมสุขเวทนิยं จ อทุกฺขมสุขเวทนิยं ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ ปุน จปรํ คหปติ ภิกฺขุ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฯ ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย มนาปึ อิตฺเถตนฺติ ปชานาติ มโนวิญฺญาณํ สุขเวทนิยं จ สุขเวทนิยं ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา ฯ มนสา โข ปเนวํ ธมฺมึ

วิญฺญาย อมนาปํ อิติเภตนฺติ ปชานาติ มโนวิญฺญาณํ ทุกฺขเวทนิยํ จ ทุกฺขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา ฯ มนสา โข ปเนวํ ธมฺมํ วิญฺญาย อุเปกฺขฏฺฐานิยํ อิติเภตนฺติ ปชานาติ มโนวิญฺญาณํ อทุกฺขมสุขเวทนิยํ จ อทุกฺขมสุขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ เอวํ โข คหปติ ฉาตุนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ผสฺสนานตฺตํ ผสฺสนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ เวทนานานตฺตนฺติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๒๐๓] เอกํ สมยํ ภควา ภคฺเคสุ วิหรติ สุสุมารคิเร เภสกฬาวเน มิคทาเย ฯ อถ โข นกุลปิตา คหปติ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข นกุลปิตา คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ สนฺติ โข คหปติ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ ตทุปาทานํ ฯ สอุปาทาโน คหปติ ภิกฺขุ โน ปรินิพฺพายติ ฯ เป ฯ สนฺติ โข คหปติ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ โข คหปติ มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา

รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฌสาย ติฏฺฐโต ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ ตทุปาทานํ ฯ สอุปาทาโน คหปติ ภิกฺขุ โน ปรินิพฺพายติ ฯ อยํ โข คหปติ เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม โน ปรินิพฺพายนฺติ ฯ

[๒๐๔] สนฺติ จ โข คหปติ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ น อภินนฺทติ น อภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต น ตํ นิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ น ตทุปาทานํ ฯ อนุปาทาโน คหปติ ภิกฺขุ ปรินิพฺพายติ ฯ เป ฯ สนฺติ โข คหปติ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ โข คหปติ มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ น อภินนฺทติ น อภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฌสาย ติฏฺฐโต น ตนฺนิสฺสิตํ วิญฺญาณํ โหติ น ตทุปาทานํ ฯ อนุปาทาโน คหปติ ภิกฺขุ ปรินิพฺพายติ ฯ อยํ โข คหปติ เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺเจ สตฺตา ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ปรินิพฺพายนฺตีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๒๐๕] เอกํ สมยํ อายสฺมา มหากจฺจาโน อวนฺตีสุ วิหรติ มกฺกรกเฏ อรญฺญกุฏิกายํ ฯ ยถ โข โลหิจฺจสฺส พฺราหฺมณสฺส

สมฺพหุลา อนฺเตวาสิกา กฏฺฐหารกา มาณวกา เยนายสฺมโต มหากจฺจานสฺส ยรญฺญกุฏิกา เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ปริโต ปริโต กุฏิกายํ อนุจงฺกมนฺติ อนุวิจรนฺติ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา กานิจิ กานิจิ เฬเฬยฺยกานิ กโรนฺติ[1] ฯ อิเม ปน มุณฺฑกา สมณกา อิพฺภา กณฺหา พนฺธุปาทาปจฺจา อิเมสํ ภารตกานํ สกฺกตา ครุกตา มานิตา ปูชิตา อปจิตาติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหากจฺจาโน วิหารา นิกฺขมิตฺวา เต มาณวเก เอตทโวจ มา มาณวกา สทฺทมกตฺถ ขมฺมํ โว ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ วุตฺเต เต มาณวกา ตุณฺหี อเหสุ ฯ อถ โข อายสฺมา มหากจฺจาโน เต มาณวเก คาถาหิ อชฺฌภาสิ

[๒๐๖] สตฺถุตฺตมา ปุพฺพตรา อเหสุ เต พฺราหฺมณา เย ปุราณํ สรนฺติ
คุตฺตานิ ทฺวารานิ สุรกฺขิตานิ อเหสุ เตสํ อภิภุยฺย โกธํ ฯ
ขมฺเม จชฺฌาเน จรตา อเหสุ เต พฺราหฺมณา เย ปุราณํ สรนฺติ
ยิเมว โวกฺกมฺม ชหามฺหเส ติ โลตฺเตน มตฺตา วิสมํ จรนฺติ ฯ
โกชาภิภูตา สุปุถุตฺตทณฺฑา วิรุชฺฌมานา ตสถาวเรสุ
อคุตฺตทฺวารสฺส ภวนฺติ โมฆา สุบีเนว ถทฺธํ ปุริสสฺส วิตฺตํ ฯ
อนาสกา ถณฺฑิลสายิกา จ ปาโต สินานญฺจ ตโย จ เวทา
ชราชินํ ชฎา ปงฺโก มนฺตา สิตพฺพตํ ตโป
กุหนา วงฺกทณฺฑา จ อุทกา จ มนานิ จ

---

๑ สี. เสติสฺสกานิ กโรนฺตา ฯ

วณฺณา เอเต พฺราหฺมณานํ กตา กิญฺจิกฺขภาวนา
จิตฺตญฺจ สุสมาหิตํ วิปฺปสนฺนมนาวิลํ
อขิลํ สพฺพภูเตสุ โส มคฺโค พฺรหฺมปตฺติยาติ ฯ

[๒๐๗] อถ โข เต มาณวกา กุปิตา อนตฺตมนา เยน โลหิจฺโจ พฺราหฺมโณ เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา โลหิจฺจํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจุํ ยคฺเฆ ภวํ ชาเนยฺย สมโณ มหากจฺจาโน พฺราหฺมณานํ มนฺเต เอกํเสน อสํวทติ ปฏิกฺโกสตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต โลหิจฺโจ พฺราหฺมโณ กุปิโต อโหสิ อนตฺตมโน ฯ อถ โข โลหิจฺจสฺส พฺราหฺมณสฺส เอตทโหสิ น โข ปน เมตํ ปฏิรูปํ โยหํ อญฺญเตตฺถุํ มาณวกานํ เยว สุตฺวา สมณํ มหากจฺจานํ อกฺโกเสยฺยํ วิรุชฺเฌยฺยํ ปริภาเสยฺยํ ยนฺนูนาหํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺเฉยฺยนฺติ ฯ อถ โข โลหิจฺโจ พฺราหฺมโณ เตหิ มาณวเกหิ สทฺธึ เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหากจฺจาเนน สทฺธึ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โลหิจฺโจ พฺราหฺมโณ อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ เอตทโวจ อาคมํสุ นุ ขฺวิธ โภ กจฺจาน อมฺหากํ สมฺพหุลา อนฺเตวาสิกา กฏฺฐหารกา มาณวกาติ ฯ อาคมํสุ ขฺวิธ เต พฺราหฺมณ สมฺพหุลา อนฺเตวาสิกา กฏฺฐหารกา มาณวกาติ ฯ อหุ ปน โภโต กจฺจานสฺส เตหิ มาณวเกหิ สทฺธึ โกจิ เทว กถาสลฺลาโปติ ฯ อหุ โข เม พฺราหฺมณ เตหิ มาณวเกหิ สทฺธึ

อโหสิ กถาสลฺลาโปติ ฯ ยถา กถํ ปน โภโต กจฺจานสฺส เตหิ มาณวเกหิ สทฺธิ์ อโหสิ กถาสลฺลาโปติ ฯ เอวํ โข เม พฺราหฺมณ เตหิ มาณวเกหิ สทฺธิ์ อโหสิ กถาสลฺลาโปติ ฯ

สตฺตมา ปุพฺพตรา อเหสุ์ เต พฺราหฺมณา เย ปุราณํ สรนฺติ ฯ เป ฯ อชิตํ สพฺพภูเตสุ โส มคฺโค พฺรหฺมปตฺติยาติ ฯ เอวํ โข เม พฺราหฺมณ เตหิ สทฺธิ์ อโหสิ กถาสลฺลาโปติ ฯ อคฺคทฺวาโรติ ภวํ กจฺจาโน อาห กิตฺตาวตา นุ โข โภ กจฺจาน อคฺคทฺวาโร โหตีติ ฯ อิธ พฺราหฺมณ เอกจฺโจ จกฺขุนา รูปี์ ทิสฺวา นียรูเป รูเป อธิมุจฺจติ อปฺปียรูเป รูเป พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตาย สติยา วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ยถาสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา น นิรุชฺฌนฺติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฯ เป ฯ ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย นียรูเป ธมฺเม อธิมุจฺจติ อปฺปียรูเป ธมฺเม พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตาย สติยา วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ ยถาสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา น นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวํ โข พฺราหฺมณ อคฺคทฺวาโร โหตีติ ฯ

[๒๐๗] อจฺฉริยํ โภ กจฺจาน อพฺภุตํ โภ กจฺจาน ยาวญฺจิทํ

โภตา กจฺจาเนน อคุตฺตทฺวาโรว สมาโน อคุตฺตทฺวาโรติ อกฺขาโต ฯ
คุตฺตทฺวาโรติ ภวํ กจฺจาโน อาห กิตฺตาวตา นุ โข โภ กจฺจาน
คุตฺตทฺวาโร โหตีติ ฯ อิธ พฺราหฺมณ ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา
นิยฺยรูเป รูเป นาธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป รูเป น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตาย
สติยาว วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ
ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยถาสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา
ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฯ ฆาเนน
คนฺธํ ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ
ผุสิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺเญย นิยฺยรูเป ธมฺเม นาธิมุจฺจติ
อปฺปิยรูเป ธมฺเม น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตาย สติยาว วิหรติ
อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ
ปชานาติ ฯ ยถาสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา
อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวํ โข พฺราหฺมณ อคุตฺตทฺวาโร โหตีติ ฯ

[๒๐๙] อจฺฉริยํ โภ กจฺจาน อพฺภุตํ โภ กจฺจาน ยาวญฺจิทํ
โภตา กจฺจาเนน คุตฺตทฺวาโรว สมาโน คุตฺตทฺวาโรติ อกฺขาโต ฯ
อภิกฺกนฺตํ โภ กจฺจาน อภิกฺกนฺตํ โภ กจฺจาน เสยฺยถาปิ
โภ กจฺจาน นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย
มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺโชตํ
ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ ฯ เอวเมวํ โภ กจฺจาเนน
อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต ฯ เอสาหํ โภ กจฺจาน ตํ

ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ
คจฺฉาโน ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณเงฺคตํ ฯ ยถา จ ภวํ
คจฺฉาโน มกฺกรกเฬ อุปาสกคุณานิ อุปสงฺกมติ เอวเมวํ โตหิจฺจกุลํ
อุปสงฺกมตุ ฯ ตตฺถ เย มาณเวกา มาณวิกา วา ภวนฺตํ คจฺฉานํ
อภิวาเทนฺตีติ ปจฺจุปฏฺฐิตีสนฺตีติ อาหริสฺสนฺตีติ อาสนํ วา อุทกํ
วา ทสฺสนฺตีติ เตสนฺตํ ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ นวมํ ฯ

[๒๑๐] เอกํ สมยํ อายสฺมา อุทายิ กามณฺฑายํ วิหรติ โตเทยฺยสฺส
พฺราหฺมณสฺส อมฺพวเน ฯ อถ โข เวรหญฺจานิโคตฺตาย พฺราหฺมณิยา
อนฺเตวาสี มาณเวโก เยนายสฺมา อุทายิ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
อายสฺมตา อุทายินา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ
วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ตํ มาณเวกํ
อายสฺมา อุทายิ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ
สมฺปหํเสสิ ฯ อถ โข มาณเวโก อายสฺมตา อุทายินา ธมฺมิยา
กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายา-
สนา เยน เวรหญฺจานิโคตฺตา พฺราหฺมณี เตนุปสงฺกมิ อุป-
สงฺกมิตฺวา เวรหญฺจานิโคตฺตํ พฺราหฺมณึ เอตทโวจ ยคฺเฆ โภตี
ชาเนยฺย สมโณ อุทายิ ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ
ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ
พฺรหฺมจริยํ ปกาเสตีติ ฯ เตนหิ ตฺวํ มาณวก มม วจเนน
สมณํ อุทายึ นิมนฺเตหิ สฺวาตนาย ภตฺเตนาติ เอวํ โภตีติ

โข โส มาณวโก เวรหญฺจานิโคตฺตาย พฺราหฺมณิยา ปฏิสฺสุตฺวา เยนายสฺมา อุทายิ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ อธิวาเสตุ กิร ภวํ อุทายิ อมฺหากํ อาจริยาย เวรหญฺจานิโคตฺตาย พฺราหฺมณิยา สฺวาตนาย ภตฺตนฺติ ฯ อธิวาเสสิ โข อายสฺมา อุทายิ ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข อายสฺมา อุทายิ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปุพฺพณฺเหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน เวรหญฺจานิโคตฺตาย พฺราหฺมณิยา นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ อถ โข เวรหญฺจานิโคตฺตา พฺราหฺมณี อายสฺมนฺตํ อุทายึ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข เวรหญฺจานิโคตฺตา พฺราหฺมณี อายสฺมนฺตํ อุทายึ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ ปาทุกา อาโรหิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสีทิตฺวา สีสํ โอคุณฺฐิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ ภณ สมณ ธมฺมนฺติ ฯ ภวิสฺสติ ภคินิ สมโยติ วตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ

[๒๑๑] ทุติยมฺปิ โข โส มาณวโก เยนายสฺมา อุทายิ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อุทายินา สทฺธึ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ตํ มาณวกํ อายสฺมา อุทายิ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ ฯ ทุติยมฺปิ โข โส มาณวโก อายสฺมตา อุทายินา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต

สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา เยน เวรหญฺจานิโคตฺตา พฺราหฺมณี เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เวรหญฺจานิโคตฺตํ พฺราหฺมณึ เอตทโวจ ยคฺเฆ โภตี ชาเนยฺย สมโณ อุทายิ ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสตีติ ฯ เอวเมวํ ปน ตฺวํ มาณเวก สมณสฺส อุทายิสฺส วณฺณํ ภาสสิ สมโณ อุทายิ ภณ สมณ ธมฺมนฺติ วุตฺโต สมาโน ภวิสฺสติ ภคินิ สมโยติ วตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกนฺโตติ ตถา หิ ปน ตฺวํ โภติ ปาทุกา อาโรหิตฺวา อุจฺเจ อาสเน นิสีทิตฺวา สีสํ โอคุณฺฐิตฺวา เอตทโวจ ภณ สมณ ธมฺมนฺติ ธมฺมครุโน หิ เต ภวนฺโต ธมฺมคารวาติ ฯ เตนหิ ตฺวํ มาณเวก มม วจเนน สมณํ อุทายึ นิมนฺเตหิ สฺวาตนาย ภตฺเตนาติ ฯ เอวํ โภตีติ โข โส มาณวโก เวรหญฺจานิโคตฺตาย พฺราหฺมณิยา ปฏิสฺสุตฺวา เยนายสฺมา อุทายิ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ อธิวาเสตุ กิร ภวํ อุทายิ อมฺหากํ อาจริยภริยาย เวรหญฺจานิโคตฺตาย พฺราหฺมณิยา สฺวาตนาย ภตฺตนฺติ ฯ อธิวาเสสิ โข อายสฺมา อุทายิ ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข อายสฺมา อุทายิ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน เวรหญฺจานิโคตฺตาย พฺราหฺมณิยา นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ อถ โข เวรหญฺจานิโคตฺตา พฺราหฺมณี

อายสฺมนฺตํ อุทายึ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข เวรหญฺจานิโคตฺตา พฺราหฺมณี อายสฺมนฺตํ อุทายึ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ ปาทุกา โอโรหิตฺวา นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา สีสํ วิวริตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ กิสฺมิ นุ โข ภนฺเต สติ อรหนฺโต สุขทุกฺขํ ปญฺญเปนฺติ กิสฺมิ อสติ อรหนฺโต สุขทุกฺขํ น ปญฺญเปนฺตีติ ฯ

[๒๓๒] จกฺขุสฺมิ โข ภคินิ สติ อรหนฺโต สุขทุกฺขํ ปญฺญเปนฺติ จกฺขุสฺมิ อสติ อรหนฺโต สุขทุกฺขํ น ปญฺญเปนฺติ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย สติ อรหนฺโต สุขทุกฺขํ ปญฺญเปนฺติ ชิวฺหาย อสติ อรหนฺโต สุขทุกฺขํ น ปญฺญเปนฺติ ฯ เป ฯ มนสฺมิ สติ อรหนฺโต สุขทุกฺขํ ปญฺญเปนฺติ มนสฺมิ อสติ อรหนฺโต สุขทุกฺขํ น ปญฺญเปนฺตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต เวรหญฺจานิโคตฺตา พฺราหฺมณี อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปี ภนฺเต นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺโชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ ฯ เอวเมวํ อยฺเยน อุทายินา อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต ฯ เอสาหํ ภนฺเต อุทายิ ตํ ภวนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อุปาสิกํ มं อยฺโย อุทายิ ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณเงฺคตนฺติ ฯ ทสมํ ฯ

คหปติวคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

เวสาลี วชฺชี นาฬนฺทา ภารทฺวาชโสโณ จ โฆสิตา
หาลิทฺทิกา นกุลปิตา โสหิจฺโจ เวรญฺชานีติ ฯ

เทวทหวคฺโค จตุตฺโถ

[๒๓] เอกํ สมยํ ภควา สกฺเยสุ วิหรติ เทวทหนฺนาม สกฺยานํ นิคโม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ นาหํ ภิกฺขเว สพฺเพสญฺเญว ภิกฺขูนํ ฉสุ ผสฺสายตเนสุ อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ น จ ปนาหํ ภิกฺขเว สพฺเพสญฺเญว ภิกฺขูนํ ฉสุ ผสฺสายตเนสุ นาปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ เย เต ภิกฺขเว ภิกฺขู อรหนฺโต ขีณาสวา วุสิตวนฺโต กตกรณียา โอหิตภารา อนุปฺปตฺตสทตฺถา ปริกฺขีณภวสญฺโญชนา สมฺมทญฺญา วิมุตฺตา เตสาหํ ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ ฉสุ ผสฺสายตเนสุ นาปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ กตนฺเตสํ อปฺปมาเทน อภพฺพา เตน ปมชฺชิตุ ฯ เย จ โข เต ภิกฺขเว ภิกฺขู เสขา[1] อปฺปตฺตมานสา อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ ปตฺถยมานาว วิหรนฺติ ฯ เตสาหํ ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ ฉสุ ผสฺสายตเนสุ อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา มโนรมาบี อมโนรมาบี ตฺยาสฺส ผุสฺส ผุสฺส จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ เจตโส อปริยาทานา อารทฺธํ โหติ วิริยํ อสลฺลีนํ อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมุฏฺฐา[2] ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ สมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ ฯ อิมํ ขฺวาหํ ภิกฺขเว อปฺปมาทผลํ สมฺปสฺสมาโน เตสํ ภิกฺขูนํ

---

๑ เสกฺขาติ วา ปาโฐ ฯ ๒ พ. อสมฺมุฏฺฐา ฯ

ฉสุ ผสฺสายตเนสุ อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา มโนรมาปี อมโนรมาปี ตฺยาสฺส ผุสฺส ผุสฺส จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ เจตโส อปริยาทานา อารทฺธํ โหติ วิริยํ อสลฺลีนํ อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมุฏฺฐา ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ สมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ ฯ อิมํ ขฺวาหํ ภิกฺขเว อปฺปมาทผลํ สมฺปสฺสมาโน เตสํ ภิกฺขูนํ ฉสุ ผสฺสายตเนสุ อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามีติ ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา มโนรมาปี อมโนรมาปี ตฺยาสฺส ผุสฺส ผุสฺส จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ เจตโส อปริยาทานา อารทฺธํ โหติ วิริยํ อสลฺลีนํ อุปฏฺฐิตา สติ อปฺปมุฏฺฐา ปสฺสทฺโธ กาโย อสารทฺโธ สมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ ฯ อิมํ ขฺวาหํ ภิกฺขเว อปฺปมาทผลํ สมฺปสฺสมาโน เตสํ ภิกฺขูนํ ฉสุ ผสฺสายตเนสุ อปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๒๑๔] ฉภา โว ภิกฺขเว สุลทฺธํ โว ภิกฺขเว ขโณ โว ภิกฺขเว ปฏิลทฺโธ พฺรหฺมจริยวาสาย ฯ ทิฏฺฐา มยา ภิกฺขเว ฉ ผสฺสายตนิกา นาม นิรยา ตตฺถ ยงฺกิญฺจิ จกฺขุนา รูปี ปสฺสติ อนิฏฺฐรูปญฺเญว ปสฺสติ โน อิฏฺฐรูปี อกนฺตรูปญฺเญว ปสฺสติ โน กนฺตรูปี อมนาปรูปญฺเญว ปสฺสติ โน มนาปรูปี ยงฺกิญฺจิ โสเตน สทฺทํ สุณาติ ฯ ยงฺกิญฺจิ ฆาเนน คนฺธํ ฆายติ ฯ ยงฺกิญฺจิ ชิวฺหาย รสํ สายติ ฯ ยงฺกิญฺจิ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสติ ฯ

ยงฺกิญฺจิ มนสา ธมฺมํ วิชานาติ อนิฏฺฐรูปญฺเญว วิชานาติ โน อิฏฺฐรูปํ อกนฺตรูปํ เยว วิชานาติ โน กนฺตรูปํ อมนาปรูปญฺเญว วิชานาติ โน มนาปรูปํ ฯ

[๒๑๕] ลาภ โว ภิกฺขเว สุลทฺธํ โว ภิกฺขเว ขโณ โว ภิกฺขเว ปฏิลทฺโธ พฺรหฺมจริยวาสาย ฯ ทิฏฺฐา มยา ภิกฺขเว ฉ ผสฺสายตนิกา นาม สคฺคา ตตฺถ ยงฺกิญฺจิ จกฺขุนา รูปํ ปสฺสติ อิฏฺฐรูปํ เยว ปสฺสติ โน อนิฏฺฐรูปํ กนฺตรูปํ เยว ปสฺสติ โน อกนฺตรูปํ มนาปรูปํ เยว ปสฺสติ โน อมนาปรูปํ ฯ เป ฯ ยงฺกิญฺจิ ชิวฺหาย รสํ สายติ ฯ เป ฯ ยงฺกิญฺจิ มนสา ธมฺมํ วิชานาติ อิฏฺฐรูปํ เยว วิชานาติ โน อนิฏฺฐรูปํ กนฺตรูปํ เยว วิชานาติ โน อกนฺตรูปํ มนาปรูปญฺเญว วิชานาติ โน อมนาปรูปํ ฯ ลาภา โว ภิกฺขเว สุลทฺธํ โว ภิกฺขเว ขโณ โว ภิกฺขเว ปฏิลทฺโธ พฺรหฺมจริยวาสายาติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๒๑๖] รูปารามา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา รูปรตา รูปสมุทิตา รูปวิปริณามวิราคนิโรธา ทุกฺขา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา วิหรนฺติ ฯ สทฺทารามา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา สทฺทรตา สทฺทสมุทิตา สทฺทวิปริณามวิราคนิโรธา ทุกฺขา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา วิหรนฺติ ฯ คนฺธารามา รสารามา โผฏฺฐพฺพารามา ธมฺมารามา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา ธมฺมรตา ธมฺมสมุทิตา ธมฺมวิปริณามวิราคนิโรธา ทุกฺขา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา วิหรนฺติ ฯ ตถาคโต จ โข ภิกฺขเว อรหํ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ รูปานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา น รูปาราโม น รูปรโต น รูปสมุทิโต รูปวิปริณามวิราคนิโรธา สุโข ภิกฺขเว ตถาคโต วิหรติ ฯ สทฺทานํ คนฺธานํ รสานํ โผฏฺฐพฺพานํ ธมฺมานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา น ธมฺมาราโม น ธมฺมรโต น ธมฺมสมุทิโต ธมฺมวิปริณามวิราคนิโรธา สุโข ภิกฺขเว ตถาคโต วิหรตีติ ฯ อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺวาน สุคโต ยถาปรํ เอตทโวจ สตฺถา

[๒๑๗] รูปา สทฺทา คนฺธา รสา ผสฺสา ธมฺมา จ เกวลา
อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา จ ยาวตตฺถีติ วุจฺจติ ฯ
สเทวกสฺส โลกสฺส เยเต โว สุขสมฺมตา
ยตฺถ เจ เต นิรุชฺฌนฺติ ตํ เตสํ ทุกฺขสมฺมตํ ฯ
สุขํ จ ทิฏฺฐมริเยภิ สกฺกายสฺส นิโรธนํ
ปจฺจนิกมิทํ โหติ สพฺพโลเกน ปสฺสตํ ฯ
ยํ ปเร สุขโต อาหุ ตทริยา อาหุ ทุกฺขโต
ยํ ปเร ทุกฺขโต อาหุ ตทริยา สุขโต วิทู ฯ
ปสฺส ธมฺมํ ทุวิชานํ สมฺมูฬฺหเตฺถ อวิทฺทสุ
นิวุตานํ ตโม โหติ อนฺธกาโร อปสฺสตํ ฯ
สตญฺจ วิวฏํ โหติ อาโลโก ปสฺสตามิว
สนฺติเก น วิชานนฺติ มคฺคา ธมฺมสฺส อโกวิทา ฯ

ภวราคปเรเตหิ ภวโสตานุสาริภิ
มารเธยฺยานุปนฺเนภิ นายํ ธมฺโม สุสมฺพุทฺโธ ฯ
โก นุ อญฺญตฺรมริเยภิ ปทํ สมฺพุทฺธมรหติ
ยํ ปทํ สมฺมทญฺญาย ปรินิพฺพนฺติ อนาสวาติ ฯ ตติยํ ฯ

[๒๑๘] รูปารามา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา รูปรตา รูปสมุทิตา รูปวิปริณามวิราคนิโรธา ทุกฺขา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา วิหรนฺติ ฯ สทฺทารามา คนฺธารามา รสารามา โผฏฐพฺพารามา ธมฺมารามา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา ธมฺมรตา ธมฺมสมุทิตา ธมฺมวิปริณามวิราคนิโรธา ทุกฺขา ภิกฺขเว เทวมนุสฺสา วิหรนฺติ ฯ ตถาคโต จ โข ภิกฺขเว อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ รูปานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา น รูปารามโม น รูปรโต น รูปสมุทิโต รูปวิปริณามวิราคนิโรธา สุโข ภิกฺขเว ตถาคโต วิหรติ ฯ สทฺทานํ คนฺธานํ รสานํ โผฏฐพฺพานํ ธมฺมานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา น ธมฺมารามโม น ธมฺมรโต น ธมฺมสมุทิโต ธมฺมวิปริณามวิราคนิโรธา สุโข ภิกฺขเว ตถาคโต วิหรตีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๒๑๙] ยํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย

ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ฯ สา โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ มโน น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ โส โว ปหีโน หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยํ อิมสฺมึ เชตวเน ติณกฏฺฐสาขาปลาสํ ตํ ชโน หเรยฺย วา ฑเหยฺย วา ยถาปจฺจยํ วา กเรยฺย อปิ นุ ตุมฺหากํ เอวมสฺส อมฺเห ชโน หรติ วา ฑหติ วา ยถาปจฺจยํ วา กโรตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ น หิ โน เอตํ ภนฺเต อตฺตา วา อตฺตนิยํ วาติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จกฺขุ น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ สา โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ มโน น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ โส โว ปหีโน หิตาย สุขาย ภวิสฺสตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๒๒๐] ยํ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ตํ ปชหถ ตํ โว ปหีนํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ ฯ รูปา ภิกฺขเว น ตุมฺหากํ เต ปชหถ เต โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺติ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา น ตุมฺหากํ เต ปชหถ เต โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยํ อิมสฺมึ เชตวเน ติณกฏฺฐสาขาปลาสํ ฯเป ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว รูปา น ตุมฺหากํ เต ปชหถ เต โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺติ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา

ชมฺมา น ตุมฺหากำ เต ปชหถ เต โว ปหีนา หิตาย สุขาย ภวิสฺสนฺตีติ ฯ ฉฏฺฐำ ฯ

[๒๒๑] จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจำ โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย จกฺขุสฺส อุปฺปาทาย โสปี อนิจฺโจ อนิจฺจสมฺภูตำ ภิกฺขเว จกฺขุ กุโต นิจฺจำ ภวิสฺสตีติ ฯเป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย ชิวฺหาย อุปฺปาทาย โสปี อนิจฺโจ อนิจฺจสมฺภูตา ภิกฺขเว ชิวฺหา กุโต นิจฺจา ภวิสฺสตีติ ฯเป ฯ มโน อนิจฺโจ โยปี ภิกฺขเว เหตุ โยปี ปจฺจโย มนสฺส อุปฺปาทาย โสปี อนิจฺโจ อนิจฺจสมฺภูโต ภิกฺขเว มโน กุโต นิจฺโจ ภวิสฺสตีติ ฯ เอวำ ปสฺสำ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมปี นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ ชิวฺหายปี นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ มนสฺมิมปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทำ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณำ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตำ พฺรหฺมจริยำ กตำ กรณียำ นาปรำ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ สตฺตมำ ฯ

[๒๒๒] จกฺขุ ภิกฺขเว ทุกฺขำ โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย จกฺขุสฺส อุปฺปาทาย โสปี ทุกฺโข ทุกฺขสมฺภูตำ ภิกฺขเว จกฺขุ กุโต สุขำ ภวิสฺสตีติ ฯเป ฯ ชิวฺหา ทุกฺขา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย ชิวฺหาย อุปฺปาทาย โสปี ทุกฺโข ทุกฺขสมฺภูตา ภิกฺขเว ชิวฺหา กุโต สุขา ภวิสฺสตีติ ฯเป ฯ มโน ทุกฺโข โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย มนสฺส อุปฺปาทาย โสปี ทุกฺโข ทุกฺขสมฺภูโต ภิกฺขเว มโน กุโต สุโข ภวิสฺสตีติ ฯ เอวำ ปสฺสำ ฯเป ฯ นาปรำ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๒๓] จกฺขุ ภิกฺขเว อนตฺตา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย จกฺขุสฺส อุปฺปาทาย โสปี อนตฺตา อนตฺตสมฺภูตํ ภิกฺขเว จกฺขุ กุโต อตฺตา ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนตฺตา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย ชิวฺหาย อุปฺปาทาย โสปี อนตฺตา อนตฺตสมฺภูตา ภิกฺขเว ชิวฺหา กุโต อตฺตา ภวิสฺสติ ฯ เป ฯ มโน อนตฺตา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย มนสฺส อุปฺปาทาย โสปี อนตฺตา อนตฺตสมฺภูโต ภิกฺขเว มโน กุโต อตฺตา ภวิสฺสติ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๒๒๔] รูปา ภิกฺขเว อนิจฺจา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย รูปานํ อุปฺปาทาย ฯ เป ฯ โสปี อนิจฺโจ อนิจฺจสมฺภูตา ภิกฺขเว รูปา กุโต นิจฺจา ภวิสฺสนฺติ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนิจฺจา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย ธมฺมานํ อุปฺปาทาย โสปี อนิจฺโจ อนิจฺจสมฺภูตา ภิกฺขเว ธมฺมา กุโต นิจฺจา ภวิสฺสนฺติ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๒๕] รูปา ภิกฺขเว ทุกฺขา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย รูปานํ อุปฺปาทาย โสปี ทุกฺโข ทุกฺขสมฺภูตา ภิกฺขเว รูปา กุโต สุขา ภวิสฺสนฺติ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา ทุกฺขา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย ธมฺมานํ อุปฺปาทาย โสปี ทุกฺโข ทุกฺขสมฺภูตา ภิกฺขเว ธมฺมา กุโต สุขา ภวิสฺสนฺติ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๒๒๖] รูปา ภิกฺขเว อนตฺตา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย รูปานํ อุปฺปาทาย โสปี อนตฺตา อนตฺตสมฺภูตา ภิกฺขเว รูปา กุโต อตฺตา ภวิสฺสนฺติ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนตฺตา โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย ธมฺมานํ อุปฺปาทาย โสปี อนตฺตา อนตฺตสมฺภูตา ภิกฺขเว ธมฺมา กุโต อตฺตา ภวิสฺสนฺติ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก รูเปสุ นิพฺพินฺทติ สทฺเทสุ คนฺเธสุ รเสสุ โผฏฺฐพฺเพสุ ธมฺเมสุ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ทสมํ ฯ

เทวทหวคฺโค จตุตฺโถ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

เทวทหปโณปคฺคยฺห อคฺคยฺห เทฺว โหนฺติ มนสินา
เหตุนาปี ตโย วุตฺตา ทฺเว อชฺฌตฺตพาหิราติ ฯ

นวปุราณวคฺโค ปญฺจโม

[๒๒๗] นวปุราณานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ เทสิสฺสามิ กมฺมนิโรธญฺจ กมฺมนิโรธคามินิญฺจ ปฏิปทำ ตำ สุณาถ สาธุกำ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ปุราณกมฺมำ ฯ จกฺขุำ ภิกฺขเว ปุราณกมฺมำ อภิสงฺขตำ อภิสญฺเจตยิตำ เวทนิยำ ทฏฺฐพฺพำ ฯ เป ฯ ชิวฺหา ปุราณกมฺมา อภิสงฺขตา อภิสญฺเจตยิตา เวทนิยา ทฏฺฐพฺพา ฯ เป ฯ มโน ปุราณกมฺโม อภิสงฺขโต อภิสญฺเจตยิโต เวทนิโย ทฏฺฐพฺโพ ฯ อิทำ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุราณกมฺมำ ฯ

[๒๒๘] กตมญฺจ ภิกฺขเว นวกมฺมำ ฯ ยำ โข ภิกฺขเว เอตรหิ กมฺมำ กโรติ กาเยน วาจาย มนสา ฯ อิทำ วุจฺจติ ภิกฺขเว นวกมฺมำ ฯ

[๒๒๙] กตโม จ ภิกฺขเว กมฺมนิโรโธ ฯ โย โข ภิกฺขเว กายกมฺมำ วจีกมฺมำ มโนกมฺมสฺส นิโรธา วิมุตฺติ ผุสติ ฯ อยำ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมนิโรโธ ฯ

[๒๓๐] กตมา จ ภิกฺขเว กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทา ฯ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ฯ เสยฺยถีทำ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ อยำ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทา ฯ

[๒๓๑] อิติ โข ภิกฺขเว เทสิตำ โว มยา ปุราณกมฺมำ เทสิตำ นวกมฺมำ เทสิโต กมฺมนิโรโธ เทสิตา กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทา ฯ

ยํ โข ภิกฺขเว สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน อนุกมฺปึ อุปาทาย กตํ โข มยา ฯ เอตานิ ภิกฺขเว รุกฺขมูลานิ เอตานิ สุญฺญาคารานิ ฯ ฌายถ ภิกฺขเว มา ปมาทตฺถ มา ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๒๓๒] นิพฺพานสปฺปายํ โว ภิกฺขเว ปฏิปทํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯเป ฯ กตมา จ สา ภิกฺขเว นิพฺพานสปฺปายา ปฏิปทา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุ อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ รูปา อนิจฺจาติ ปสฺสติ จกฺขุวิญฺญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ จกฺขุสมฺผสฺโส อนิจฺโจติ ปสฺสติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจาติ ปสฺสติ รสา อนิจฺจาติ ปสฺสติ ชิวฺหาวิญฺญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อนิจฺโจติ ปสฺสติ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจติ ปสฺสติ ธมฺมา อนิจฺจาติ ปสฺสติ มโนวิญฺญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ มโนสมฺผสฺโส อนิจฺโจติ ปสฺสติ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว นิพฺพานสปฺปายา ปฏิปทาติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๒๓๓] นิพฺพานสปฺปายํ โว ภิกฺขเว ปฏิปทํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯเปฯ กตมา จ สา ภิกฺขเว นิพฺพานสปฺปายา ปฏิปทา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุ๎ ทุกฺขนฺติ ปสฺสติ รูปา ทุกฺขาติ ปสฺสติ จกฺขุวิญฺญาณํ ทุกฺขนฺติ ปสฺสติ จกฺขุสมฺผสฺโส ทุกฺโขติ ปสฺสติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ทุกฺขนฺติ ปสฺสติ ฯเปฯ ชิวฺหา ทุกฺขาติ ปสฺสติ ฯเปฯ มโน ทุกฺโขติ ปสฺสติ ธมฺมา ทุกฺขาติ ปสฺสติ มโนวิญฺญาณํ ทุกฺขนฺติ ปสฺสติ มโนสมฺผสฺโส ทุกฺโขติ ปสฺสติ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ทุกฺขนฺติ ปสฺสติ ฯ อยํ โข สา ภิกฺขเว นิพฺพานสปฺปายา ปฏิปทาติ ฯ ตติยํ ฯ

[๒๓๔] นิพฺพานสปฺปายํ โว ภิกฺขเว ปฏิปทํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯเปฯ กตมา จ สา ภิกฺขเว นิพฺพานสปฺปายา ปฏิปทา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุ๎ อนตฺตาติ ปสฺสติ รูปา อนตฺตาติ ปสฺสติ จกฺขุวิญฺญาณํ อนตฺตาติ ปสฺสติ จกฺขุสมฺผสฺโส อนตฺตาติ ปสฺสติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนตฺตาติ ปสฺสติ ฯเปฯ ชิวฺหา อนตฺตาติ ปสฺสติ ฯเปฯ มโน อนตฺตาติ ปสฺสติ ธมฺมา อนตฺตาติ ปสฺสติ มโนวิญฺญาณํ อนตฺตาติ ปสฺสติ มโนสมฺผสฺโส อนตฺตาติ ปสฺสติ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ

สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนตฺตาติ ปสฺสติ ฯ อยํ โข สา ภิกฺขเว นิพฺพานสปฺปายา ปฏิปทาติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๒๓๕] นิพฺพานสปฺปายํ โว ภิกฺขเว ปฏิปทํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯเป ฯ กตมา จ สา ภิกฺขเว นิพฺพานสปฺปายา ปฏิปทา ฯ ตตฺร กิ มญฺญถ ภิกฺขเว จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตตฺถ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ รูปา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุสมฺผสฺโส ฯเป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตตฺถ สมนุปสฺสิตุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ รูเปสุปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาเณปี นิพฺพินฺทติ ฯเป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ อยํ โข สา ภิกฺขเว นิพฺพานสปฺปายา

ปฏิปทาติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๒๓๖] อนนุเตวาสิกมิทํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ อนาจริยกํ ฯ สานุเตวาสิโก ภิกฺขเว ภิกฺขุ สาจริยโก ทุกฺขํ น ผาสุ วิหรติ อนนุเตวาสิโก ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนาจริยโก สุขํ ผาสุ วิหรติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สานุเตวาสิโก สาจริยโก ทุกฺขํ น ผาสุ วิหรติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตฺยาสฺส อนฺโต วสนฺติ อนฺตสฺส วสนฺติ[1] ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา สานุเตวาสิโกติ วุจฺจติ ฯ เต นํ สมุทาจรนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา สาจริยโกติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตฺยาสฺส อนฺโต วสนฺติ อนฺตสฺส วสนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา สานุเตวาสิโกติ วุจฺจติ ฯ เต นํ สมุทาจรนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา สาจริยโกติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตฺยาสฺส อนฺโต วสนฺติ อนฺตสฺส วสนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา สานุเตวาสิโกติ วุจฺจติ ฯ เต นํ สมุทาจรนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา สาจริยโกติ วุจฺจติ ฯ เอวํ

---

๑ พ. เอวํ สี. อนุวาสฺสวนฺติ ฯ

โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สานุเตวาสิโก สาจริยโก ทุกฺขํ น ผาสุ วิหรติ ฯ

[๒๐๗] กถญฺจ ภิกฺขเว อนนุเตวาสิโก อนาจริยโก ทุกฺขํ ผาสุ วิหรติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จกฺขุนา รูปี ทิสฺวา น อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตฺยาสฺส น อนฺโต วสนฺติ นาสฺส อนฺโต วสนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา อนนุเตวาสิโกติ วุจฺจติ ฯ เนตฺ[1] สมุทาจรนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา อนาจริยโกติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา น อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตฺยาสฺส น อนฺโต วสนฺติ นาสฺส อนฺโต วสนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา อนนุเตวาสิโกติ วุจฺจติ ฯ เนตํ สมุทาจรนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา อนาจริยโกติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย น อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ตฺยาสฺส น อนฺโต วสนฺติ นาสฺส อนฺโต วสนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา อนนุเตวาสิโกติ วุจฺจติ ฯ เนตํ สมุทาจรนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมาติ ตสฺมา อนาจริยโกติ วุจฺจติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนนุเตวาสิโก อนาจริยโก ทุกฺขํ ผาสุ วิหรติ ฯ อนนุเตวาสิกมิทํ ภิกฺขเว พฺรหฺมจริยํ

---

๑ สี. พ. สพฺพวาเรสุ เต น นํ ยิติ ปาฐา ทิสฺสนฺติ ฯ

วุสฺสติ อนาจริยกํ ฯ สานุเตวาสิโก ภิกฺขเว ภิกฺขุ สาจริยโก ทุกฺขํ น ผาสุ วิหรติ อนนฺเตวาสิโก ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนาจริยโก สุขํ ผาสุ วิหรตีติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๒๓๘] สเจ โว ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ ปุจฺเฉยฺยุ กิมตฺถิยํ อาวุโส สมเณ โคตเม พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ เอวํ ปุฏฺฐา ตุมฺเห ภิกฺขเว เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากเรยฺยาถ ทุกฺขสฺส โข อาวุโส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ สเจ ปน โว ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ ปุจฺเฉยฺยุ กตมํ ปน อาวุโส ทุกฺขํ ยสฺส ปริญฺญาย สมเณ โคตเม พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ เอวํ ปุฏฺฐา ตุมฺเห ภิกฺขเว เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากเรยฺยาถ จกฺขุ โข อาวุโส ทุกฺขํ ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ รูปา ทุกฺขา เตสํ ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ จกฺขุวิญฺญาณํ ทุกฺขํ ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ จกฺขุสมฺผสฺโส ทุกฺโข ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ ทุกฺขํ ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ฯเป ฯ ชิวฺหา ทุกฺขา มโน ทุกฺโข ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสติ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา

อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ทุกฺขํ ตสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตี ฯ อิทํ โข อาวุโส ทุกฺขสฺส ปริญฺญาย ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ เอวํ ปุฏฺฐา ตุมฺเห ภิกฺขเว เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากเรยฺยาถาติ ฯ ฯตฺถมํ ฯ

[๒๓๙] อตฺถิ นุ โข ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม ภิกฺขุ อญฺญตฺเรว ฯทฺธาย อญฺญตฺร รุจิยา อญฺญตฺร อนุสฺสวา อญฺญตฺร อาการปริวิตกฺกา อญฺญตฺร ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา อญฺญํ พฺยากเรยฺย ฉณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาตี ปชานาตีติ ฯ ภควมูลกา โน ภนฺเต ธมฺมา ภควเนตฺติกา ภควปฏิสรณา ฯ สาธุ วต ภนฺเต ภควนฺตํเยว ปฏิภาตุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ ภควโต สุตฺวา ภิกฺขู ธาเรสฺสนฺตีติ ฯ เตนหิ ภิกฺขเว สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ อตฺถิ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม ภิกฺขุ อญฺญตฺเรว ฯทฺธาย อญฺญตฺร รุจิยา อญฺญตฺร อนุสฺสวา อญฺญตฺร อาการปริวิตกฺกา อญฺญตฺร ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา อญฺญํ พฺยากเรยฺย ฉณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๔๐] กตโม จ ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม ภิกฺขุ อญฺญตฺเรว ฯทฺธาย ฯ เป ฯ อญฺญตฺร ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา

อญฺญํ พฺยากโรติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ ยิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ ฯ ยนฺตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ ฯ อปิ นุ โขเม ภิกฺขเว ธมฺมา สกฺขาย วา เวทิตพฺพา รุจิยา วา เวทิตพฺพา อนุสฺสเวน วา เวทิตพฺพา อาการปริวิตกฺเกน วา เวทิตพฺพา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา วา เวทิตพฺพาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ยนฺเม ภิกฺขเว ธมฺมา ปญฺญาย ทิสฺวา เวทิตพฺพาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ อยมปิ โข ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม ภิกฺขุ อญฺญตฺเรว สกฺขาย อญฺญตฺร รุจิยา อญฺญตฺร อนุสฺสวา อญฺญตฺร อาการปริวิตกฺกา อญฺญตฺร ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา อญฺญํ พฺยากโรติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ เป ฯ

[๒๔๑] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ฯ เป ฯ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ

ปชานาติ ฯ ยนฺตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ ฯ อปิ นุ โขเม ภิกฺขเว ธมฺมา สทฺธาย วา เวทิตพฺพา รุจิยา วา เวทิตพฺพา อนุสฺสเวน วา เวทิตพฺพา อาการปริวิตกฺเกน วา เวทิตพฺพา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา วา เวทิตพฺพาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ยนฺเม ภิกฺขเว ธมฺมา ปญฺญาย ทิสฺวา เวทิตพฺพาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ อยมฺปี โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปริยายโย ปริยายํ อาคมฺม ภิกฺขุ อญฺญตฺเรว สทฺธาย อญฺญตฺร รุจิยา อญฺญตฺร อนุสฺสวา อญฺญตฺร อาการปริวิตกฺกา อญฺญตฺร ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา อญฺญํ พฺยากโรติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯเป ฯ

[๒๔๒] ปุน จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ ฯ ยนฺตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย สนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมหํ นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ ราคโทสโมโหติ ปชานาติ ฯ อปิ นุ โขเม ภิกฺขเว ธมฺมา สทฺธาย วา เวทิตพฺพา รุจิยา วา เวทิตพฺพา

อนุสฺสเวน วา เวทิตพฺพา อาการปริวิตกฺเกน วา เวทิตพฺพา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา วา เวทิตพฺพาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ นนฺเม ภิกฺขเว ธมฺมา ปญฺญาย ทิสฺวา เวทิตพฺพาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ อยมฺปี โข ภิกฺขเว ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม ภิกฺขุ อญฺญตฺเรว สทฺธาย อญฺญตฺร รุจิยา อญฺญตฺร อนุสฺสวา อญฺญตฺร อาการปริวิตกฺกา อญฺญตฺร ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา อญฺญํ พฺยากโรติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๒๔๓] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ อินฺทฺริยสมฺปนฺโน อินฺทฺริยสมฺปนฺโนติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต อินฺทฺริยสมฺปนฺโน โหตีติ ฯ จกฺขุนฺทฺริเย เจ ภิกฺขุ อุทยพฺพยานุปสฺสี วิหรนฺโต จกฺขุนฺทฺริเย นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ ชิวฺหินฺทฺริเย เจ ภิกฺขุ อุทยพฺพยานุปสฺสี วิหรนฺโต ชิวฺหินฺทฺริเย นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ มนินฺทฺริเย เจ ภิกฺขุ อุทยพฺพยานุปสฺสี วิหรนฺโต มนินฺทฺริเย นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ ฯ เป ฯ วิมุตฺตมีติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ เอตฺตาวตา โข ภิกฺขุ อินฺทฺริยสมฺปนฺโน โหตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๒๔๔] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ

ธมฺมกถิโก ธมฺมกถิโกติ ภนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ธมฺมกถิโก โหตีติ ฯ จตูหงฺเคหิ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ธมฺมํ เทเสติ ธมฺมกถิโก ภิกฺขูติ อลํ วจนาย ฯ จตูหงฺเคหิ โข ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขูติ อลํ วจนาย ฯ จตูหงฺเคหิ โข ภิกฺขุ นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ทิฏฺฐธมฺมนิพฺพานปตฺโต ภิกฺขูติ อลํ วจนาย ฯ เป ฯ ชีวฺหาย เจ ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ธมฺมํ เทเสติ ธมฺมกถิโก ภิกฺขูติ อลํ วจนาย ฯ เป ฯ มนสฺส เจ ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ธมฺมํ เทเสติ ธมฺมกถิโก ภิกฺขูติ อลํ วจนาย ฯ มนสฺส เจ ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขูติ อลํ วจนาย ฯ มนสฺส เจ ภิกฺขุ นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ทิฏฺฐธมฺมนิพฺพานปตฺโต ภิกฺขูติ อลํ วจนายาติ ฯ ทสมํ ฯ

นวปุราณวคฺโค ปญฺจโม ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

กมฺมํ จตฺตาริ สมฺปายา อนนุเตวาสิกิมตฺถิยา
อตฺถิ นุ โข ปริยาโย อินฺทฺริยกถิเกน วาติ[1] ฯ

---

๑ สี. เอวํ พ. กถิเกน เตทสาติ ฯ

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

ตติยปณฺณาสเก วคฺคสฺสุทฺทานํ

โยคกฺเขมี จ โลโก จ คหปติ เทวฑหเน จ

นาวปุราเณน ปญฺญาสํ ตติยํ เตน วุจฺจตีติ ฯ

นนฺทิกฺขยวคฺโค ปฐโม

[๒๔๕] อนิจฺจํ เยว ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุ๑ อนจฺจนฺติ ปสฺสติ สาสฺส โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมา ปสฺสํ นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ อนิจฺจํ เยว ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชิวฺหํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ สาสฺส โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมา ปสฺสํ นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ฯ เป ฯ จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจติ ฯ เป ฯ อนิจฺจํ เยว ภิกฺขเว ภิกฺขุ มนํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ สาสฺส โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมา ปสฺสํ นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจตีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๒๔๖] อนิจฺเจ เยว ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูเป อนิจฺจาติ ปสฺสติ สาสฺส โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมา ปสฺสํ นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจติ ฯ อนิจฺเจ เยว ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺเท คนฺเธ รเส โผฏฺฐพฺเพ ธมฺเม อนิจฺจาติ ปสฺสติ สาสฺส โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมา ปสฺสํ นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๒๔๗] จกฺขุ ภิกฺขเว โยนิโส มนสิกโรถ จกฺขุอนิจฺจตญฺจ

---

๑ สี. เอวํ พ. สาธุ ฯ

ยถาภูตํ สมนุปสฺสถ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโส มนสิกโรนฺโต จกฺขุอนิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสนฺโต จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจติ ฯเป ฯ ชิวฺหํ ภิกฺขเว โยนิโส มนสิกโรถ ชิวฺหานิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสถ ฯ ชิวฺหํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโส มนสิกโรนฺโต ชิวฺหานิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสนฺโต ชิวฺหายปี นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจติ ฯเป ฯ มนํ ภิกฺขเว โยนิโส มนสิกโรถ มนานิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสถ ฯ มนํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโส มนสิกโรนฺโต มนานิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสนฺโต มนสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจตีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๒๔๗] รูเป ภิกฺขเว โยนิโส มนสิกโรถ รูปานิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสถ ฯ รูเป ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโส มนสิกโรนฺโต รูปานิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสนฺโต รูเปสุ นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจติ ฯ สทฺเท คนฺเธ รเส โผฏฺฐพฺเพ ธมฺเม ภิกฺขเว โยนิโส มนสิกโรถ ธมฺมานิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสถ ธมฺเม ภิกฺขเว ภิกฺขุ โยนิโส มนสิกโรนฺโต ธมฺมานิจฺจตญฺจ ยถาภูตํ สมนุปสฺสนฺโต ธมฺเมสุ นิพฺพินฺทติ นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย ราคกฺขยา

นนฺทิกฺขโย นนฺทิราคกฺขยา จิตฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ วุจฺจตีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๒๔๙] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ ชีวกมฺพวเน ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ฯ เป ฯ สมาธึ ภิกฺขเว ภาเวถ ฯ สมาหิตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยถาภูตํ โอกฺกายติ[1] ฯ กิญฺจ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ฯ จกฺขุ๎ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ รูปา อนิจฺจาติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ จกฺขุวิญฺญาณ๎ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ จกฺขุสมฺผสฺโส อนิจฺโจติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺส-ปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ธมฺมา อนิจฺจาติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขม-สุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ฯ สมาธึ ภิกฺขเว ภาเวถ ฯ สมาหิตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยถาภูตํ โอกฺกายตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๒๕๐] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ ชีวกมฺพวเน ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ฯ เป ฯ ปฏิสลฺลีนา โข ภิกฺขเว โยคมาปชถ ฯ ปฏิสลฺลีนสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยถาภูตํ โอกฺกายติ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว ยถาภูตํ โอกฺกายติ ฯ จกฺขุ๎ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ รูปา อนิจฺจาติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ จกฺขุวิญฺญาณ๎

---

๑ กตฺถจิ โปตฺถเก โอกฺขายตีติ วา ปกฺขายตีติ วา ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ จกฺขุสมฺผสฺโส อนิจฺโจติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ฯเปฯ มโน อนิจฺโจติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ธมฺมา มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺโส ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจนฺติ ยถาภูตํ โอกฺกายติ ฯ ปฏิสลฺลีนา ภิกฺขเว โยคมาปชฺถ ฯ ปฏิสลฺลีนสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยถาภูตํ โอกฺกายตีติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๒๕๑] อถ โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯเปฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ธมฺมํ เทเสตุ ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ ยํ โข โกฏฺฐิก อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ โกฏฺฐิก อนิจฺจํ ฯ จกฺขุ โกฏฺฐิก อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ รูปา อนิจฺจา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯเปฯ ชิวฺหา อนิจฺจา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ

รสา อนิจฺจา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยมฺปีทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯเป ฯ มโน อนิจฺโจ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ธมฺมา อนิจฺจา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ มโนวิญฺญาณํ อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ มโนสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยํ โข โกฏฺฐิก อนิจฺจํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๒๕๒] อถ โข ฯเป ฯ วิหเรยฺยนฺติ ฯ ยํ โข โกฏฺฐิก ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ โกฏฺฐิก ทุกฺขํ ฯ จกฺขุ โข โกฏฺฐิก ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ รูปา ทุกฺขา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส ทุกฺโข ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯเป ฯ ชิวฺหา ทุกฺขา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯเป ฯ มโน ทุกฺโข ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ธมฺมา ทุกฺขา ตตฺร เต ฉนฺโท

ปหาตพฺโพ ฯ มโนวิญฺญาณํ ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ มโนสมฺผสฺโส ทุกฺโข ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยํ โข โกฏฺฐิก ทุกฺขํ ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๒๕๓] เอกมนฺตํ ฯ เป ฯ วิหเรยฺยนฺติ ฯ โย โข โกฏฺฐิก อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ โก จ โกฏฺฐิก อนตฺตา ฯ จกฺขุ โข โกฏฺฐิก อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ รูปา อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ มโน อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ธมฺมา อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺโส ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ โย โข โกฏฺฐิก อนตฺตา ตตฺร เต ฉนฺโท ปหาตพฺโพติ ฯ นวมํ ฯ

[๒๕๔] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ

ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ กถํ นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียฺยตีติ ฯ จกฺขุ๎ โข ภิกฺขุ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ รูเป อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺสํ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขุ ชานโต เอวํ ปสฺสโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหียฺยตีติ ฯ ทสมํ ฯ

[๒๕๕] อถ โข ถญฺญตโร ภิกฺขุ ฯ เป ฯ เอตทโวจ กถํ นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต สกฺกายทิฏฺฐิ ปหียฺยตีติ ฯ จกฺขุ๎ โข ภิกฺขุ ทุกฺขโต ชานโต ปสฺสโต สกฺกายทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ รูเป ทุกฺขโต ชานโต ปสฺสโต สกฺกายทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ ทุกฺขโต ชานโต ปสฺสโต สกฺกายทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺสํ ทุกฺขโต ชานโต ปสฺสโต สกฺกายทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ เป ฯ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา ยทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ ทุกฺขโต ชานโต ปสฺสโต สกฺกายทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขุ ชานโต เอวํ ปสฺสโต สกฺกายทิฏฺฐิ ปหียฺยตีติ ฯ เอกาทสมํ ฯ

[๒๕๖] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ ฯ เป ฯ เอตทโวจ กถํ นุ

โข ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยตีติ ฯ จกฺขุ โข ภิกฺขุ อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ รูเป อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺสํ อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ ยมฺปีทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ ฯ เป ฯ ชิวฺหํ อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ เป ฯ มนํ อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยติ ฯ ธมฺเม มโนวิญฺญาณํ มโนสมฺผสฺสํ ยมฺปีทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปี อนตฺตโต ชานโต ปสฺสโต อตฺตานุทิฏฺฐิ ปหียฺยตีติ ฯ ทฺวาทสมํ ฯ

นนฺทิกฺขยวคฺโค ปฐโม ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

นนฺทิกฺขเยน จตฺตาโร ฉ็วกมฺพวเน ทุเว
โกฏฺฐิเกน ตโย วุตฺตา มิจฺฉาสกฺกายอตฺตโนติ ฯ

สฏฺฐิเปยฺยาโล ทุติโย

[๒๕๗] ยํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว อนจฺจํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯเป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ฯเป ฯ มโน อนิจฺโจ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ยํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพติ ฯ ยํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ราโค ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ราโค ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา ตตฺร โว ราโค ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจ ตตฺร โว ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ยํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ราโค ปหาตพฺโพติ ฯ ยํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯเป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา ตตฺร โว ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจ ตตฺร โว ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ ยํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพติ ฯ

[๒๕๘] ยํ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ ชิวฺหา

ทุกฺขา ฯ เป ฯ มโน ทุกฺโข ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ
ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ ยํ ภิกฺขเว ทุกฺขํ
ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค
ปหาตพฺโพติ ฯ

[๒๕๙] โย ภิกฺขเว อนตฺตา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ
ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ โก จ ภิกฺขเว
อนตฺตา ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว อนตฺตา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ
ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ ฆานํ อนตฺตา
ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค
ปหาตพฺโพ ฯ ชิวฺหา อนตฺตา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ
ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ เป ฯ มโน อนตฺตา
ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค
ปหาตพฺโพ ฯ โย ภิกฺขเว อนตฺตา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหา-
ตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพติ ฯ

[๒๖๐] ยํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ
ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว
อนิจฺจํ ฯ รูปา ภิกฺขเว อนิจฺจา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ
ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ สทฺทา อนิจฺจา
ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค
ปหาตพฺโพ ฯ คนฺธา อนิจฺจา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ

ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ รสา อนิจฺจา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ โผฏฺฐพฺพา อนิจฺจา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ ธมฺมา อนิจฺจา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ ยํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพติ ฯ

[๒๖๑] ยํ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ กิญฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ฯ รูปา ภิกฺขเว ทุกฺขา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา ทุกฺขา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ ยํ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพติ ฯ

[๒๖๒] โย ภิกฺขเว อนตฺตา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ โก จ ภิกฺขเว อนตฺตา ฯ รูปา ภิกฺขเว อนตฺตา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนตฺตา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพ ฯ โย ภิกฺขเว

อนตฺตา ตตฺร โว ฉนฺโท ปหาตพฺโพ ฯ ราโค ปหาตพฺโพ ฯ ฉนฺทราโค ปหาตพฺโพติ ฯ

[๒๖๓] จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ อตีตํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา อตีตา ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจ อตีโต ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ ชิวฺหายปี นิพฺพินฺทติ ฯ เป ฯ มนสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๖๔] จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ อนาคตํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา อนาคตา ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจ อนาคโต ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๖๕] จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ปจฺจุปฺปนฺนํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจ ปจฺจุปฺปนฺโน ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๖๖] จกฺขุ ภิกฺขเว ทุกฺขํ อตีตํ อนาคตํ ปจฺจุปฺปนฺนํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา ทุกฺขา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ เป ฯ มโน ทุกฺโข อตีโต อนาคโต ปจฺจุปฺปนฺโน ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๖๗] จกฺขุ ภิกฺขเว อนตฺตา อตีตํ อนาคตํ ปจฺจุปฺปนฺนํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนตฺตา ฯ เป ฯ มโน อนตฺตา อตีโต อนาคโต

ปจฺจุปฺปนฺโน ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๖๘] รูปา ภิกฺขเว อนิจฺจา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนิจฺจา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๖๙] รูปา ภิกฺขเว ทุกฺขา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา ทุกฺขา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๐] รูปา ภิกฺขเว อนตฺตา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนตฺตา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๑] จกฺขุํ ภิกฺขเว อนิจฺจํ อตีตํ ฯ ยํ อนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา อตีตา ฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เป ฯ มโน อนิจฺโจ อตีโต ฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม

เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๒] จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ อนาคตํ ฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯเป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา อนาคตา ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯเป ฯ มโน อนิจฺโจ อนาคโต ฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯเป ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๓] จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ปจฺจุปฺปนฺนํ ฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯเป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯเป ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๔] จกฺขุ ภิกฺขเว ทุกฺขํ อตีตํ อนาคตํ ปจฺจุปฺปนฺนํ ฯ

ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เป ฯ ชิวฺหา ทุกฺขา ฯเป ฯ มโน ทุกฺโข อตีโต อนาคโต ปจฺจุปฺปนฺโน ฯ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๔] จกฺขุ ภิกฺขเว อนตฺตา อตีตํ อนาคตํ ปจฺจุปฺปนฺนํ ฯ ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯเป ฯ ชิวฺหา อนตฺตา ฯเป ฯ มโน อนตฺตา อตีโต อนาคโต ปจฺจุปฺปนฺโน ฯ ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๕] รูปา ภิกฺขเว อนิจฺจา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนิจฺจา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ

นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๗] รูปา ภิกฺขเว ทุกฺขา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา ทุกฺขา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๘] รูปา ภิกฺขเว อนตฺตา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนตฺตา อตีตา อนาคตา ปจฺจุปฺปนฺนา ฯ ยทนตฺตา ตํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๗๙] จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ ฯเป ฯ ชิวฺหา อนิจฺจา ฯเป ฯ มโน อนิจฺโจ ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๘๐] จกฺขุ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ฯเป ฯ ชิวฺหา ทุกฺขา ฯ กาโย ทุกฺโข ฯ มโน ทุกฺโข ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯเป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๘๑] จกฺขุ ภิกฺขเว อนตฺตา ฯ เป ฯ ชิวฺหา อนตฺตา ฯ กาโย อนตฺตา ฯ มโน อนตฺตา ฯ เยวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๘๒] รูปา ภิกฺขเว อนิจฺจา ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนิจฺจา ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๘๓] รูปา ภิกฺขเว ทุกฺขา ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา ทุกฺขา ฯ เอวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๒๘๔] รูปา ภิกฺขเว อนตฺตา ฯ สทฺทา คนฺธา รสา โผฏฺฐพฺพา ธมฺมา อนตฺตา ฯ เยวํ ปสฺสํ ฯ เป ฯ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

สฏฺฐีเปยฺยาโล สมตฺโต ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

ถนฺเทนฏฺฐารสา โหนฺติ อคีเตน จ เทฺว นว
ยตนิจฺจาฏฺฐารสา วุตฺตา ตโย ยชฺฌตฺตพาหิรา
เปยฺยาโล สฏฺฐิโก วุตฺโต พุทฺเธนาทิจฺจพนฺธุนาติ ฯ

สุตฺตนฺตานิ สฏฺฐี ฯ

สมุทฺทวคฺโค ตติโย

[๒๗๕] สมุทฺโท สมุทฺโทติ ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน ภาสติ ฯ เนโส ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย สมุทฺโท ฯ มหา เอโส ภิกฺขเว อุทกราสิ มหา อุทกกณฺณโว ฯ จกฺขุ์ ภิกฺขเว ปุริสสฺส สมุทฺโท ตสฺส รูปมโย เวโค โย ตำ รูปมยำ เวคำ สหติ อยำ วุจฺจติ ภิกฺขเว ตตริ จกฺขุสมุทฺทำ สอุมฺมิ์ สาวฏฺฏ์ สคาหำ สรกฺขสำ ติณฺโณ ปารคโต ถเล ติฏฺฐติ พฺราหฺมโณ ฯ เป ฯ ชิวฺหา ภิกฺขเว ปุริสสฺส สมุทฺโท ตสฺส รสมโย เวโค โย ตำ รสมยำ เวคำ สหติ อยำ วุจฺจติ ภิกฺขเว ตตริ ชิวฺหาสมุทฺทำ สอุมฺมิ์ สาวฏฺฏ์ สคาหำ สรกฺขสำ ติณฺโณ ปารคโต ถเล ติฏฺฐติ พฺราหฺมโณ ฯ เป ฯ มโน ภิกฺขเว ปุริสสฺส สมุทฺโท ตสฺส ธมฺมมโย เวโค โย ตำ ธมฺมมยำ เวคำ สหติ อยำ วุจฺจติ ภิกฺขเว ตตริ มโนสมุทฺทำ สอุมฺมิ์ สาวฏฺฏ์ สคาหำ สรกฺขสำ ติณฺโณ ปารคโต ถเล ติฏฺฐติ พฺราหฺมโณติ ฯ อิทมโวจ ฯ เป ฯ สตฺถา

[๒๗๖] โย อิมำ สมุทฺทำ สคาหำ สรกฺขสำ สอุมฺมิ์ ภยำ ทุตฺตรำ อจฺจตริ
สเวทคู วุสิตพฺรหฺมจริโย โลกนฺตคู ปารคโตติ วุจฺจตีติ ฯ

[๒๗๗] สมุทฺโท สมุทฺโทติ ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน ภาสติ ฯ เนโส ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย สมุทฺโท ฯ มหา เอโส ภิกฺขเว อุทกราสิ มหา อุทกณฺณโว ฯ สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา

รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย สมุทฺโท เอตฺถายํ สเทวโก โลโก สมารโก สพฺรหฺมโก สสฺสมณพฺราหฺมณี ปชา สเทวมนุสฺสา เยภุยฺเยน สมุทฺทา กนฺตา กุลกุณฺฑิกชาตา[1] มุญฺชปพฺพชภูตา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ สํสารํ นาติวตฺตนฺติ ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯ เป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย สมุทฺโท เอตฺถายํ สเทวโก โลโก สมารโก สพฺรหฺมโก สสฺสมณพฺราหฺมณี ปชา สเทวมนุสฺสา เยภุยฺเยน สมุทฺทา กนฺตา กุลกุณฺฑิกชาตา มุญฺชปพฺพชภูตา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ สํสารํ นาติวตฺตนฺตีติ ฯ

[๒๘๘] ยสฺส ราโค จ โทโส จ อวิชฺชา จ วิราชิตา
โส อิมํ สมุทฺทํ สลาหํ สรกฺขสํ สอุมฺมิภยं สุทุตฺตรं อจฺจตริ[2] ฯ
สงฺคาติโค[3] มจฺจุชโห นิรูปธิ ปหาสิ ทุกฺขํ อปุนพฺภวาย
อตฺถงฺคโต โส น ปมาณเมติ[4] อโมหยิ มจฺจุราชนฺติ พฺรูมีติ ฯ

[๒๘๙] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว พาฬิสิโก อามิสคตํ พฬิสํ คมฺภีเร อุทกรหเท ปกฺขิเปยฺย ตเมนํ อญฺญตโร อามิสจกฺขุ มจฺโฉ คิเลยฺย เอวํ หิ โส ภิกฺขเว มจฺโฉ คิลพฬิโส พาฬิสิกสฺส

---

๑ สี. กุลกุณฺฑิกชาตา ฯ ๒ สงฺคาติโคติ วา ปาโฐ ฯ ๓ พ. สอุมฺมิสาวฏฺฏํ สภยं ทุตฺตรं อจฺจตรึ ฯ ๔ สี. เอว ฯ พ. น ปุเนติ ฯ

อนยํ อาปนฺโน พฺยสนํ อาปนฺโน ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ฉ ยิเม พฺราหฺมณา โลกสฺมิ์ อนยาย สตฺตานํ วธาย ปาณีนํ ฯ กตเม ฉ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ คิลพพิโส มารสฺส อนยํ อาปนฺโน พฺยสนํ อาปนฺโน ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯเป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯเป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ คิลพพิโส มารสฺส อนยํ อาปนฺโน พฺยสนํ อาปนฺโน ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯ

[๒๙๐] สนฺติ ภิกฺขเว จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ น อภินนฺทติ น อภิวทติ น อชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น คิลพพิโส มารสฺส อเภทิ พฺยสํ ปริเภทิ พฺยสํ น อนยํ อาปนฺโน น พฺยสนํ อาปนฺโน น ยถากามกรณีโย ปาปิมโต ฯเป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา ฯเป ฯ สนฺติ ภิกฺขเว มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ตญฺเจ ภิกฺขุ น อภินนฺทติ น อภิวทติ น

ยชฺโฌสาย ติฏฺฐติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น คิลพฺพิโส มารสฺส อเภทิ พฬิสํ ปริเภทิ พฬิสํ น อนยํ อาปนฺโน น พฺยสนํ อาปนฺโน น ยถากามกรณีโย ปาปิมโตติ ฯ

[๒๙๑] ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ โย ราโค โส อตฺถิ โย โทโส โส อตฺถิ โย โมโห โส อตฺถิ โย ราโค โส อปฺปหีโน โย โทโส โส อปฺปหีโน โย โมโห โส อปฺปหีโน ตสฺส ปริตฺตา เจปี จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา จกฺขุสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ ปริยาทิยนฺเตวสฺส จิตฺตํ ฯ โก ปน วาโท อธิมตฺตานํ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โย ภิกฺขเว ราโค โส อตฺถิ โย โทโส โส อตฺถิ โย โมโห โส อตฺถิ โย ราโค โส อปฺปหีโน โย โทโส โส อปฺปหีโน โย โมโห โส อปฺปหีโน ฯ เป ฯ ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ โย ราโค โส อตฺถิ โย โทโส โส อตฺถิ โย โมโห โส อตฺถิ โย ราโค โส อปฺปหีโน โย โทโส โส อปฺปหีโน โย โมโห โส อปฺปหีโน ตสฺส ปริตฺตา เจปี มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา มนสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ ปริยาทิยนฺเตวสฺส จิตฺตํ ฯ โก ปน วาโท อธิมตฺตานํ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โย ภิกฺขเว ราโค โส อตฺถิ โย โทโส โส อตฺถิ โย โมโห โส อตฺถิ โย ราโค โส อปฺปหีโน โย โทโส โส อปฺปหีโน โย โมโห โส อปฺปหีโน ฯ

[๒๙๒] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ขีรรุกฺโข อสฺสตฺโถ วา นิโคฺรโธ วา มิลกฺขุ วา อุทุมฺพโร วา ทหโร ตรุโณ โกมารโก มเนน ปุริโส ติณฺหาย กุฐาริยา ยโต ยโต ภินฺเทยฺย อาลวฺเลยฺย ขีรนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ยํ หิ ภนฺเต ขีรํ ตํ อตฺถีติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ โย ราโค โส อตฺถิ โย โทโส โส อตฺถิ โย โมโห โส อตฺถิ โย ราโค โส อปฺปหีโน โย โทโส โส อปฺปหีโน โย โมโห โส อปฺปหีโน ตสฺส ปริตฺตา เจปี จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา จกฺขุสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ ปริยาทียนฺเตวสฺส จิตฺตํ ฯ โก ปน วาโท อธิมตฺตานํ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โย ภิกฺขเว ราโค โส อตฺถิ โย โทโส โส อตฺถิ โย โมโห โส อตฺถิ โย ราโค โส อปฺปหีโน โย โทโส โส อปฺปหีโน โย โมโห โส อปฺปหีโน ฯเป ฯ ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยสุ รเสสุ โย ราโค โส อตฺถิ ฯเป ฯ ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ โย ราโค โส อตฺถิ โย โทโส โส อตฺถิ โย โมโห โส อตฺถิ โย ราโค โส อปฺปหีโน โย โทโส โส อปฺปหีโน โย โมโห โส อปฺปหีโน ตสฺส ปริตฺตา เจปี มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา มนสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ ปริยาทียนฺเตวสฺส จิตฺตํ ฯ โก ปน วาโท อธิมตฺตานํ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โย ราโค โส อตฺถิ

โย โทโส โส อตฺถิ โย โมโห โส อตฺถิ โย ราโค โส อปฺปหีโน โย โทโส โส อปฺปหีโน โย โมโห โส อปฺปหีโน ฯ

[๒๙๓] ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ โย ราโค โส นตฺถิ โย โทโส โส นตฺถิ โย โมโห โส นตฺถิ โย ราโค โส ปหีโน โย โทโส โส ปหีโน โย โมโห โส ปหีโน ตสฺส อธิมตฺตา เจปี จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา จกฺขุสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทิยนฺติ ฯ โก ปน วาโท ปริตฺตานํ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โย ภิกฺขเว ราโค โส นตฺถิ โย โทโส โส นตฺถิ โย โมโห โส นตฺถิ โย ราโค โส ปหีโน โย โทโส โส ปหีโน โย โมโห โส ปหีโน ฯ เป ฯ ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยสุ รเสสุ ฯ เป ฯ มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ โย ราโค โส นตฺถิ โย โทโส โส นตฺถิ โย โมโห โส นตฺถิ โย ราโค โส ปหีโน โย โทโส โส ปหีโน โย โมโห โส ปหีโน ตสฺส อธิมตฺตา เจปี มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา มนสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทิยนฺติ ฯ โก ปน วาโท ปริตฺตานํ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โย ภิกฺขเว ราโค โส นตฺถิ โย โทโส โส นตฺถิ โย โมโห โส นตฺถิ โย ราโค โส ปหีโน โย โทโส โส ปหีโน โย โมโห โส ปหีโน ฯ

[๒๙๔] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ชิรรุกฺโข อสฺสตฺโถ วา นิโคฺรโธ วา มิลกฺขุ วา อุทุมฺพโร วา สุกฺโข โกพาโฬ เตโรวสฺสิโก ตเมนํ ปุริโส ติณฺหาย กุธาริยา ยโต ยโต ภินฺเทยฺย อาคจฺเฉยฺย ชีรนฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ยญฺหิ ภนฺเต ชีรํ ตํ นตฺถีติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ โย ราโค โส นตฺถิ โย โทโส โส นตฺถิ โย โมโห โส นตฺถิ โย ราโค โส ปหีโน โย โทโส โส ปหีโน โย โมโห โส ปหีโน ตสฺส อชิมตฺตา เจปี จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา จกฺขุสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทิยนฺติ ฯ โก ปน วาโท ปริตฺตานํ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โย ราโค โส นตฺถิ โย โทโส โส นตฺถิ โย โมโห โส นตฺถิ โย ราโค โส ปหีโน โย โทโส โส ปหีโน โย โมโห โส ปหีโน ฯ เป ฯ ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยสุ รเสสุ ฯ เป ฯ ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ โย ราโค โส นตฺถิ โย โทโส โส นตฺถิ โย โมโห โส นตฺถิ โย ราโค โส ปหีโน โย โทโส โส ปหีโน โย โมโห โส ปหีโน ตสฺส อชิมตฺตา เจปี มโนวิญฺเญยฺยา ธมฺมา มนสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทิยนฺติ ฯ โก ปน วาโท ปริตฺตานํ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โย ภิกฺขเว ราโค โส

นตฺถิ โย โทโส โส นตฺถิ โย โมโห โส นตฺถิ โย ราโค โส ปหีโน โย โทโส โส ปหีโน โย โมโห โส ปหีโนติ ฯ

[๒๙๕] เอกํ สมยํ อายสฺมา จ สารีปุตฺโต อายสฺมา จ มหาโกฏฺฐิโก พาราณสิยํ วิหรนฺติ อิสิปตเน มิคทาเย ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา สารีปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สารีปุตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก อายสฺมนฺตํ สารีปุตฺตํ เอตทโวจ กิ นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ฯเป ฯ ชิวฺหา รสานํ สญฺโญชนํ รสา ชิวฺหาย สญฺโญชนํ ฯเป ฯ มโน ธมฺมานํ สญฺโญชนํ ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนนฺติ ฯ น โข อาวุโส โกฏฺฐิก จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ นนฺทราโค ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ น ชิวฺหา รสานํ สญฺโญชนํ น รสา ชิวฺหาย สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ นนฺทราโค ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ ฯเป ฯ น มโน ธมฺมานํ สญฺโญชนํ น ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ นนฺทราโค ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ

[๒๙๖] เสยฺยถาปี อาวุโส กาโฬ จ พลิพทฺโท โอทาโต จ พลิพทฺโท เอเกน ทาเมน วา โยตฺเตน วา สํยุตฺตา อสฺสุ โย นุ โข เอวํ วเทยฺย กาโฬ พลิพทฺโท โอทาตสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ โอทาโต พลิพทฺโท กาฬสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนนฺติ สมฺมา นุ โข โส วจมาโน วเทยฺยาติ ฯ โน เหตํ อาวุโส น โข อาวุโส กาโฬ พลิพทฺโท โอทาตสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ นปี โอทาโต พลิพทฺโท กาฬสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ เยน จ โข เต เอเกน ทาเมน วา โยตฺเตน วา สํยุตฺตา ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ เอวเมว โข อาวุโส น จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ น รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯเป ฯ น ชิวฺหา รสานํ สญฺโญชนํ ฯเป ฯ น มโน ธมฺมานํ สญฺโญชนํ น ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ

[๒๙๗] จกฺขุ วา อาวุโส รูปานํ สญฺโญชนํ อภวิสฺส รูปา วา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ น ยิทํ พฺรหฺมจริยวาโส ปญฺญายเถ[1] สมฺมาทุกฺขกฺขยาย ยสฺมา จ โข อาวุโส น จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ น รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ตสฺมา พฺรหฺมจริยวาโส ปญฺญายติ

---

๑ สี. เอวํ มฺรมฺมโปตฺถเก สพฺพวาเรสุ ปญฺญายตีติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

สมฺมาทุกฺขกฺขยาย ฯ เป ฯ ชิวฺหา วา อาวุโส รสานํ สญฺโญชนํ อภวิสฺส รสา วา ชิวฺหาย สญฺโญชนํ นยิทํ พฺรหฺมจริยวาโส ปญฺญาเยถ สมฺมาทุกฺขกฺขยาย ยสฺมา จ โข อาวุโส น ชิวฺหา รสานํ สญฺโญชนํ น รสา ชิวฺหาย สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ตสฺมา พฺรหฺมจริยวาโส ปญฺญายติ สมฺมาทุกฺขกฺขยาย ฯ เป ฯ มโน วา อาวุโส ธมฺมานํ สญฺโญชนํ อภวิสฺส ธมฺมา วา มนสฺส สญฺโญชนํ นยิทํ พฺรหฺมจริยวาโส ปญฺญาเยถ สมฺมาทุกฺขกฺขยาย ยสฺมา จ โข อาวุโส น มโน ธมฺมานํ สญฺโญชนํ น ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ตสฺมา พฺรหฺมจริยวาโส ปญฺญายติ สมฺมาทุกฺขกฺขยาย ฯ อิมินาเปตํ อาวุโส ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ฯ ยถา น จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ น รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ เป ฯ น ชิวฺหา รสานํ สญฺโญชนํ ฯ เป ฯ น มโน ธมฺมานํ สญฺโญชนํ น ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนํ ฯ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ

[๒๙๘] สํวิชฺชติ โข อาวุโส ภควโต จกฺขุ ปสฺสติ ภควา จกฺขุนา รูปํ ฉนฺทราโค ภควโต นตฺถิ สุวิมุตฺตจิตฺโต ภควา ฯ สํวิชฺชติ โข อาวุโส ภควโต โสตํ สุณาติ ภควา โสเตน สทฺทํ

ฉนฺทราโค ภควโต นตฺถิ สุวิมุตฺตจิตฺโต ภควา ฯ สวิชฺชติ โข อายุโส ภควโต ฆานํ ฆายติ ภควา ฆาเนน คนฺธํ ฉนฺทราโค ภควโต นตฺถิ สุวิมุตฺตจิตฺโต ภควา ฯ สวิชฺชติ โข อายุโส ภควโต ชิวฺหา สายติ ภควา ชิวฺหาย รสํ ฉนฺทราโค ภควโต นตฺถิ สุวิมุตฺตจิตฺโต ภควา ฯ สวิชฺชติ โข อายุโส ภควโต กาโย ผุสติ ภควา กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ฉนฺทราโค ภควโต นตฺถิ สุวิมุตฺตจิตฺโต ภควา ฯ สวิชฺชติ โข อายุโส ภควโต มโน วิชานาติ ภควา มนสา ธมฺมํ ฉนฺทราโค ภควโต นตฺถิ สุวิมุตฺตจิตฺโต ภควา ฯ อิมินา โข เอตํ อายุโส ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ฯ ยถา น จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ น รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ น โสตํ ฯ น ฆานํ ฯ น ชิวฺหา รสานํ สญฺโญชนํ น รสา ชิวฺหาย สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ น กาโย ฯ น มโน ธมฺมา สญฺโญชนํ น ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนนฺติ ฯ

[๒๔๔] เอกํ สมยํ อายสฺมา จ อานนฺโท อายสฺมา จ กามภู โกสมฺพิยํ วิหรนฺติ โฆสิตาราเม ฯ อถ โข อายสฺมา กามภู สายณฺห-สมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมิ

อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธึ สมฺโมทติ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เยกมนฺตํ นิสีทติ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา กามภู อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ กึ นุ โข อาวุโส อานนฺท จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ฯเป ฯ ชิวฺหา รสานํ สญฺโญชนํ รสา ชิวฺหาย สญฺโญชนํ ฯเป ฯ มโน ธมฺมานํ สญฺโญชนํ ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนนฺติ ฯ น โข อาวุโส กามภู จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ น รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ นนฺทราโค ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯเป ฯ น ชิวฺหา รสานํ สญฺโญชนํ น รสา ชิวฺหาย สญฺโญชนํ ฯเป ฯ น มโน ธมฺมานํ สญฺโญชนํ น ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ นนฺทราโค ตตฺถ สญฺโญชนนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ อาวุโส กาโฬ จ พลิพทฺโท โอทาโต จ พลิพทฺโท เอเกน ทาเมน วา โยตฺเตน วา สํยุตฺตา อสฺสุ โย นุ โข เอวํ วเทยฺย กาโฬ พลิพทฺโท โอทาตสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ โอทาโต พลิพทฺโท กาฬสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนนฺติ ฯ สมฺมา นุ โข โส วทมาโน วเทยฺยาติ ฯ โน เหตํ อาวุโส น โข อาวุโส กาโฬ พลิพทฺโท โอทาตสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ นปิ โอทาโต พลิพทฺโท กาฬสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ เยน จ โข เต เอเกน ทาเมน วา โยตฺเตน วา สํยุตฺตา ตํ ตตฺถ สญฺโญชนนฺติ ฯ เอวเมว

โข อาวุโส น จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ น รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ฯเปฯ น ชิวฺหา ฯเปฯ น มโน ฯเปฯ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนนฺติ ฯ

[๓๐๐] เอกํ สมยํ อายสฺมา จ อานนฺโท อายสฺมา จ อุทายี โกสมฺพิยํ วิหรนฺติ โฆสิตาราเม ฯ อถ โข อายสฺมา อุทายี สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลาณา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตं นิสินฺโน โข อายสฺมา อุทายี อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ ยเถวนุ โข อาวุโส อานนฺท อยํ กาโย ภควตา อเนกปริยาเยน อกฺขาโต วิวโฏ ปกาสิโต อิติปายํ กาโย อนตฺตาติ ฯ สกฺกา เอวเมวํ วิญฺญาณมฺปิทํ อาจิกฺขิตุ เทเสตุ ปญฺญเปตุ ปฏฺฐเปตุ วิวริตุ วิภชิตุ อุตฺตานีกาตุ อิติปิทํ วิญฺญาณํ อนตฺตาติ ฯ ยเถว โข อาวุโส อุทายี อยํ กาโย ภควตา อเนกปริยาเยน อกฺขาโต วิวโฏ ปกาสิโต อิติปายํ กาโย อนตฺตาติ ฯ สกฺกา เยวเมวํ วิญฺญาณมฺปิทํ อาจิกฺขิตุ เทเสตุ ปญฺญเปตุ ปฏฺฐเปตุ วิวริตุ วิภชิตุ อุตฺตานีกาตุ อิติปิทํ วิญฺญาณํ อนตฺตาติ ฯ

[๓๐๑] จกฺขุญฺจ อาวุโส ปฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณนฺติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ โย จาวุโส เหตุ โย จ ปจฺจโย จกฺขุวิญฺญาณสฺส อุปาทาย โส จ เหตุ โส จ ปจฺจโย สฬายตน

สพฺพํ สพฺพถา สพฺพํ อปริเสสา นิรุชฺเฌยฺย อปิ นุ โข จกฺขุ-วิญฺญาณํ ปญฺญาเยถาติ ฯ โน เหตํ อาวุโส อิมินาปิ โข เอตํ อาวุโส ปริยาเยน ภควตา อกฺขาตํ วิวฏํ ปกาสิตํ อิติปิทํ วิญฺญาณํ อนตฺตาติ ฯเปฯ ชิวฺหญฺจาวุโส ปฏิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหา-วิญฺญาณนฺติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ โย จาวุโส เหตุ โย จ ปจฺจโย ชิวฺหาวิญฺญาณสฺส อุปาทาย โส จ เหตุ โส จ ปจฺจโย สพฺเพน สพฺพํ สพฺพถา สพฺพํ อปริเสสา นิรุชฺเฌยฺย อปิ นุ โข ชิวฺหา-วิญฺญาณํ ปญฺญาเยถาติ ฯ โน เหตํ อาวุโส อิมินาปิ โข เอตํ อาวุโส ปริยาเยน ภควตา อกฺขาตํ วิวฏํ ปกาสิตํ อิติปิทํ วิญฺญาณํ อนตฺตาติ ฯเปฯ มนญฺจาวุโส ปฏิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโน-วิญฺญาณนฺติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ โย จาวุโส เหตุ โย จ ปจฺจโย มโนวิญฺญาณสฺส อุปาทาย โส จ เหตุ โส จ ปจฺจโย สพฺเพน สพฺพํ สพฺพถา สพฺพํ อปริเสสา นิรุชฺเฌยฺย อปิ นุ โข มโน-วิญฺญาณํ ปญฺญาเยถาติ ฯ โน เหตํ อาวุโส อิมินาปิ โข เอตํ อาวุโส ปริยาเยน ภควตา อกฺขาตํ วิวฏํ ปกาสิตํ อิติปิทํ วิญฺญาณํ อนตฺตาติ ฯ

[๓๐๒] เสยฺยถาปิ อาวุโส ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สาร-ปริเยสนํ จรมาโน ติณฺหํ กุธารึ อาทาย วนํ ปวิเสยฺย โส ตตฺถ ปสฺเสยฺย มหนฺตํ กทลิกฺขนฺธํ อุชุํ นวํ อกุกฺกุฏกชาตํ[๑] ตเมนํ มูเล

๑ สี. อุชุกํ นวํ อกุกฺกุกชาตํ พ. นวกํ อกุกฺชฏชาตํ ฯ

ฉินฺเทยฺย มูเล ฉิตฺวา อคฺเค ฉินฺเทยฺย อคฺเค เฉตฺวา ปตฺตวฏฺฏึ วินิพฺภชฺเชยฺย โส ตตฺถ เผคฺคุมฺปิ นาธิคจฺเฉยฺย กุโต สารํ ฯ เอวเมว โข อาวุโส ภิกฺขุ ฉสุ ผสฺสายตนเนสุ เนวตฺตานํ น อตฺตนิยํ สมนุปสฺสติ โส เอวํ สมนุปสฺสนฺโต น กิญฺจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทิยํ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตญฺเญว ปรินิพฺพายติ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ ฯ

[๓๐๓] อาทิตฺตปริยายํ โว ภิกฺขเว ธมฺมปริยายํ เทเสสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว อาทิตฺตปริยาโย ธมฺมปริยาโย ฯ วรํ ภิกฺขเว ตตฺตาย อโยสลากาย อาทิตฺตาย สมฺปชฺชลิตาย สญฺโชติภูตาย จกฺขุนฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ น เตฺวว จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ อนุพฺยญฺชนโส นิมิตฺตคฺคาโห ฯ นิมิตฺตสฺสาทคธิตํ[๑] วา ภิกฺขเว วิญฺญาณํ ติฏฺฐมานํ ติฏฺเฐยฺย อนุพฺยญฺชนสฺสาทคธิตํ วา ภิกฺขเว ตสฺมึ เจ สมเย กาลํ กเรยฺย ฯ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ ทฺวินฺนํ คตีนํ อญฺญตรํ คตึ คจฺเฉยฺย นิรยํ วา ติรจฺฉานโยนึ วา ฯ อิมํ โขหํ ภิกฺขเว อาทีนวํ ทิสฺวา เอวํ วทามิ ฯ วรํ ภิกฺขเว ติณฺเหน อโยสงฺกุนา อาทิตฺเตน สมฺปชฺชลิเตน สญฺโชติภูเตน โสตินฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ น เตฺวว โสตวิญฺเญยฺเยสุ สทฺเทสุ อนุพฺยญฺชนโส นิมิตฺตคฺคาโห ฯ นิมิตฺตสฺสาทคธิตํ วา ภิกฺขเว วิญฺญาณํ ติฏฺฐมานํ

---

๑ สีหฬโปตฺถเก เยว สพฺพวาเรสุ นิมิตฺตสฺสาคถิตนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

ติฏฺเฐยฺย อนุพฺยญฺชนสฺสาทคธิตํ วา ตสฺมิ เจ สมเย กาลํ กเรยฺย ฯ
ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ ทฺวินฺนํ คตีนํ อญฺญตรํ คตึ คจฺเฉยฺย นิรยํ
วา ติรจฺฉานโยนึ วา ฯ อิมํ โขหํ ภิกฺขเว อาทีนวํ ทิสฺวา เอวํ
วทามิ ฯ วรํ ภิกฺขเว ติณฺเหน นขจฺเฉทเนน อาทิตฺเตน สมฺปชฺชลิเตน
สญฺโชติภูเตน ฆานินฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ น เตฺวว ฆานวิญฺเญยฺเยสุ
คนฺเธสุ อนุพฺยญฺชนโส นิมิตฺตคฺคาโห ฯ นิมิตฺตสฺสาทคธิตํ วา
ภิกฺขเว วิญฺญาณํ ติฏฺฐมานํ ติฏฺเฐยฺย อนุพฺยญฺชนสฺสาทคธิตํ วา
ตสฺมิ เจ สมเย กาลํ กเรยฺย ฯ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ ทฺวินฺนํ
คตีตํ อญฺญตรํ คตึ คจฺเฉยฺย นิรยํ วา ติรจฺฉานโยนึ วา อิมํ
โขหํ ภิกฺขเว อาทีนวํ ทิสฺวา เอวํ วทามิ ฯ วรํ ภิกฺขเว ติณฺเหน
ซุเรน อาทิตฺเตน สมฺปชฺชลิเตน สญฺโชติภูเตน ชิวฺหินฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ
น เตฺวว ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยสุ รเสสุ อนุพฺยญฺชนโส นิมิตฺตคฺคาโห ฯ
นิมิตฺตสฺสาทคธิตํ วา ภิกฺขเว วิญฺญาณํ ติฏฺฐมานํ ติฏฺเฐยฺย
อนุพฺยญฺชนสฺสาทคธิตํ วา ตสฺมิ เจ สมเย กาลํ กเรยฺย ฯ
ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ ทฺวินฺนํ คตีนํ อญฺญตรํ คตึ คจฺเฉยฺย นิรยํ วา
ติรจฺฉานโยนึ วา ฯ อิมํ โขหํ ภิกฺขเว อาทีนวํ ทิสฺวา เอวํ
วทามิ ฯ วรํ ภิกฺเว ติณฺหาย สตฺติยา อาทิตฺตาย สมฺปชฺชลิตาย
สญฺโชติภูตาย กายินฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ น เตฺวว กายวิญฺเญยฺเยสุ
โผฏฺฐพฺเพสุ อนุพฺยญฺชนโส นิมิตฺตคฺคาโห ฯ นิมิตฺตสฺสาทคธิตํ วา
ภิกฺขเว วิญฺญาณํ ติฏฺฐมานํ ติฏฺเฐยฺย อนุพฺยญฺชนสฺสาทคธิตํ วา

ตสฺมึ เจ สมเย กาลํ กเรยฺย ฯ ฐานเมตํ วิชฺชติ ยํ ทฺวินฺนํ คตีนํ อญฺญตรํ คตึ คจฺเฉยฺย นิรยํ วา ติรจฺฉานโยนึ วา ฯ อิมํ โขหํ ภิกฺขเว อาทีนวํ ทิสฺวา เอวํ วทามิ ฯ วรํ ภิกฺขเว โสตฺตํ โสตฺตํ โข ปนาหํ ภิกฺขเว วชฺชํ ชีวิตานํ วทามิ อผลํ ชีวิตานํ วทามิ โมมูหํ ชีวิตานํ วทามิ น เตฺวว ตถารูเป วิตกฺเก วิตกฺเกยฺย ยถารูปานํ วิตกฺกานํ วสงฺคโต สงฺฆํ ภินฺเทยฺย ฯ อิมํ โขหํ ภิกฺขเว วชฺชํ ชีวิตานํ อาทีนวํ ทิสฺวา เอวํ วทามิ ฯ

[๓๐๔] ตตฺถ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ติฏฺฐตุ ตาว ตตฺตาย อโยสลากาย อาทิตฺตาย สมฺปชฺชลิตาย สญฺโชติภูตาย จกฺขุนฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ หนฺทาหํ อิทเมว มนสิ กโรมิ อิติ จกฺขุํ อนิจฺจํ รูปา อนิจฺจา จกฺขุวิญฺญาณํ อนิจฺจํ จกฺขุสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ ติฏฺฐตุ ตาว ติณฺเหน อโยสงฺกุนา อาทิตฺเตน สมฺปชฺชลิเตน สญฺโชติภูเตน โสตินฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ หนฺทาหํ อิทเมว มนสิ กโรมิ อิติ โสตํ อนิจฺจํ สทฺทา อนิจฺจา โสตวิญฺญาณํ อนิจฺจํ โสตสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปิทํ โสตสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ ติฏฺฐตุ ตาว ติณฺเหน นขจฺเฉทเนน อาทิตฺเตน สมฺปชฺชลิเตน สญฺโชติภูเตน ฆานินฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ หนฺทาหํ อิทเมว มนสิ กโรมิ

อิติ ฆานํ อนิจฺจํ คนฺธา อนิจฺจา ฆานวิญฺญาณํ อนิจฺจํ ฆาน-สมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปิทํ ฆานสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ ฯเปฯ ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ ติฏฺฐตุ ตาว ติณฺเหน ขุเรน อาทิตฺเตน สมฺปชฺชลิเตน สญฺโชติภูเตน ชิวฺหินฺทฺริยํ สมฺปลิมฏฺฐํ หนฺทาหํ อิทเมว มนสิ กโรมิ อิติ ชิวฺหา อนิจฺจา รสา อนิจฺจา ชิวฺหา-วิญฺญาณํ อนิจฺจํ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปิทํ ชิวฺหาสมฺผสฺส-ปจฺจยา อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ ติฏฺฐตุ ตาว ติณฺหาย สตฺติยา อาทิตฺตาย สมฺปชฺชลิตาย สญฺโชติภูตาย กายินฺทฺริยํ สมฺปลิ-มฏฺฐํ หนฺทาหํ อิทเมว มนสิ กโรมิ อิติ กาโย อนิจฺโจ โผฏฺฐพฺพา อนิจฺจา กายวิญฺญาณํ อนิจฺจํ กายสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปิทํ กายสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ ฯเปฯ ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ ติฏฺฐตุ ตาว โสตฺตํ หนฺทาหํ อิทเมว มนสิ กโรมิ อิติ มโน อนิจฺโจ ธมฺมา อนิจฺจา มโนวิญฺญาณํ อนิจฺจํ มโนสมฺผสฺโส อนิจฺโจ ยมฺปิทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อนิจฺจํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ รูเปสุปิ นิพฺพินฺทติ จกฺขุ-วิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺผสฺเสปิ นิพฺพินฺทติ ฯเปฯ ยมฺปิทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขม-สุขํ วา ตสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ

กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว อาทิตฺตปริยาโย ธมฺมปริยาโยติ ฯ

[๓๐๕] หตฺเถสุ ภิกฺขเว สติ อาทานนิกฺเขปนํ ปญฺญายติ ปาเทสุ สติ อภิกฺกมปฏิกฺกโม ปญฺญายติ ปพฺเพสุ สติ สมฺมิญฺชนปสารณํ ปญฺญายติ กุจฺฉิสฺมิ สติ ชิฆจฺฉาปิปาสา ปญฺญายติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จกฺขุสฺมิ สติ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย สติ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ เป ฯ มนสฺมิ สติ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ เป ฯ

[๓๐๖] หตฺเถสุ ภิกฺขเว อสติ อาทานนิกฺเขปนํ น ปญฺญายติ ปาเทสุ อสติ อภิกฺกมปฏิกฺกโม น ปญฺญายติ ปพฺเพสุ อสติ สมฺมิญฺชนปสารณํ น ปญฺญายติ กุจฺฉิสฺมิ อสติ ชิฆจฺฉาปิปาสา น ปญฺญายติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จกฺขุสฺมิ อสติ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา นุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย อสติ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา นุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ เป ฯ มนสฺมิ อสติ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา นุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขนฺติ ฯ

[๓๐๗] หตฺเถสุ ภิกฺขเว สติ อาทานนิกฺเขปนํ โหติ ปาเทสุ สติ อภิกฺกมปฏิกฺกโม โหติ ปพฺเพสุ สติ สมฺมิญฺชนปสารณํ โหติ กุจฺฉิสฺมิ สติ ชิฆจฺฉาปิปาสา โหติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จกฺขุสฺมิ สติ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ

ฯ เป ฯ ชิวฺหาย สติ ฯ เป ฯ มนสฺมิ สติ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขนฺติ[1] ฯ

[๓๐๘] หตฺเถสุ ภิกฺขเว อสติ อาทานนิกฺเขปนํ น โหติ ปาเทสุ อสติ อภิกฺกมปฏิกฺกโม น โหติ ปพฺเพสุ อสติ สมฺมิญฺชนปสารณํ น โหติ กุจฺฉิสฺมิ อสติ ชิมฺหจฺฉาบีปาสา น โหติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จกฺขุสฺมิ อสติ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา นุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา ฯ เป ฯ มนสฺมิ อสติ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา นุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขนฺติ ฯ

สมุฏฐานคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

เทฺว สมุฏฺฐา พาหิรโก จีวรกฺเขน โกฏฺฐิโก
กามภู อุทายิ เจว อาทิตฺเตน จ อฏฺฐมํ
หตฺถปาทปพฺพา เจว วกฺโก เตน ปวุจฺจตีติ ฯ

---

๑ พ. สุขํ ทุกฺขํ ฯ เป ฯ หตฺเถสุ ฯ

อาสีวิสวคฺโค จตุตฺโถ

[๓๐๙] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน ฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว จตฺตาโร อาสีวิสา อุคฺคเตชา โฆรวิสา ฯ อถ ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ชีวิตุกาโม อมริตุกาโม สุขกาโม ทุกฺขปฏิกูโล ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุํ อิเม เต อมฺโภ ปุริส จตฺตาโร อาสีวิสา อุคฺคเตชา โฆรวิสา กาเลน กาลํ อุฏฺฐาเปตพฺพา กาเลน กาลํ นฺหาเปตพฺพา กาเลน กาลํ โภเชตพฺพา กาเลน กาลํ ปเวเสตพฺพา ฯ ยทา จ โข เต อมฺโภ ปุริส อิเมสํ จตุนฺนํ อาสีวิสานํ อุคฺคเตชานํ โฆรวิสานํ อญฺญตโร วา อญฺญตโร วา กุปฺปิสฺสติ ตโต ตฺวํ อมฺโภ ปุริส มรณํ วา นิคจฺฉสิ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ยํ เต อมฺโภ ปุริส กรณียํ ตํ กโรหีติ ฯ

[๓๑๐] อถ โข โส ภิกฺขเว ปุริโส ภีโต จตุนฺนํ อาสีวิสานํ อุคฺคเตชานํ โฆรวิสานํ เยน วา เตน วา ปลาเยถ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุํ อิเม เต อมฺโภ ปุริส ปญฺจ วธกา ปจฺจตฺถิกา ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธา ยตฺเถว นํ ปสฺสิสฺสาม ตตฺเถว ชีวิตา โวโรเปสฺสามาติ ฯ ยํ เต อมฺโภ ปุริส กรณียํ ตํ กโรหีติ ฯ

[๓๑๑] อถ โข โส ภิกฺขเว ปุริโส ภีโต จตุนฺนํ อาสีวิสานํ อุคฺคเตชานํ โฆรวิสานํ ภีโต ปญฺจนฺนํ วธกานํ ปจฺจตฺถิกานํ เยน

วา เตน วา ปลาเยถ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุ อยนฺเต อมฺโภ ปุริส ฉฏฺโฐ อนฺตรจโร วธโก อุกฺขิตฺตาสิโก ปีฏฺฐีโต ปีฏฺฐีโต อนุพนฺโธ ยตฺเถว นํ ปสฺสิสฺสามิ ตตฺเถว สีโร ปาเตสฺสามีติ ฯ ยํ เต อมฺโภ ปุริส กรณียํ ตํ กโรหีติ ฯ

[๓๑๒] อถ โข โส ภิกฺขเว ปุริโส ภีโต จตุนฺนํ อาสีวิสานํ อุคฺคเตชานํ โฆรวิสานํ ภีโต ปญฺจนฺนํ วธกานํ ปจฺจตฺถิกานํ ภีโต ฉฏฺฐสฺส อนฺตรจรสฺส วธกสฺส อุกฺขิตฺตาสิกสฺส เยน วา เตน วา ปลาเยถ โส ปสฺเสยฺย สุญฺญํ คามํ ยญฺญเทว ฆรํ ปวิเสยฺย ริตฺตกํ เยว ปวิเสยฺย ตุจฺฉกํ เยว ปวิเสยฺย สุญฺญกํ เยว ปวิเสยฺย ยญฺญเทว ภาชนํ ปริมเสยฺย ริตฺตกํ เยว ปริมเสยฺย ตุจฺฉกํ เยว ปริมเสยฺย สุญฺญกํ เยว ปริมเสยฺย ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุ อิทานิ อมฺโภ ปุริส อิมํ สุญฺญคามํ โจรา คามฆาตา ปวิสนฺติ ยํ เต อมฺโภ ปุริส กรณียํ ตํ กโรหีติ ฯ

[๓๑๓] อถ โข โส ภิกฺขเว ปุริโส ภีโต จตุนฺนํ อาสีวิสานํ อุคฺคเตชานํ โฆรวิสานํ ภีโต ปญฺจนฺนํ วธกานํ ปจฺจตฺถิกานํ ภีโต ฉฏฺฐสฺส อนฺตรจรสฺส วธกสฺส อุกฺขิตฺตาสิกสฺส ภีโต โจรานํ คามฆาตานํ เยน วา เตน วา ปลาเยถ โส ปสฺเสยฺย มหนฺตํ อุทกณฺณวํ โอริมํ ตีรํ สาสงฺกํ สปฺปฏิภยํ ปาริมํ ตีรํ เขมํ อปฺปฏิภยํ นตฺถสฺส นาวา สนฺตารณี อุตฺตรเสตุ วา อปารา ปารํ คมนาย ฯ

[๓๑๔] อถ โข ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส เอวมสฺส อยํ โข มหา อุทกณฺณโว โอริมํ ตีรํ สาสงฺกํ สปฺปฏิภยํ ปาริมํ ตีรํ เขมํ อปฺปฏิภยํ นตฺถสฺส นาวา สนฺตารณี อุตฺตรเสตุ วา อปารา ปารํ คมนาย ยนฺนูนาหํ ติณกฏฺฐสาขาปลาสํ สงฺกฑฺฒิตฺวา กุฏึ พนฺธิตฺวา ตํ กุฏึ นิสฺสาย หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ วายมมาโน โสตฺถินา ปารํ คจฺเฉยฺยนฺติ ฯ อถ โข โส ภิกฺขเว ปุริโส ติณกฏฺฐสาขาปลาสํ สงฺกฑฺฒิตฺวา กุฏึ พนฺธิตฺวา ตํ กุฏึ นิสฺสาย หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ วายมมาโน โสตฺถินา ปารํ คจฺเฉยฺย ติณฺโณ ปารคโต ถเล ติฏฺฐติ พฺราหฺมโณ ฯ

[๓๑๕] อุปมา โข มยายํ ภิกฺขเว กตา อตฺถสฺส วิญฺญาปนาย อยญฺเจตฺถ อตฺโถ จตฺตาโร อาสีวิสา อุคฺคเตชา โฆรวิสาติ โข ภิกฺขเว จตุนฺนเมตํ มหาภูตานํ อธิวจนํ ปฐวีธาตุยา อาโปธาตุยา เตโชธาตุยา วาโยธาตุยา ฯ ปญฺจ วธกา ปจฺจตฺถิกาติ โข ภิกฺขเว ปญฺจนฺนเมตํ อุปาทานกฺขนฺธานํ อธิวจนํ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ รูปูปาทานกฺขนฺธสฺส เวทนูปาทานกฺขนฺธสฺส สญฺญูปาทานกฺขนฺธสฺส สงฺขารูปาทานกฺขนฺธสฺส วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺธสฺส ฯ นนฺทิราคสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ สุญฺญคามโมติ โข ภิกฺขเว ฉนฺนเมตํ อชฺฌตฺติกานํ อายตนานํ อธิวจนํ ฯ

[๓๑๖] จกฺขุโต เจปี นํ ภิกฺขเว ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี อุปปริกฺขติ ริตฺตกํ เยว ชายติ ตุจฺฉกํ เยว ชายติ สุญฺญกํ

เยว ชายติ ฯ โสตโต เจปี นํ ภิกฺขเว ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี อุปปริกฺขติ ริตฺตกํ เยว ชายติ ตุจฺฉกํ เยว ชายติ สุญฺญกํ เยว ชายติ ฯ ฆานโต เจปี นํ ภิกฺขเว ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี อุปปริกฺขติ ริตฺตกํ เยว ชายติ ตุจฺฉกํ เยว ชายติ สุญฺญกํ เยว ชายติ ฯ ชิวฺหาโต เจปี นํ ภิกฺขเว ฯ กายโต เจปี นํ ภิกฺขเว ฯ มนโต เจปี นํ ภิกฺขเว ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี อุปปริกฺขติ ริตฺตกํ เยว ชายติ ตุจฺฉกํ เยว ชายติ สุญฺญกํ เยว ชายติ ฯ โจรา คามฆาตาติ โข ภิกฺขเว ฉนฺนเมตํ พาหิรานํ อายตนานํ อธิวจนํ ฯ จกฺขุ ภิกฺขเว หญฺญติ มนาปามนาเปสุ รูเปสุ ฯ โสตํ ภิกฺขเว ฯเป ฯ ฆานํ ภิกฺขเว ฯเป ฯ ชิวฺหา ภิกฺขเว หญฺญติ มนาปามนาเปสุ รเสสุ ฯ กาโย ภิกฺขเว ฯเป ฯ มโน ภิกฺขเว หญฺญติ มนาปามนาเปสุ ธมฺเมสุ ฯ มหาอุทกณฺณโวติ โข ภิกฺขเว จตุนฺนเมตํ โอฆานํ อธิวจนํ กามโอฆสฺส ภโวฆสฺส ทิฏฺโฐฆสฺส อวิชฺโชฆสฺส ฯ โอริมํ ตีรํ สาสงฺกํ สปฺปฏิภยนฺติ โข ภิกฺขเว สกฺกายสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ ปาริมํ ตีรํ เขมํ อปฺปฏิภยนฺติ โข ภิกฺขเว นิพฺพานสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ กุฬนฺติ โข ภิกฺขเว อริยสฺเสตํ อฏฺฐงฺคิกสฺส มคฺคสฺส อธิวจนํ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯเป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ วายมมาโนติ โข ภิกฺขเว วิริยารมฺภสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ ติณฺโณ ปารคโต ถเล ติฏฺฐตีติ พฺราหฺมโณติ โข ภิกฺขเว อรหโต เอตํ อธิวจนนฺติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๓๑๗] ตีหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ทิฏฺเเ ๑ ธมฺเม สุขโสมนสฺสพหุโล วิหรติ โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานํ ขยาย ฯ กตเมหิ ตีหิ ฯ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ โภชเน มตฺตญฺญู ชาคริยํ อนุยุตฺโต ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุํ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยं จกฺขุนฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชติ ฯ โสตेन สทฺทं สุตฺวา ฯ ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสं สายิตฺวา ฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพं ผุสิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมं วิญฺเยาย น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมนं มนินฺทฺริยं อสංวุตं วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุं ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทฺริยं มนินฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว สุภูมิยं จาตุมฺมหาปเถ อาชญฺญรโถ ยุตฺโต อสฺสทมฺมสารถิ อภิรูหิตฺวา วาเมน หตฺเถน รสฺมิโย คเหตฺวา ทกฺขิเณน หตฺเถน ปโตทं คเหตฺวา เยนิจฺฉกं ยทิจฺฉกं สาเรยฺยาปี ปจฺจาสาเรยฺยาปี เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิเมสं ฉนฺนं อินฺทฺริยานं

---

๑ พ. โอวนฺตรปโตโท ฯ ๒ พ. อนุรกฺโข โยคาจริโย ฯ

อารกฺขาย สิกฺขติ ญาณมาย สิกฺขติ ทสฺสนาย สิกฺขติ อุปสมาย สิกฺขติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวาโร โหติ ฯ

[๓๑๘] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน มตฺตญฺญู โหติ ฯ อิธ ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหาเรติ เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา ยาปนาย วิหึสูปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส วณฺณํ อาลิมฺเปยฺย ยาวเทว เสวนตฺถาย เสยฺยถา วา ปน อกฺขํ อพฺภญฺเชยฺย ยาวเทว ภารสฺส นิตฺถรณตฺถาย ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหาเรติ เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา ยาปนาย วิหึสูปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน มตฺตญฺญู โหติ ฯ

[๓๑๙] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาคริยं อนุยุตฺโต โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิวสํ จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ รตฺติยา ปฐมं ยามं จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ รตฺติยา มชฺฌิมं ยามं ทกฺขิเณน ปสฺเสน

สีหเสยฺยํ กปฺเปติ ปาเทน ปาทํ อจฺจาธาย สโต สมฺปชาโน อุฏฺฐาน-สญฺญํ มนสิ กริตฺวา รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ ปจฺจุฏฺฐาย จงฺกเมน นิสชฺชาย อาวรณีเยหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเธติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาคริยมนุยุตฺโต โหติ ฯ อิเมหิ ภิกฺขเว ตีหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ทิฏฺเเ ว ธมฺเม สุขโสมนสฺสพหุโล วิหรติ โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานํ ขยายาติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๓๒๐] ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว กุมฺโม กจฺฉโป สายณฺหสมยํ อนุนทีตีเร โคจรปสุโต อโหสิ ฯ สิคาโลปี โข ภิกฺขเว สายณฺหสมยํ อนุนทีตีเร โคจรปสุโต อโหสิ ฯ อทฺทสา โข ภิกฺขเว กุมฺโม กจฺฉโป สิคาลํ ทูรโต ว โคจรปสุตํ ทิสฺวาน โสณฺฑิปญฺจมานิ องฺคานิ สเก กปาเล สโมทหิตฺวา อปฺโปสฺสุกฺโก ตุณฺหีภูโต สงฺกสายติ ฯ สิคาโลปี โข ภิกฺขเว อทฺทส กุมฺมํ กจฺฉปี ทูรโต ว โคจรปสุตํ ทิสฺวาน เยน กุมฺโม กจฺฉโป เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา กุมฺมํ กจฺฉปี ปจฺจุปฏฺฐิโต อโหสิ ฯ ยทายํ กุมฺโม กจฺฉโป โสณฺฑิปญฺจมานํ องฺคานํ อญฺญตรํ วา อญฺญตรํ วา องฺคํ อภินินฺนาเมสฺสติ ตตฺเถว จ นํ คเหตฺวา อุทฺทาลิตฺวา ขาทิสฺสามีติ ฯ ยทา โข ภิกฺขเว กุมฺโม กจฺฉโป โสณฺฑิปญฺจมานํ องฺคานํ อญฺญตรํ วา อญฺญตรํ วา องฺคํ อภินินฺนามิ ฯ อถ สิคาโล กุมฺมมฺหา นิพฺพิชฺช ปกฺกามิ โอตารํ อลภมาโน ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ตุมฺเหหิ มาโร ปาปีมา สตตํ สมิตํ ปจฺจุปฏฺฐิโต อปฺเปว นามาหํ อิเมสํ

จกฺขุโต วา โอตารํ ลเภยฺยํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาโต วา โอตารํ ลเภยฺยํ ฯ เป ฯ มนโต วา โอตารํ ลเภยฺยนฺติ ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารา วิหรถ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา มา นิมิตฺตคฺคาหิโน อหุวตฺถ มา อนุพฺยญฺชนคฺคาหิโน ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตं วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชถ รกฺขถ จกฺขุนฺทฺริยं จกฺขุนฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชถ ฯ โสเตน สทฺทं สุตฺวา ฯ ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสं สายิตฺวา ฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพं ผุสิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมं วิญฺญาย มา นิมิตฺตคฺคาหิโน อหุวตฺถ มา อนุพฺยญฺชนคฺคาหิโน ยตฺวาธิกรณเมนं มนินฺทฺริยं อสංวุตं วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชถ รกฺขถ มนินฺทฺริยं มนินฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชถ ฯ ยโต ตุมฺเห ภิกฺขเว อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารา วิหริสฺสถ ฯ อถ ตุมฺเหหิปี มาโร ปาปิมา นิพฺพิชฺช ปกฺกมิสฺสตี โอตารํ อลภมาโน ฯ กุมฺมมฺหาว สิคาโลติ ฯ

[๓๒๑] กุมฺโมว องฺคานิ สเก กปาเล สโมทหึ ภิกฺขุ มโนวิตกฺเก อนิสฺสิโต อญฺญมเหฐยาโน ปรินิพฺพุโต น อุปวเทยฺย กญฺจีติ ฯ ตติยं ฯ

[๓๒๒] เอกํ สมยं ภควา อชฺเฌยฺยं วิหรติ คงฺคาย นทิยา ตีเร ฯ อทฺทสา โข ภควา มหนฺตं ทารุกฺขนฺธं คงฺคาย นทิยา ตีเร โสเตน วุยฺหมานं ทิสฺวาน ภิกฺขู อามนฺเตสิ ปสฺสถ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว

อมุ์ มหนฺตำ ทารุกฺขนฺธำ คงฺคาย นทิยา โสเตน วุยฺหมานนฺติ ฯ เอวำ ภนฺเต ฯ สเจ โข ภิกฺขเว ทารุกฺขนฺโธ น โอริมำ ตีรำ อุปคจฺฉติ น ปาริมำ ตีรำ อุปคจฺฉติ น มชฺเฌ สณฺฐหติ น ถเล อุสฺสาทียติ น มนุสฺสคฺคาโห คาหียติ[1] น อมนุสฺสคฺคาโห คาหียติ น อาวฏฺฏคฺคาโห คาหียติ น อนฺโตปูติ ภวิสฺสติ ฯ เอวำ หิ โส ภิกฺขเว ทารุกฺขนฺโธ สมุทฺทนินฺโน ภวิสฺสติ สมุทฺทโปโณ สมุทฺทปพฺภาโร ฯ ตำ กิสฺส เหตุ ฯ สมุทฺทนินฺโน ภิกฺขเว คงฺคาย นทิยา โสโต สมุทฺทโปโณ สมุทฺทปพฺภาโร ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว สเจ ตุมฺเหปี น โอริมำ ตีรำ อุปคจฺฉถ น ปาริมำ ตีรำ อุปคจฺฉถ น มชฺเฌ สณฺฐหิสฺสถ น ถเล อุสฺสาทียิสฺสถ ฯ น มนุสฺสคฺคาโห คาหียติ[2] น อมนุสฺสคฺคาโห คาหียติ น อาวฏฺฏคฺคาโห คาหียติ น อนฺโตปูติ ภวิสฺสติ ฯ เอวำ ตุมฺเหปี ภิกฺขเว นิพฺพานนินฺนา ภวิสฺสถ นิพฺพานโปณา นิพฺพานปพฺภารา ฯ ตำ กิสฺส เหตุ ฯ นิพฺพานนินฺนา ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐี นิพฺพานโปณา นิพฺพานปพฺภาราติ ฯ

[๓๒๓] เอวำ วุตฺเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตำ เอตทโวจ กึ นุ โข ภนฺเต โอริมำ ตีรำ กึ ปาริมำ ตีรำ โก มชฺเฌ สณฺฐิตโต โก ถเล อุสฺสาโท โก มนุสฺสคฺคาโห โก อมนุสฺสคฺคาโห โก อาวฏฺฏคฺคาโห โก อนฺโตปูติภาโวติ ฯ โอริมำ ตีรนฺติ โข ภิกฺขุ ฉนฺนเมตำ อชฺฌตฺติกานำ อายตนานำ อธิวจนำ ฯ ปาริมำ ตีรนฺติ

---

๑ สี. ภวิสฺสติ พ. คเหสฺสติ ฯ ๒ สี. คเหสฺสติ พ. คเหสฺสถ ฯ

โข ภิกฺขุ ฉนฺนเนตํ พาหิรานํ อายตนานํ อธิวจนํ ฯ มชฺเฌ สญฺโญติ[1] โข ภิกฺขุ นนฺทิราคสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ ถเล อุสฺสาโหติ โข ภิกฺขุ อสฺมิมานสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ กตโม จ ภิกฺขุ มนุสฺสคฺคาโห ฯ อิธ ภิกฺขุ คิหีหิ สංสฏฺโฐ วิหรติ สหนนฺที สหโสกี สุขิเตสุ สุขิโต ทุกฺขิเตสุ ทุกฺขิโต อุปฺปนฺเนสุ กิจฺจกรณีเยสุ อตฺถโน โยคํ[2] อาปชฺชติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขุ มนุสฺสคฺคาโห ฯ กตโม จ ภิกฺขุ อมนุสฺสคฺคาโห ฯ อิธ ภิกฺขุ เอกจฺโจ อญฺญตรํ เทวนิกายํ ปณิธาย พฺรหฺมจริยํ จรติ อิมินาหํ สีเลน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พฺรหฺมจริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ เทวญฺญตโร วาติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขุ อมนุสฺสคฺคาโห ฯ อาวฏฺฏคฺคาโหติ โข ภิกฺขุ ปญฺจนฺนเนตํ กามคุณานํ อธิวจนํ ฯ กตโม จ ภิกฺขุ อนฺโตปูติภาโว ฯ อิธ ภิกฺขุ เอกจฺโจ ทุสฺสีโล โหติ ปาปธมฺโม อสุจิ สงฺกสฺสรสมาจาโร ปฏิจฺฉนฺนกมฺมนฺโต อสฺสมโณ สมณปฏิญฺโญ อพฺรหฺมจารี พฺรหฺมจารีปฏิญฺโญ อนฺโตปูติ อวสฺสุโต กสมฺพุกชาโต ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขุ อนฺโตปูติภาโวติ ฯ

[๓๒๔] เตน โข ปน สมเยน นนฺโท โลปาลโก ภควโต อวิทูเร ฐิโต โหติ ฯ อถ โข นนฺโท โลปาลโก ภควนฺตํ เอตทโวจ อหํ โข ภนฺเต น โยริมํ ตีรํ อุปลกฺขามิ น ปาริมํ ตีรํ อุปลกฺขามิ น มชฺเฌ สญฺญสฺสามิ น ถเล โอสีทิสฺสามิ[3]

---

๑ พ. สญฺโญติ ฯ ๒ พ. อตฺตนา เตสุ โยคํ ฯ ๓ พ. อุสฺสาริสฺสามิ ฯ

น มนุสฺสคฺคาโห คาหิยติ[1] น อมนุสฺสคฺคาโห คาหิยติ น อาวฏฺฏคฺคาโห คาหิยติ น อนฺโตปูติ ภวิสฺสามิ[2] ฯ สาธุ ฉเภยฺยาหํ ภนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ ฉเภยฺยํ อุปสมฺปทนฺติ ฯ เตนหิ ตฺวํ นนฺท สามิกานํ คาโว นิยฺยาเทหีติ[3] ฯ คมิสฺสนฺติ ภนฺเต คาโว วจฺฉคิทฺธินิโยติ ฯ นิยฺยาเทเหว ตฺวํ นนฺท สามิกานํ คาโวติ ฯ อถ โข นนฺโท โคปาลโก สามิกานํ คาโว นิยฺยาเทตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ นิยฺยาตา ภนฺเต สามิกานํ คาโว ฉเภยฺยาหํ ภนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ ฉเภยฺยํ อุปสมฺปทนฺติ ฯ อถตฺถ โข นนฺโท โคปาลโก ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ อถตฺถ อุปสมฺปทนฺติ ฯ อจิรูปสมฺปนฺโน จ ปนายสฺมา นนฺโท เอโก วูปกฏฺโฐ ฯเป ฯ อญฺญตโร จ ปนายสฺมา นนฺโท อรหตํ อโหสฺติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๓๒๕] เอกํ สมยํ ภควา กิมฺมิลายํ วิหรติ คงฺคาย นทิยา ตีเร ฯ อถโข ภควา มหนฺตํ ทารุกฺขนฺธํ คงฺคาย นทิยา โสเตน วุยฺหมานํ ทิสฺวาน ภิกฺขู อามนฺเตสิ ปสฺสถ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว อมุํ มหนฺตํ ทารุกฺขนฺธํ คงฺคาย นทิยา โสเตน วุยฺหมานนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯเป ฯ เอวํ วุตฺเต อายสฺมา กิมฺมิโล ภควนฺตํ เอตทโวจ กินฺนุโข ภนฺเต โอริมํ ตีรํ ฯเป ฯ กตโม จ กิมฺมิล อนฺโตปูติภาโว ฯ อิธ กิมฺมิล ภิกฺขุ อญฺญตรํ สงฺกิลิฏฺฐํ

---

๑ พ. คาหิสฺสติ ฯ ๒ พ. ภวิสฺสติ ฯ ๓ นิยฺยาเตหีติ ฯ

อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติ ยถารูปาย อาปตฺติยา น วุฏฺฐานํ ปญฺญายติ อยํ วุจฺจติ กิมฺมิล อนฺโตปูติภาโวติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๓๒๖] เอกํ สมยํ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน กปิลวตฺถุวาสีนํ สกฺยานํ นวํ สณฺฐาคารํ อจิรการิตํ โหติ อนชฺฌาวุตฺถํ สมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เกนจิ วา มนุสฺสภูเตน ฯ อถ โข กาปิลวตฺถวา สกฺยา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข กาปิลวตฺถวา สกฺยา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ อิธ ภนฺเต กปิลวตฺถุวาสีนํ สกฺยานํ นวํ สณฺฐาคารํ อจิรการิตํ อนชฺฌาวุตฺถํ สมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เกนจิ วา มนุสฺสภูเตน ฯ ตํ ภนฺเต ภควา ปฐมํ ปริภุญฺชตุ ภควตา ปฐมํ ปริภุตฺตํ ปจฺฉา กาปิลวตฺถวา สกฺยา ปริภุญฺชิสฺสนฺติ ตทสฺส กปิลวตฺถุวาสีนํ สกฺยานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข กาปิลวตฺถวา สกฺยา ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน นวํ สณฺฐาคารํ เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา สพฺพสนฺถริสนฺถตํ สณฺฐาคารํ สนฺถริตฺวา อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา อุทกมณิกํ ปติฏฺฐาเปตฺวา เตลปฺปทีปํ อาโรเปตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ สพฺพสนฺถริสนฺถตํ ภนฺเต สณฺฐาคารํ อาสนานิ ปญฺญตฺตานิ อุทกมณิโก ปติฏฺฐาปิโต

เตลปฺปทีโป อาโรปิโต ยสฺสทานิ ภนฺเต ภควา กาลํ มญฺญตีติ ฯ

[๓๒๗] อถ โข ภควา นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆน เยน นวํ สณฺฐาคารํ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปาเท ปกฺขาเลตฺวา สณฺฐาคารํ ปวิสิตฺวา มชฺฌิมํ ถมฺภํ นิสฺสาย ปุรตฺถาภิมุโข นิสีทิ ฯ ภิกฺขุสงฺโฆปิ โข ปาเท ปกฺขาเลตฺวา สณฺฐาคารํ ปวิสิตฺวา ปจฺฉิมํ ภิตฺตึ นิสฺสาย ปุรตฺถาภิมุโข นิสีทิ ภควนฺตํ เยว ปุรกฺขตฺวา ฯ กาปิลวตฺถวาปิ สกฺยา ปาเท ปกฺขาเลตฺวา สณฺฐาคารํ ปวิสิตฺวา ปุรตฺถิมํ ภิตฺตึ นิสฺสาย ปจฺฉามุขา นิสีทึสุ ภควนฺตํ เยว ปุรกฺขตฺวา ฯ อถ โข ภควา กาปิลวตฺถเว สกฺเย พหุเทว รตฺตึ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุยฺโยเชสิ อภิกฺกนฺตา โข โคตม รตฺติ ยสฺสทานิ กาลํ มญฺญถาติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ กาปิลวตฺถวา สกฺยา ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมึสุ ฯ

[๓๒๘] อถ โข ภควา อจิรปกฺกนฺเตสุ กาปิลวตฺถเวสุ สกฺเยสุ อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อามนฺเตสิ วิคตถีนมิทฺโธ โข โมคฺคลฺลาน ภิกฺขุสงฺโฆ ปฏิภาตุ ตํ โมคฺคลฺลาน ภิกฺขูนํ ธมฺมึ กถา ปิฏฺฐิ เม อาคิลายติ ตมหํ อายมิสฺสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ อถ โข ภควา จตุคฺคุณํ สงฺฆาฏึ ปญฺญเปตฺตวา ทกฺขิเณน ปสฺเสน สีหเสยฺยํ

กปฺเปสิ ปาเทน ปาทํ อจฺจาธาย สโต สมฺปชาโน อุฏฺฐานสญฺญํ มนสิ กริตฺวา ตตฺร โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภิกฺขู อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขเวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ อวสฺสุตปริยายญฺจ โว อาวุโส เทเสสฺสามิ อนวสฺสุตปริยายญฺจ ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิ กโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ปจฺจสฺโสสุํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ กถํ อาวุโส อวสฺสุโต โหติ ฯ อิธาวุโส ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา ปิยรูเป รูเป อธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป รูเป พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตกายสติ จ วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ปิยรูเป ธมฺเม อธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป ธมฺเม พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตกายสติ จ วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ อยํ วุจฺจตาวุโส ภิกฺขุ อวสฺสุโต จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ ฯ เป ฯ อวสฺสุโต ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยสุ รเสสุ ฯ เป ฯ อวสฺสุโต มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ ฯ

[๓๒๙] เอวํวิหารึ จาวุโส ภิกฺขุํ จกฺขุโต เจปิ นํ มาโร

อุปสงฺกมติ ฉภิเตว มาโร[1] โอตารํ ลภติ มาโร อารมฺมณํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาโต เจปิ นํ มาโร อุปสงฺกมติ ฯ เป ฯ มนโต เจปิ นํ มาโร อุปสงฺกมติ ฉภิเตว มาโร โอตารํ ลภติ มาโร อารมฺมณํ ฯ เสยฺยถาปิ อาวุโส นฬาคารํ วา ติณาคารํ วา สุกฺขกาฬสาขํ[2] เตโรวสฺสิกํ ปุรตฺถิมาย เจปิ นํ ทิสาย ปุริโส อาทิตฺตาย ติณุกฺกาย อุปสงฺกเมยฺย ฉภิเตว อคฺคิ โอตารํ ลภิเถ อคฺคิ อารมฺมณํ ฯ ปจฺฉิมาย เจปิ นํ ทิสาย ปุริโส อาทิตฺตาย ติณุกฺกาย อุปสงฺกเมยฺย ฯ เป ฯ อุตฺตราย เจปิ นํ ทิสาย ฯ ทกฺขิณาย เจปิ นํ ทิสาย ฯ เหฏฺฐิมโต เจปิ นํ ฯ อุปริโต เจปิ นํ ฯ ยโต กุโต เจปิ นํ ปุริโส อาทิตฺตาย ติณุกฺกาย อุปสงฺกเมยฺย ฉภิเตว อคฺคิ โอตารํ ลภิเถ อคฺคิ อารมฺมณํ ฯ เอวเมว โข อาวุโส เอวํวิหารึ ภิกฺขุ จกฺขุโต เจปิ นํ มาโร อุปสงฺกมติ ฉภิเตว มาโร โอตารํ ลภติ มาโร อารมฺมณํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาโต เจปิ นํ มาโร อุปสงฺกมติ ฯ เป ฯ มนโต เจปิ นํ มาโร อุปสงฺกมติ ฉภิเตว มาโร โอตารํ ลภติ มาโร อารมฺมณํ ฯ

[๓๓๐] เอวํวิหาริญฺจาวุโส ภิกฺขุ รูปา อธิภวนฺติ น ภิกฺขุ รูเป อธิวตฺตติ สทฺทา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ น ภิกฺขุ สทฺเท อธิวตฺตติ คนฺธา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ น ภิกฺขุ คนฺเธ อธิวตฺตติ รสา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ น ภิกฺขุ รเส อธิวตฺตติ โผฏฺฐพฺพา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ น ภิกฺขุ โผฏฺฐพฺเพ

---

๑ พ. ฉภิเตว มาโร ฯ ๒ พ. สุขํ โกพาฬิ ฯ

อธิโภสิ ธมฺมา ภิกฺขุ อธิภวึสุ น ภิกฺขุ ธมฺเม อธิโภสิ ฯ อยํ วุจฺจตาวุโส ภิกฺขุ รูปาธิภูโต สทฺทาธิภูโต คนฺธาธิภูโต รสาธิภูโต โผฏฺฐพฺพาธิภูโต ธมฺมาธิภูโต อนธิภูโต อธิภวึสุ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สงฺกิเลสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายติ ชาติชรามรณิยา ฯ เอวํ โข อาวุโส อวสฺสุโต โหติ ฯ

[๓๓๑] กถญฺจาวุโส อนวสฺสุโต โหติ ฯ อิธาวุโส ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา นิยฺยรูเป รูเป นาธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป รูเป น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ เป ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย นิยฺยรูเป ธมฺเม นาธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป ธมฺเม น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ อยํ วุจฺจตาวุโส ภิกฺขุ อนวสฺสุโต จกฺขุวิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ ฯ เป ฯ อยํ วุจฺจตาวุโส ภิกฺขุ อนวสฺสุโต ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยสุ รเสสุ ฯ เป ฯ อนวสฺสุโต มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ ฯ เอวึวิหาริึ จาวุโส ภิกฺขุึ จกฺขุโต เจปิ นึ มาโร อุปสงฺกมติ เนว ลภติ มาโร โอตารึ น ลภติ มาโร อารมฺมณึ ฯ เป ฯ ชิวฺหาโต เจปิ นึ มาโร อุปสงฺกมติ ฯ เป ฯ มนโต

เจปี นํ มาโร อุปสงฺกมติ เนว ลภติ มาโร โอตารํ น ลภติ มาโร อารมฺมณํ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส กูฏาคารสาลา วา พหล-มตฺติกามฺหาวิเลปนา ปุรตฺถิมาย เจปี ทิสาย ปุริโส อาทิตฺตาย ติณุกฺกาย อุปสงฺกเมยฺย เนว ลเภถ อคฺคิ โอตารํ น ลเภถ อคฺคิ อารมฺมณํ ฯ เป ฯ ปจฺฉิมาย เจปี นํ ฯ อุตฺตราย เจปี นํ ฯ ทกฺขิณาย เจปี นํ ฯ เหฏฺฐิมโต เจปี นํ ฯ อุปริโต เจปี นํ ยโต กุโตจิ เจ ปุริโส อาทิตฺตาย ติณุกฺกาย อุปสงฺ-กเมยฺย เนว ลเภถ อคฺคิ โอตารํ น ลเภถ อคฺคิ อารมฺมณํ ฯ เอวเมว โข อาวุโส เอวํวิหาริ ภิกฺขุ จกฺขุโต เจปี นํ มาโร อุปสงฺกมติ น ลภเตว[1] มาโร โอตารํ น ลภเต มาโร อารมฺมณํ ฯ เป ฯ ชิวฺหาโต เจปี นํ มาโร อุปสงฺกมติ น ลภเตว มาโร โอตารํ น ลภติ มาโร อารมฺมณํ ฯ เอวํวิหาริ อาวุโส ภิกฺขุ รูเป อธิโภสิ น รูปา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ สทฺเท ภิกฺขุ อธิโภสิ น สทฺทา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ คนฺเธ ภิกฺขุ อธิโภสิ น คนฺธา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ รเส ภิกฺขุ อธิโภสิ น รสา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ โผฏฺฐพฺเพ ภิกฺขุ อธิโภสิ น โผฏฺฐพฺพา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ ธมฺเม ภิกฺขุ อธิโภสิ น ธมฺมา ภิกฺขุ อธิภวนฺติ ฯ ยญฺจาวุโส ภิกฺขุ รูปาธิภู สทฺทาธิภู คนฺธาธิภู รสาธิภู โผฏฺฐพฺพาธิภู ธมฺมาธิภู อธิโภสิ เต ปาปเก อกุสเล ธมฺเม สงฺกิเลสิเก โปโนพฺภวิเก

---

๑ พ. เนว ลเภถ ฯ

สทเร ทุกฺขวิปาเก อายตึ ชาติชรามรณิเย ฯ เอวํ โข อาวุโส อนวชฺชสุโต โหตีติ ฯ อถ โข ภควา วุฏฺฐหิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อามนฺเตสิ สาธุ สาธุ โข โมคฺคลฺลาน สาธุ โข ตฺวํ โมคฺคลฺลาน ภิกฺขูนํ อวชฺชสุตปริยายญฺจ อนวชฺชสุตปริยายญฺจ อภาสีติ ฯ อิทมโวจ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ฯ สมนุญฺโญ สตฺถา อโหสิ ฯ อตฺตมนา เต ภิกฺขู อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๓๓๒] ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺเพสํ เยว ทุกฺขธมฺมานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อถ โข ปนสฺส กามา ทิฏฺฐา โหนฺติ ยถาสฺส กาเม ปสฺสโต โย กาเมสุ กามฉนฺโท กามเสฺนโห กามมุจฺฉา กามปริฬาโห โส นานุเสตีติ ตถา โข ปนสฺส จาโร จ วิหาโร จ อนุพนฺโธ โหติ ฯ ยถา จรนฺตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา นานุสฺสวนฺติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺเพสํ เยว ทุกฺขธมฺมานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ อิติ รูปี อิติ รูปสฺส สมุทโย อิติ รูปสฺส อตฺถงฺคโม ฯ อิติ เวทนา ฯ เป ฯ อิติ สญฺญา ฯ อิติ สงฺขารา ฯ อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สมุทโย อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺคโมติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺเพสํ เยว ทุกฺขธมฺมานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ

[๓๓๓] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน กามา ทิฏฺฐา โหนฺติ ยถาสฺส

กาเม ปสฺสโต โย กาเมสุ กามฉนฺโท กามเสฺนโห กามมุจฺฉา กามปริฬาโห โส นานุเสติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว องฺคารกาสุ สาธิกโปริสา ปุณฺณา องฺคารานํ วีตจฺจิกานํ วีตธูมานํ ฯ อถ โข ปุริโส อาคจฺเฉยฺย ชีวิตุกาโม อมริตุกาโม สุขกาโม ทุกฺขปฏิกูโล ตเมนํ เทฺว พลวนฺโต ปุริสา นานา พาหาสุ คเหตฺวา ตํ องฺคารกาสุํ อุปกฑฺเฒยฺยุํ โส อิติ อิมเมว กายํ สนฺนาเมยฺย ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อญฺญาณญฺหิ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส โหติ อิมญฺจาหํ[1] องฺคารกาสุํ ฯ ปสฺสามิ ตโตนิทานํ มรณํ วา คจฺฉามิ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขนฺติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน องฺคารกาสูปมา กามา ทิฏฺฐา โหนฺติ ยถาสฺส กาเม ปสฺสโต โย กาเมสุ กามฉนฺโท กามเสฺนโห กามมุจฺฉา กามปริฬาโห โส นานุเสติ ฯ

[๓๓๔] กญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จาโร จ วิหาโร จ อนุพนฺโธ โหติ ยถา จรนฺตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา นานุสฺสวนฺติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส พหุกณฺฏกं[2] ทายํ ปวิเสยฺย ตสฺส ปุรโตปี กณฺฏโก ปจฺฉโตปี กณฺฏโก อุตฺตรโตปี กณฺฏโก ทกฺขิณโตปี กณฺฏโก เหฏฺฐโตปี กณฺฏโก อุปริโตปี กณฺฏโก โส สโตว อภิกฺกเมยฺย สโตว ปฏิกฺกเมยฺย มา มํ กณฺฏโกติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยํ โลเก ปียรูปํ สาตรูปํ อยํ วุจฺจติ อริยสฺส วินเย กณฺฏโกติ ฯ

---

๑ พ. อิมํ ขฺวาหํ ฯ ๒ พหุกณฺเฑกนฺติ วา ปาโฐ ฯ

[๓๓๕] อิติ วิทิตฺวา อสฺวโร จ สฺวโร จ เวทิตพฺโพ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว อสฺวโร โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา ปิยรูเป รูเป อธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป รูเป พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ เป ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ปิยรูเป ธมฺเม อธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป ธมฺเม พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว อสฺวโร โหติ ฯ

[๓๓๖] กถญฺจ ภิกฺขเว สฺวโร โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา ปิยรูเป รูเป นาธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป รูเป น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ เป ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ปิยรูเป ธมฺเม นาธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป ธมฺเม น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา

ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว สงฺโฆ โหติ ฯ

[๓๓๗] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เอวํ จรโต เอวํ วิหรโต กทาจิ กรหจิ สติสมฺโมสา อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ฯ ตนฺโย ภิกฺขเว สตุปฺปาโท อถ โข นํ ขิปฺปเมว ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส ทิวสํ สนฺตตฺเต อโยกฏาเห เฑฺว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ นิปาเตยฺย ฯ ตนฺโย ภิกฺขเว อุทกผุสิตานํ นิปาโต อถ โข นํ ขิปฺปเมว ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คจฺเฉยฺย ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ตสฺส เจ ภิกฺขุโน เอวํ จรโต เอวํ วิหรโต กทาจิ กรหจิ สติสมฺโมสา อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา สรสงฺกปฺปา สญฺโญชนิยา ฯ ตนฺโย ภิกฺขเว สตุปฺปาโท อถ โข นํ ขิปฺปเมว ปชหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จาโร จ วิหาโร จ อนุพนฺโธ โหติ ยถา จรนฺตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา นานุสฺสวนฺติ ฯ

[๓๓๘] ตญฺเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ จรนฺตํ เอวํ วิหรนฺตํ ราชาโน วา ราชมหามตฺตา วา มิตฺตา วา อมจฺจา วา ญาตี วา สาโลหิตา วา โภเคหิ อภิหฏฺฐุํ ปวาเรยฺยุํ เอหมฺโภ ปุริส กินฺเต อิเม กาสาวา อนุทยฺหนฺติ ฯ กึ มุณฺโฑ กปาลมนุจรสิ ฯ เอหิ หีนายาวตฺติตฺวา โภเค จ ภุญฺชสฺสุ ปุญฺญานิ จ กโรหีติ ฯ โส จ ตํ ภิกฺขเว

ภิกฺขุ เอวํ จรนฺโต เอวํ วิหรนฺโต สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนา-ยาวตฺติสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว คงฺคา นที ปาจีนนินฺนา ปาจีนโปณา ปาจีนปพฺภารา อถ มหาชนกาโย อาคจฺเฉยฺย กุทฺทาลปิฏกํ อาทาย มยํ อิมํ คงฺคํ นทึ ปจฺฉานินฺนํ กริสฺสาม ปจฺฉาโปณํ ปจฺฉาปพฺภารนฺติ ฯ ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว อปิ นุ โข โส มหาชนกาโย คงฺคํ นทึ ปจฺฉานินฺนํ กเรยฺย ปจฺฉาโปณํ ปจฺฉาปพฺภารนฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ คงฺคา ภนฺเต นที ปาจีนนินฺนา ปาจีนโปณา ปาจีน-ปพฺภารา สา น สุกรา ปจฺฉานินฺนา กาตุํ ปจฺฉาโปณา ปจฺฉา-ปพฺภารา ฯ ยาวเทว ปน โส มหาชนกาโย กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคี อสฺสาติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ตญฺเจ ภิกฺขุํ เอวํ จรนฺตํ เอวํ วิหรนฺตํ ราชาโน วา ราชมหามตฺตา วา มิตฺตา วา อมจฺจา วา ญาตี วา สาโลหิตา วา โภเคหิ อภิหฏฺฐุํ ปวาเรยฺยุํ เอหมฺโภ ปุริส กึ เต อิเม กาสาวา อนุทยฺหนฺติ ฯ กึ มุณฺโฑ กปาล-มนุจรสิ ฯ เอหิ หีนายาวตฺติตฺวา โภเค จ ภุญฺชสฺสุ ปุญฺญานิ จ กโรหีติ ฯ โส วต ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ จรนฺโต เอวํ วิหรนฺโต สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ยํ หิ ตํ ภิกฺขเว จิตฺตํ ทีฆรตฺตํ วิเวกนินฺนํ วิเวกโปณํ วิเวกปพฺภารํ ตญฺจ หีนายาวตฺติสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๓๓๙] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ ยโต โข อาวุโส ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ภิกฺขุสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ ยโต โข อาวุโส ภิกฺขุ ปญฺจนฺนํ อุปาทานกฺขนฺธานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ภิกฺขุสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ ยโต โข อาวุโส ภิกฺขุ จตุนฺนํ มหาภูตานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ภิกฺขุสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ ยโต โข อาวุโส ภิกฺขุ ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ

สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ

[๓๔๐] อถ โข โส ภิกฺขุ อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ภิกฺขุสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ อิธาหํ ภนฺเต เยนญฺญตโร ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ตं ภิกฺขุ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต โส ภิกฺขุ มं เอตทโวจ ยโต โข อาวุโส ภิกฺขุ ฉนฺนं ผสฺสายตนานं สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหติ ฯ อถ โขหํ ภนฺเต อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ภิกฺขุสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ตं ภิกฺขุं เอตทโวจํ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต โส ภิกฺขุ มं เอตทโวจ ยโต โข อาวุโส ภิกฺขุ ปญฺจนฺนํ อุปาทานกฺขนฺธานํ ฯ เป ฯ จตุนฺนं มหาภูตานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ เป ฯ ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข อาวุโส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ อถ โขหํ ภนฺเต อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ภิกฺขุสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยน ภควา เตนุปสงฺกมึ ฯ เป ฯ

กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ภิกฺขุโน ทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ โหตีติ ฯ

[๓๔๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขุ ปุริสสฺส กิลิโก อภิภูตปุพฺโพ อสฺส ฯ โส เยนญฺญตโร ปุริโส กิลิกสฺส ทสฺสาวี เตนุปสงฺกเมยฺย อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปุริสํ เอวํ วเทยฺย กิลิโส โภ ปุริส กิลิโกติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย กาพโก โข อมฺโภ ปุริส กิลิโก เสยฺยถาปี ณามชากนฺติ ฯ เตน โข ปน ภิกฺขุ สมเยน ตาทิโสวสฺส กิลิโก ยถา ตสฺส ปุริสสฺส ทสฺสนํ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ปุริโส อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ปุริสสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยนญฺญตโร ปุริโส กิลิกสฺส ทสฺสาวี เตนุปสงฺกเมยฺย อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปุริสํ เอวํ วเทยฺย กิลิโส อมฺโภ ปุริส กิลิโกติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย โลหิตโก โข อมฺโภ ปุริส กิลิโก เสยฺยถาปี มสเปลีติ ฯ เตน โข ปน ภิกฺขุ สมเยน ตาทิโสวสฺส กิลิโก ยถา ตสฺส ปุริสสฺส ทสฺสนํ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ปุริโส อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ปุริสสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยนญฺญตโร ปุริโส กิลิกสฺส ทสฺสาวี เตนุปสงฺกเมยฺย อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปุริสํ เอวํ วเทยฺย กิลิโส โภ ปุริส กิลิโกติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย โอจรกชาโต โข อมฺโภ ปุริส กิลิโก อาคิณฺณสิปาฏิโก เสยฺยถาปี สิรีโสติ ฯ เตน โข ปน ภิกฺขุ สมเยน ตาทิโสวสฺส กิลิโก ยถา ตสฺส ปุริสสฺส ทสฺสนํ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ปุริโส อสนฺตุฏฺโฐ ตสฺส ปุริสสฺส ปญฺหาเวยฺยากรเณน เยนญฺญตโร ปุริโส กิลิกสฺส ทสฺสาวี เตนุปสงฺกเมยฺย อุปสงฺกมิตฺวา

ตำ ปุริสำ เอวำ วเทยฺย กิหิโส โภ ปุริส กิสุโกติ ฯ โส เอวำ วเทยฺย พหลปตฺตปลาโส สณฺหจฺฉาโย โข อมฺโภ ปุริส กิสุโก เสยฺยถาปี นิโคฺรโธติ ฯ เตน โข ปน ภิกฺขุ สมเยน ตาทิโสวสฺส กิสุโก ยถาปี ตสฺส ปุริสสฺส ทสฺสนำ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขุ ยถา ยถา อธิมุตฺตานำ เตสำ สปฺปุริสานำ ทสฺสนำ สุวิสุทฺธำ โหติ ตถา ตถา โข เฉเกหิ สปฺปุริเสหิ พฺยากตำ ฯ

[๓๔๒] เสยฺยถาปี ภิกฺขุ รญฺโญ ปจฺจนฺติมำ นครำ ทฬฺหำ ปาการโตรณำ ฉทฺวารำ ตตฺรสฺส โทวาริโก ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี อญฺญาตานำ นิวาเรตา ญาตานำ ปเวเสตา ฯ ปุรตฺถิมาย ทิสาย อาคนฺตฺวา ตำ ทูตยุคำ ตำ โทวาริกำ เอวำ วเทยฺย กตฺถมฺโภ ปุริส อิมสฺส นครสฺส สามีติ ฯ โส เอวำ วเทยฺย เอโส ภนฺเต มชฺเฌ สิงฺฆาฏเก นิสินฺโนติ ฯ ยถ โข ตำ ตำ ทูตยุคำ นครสามิสฺส ยถาภูตำ วจนำ นิยาเทตฺวา ยถาคตมคฺคำ ปฏิปชฺเชยฺย ฯ ปจฺฉิมาย ทิสาย อาคนฺตฺวา ตำ ทูตยุคำ ฯเป ฯ อุตฺตราย ทิสาย ทกฺขิณาย ทิสาย อาคนฺตฺวา ตำ ทูตยุคำ ตำ โทวาริกำ เอวำ วเทยฺย กตฺถมฺโภ ปุริส อิมสฺส นครสฺส นครสามีติ ฯ โส เอวำ วเทยฺย เอโส ภนฺเต มชฺเฌ สิงฺฆาฏเก นิสินฺโนติ ฯ ยถ โข ตำ ตำ ทูตยุคำ นครสามิสฺส ยถาภูตำ วจนำ นิยาเทตฺวา ยถาคตมคฺคำ ปฏิปชฺเชยฺย ฯ อุปมา โข มยายำ ภิกฺขุ กตา อตฺถสฺส วิญฺญาปนาย อยญฺเจตฺถ

---

๑ สี. พ.๑ เหติ ฯ

ยตฺโถ นครนฺติ โข ภิกฺขุ อิมสฺเสตํ จาตุมฺมหาภูติกสฺส กายสฺส อธิวจนํ มาตาเปตฺติกสมฺภวสฺส โอทนกุมฺมาสูปจยสฺส นิจฺจุจฺฉาทน-ปริมทฺทนเภทนวิทฺธํสนธมฺมสฺส ฯ ฉทฺวาราติ โข ภิกฺขุ ฉนฺนเมตํ อชฺฌตฺติกานํ อายตนานํ อธิวจนํ ฯ โทวาริโกติ โข ภิกฺขุ สติยา เอตํ อธิวจนํ ฯ สีฆํ ทูตยุคนฺติ โข ภิกฺขุ สมถวิปสฺสนานเมตํ อธิวจนํ ฯ นครสามีติ โข ภิกฺขุ วิญฺญาณสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ มชฺเฌ สิงฺฆาฏกาติ โข ภิกฺขุ จตุนฺนเมตํ มหาภูตานํ อธิวจนํ ปฐวีธาตุยา อาโปธาตุยา เตโชธาตุยา วาโยธาตุยา ฯ ยถาภูตํ วจนนฺติ โข ภิกฺขุ นิพฺพานสฺเสตํ อธิวจนํ ฯ ยถาคตมคฺโคติ โข ภิกฺขุ อริยสฺเสตํ อฏฺฐงฺคิกสฺส มคฺคสฺส อธิวจนํ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิยา ฯเป ฯ สมฺมาสมาธิสฺสาติ ฯ ยฏฺฐึ ฯ

[๓๔๓] ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา จกฺขุ-วิญฺเญยฺเยสุ รูเปสุ อุปฺปชฺเชยฺย ฉนฺโท วา ราโค วา โทโส วา โมโห วา สปฺปฏิฆํ วาปี เจตโส ตโต จิตฺตํ นิวาเรยฺย สภโย เจโส มคฺโค สปฺปฏิภโย สกณฺฏโก ฯ สกฺหโน ฯ อุมฺมคฺโค ฯ กุมคฺโค ฯ ทุหิตโก ฯ อสปฺปุริสเสวิโต เจโส มคฺโค น เจโส มคฺโค สปฺปุริสเสวิโต น ตฺวํ เอตํ อรหสีติ ฯ ตโต จิตฺตํ นิวาเรยฺย จกฺขุวิญฺเญยฺเยหิ รูเปหิ ฯเป ฯ ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยสุ รเสสุ ฯเป ฯ มโนวิญฺเญยฺเยสุ ธมฺเมสุ อุปฺปชฺเชยฺย ฉนฺโท วา ราโค วา โทโส

วา โมโห วา สมฺปฏิฆํ วาปี เจตโส ตโต จิตฺตํ นิวาเรยฺย สภโย เจโส มคฺโค สมฺปฏิภโย ฯ สกณฺฏโก ฯ สหโน ฯ อุมฺมคฺโค ฯ กุมคฺโค ฯ ทุหิตโก ฯ อสมฺปุริสเสวิโต เจโส มคฺโค น เจโส มคฺโค สมฺปุริสเสวิโต น ตุวํ เอตํ อรหสิ ฯ ตโต จิตฺตํ นิวารเย มโนวิญฺเญยฺเยหิ ธมฺเมหิ ฯ

[๓๔๔] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว กิฏฺฐํ สมฺปนฺนํ กิฏฺฐารกฺโข ฯ ปมตฺโต โคโณ ฯ กิฏฺฐาโท อทฺทสฺ กิฏฺฐํ โอตริตฺวา ยาวทตฺถํ มทํ อาปชฺเชยฺย ปมาทํ อาปชฺเชยฺย ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน ฉสุ ผสฺสายตเนสุ อสංวุตการี ปญฺจสุ กามคุเณสุ ยาวทตฺถํ มทํ อาปชฺชติ ปมาทํ อาปชฺชติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว กิฏฺฐํ สมฺปนฺนํ กิฏฺฐารกฺโข ฯ อปฺปมตฺโต โคโณ ฯ กิฏฺฐาโท อทฺทสฺ กิฏฺฐํ โอตเรยฺย ตเมนํ กิฏฺฐารกฺโข นาสาย สุคฺคหีตํ คณฺเหยฺย นาสาย สุคฺคหีตํ คเหตฺวา อุปริมฏฺฐายํ สุนิคฺคหีตํ นิคฺคณฺเหยฺย อุปริมฏฺฐายํ สุนิคฺคหีตํ นิคฺคเหตฺวา ทณฺเฑน สุฏฺฐาหิตํ ฐาเปยฺย ทณฺเฑน สุฏฺฐาหิตํ ฐาเปตฺวา โอสชฺเชยฺย ฯ ทุติยมฺปี โข ภิกฺขเว ฯ เป ฯ ตติยมฺปี โข ภิกฺขเว โคโณ กิฏฺฐาโท อทฺทสฺ กิฏฺฐํ โอตเรยฺย ตเมนํ กิฏฺฐารกฺโข นาสาย สุคฺคหีตํ คณฺเหยฺย นาสาย สุคฺคหีตํ คเหตฺวา อุปริมฏฺฐายํ สุนิคฺคหีตํ นิคฺคณฺเหยฺย อุปริมฏฺฐายํ สุนิคฺคหีตํ นิคฺคเหตฺวา ทณฺเฑน สุฏฺฐาหิตํ ฐาเปยฺย ทณฺเฑน สุฏฺฐาหิตํ ฐาเปตฺวา โอสชฺเชยฺย ฯ เอวํ

หิ โส ภิกฺขเว โคโณ กิฏฺฐาโท คามคโต วา อรญฺญคโต วา ฯานพหุโล วา อสฺส นิสชฺชพหุโล วา น ตํ กิฏฺฐํ ปุน โอตเรยฺย ตเมว ปุริมํ ทณฺฑสมฺผสฺสํ สมนุสฺสรนฺโต ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยโต ภิกฺขุโน ฉสุ ผสฺสายตเนสุ จิตฺตํ อุทฺธชฺชิตํ โหติ สุทฺธชฺชิตํ อชฺฌตฺตเมว สนฺติฏฺฐติ สนฺนิสีทติ เอโกทิ โหติ สมาธิยติ ฯ

[๓๔๕] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว รญฺโญ วา ราชมหามตฺตสฺส วา วีณาย ฉทฺโท อสฺสุตปุพฺโพ อสฺส ฯ โส วีณาย ฉทฺทํ สุเณยฺย โส เอวํ วเทยฺย อมฺโภ กสฺส นุ โข เอโส ฉทฺโท เอวรูปนิโย เอวกมฺมนิโย เอวมทนิโย เอวมุจฺฉนิโย[1] เอวพนฺธนิโยติ ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺย เอสา โข ภนฺเต วีณา นาม ยสฺสา เอโส ฉทฺโท เอวรูปนิโย เอวกมฺมนิโย เอวมทนิโย เอวมุจฺฉนิโย เอวพนฺธนิโยติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย คจฺฉถ เม โภ ตํ วีณํ อาหรถาติ ฯ ตสฺส ตํ วีณํ อาหเรยฺยุ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุ อยํ โข สา ภนฺเต วีณา ยสฺสา เอโส ฉทฺโท เอวรูปนิโย เอวกมฺมนิโย เอวมทนิโย เอวมุจฺฉนิโย เอวพนฺธนิโยติ ฯ โส เอวํ วเทยฺย อถ เม โภ ตาย วีณาย ตเมว เม ฉทฺทํ อาหรถาติ ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺยุ อยํ โข ภนฺเต วีณา นาม อเนกสมฺภารา มหาสมฺภารา อเนเกหิ สมฺภาเรหิ สมารทฺธา จรติ ฯ เสยฺยถีทํ ฯ โทณิญฺจ ปฏิจฺจ มญฺจํ ปฏิจฺจ ทณฺฑญฺจ ปฏิจฺจ อุปจาเรณ

---

๑ สี. เอวํ พ. มุญฺจนิโย ฯ

จ ปฏิจฺจ ตนฺติโย จ ปฏิจฺจ โกณญฺจ ปฏิจฺจ ปุริสสฺส จ ตชฺชํ วายามํ ปฏิจฺจ เอวายํ ภนฺเต วีณา นาม อเนกสมฺภารา มหาสมฺภารา อเนเกหิ สมฺภาเรหิ สมารทฺธา จรตีติ ฯ โสตํ วีณํ ทสธา วา สตธา วา ผาเลยฺย ทสธา วา สตธา วา ตํ ผาเลตฺวา สกลิกํ สกลิกํ กเรยฺย สกลิกํ สกลิกํ กริตฺวา อคฺคินา ฑเหยฺย อคฺคินา ฑหิตฺวา มสึ กเรยฺย มสึ กริตฺวา มหาวาเตน วา โอผุเนยฺย นทิยา วา สีฆโสตาย ปวาเหยฺย ฯ โส เอวํ วเทยฺย อสติ กิรายํ โภ วีณา นาม ยเถวํ ยงฺกิญฺจิ วีณา นาม เอตฺถปนายํ ชโน อติเวลมฺปตฺโต ปลาฬิโตติ[๑] ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูปํ สมนฺเนสติ ยาวตา รูปสฺส คติ เวทนํ สมนฺเนสติ ยาวตา เวทนาย คติ สญฺญํ สมนฺเนสติ ยาวตา สญฺญาย คติ สงฺขาเร สมนฺเนสติ ยาวตา สงฺขารานํ คติ วิญฺญาณํ สมนฺเนสติ ยาวตา วิญฺญาณสฺส คติ ฯ ตสฺส รูปํ สมนฺเนสโต ยาวตา รูปสฺส คติ เวทนํ สมนฺเนสโต ฯเปฯ สญฺญํ สงฺขาเร วิญฺญาณํ สมนฺเนสโต ยาวตา วิญฺญาณสฺส คติ ยมฺปิสฺส ตํ โหติ อหนฺติ วา มมนฺติ วา อสฺมีติ วา ตมฺปิ ตสฺส น โหตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๓๔๖] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส อรุคตฺโต ปกฺกคตฺโต สรวนํ ปวิเสยฺย ตสฺส กุสกณฺฏกา เจปิ ปาเท วิชฺเฌยฺยุํ ฯ สรปตฺตานิ

---

๑ พ. เอตฺถ จ มหาชโน อติเวลํ ปมตฺโต ปลฬิโตติ ฯ

ปกฺกกตฺตานิ วิลาเวยฺยุ๎ ฯ เอวํ หิ โส ภิกฺขเว๓ ภิยฺโยโส มตฺตาย
ทโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทเยถ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว
อิเธกจฺโจ ภิกฺขุ กามคโต วา อรญฺญคโต วา ฌายติ วตฺตารํ ฯ
อยญฺจ โส อายสฺมา เอวํการี๎ เอวํสมาจาโร อสุจิคามกณฺฏโกติ
ตกณฺฏโกติ ฯ

[๓๔๗] อิติ วิทิตฺวา อสโวโร จ สโวโร จ เวทิตพฺโพ ฯ
กถญฺจ ภิกฺขเว อสโวโร โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุนา รูปี๋
ทิสฺวา ปิยรูเป รูเป อชฺฌุจฺจติ อปฺปิยรูเป รูเป พฺยาปชฺชติ
อนุปฏฺฐิตกายสติ จ วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺติ
ปญฺญาวิมุตฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา
ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ โสเตน สทฺทํ
สุตฺวา ฯ ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ
กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ปิยรูเป
ธมฺเม อชฺฌุจฺจติ อปฺปิยรูเป ธมฺเม พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตกายสติ
จ วิหรติ ปริตฺตเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺติ ปญฺญาวิมุตฺติ ยถาภูตํ
นปฺปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา
อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ

[๓๔๘] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส จปฺปาฬเก คเหตฺวา นานา-
วิลเย นานาโคจเร ทพฺภาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย อถ๋ คเหตฺวา

---

๑ พ. อรูปกฺกาลตฺตานิ วิเลเวยฺยุ๎ ฯ ๓ พ. เอวํ โข ภิกฺขเว ฯ

ทฬฺหาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย สุสุมารํ คเหตฺวา ทฬฺหาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย ปกฺขึ คเหตฺวา ทฬฺหาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย กุกฺกุรํ คเหตฺวา ทฬฺหาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย สิคาลํ คเหตฺวา ทฬฺหาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย มกฺกฏึ คเหตฺวา ทฬฺหาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย ทฬฺหาย รชฺชุยา พนฺธิตฺวา มชฺเฌ คณฺฐึ กริตฺวา โยสชฺเชยฺย ฯ อถ โข เต ภิกฺขเว ฉปฺปาณกา นานาวิสยา นานาโคจรา สกํ สกํ โคจรวิสยํ อาวิญฺเฉยฺยุ ฯ อหิ อาวิญฺเฉยฺย วมฺมิกํ ปเวกฺขามีติ ฯ สุสุมาโร อาวิญฺเฉยฺย อุทกํ ปเวกฺขามีติ ฯ ปกฺขี อาวิญฺเฉยฺย อากาสํ เวหสฺสามีติ[๑] ฯ กุกฺกุโร อาวิญฺเฉยฺย คามํ ปเวกฺขามีติ ฯ สิคาโล อาวิญฺเฉยฺย สีวถิกํ ปเวกฺขามีติ ฯ มกฺกโฏ อาวิญฺเฉยฺย วนํ ปเวกฺขามีติ ฯ ยทา โข เต ภิกฺขเว ฉปฺปาณกาชฺฌตฺตา อสฺสุ กิลนฺตา อถ โย เนสं[๒] ปาณกา พลวตโร อสฺส สสฺส เต อนุวตฺเตยฺยุ อนุวิจาเรยฺยุ วสํ คจฺเฉยฺยุ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขุโน กายคตาสติ อภาวิตา อพหุลีกตา ตํ จกฺขุ อาวิญฺฉติ มนาปิเยสุ รูเปสุ อมนาปิยา รูปา ปฏิกูลา โหนฺติ ฯเป ฯ ชิวฺหา อาวิญฺฉติ ฯ กาโย อาวิญฺฉติ ฯ มโน อาวิญฺฉติ มนาปิเยสุ ธมฺเมสุ อมนาปิยา ธมฺมา ปฏิกูลา โหนฺติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว อลํวโร โหติ ฯ

[๓๔๙] กถญฺจ ภิกฺขเว สลวโร โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

---

๑ พ. เวหสฺสามีติ ฯ ๒ พ. อถ โข โย เนสं ฯ

จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา ปิยรูเป รูเป นาธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป รูเป น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฯ เป ฯ ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ฯ เป ฯ ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ฯ เป ฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ฯ เป ฯ มนสา ธมฺมํ วิญฺญาย ปิยรูเป ธมฺเม นาธิมุจฺจติ อปฺปิยรูเป ธมฺเม น พฺยาปชฺชติ อุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหรติ อปฺปมาณเจตโส ตญฺจ เจโตวิมุตฺตึ ปญฺญาวิมุตฺตึ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ยตฺถสฺส เต อุปฺปนฺนา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนฺติ ฯ

[๓๕๐] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส ฉปฺปาณเก คเหตฺวา นานาวิสเย นานาโคจเร ทพฺหาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย อหิ คเหตฺวา ฯ เป ฯ สุสุมารํ คเหตฺวา ฯ เป ฯ กุกฺกุรํ คเหตฺวา ฯ สิคาลํ คเหตฺวา ฯ มกฺกฏึ คเหตฺวา ทพฺหาย รชฺชุยา พนฺเธยฺย ทพฺหาย รชฺชุยา พนฺธิตฺวา ทพฺเห ขีเล วา ถมฺเภ วา อุปนิพนฺเธยฺย ฯ อถ โข เต ภิกฺขเว ฉปฺปาณกา นานาวิสยา นานาโคจรา สกํ สกํ โคจรวิสยํ อาวิญฺเฉยฺยุ ฯ อหิ อาวิญฺเฉยฺย วมฺมิกํ ปเวกฺขามีติ ฯ สุสุมาโร อาวิญฺเฉยฺย อุทกํ ปเวกฺขามีติ ฯ ปกฺขี อาวิญฺเฉยฺย อากาสํ เวหสฺสามีติ ฯ กุกฺกุโร อาวิญฺเฉยฺย คามํ ปเวกฺขามีติ ฯ สิคาโล อาวิญฺเฉยฺย สีวถิกํ ปเวกฺขามีติ ฯ มกฺกโฏ อาวิญฺเฉยฺย วนํ

ปเวกฺขามีติ ฯ ยทา โข เต ภิกฺขเว ฉปฺปาณกาชฺฌตฺตา อสฺสุ กิลนฺตา อถ ตเมว ขีลํ วา ถมฺภํ วา อุปติฏฺเฐยฺยุ อุปนิสีเทยฺยุ อุปนิปชฺเชยฺยุ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขุโน กายคตาสติ ภาวิตา พหุลีกตา ตํ จกฺขุ นาวิญฺฉติ มนาปีเยสุ รูเปสุ อมนาปิยา รูปา น ปฏิกูลา โหนฺติ ฯ เป ฯ ชิวฺหา นาวิญฺฉติ ฯ เป ฯ มโน นาวิญฺฉติ มนาปีเยสุ ธมฺเมสุ อมนาปิยา ธมฺมา น ปฏิกูลา โหนฺติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว สีวโร โหติ ฯ ทพฺเห ขีเล วา ถมฺเภ วาติ โข ภิกฺขเว กายคตาสติยา เอตํ อธิวจนํ ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ กายคตา โน สติ ภาวิตา ภวิสฺสตีติ พหุลีกตา ยานีกตา วตฺถุกตา อนุฏฺฐิตา ปริจิตา สุสมารทฺธาติ ฯ เอวํ หิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ทสมํ ฯ

[๓๕๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยวกลาปี จาตุมฺมหาปเถ นิกฺขิตฺตา อสฺส อถ ณ ปุริสา อาคจฺเฉยฺยุ พฺยาภงฺคิหตฺถา เต เยน ยวกลาปี ตเหิ พฺยาภงฺคีหิ หเนยฺยุ เอวํ หิ สา ภิกฺขเว ยวกลาปี สุหตา อสฺส ตเหิ พฺยาภงฺคีหิ หญฺญมานา อถ ตติโย ปุริโส อาคจฺเฉยฺย พฺยาภงฺคิหตฺโถ โส ตํ ยวกลาปึ ตติยาย พฺยาภงฺคิยา หเนยฺย เอวํ หิ สา ภิกฺขเว ยวกลาปี สุหตตรา อสฺส ตติยาย พฺยาภงฺคิยา หญฺญมานา ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน จกฺขุสฺมิ หญฺญติ มนาปามนาเปหิ รูเปหิ ฯ เป ฯ ชิวฺหาย หญฺญติ มนาปามนาเปหิ รเสหิ ฯ เป ฯ มนสฺมิ

หญฺญติ มนาปามนาเปหิ ธมฺเมหิ ฯ สเจ โส ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อายตึ ปุนพฺภวาย เจเตติ ฯ เอวํ หิ โส ภิกฺขเว โมฆปุริโส สุหตตโร โหติ ฯ เสยฺยถาปิ สา ยวกถาปิ สตฺตมาย พฺยาภงฺคิยา หญฺญมานาติ ฯ เอกาทสมํ ฯ

[๓๕๒] ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว เทวาสุรสงฺคาโม สมุปพฺยูฬฺโห อโหสิ ฯ อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท อสุเร อามนฺเตสิ สเจ มาริสา เทวาสุรสงฺคาเม สมุปพฺยูฬฺเห อสุรา ชิเนยฺยุ เทวา ปราชิเนยฺยุ เยน นํ สกฺกํ เทวานมินฺทํ กณฺเหปญฺจเมหิ พนฺธเนหิ พนฺธิตฺวา มม สนฺติเก อาเนยฺยาถ อสุรปุรนฺติ ฯ สกฺโกปิ โข ภิกฺขเว เทวานมินฺโท เทเว ตาวตึเส อามนฺเตสิ สเจ มาริสา เทวาสุรสงฺคาเม สมุปพฺยูฬฺเห เทวา ชิเนยฺยุ อสุรา ปราชิเนยฺยุ เยน นํ เวปจิตฺติอสุรินฺทํ กณฺเหปญฺจเมหิ พนฺธเนหิ พนฺธิตฺวา มม สนฺติเก อาเนยฺยาถ สุธมฺมํ เทวสภนฺติ ฯ ตสฺมิ โข ปน ภิกฺขเว สงฺคาเม เทวา ชินึสุ ฯ อถ โข ภิกฺขเว เทวา ตาวทิสา เวปจิตฺติ-อสุรินฺทํ กณฺเหปญฺจเมหิ พนฺธเนหิ พนฺธิตฺวา สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส สนฺติเก อาเนสุ สุธมฺมํ เทวสภํ ฯ

[๓๕๓] ตตฺร สุทํ ภิกฺขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท กณฺเหปญฺจเมหิ พนฺธเนหิ พนฺโธ โหติ ฯ ยทา จ โข ภิกฺขเว เวปจิตฺติสฺส อสุรินฺทสฺส เอวํ โหติ ธมฺมิกา โข เทวา อธมฺมิกา อสุรา

---

๑ พ. อสุรา ปราชินึสุ ฯ

อิทานาหํ เทวปุรํ คจฺฉามีติ ฯ อถ กณฺเชปญฺจเมหิ พนฺธเนหิ มุตฺตํ อตฺตานํ สมนุปสฺสติ ทิพฺเพหิ จ ปญฺจหิ กามคุเณหิ สมปฺปิโต สมงฺคีภูโต ปริจาเรติ ฯ ยทา จ โข ภิกฺขเว เวปจิตฺติสฺส อสุรินฺทสฺส เอวํ โหติ ธมฺมิกา โข อสุรา อธมฺมิกา เทวา ตตฺเถวทานาหํ อสุรปุรํ คมิสฺสามีติ ฯ อถ กณฺเชปญฺจเมหิ พนฺธเนหิ พนฺธํ อตฺตานํ สมนุปสฺสติ ทิพฺเพหิ จ ปญฺจหิ กามคุเณหิ ปริหายติ ฯ เอวํ สุขุมํ โข ภิกฺขเว เวปจิตฺติพนฺธนํ ตโต สุขุมตรํ มารพนฺธนํ มญฺญมาโน โข ภิกฺขเว พนฺโธ มารสฺส ฯ อมญฺญมาโน มุตฺโต ปาปิมโต ฯ

[๓๕๔] อสฺมีติ ภิกฺขเว มญฺญิตเมตํ อยมหมสฺมีติ มญฺญิตเมตํ ภวิสฺสนฺติ มญฺญิตเมตํ น ภวิสฺสนฺติ มญฺญิตเมตํ รูปี ภวิสฺสนฺติ มญฺญิตเมตํ อรูปี ภวิสฺสนฺติ มญฺญิตเมตํ สญฺญี ภวิสฺสนฺติ มญฺญิตเมตํ อสญฺญี ภวิสฺสนฺติ มญฺญิตเมตํ เนวสญฺญินาสญฺญี ภวิสฺสนฺติ มญฺญิตเมตํ ฯ มญฺญิตํ ภิกฺขเว โรโค มญฺญิตํ คณฺโฑ มญฺญิตํ สลฺลํ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว อมญฺญมาเนน เจตสา วิหริสฺสามีติ ฯ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๓๕๕] อสฺมีติ ภิกฺขเว อิญฺชิตเมตํ อยมหมสฺมีติ อิญฺชิตเมตํ ภวิสฺสนฺติ อิญฺชิตเมตํ น ภวิสฺสนฺติ อิญฺชิตเมตํ รูปี ภวิสฺสนฺติ อิญฺชิตเมตํ อรูปี ภวิสฺสนฺติ อิญฺชิตเมตํ สญฺญี ภวิสฺสนฺติ อิญฺชิตเมตํ อสญฺญี ภวิสฺสนฺติ อิญฺชิตเมตํ เนวสญฺญินาสญฺญี

ภวิสฺสนฺติ อิญฺชิตเมตํ ฯ อิญฺชิตํ ภิกฺขเว โรโค อิญฺชิตํ คณฺโฑ อิญฺชิตํ สลฺลํ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว อนิญฺชิยมาเนน เจตสา วิหริสฺสามาติ ฯ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๓๕๖] อสฺมีติ ภิกฺขเว ผนฺทิตเมตํ อยมหมสฺมีติ ผนฺทิตเมตํ ภวิสฺสนฺติ ฯเป ฯ น ภวิสฺสนฺติ ฯ รูปี ภวิสฺสนฺติ ฯ อรูปี ภวิสฺสนฺติ ฯ สญฺญี ภวิสฺสนฺติ ฯ อสญฺญี ภวิสฺสนฺติ ฯ เนวสญฺญินาสญฺญี ภวิสฺสนฺติ ผนฺทิตเมตํ ฯ ผนฺทิตํ ภิกฺขเว โรโค ผนฺทิตํ คณฺโฑ ผนฺทิตํ สลฺลํ ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว อผนฺทิยมาเนน เจตสา วิหริสฺสามาติ ฯ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๓๕๗] อสฺมีติ ภิกฺขเว ปปญฺจิตเมตํ อยมหมสฺมีติ ปปญฺจิตเมตํ ภวิสฺสนฺติ ฯเป ฯ น ภวิสฺสนฺติ ฯ รูปี ภวิสฺสนฺติ ฯ อรูปี ภวิสฺสนฺติ ฯ สญฺญี ภวิสฺสนฺติ ฯ อสญฺญี ภวิสฺสนฺติ ฯ เนวสญฺญินาสญฺญี ภวิสฺสนฺติ ปปญฺจิตเมตํ ฯ ปปญฺจิตํ ภิกฺขเว โรโค ปปญฺจิตํ คณฺโฑ ปปญฺจิตํ สลฺลํ ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว นิปฺปปญฺเจน เจตสา วิหริสฺสามาติ ฯ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๓๕๘] อสฺมีติ ภิกฺขเว มานคตเมตํ อยมหมสฺมีติ มานคตเมตํ ภวิสฺสนฺติ มานคตเมตํ น ภวิสฺสนฺติ มานคตเมตํ รูปี ภวิสฺสนฺติ มานคตเมตํ อรูปี ภวิสฺสนฺติ มานคตเมตํ สญฺญี ภวิสฺสนฺติ มานคตเมตํ อสญฺญี ภวิสฺสนฺติ มานคตเมตํ เนวสญฺญินาสญฺญี

ภวิสฺสนฺติ มานตเมตํ ฯ มานตเมตํ ภิกฺขเว โรโค มานตเมตํ คณฺโฑ มานตเมตํ สลฺลํ ฯ ตสฺมา ติห ภิกฺขเว นิหตมาเนน เจตสา วิหริสฺสามาติ ฯ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ทุวาทสมํ ฯ

ยาสีวิสวคฺโค จตุตฺโถ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

ยาสีวิโส รโถ กุมฺโภ เทวทารุกฺขนฺเธน อวสฺสุโต
ทุกฺขมฺมา กิสุกา วีณา ฉปฺปาณา ยวกลาปีเกน จาติ ฯ

จตุปณฺณาสเก วลญฺชสฺสุทฺทานํ

นนฺทิกฺขยา สฏฺฐินยา สมุทฺโท อุทเกน จ
จตุปณฺณาสกา เอเต นิปาเตสุ ปกาสิตาติ ฯ

ปฐมกสิณวคฺโค ปฐโม

[๓๕๙] ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา ฯ กตมา ติสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา โข ภิกฺขเว ติสฺโส เวทนา ฯ

[๓๖๐] สมาหิโต สมฺปชาโน สโต พุทฺธสฺส สาวโก
เวทนา จ ปชานาติ เวทนานญฺจ สมฺภวํ ฯ
ยตฺถ เจตา นิรุชฺฌนฺติ มคฺคญฺจ ขยคามินํ
เวทนานํ ขยา ภิกฺขุ นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโตติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๓๖๑] ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา ฯ กตมา ติสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา โข ภิกฺขเว ติสฺโส เวทนา ฯ

[๓๖๒] สุขํ วา ยทิ วา ทุกฺขํ ยทุกฺขมสุขํ สห
อชฺฌตฺตญฺจ พหิทฺธา จ ยงฺกิญฺจิ ยตฺถิ เวทิตํ ฯ
เอตํ ทุกฺขนฺติ ญตฺวาน โผสยมฺมํ ปโตกินํ
ผุสฺส ผุสฺส วยํ ผุสฺสํ เยวํ ตตฺถ วิรชฺชตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๓๖๓] ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา ฯ กตมา ติสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ สุขาย ภิกฺขเว เวทนาย ราคานุสโย ปหาตพฺโพ ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย ปหาตพฺโพ อทุกฺขมสุขาย เวทนาย อวิชฺชานุสโย ปหาตพฺโพ ฯ

ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สุขาย เวทนาย ราคานุสโย ปหีโน โหติ ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย ปหีโน โหติ อทุกฺขมสุขาย เวทนาย อวิชฺชานุสโย ปหีโน โหติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิราคานุสโย สมฺมทฺทโส อจฺเฉชฺชิ ตณฺหํ วิวตฺตยิ สญฺโญชนํ สมฺมามานาภิสมยา อนฺตมกาสิ ทุกฺขสฺสาติ ฯ

[๓๖๔] สุขํ เวทยมานสฺส เวทนํ อปฺปชานโต
โส ราคานุสโย โหติ อนิสฺสรณทสฺสิโน ฯ
ทุกฺขํ เวทยมานสฺส เวทนํ อปฺปชานโต
ปฏิฆานุสโย โหติ อนิสฺสรณทสฺสิโน ฯ
อทุกฺขมสุขํ สนฺตํ ภูริปญฺเญน เทสิตํ
ตํ วาปี อภินนฺทติ เนว ทุกฺขา ปมุจฺจติ ฯ
ยโต จ ภิกฺขุ อาตาปี สมฺปชญฺเญน วิญฺจติ
ตโต โส เวทนา สพฺพา ปริชานาติ ปณฺฑิโต ฯ
โส เวทนา ปริญฺญาย ทิฏฺเฐ ธมฺเม อนาสโว
กายสฺส เภทา ธมฺมฏฺโฐ สงฺขยํ นฺเปติ เวทคูติ ฯ ตติยं ฯ

[๓๖๕] อสฺสุตวา ภิกฺขเว ปุถุชฺชโน เอวํ วาจํ ภาสติ อถิ มหาสมุทฺเท ปาตาโลติ ฯ ตํ โข ปเนตํ ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน ยสนฺตํ อสวิชฺชมานํ เอวํ วาจํ ภาสติ อถิ มหาสมุทฺเท ปาตาโลติ ฯ สารีริกานํ โข เอตํ ภิกฺขเว ทุกฺขานํ เวทนานํ อธิวจนํ ยทิทं ปาตาโลติ ฯ อสฺสุตวา ภิกฺขเว ปุถุชฺชโน สารีริกาย ทุกฺขาย

เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน ปาตาเล น ปจฺจุฏฺฐาสิ คาธญฺจ นชฺฌคา ฯ สุตวา จ โข ภิกฺขเว อริยสาวโก สารีริกาย ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ นาปชฺชติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก ปาตาเล ปจฺจุฏฺฐาสิ คาธญฺจ อชฺฌคาติ ฯ

[๓๖๖] โย เอตา นาธิวาเสติ อุปฺปนฺนา เวทนา ทุกฺขา
สารีริกา ปาณหรา ยาหิ ผุฏฺโฐ ปเวธติ ฯ
อกฺกนฺทติ ปโรทติ ทุพฺพโล อปฺปถามโก
น โส ปาตาเล ปจฺจุฏฺฐาสิ อโถ คาธมฺปี นชฺฌคา ฯ
โย เจตา อธิวาเสติ อุปฺปนฺนา เวทนา ทุกฺขา
สารีริกา ปาณหรา ยาหิ ผุฏฺโฐ น เวธติ
โส เว ปาตาเล ปจฺจุฏฺฐาสิ อโถ คาธมฺปี อชฺฌคาติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๓๖๗] ทิสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา ฯ กตมา ทิสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ สุขา ภิกฺขเว เวทนา ทุกฺขโต ทฏฺฐพฺพา ทุกฺขา เวทนา สลฺลโต ทฏฺฐพฺพา อทุกฺขมสุขา เวทนา อนิจฺจโต ทฏฺฐพฺพา ฯ ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สุขา เวทนา ทุกฺขโต ทิฏฺฐา โหติ ทุกฺขา เวทนา สลฺลโต ทิฏฺฐา โหติ อทุกฺขมสุขา เวทนา อนิจฺจโต ทิฏฺฐา

โหติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมทฺทโส อรฺเณชฺชิ คณฺหํ วิวฏฺฏยิ สญฺโญชนํ สมฺมามานาภิสมยา อนฺตมกาสิ ทุกฺขสฺสาติ ฯ

[๓๖๗] โย สุขํ ทุกฺขโต อทฺท ทุกฺขมกฺขิ สลฺลโต
อทุกฺขมสุขํ สนฺตํ อกฺขิ นํ ยนิจฺจโต ฯ
สเจ สมฺมทฺทโส ภิกฺขุ ปริชานาติ เวทนา
โส เวทนา ปริญฺญาย ทิฏฺเฐ ธมฺเม อนาสโว
กายสฺส เภทา ธมฺมฏฺโฐ สงฺขยํ นูเปติ เวทลูติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๓๖๘] อสฺสุตวา ภิกฺขเว ปุถุชฺชโน สุขมฺปี เวทนํ เวทยติ ทุกฺขมฺปี เวทนํ เวทยติ อทุกฺขมสุขมฺปี เวทนํ เวทยติ ฯ สุตวา ภิกฺขเว อริยสาวโก สุขมฺปี เวทนํ เวทยติ ทุกฺขมฺปี เวทนํ เวทยติ อทุกฺขมสุขมฺปี เวทนํ เวทยติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว โก วิเสโส โก อธิปฺปายโส ฯ กิ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกสฺส อสฺสุตวตา ปุถุชฺชเนนาติ ฯ ภควมฺมูลกา โน ภนฺเต ธมฺมา ฯเป ฯ อสฺสุตวา ภิกฺขเว ปุถุชฺชโน ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน โสจติ กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ โส เทฺว เวทนา เวทยติ กายิกญฺจ เจตสิกญฺจ ฯ

[๓๗๐] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริสํ สลฺเลน วิชฺเฌยฺยุ ตเมนํ ทุติเยน สลฺเลน อนุเวธํ วิชฺเฌยฺยุ เอวํ หิ โส ภิกฺขเว ปุริโส เทฺว สลฺเลน เวทนา เวทยติ กายิกญฺจ เจตสิกญฺจ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน โสจติ

กิลมติ ปริเทวติ อุรตฺตาฬึ กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ โส เทฺว เวทนา เวทยติ กายิกญฺจ เจตสิกญฺจ ฯ ตสฺสา เยว โข ปน ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆวา โหติ ตเมนํ ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆวนฺตํ โย ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย โส อนุเสติ โส ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน กามสุขํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ น หิ ภิกฺขเว ปชานาติ ฯ อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน ยญฺญตฺร กามสุขา ทุกฺขาย เวทนาย นิสฺสรณํ ตสฺส กามสุขํ จ อภินนฺทโต โย สุขาย เวทนาย ราคานุสโย โส อนุเสติ โส ตาสํ เวทนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ ตสฺส ตาสํ เวทนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ อปฺปชานโต โย อทุกฺขมสุขาย เวทนาย อวิชฺชานุสโย โส อนุเสติ โส สุขญฺจ เวทนํ เวทยติ สญฺญุตฺโต นํ เวทยติ ทุกฺขญฺจ เวทนํ เวทยติ สญฺญุตฺโต นํ เวทยติ อทุกฺขมสุขญฺจ เวทนํ เวทยติ สญฺญุตฺโต นํ เวทยติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน สญฺญุตฺโต ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ สญฺญุตฺโต ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ

[๓๗๑] สุตวา จ โข ภิกฺขเว อริยสาวโก ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรตฺตาฬึ กนฺทติ น สมฺโมหํ อาปชฺชติ โส เอกํ เวทยติ กายิกํ น เจตสิกํ ฯ

[๓๖๒] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริสํ สลฺเลน วิชฺเฌยฺยุ์ ตเมนํ ทุติเยน สลฺเลน อนุโรธํ วิชฺเฌยฺยุ์ ฯ เอวํ หิ โส ภิกฺขเว ปุริโส เอกสลฺเลน เวทนํ เวทยติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ น อุรตฺตาฬึ กนฺทติ น สมฺโมหํ อาปชฺชติ โส เอกํ เวทนํ เวทยติ กายิกํ น เจตสิกํ กสฺสา เยว โข ปน ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆวา น โหติ ตเมนํ ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุตฺ โย ทุกฺขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย โส นานุเสติ โส ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมาโน กามสุขํ นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปชานาติ โส ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก อญฺญตฺร กามสุขา ทุกฺขาย เวทนาย นิสฺสรณํ ฯ ตสฺส กามสุขํ นาภินนฺทโต โย สุขาย เวทนาย ราคานุสโย โส นานุเสติ โส ตาสํ เวทนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส ตาสํ เวทนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานโต โย อทุกฺขมสุขาย เวทนาย อวิชฺชานุสโย โส นานุเสติ โส สุขญฺเจ เวทนํ เวทยติ วิสญฺญุตฺโต นํ เวทยติ ทุกฺขญฺเจ เวทนํ เวทยติ วิสญฺญุตฺโต นํ เวทยติ อทุกฺขมสุขญฺเจ เวทนํ เวทยติ วิสญฺญุตฺโต นํ เวทยติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก วิสญฺญุตฺโต ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ

อุปายาเสหิ วิสญฺญุตฺโต ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ อยํ โข ภิกฺขเว วิเสโส อยํ อธิปฺปายโส อิทํ นานากรณํ สุตวโต อริยสาวกสฺส อสุตวตา ปุถุชฺชเนนาติ ฯ

[๓๙๓] น โส เวทนํ เวทยติ สปญฺโญ สุขมฺปี ทุกฺขมฺปี พหุสฺสุโตปี
อยํ จ ธมฺมสฺส ปุถุชฺชเนน อยํ วิเสโส กุสลสฺส โหติ ฯ
สงฺขาตธมฺมสฺส พหุสฺสุตสฺส วิปสฺสโต โคตมิมํ ปรญฺจ
อิฏฺฐสฺส ธมฺมา น มเถนฺติ จิตฺตํ อนิฏฺฐโต โน ปฏิฆาตเมติ ฯ
ตสฺสานุโรธา[1] อถ วา วิโรธา วิธมิกา อตฺถคตา น สนฺติ
ปหญฺจ ญตฺวา[2] วิรโช อโสกํ สมฺมา ปชานาติ ภวสฺส ปารคูติ ฯ ญาณี ฯ

[๓๙๔] เอกํ สมยํ ภควา เวฬาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ ฯ อถ โข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยน คิลานสาลา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ นิสชฺช โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺปชาโน กาลํ อาคเมยฺย อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนี ฯ

[๓๙๕] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สโต โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ ฯเป ฯ จิตฺเต ฯ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌา-

---

๑ พ. ตสฺสานุเคธา ฯ ๒ พ. วิธูสิ อุปสงฺกมิตา อตฺถงฺคตา สนฺติปทํ จริตฺวา ฯ

โทมนสฺสํ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สโต โหติ ฯ

[๓๗๖] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺปชาโน โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี โหติ อาโลกิเต วิโลกิเต สมฺปชานการี โหติ สมฺมิญฺชิเต ปสาริเต สมฺปชานการี โหติ สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธารเณ สมฺปชานการี โหติ อสิเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมฺปชานการี โหติ อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี โหติ คเต ฐิเต นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสิเต ตุณฺหีภาเว สมฺปชานการี โหติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺปชานการี โหติ ฯ สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺปชาโน กาลํ อากเมยฺย อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนี ฯ

[๓๗๗] ตสฺส เจ ภิกฺขุโน เอวํ สตสฺส สมฺปชานสฺส อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข เม อยํ สุขา เวทนา สา จ โข ปฏิจฺจ โน อปฺปฏิจฺจ กิ ปฏิจฺจ อิมเมว กายํ ปฏิจฺจ อยํ โข ปน กาโย อนิจฺโจ สงฺขโต ปฏิจฺจสมุปฺปนฺโน ยนิจฺจํ โข ปน สงฺขตํ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ กายํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา กุโต นิจฺจา ภวิสฺสตีติ ฯ โส กาเย จ สุขาย จ เวทนาย ยนิจฺจานุปสฺสี วิหรติ วยานุปสฺสี วิหรติ วิราคานุปสฺสี วิหรติ นิโรธานุปสฺสี วิหรติ ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรติ ฯ ตสฺส กาเย จ สุขาย จ เวทนาย อนิจฺจานุปสฺสิโน วิหรโต วยานุปสฺสิโน วิหรโต ฯเป ฯ

ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสิโน วิหรโต โย กาเย จ สุขาย จ เวทนาย ราคานุสโย โส ปหียฺยติ ฯ

[๓๗๗] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เอวํ สตสฺส สมฺปชานสฺส อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข มยายํ ทุกฺขา เวทนา สา จ โข ปฏิจฺจ โน อปฺปฏิจฺจ กึ ปฏิจฺจ อิมเมว กายํ ปฏิจฺจ อยํ โข ปน กาโย อนิจฺโจ สงฺขโต ปฏิจฺจสมุปฺปนฺโน ยนิจฺจํ โข ปน สงฺขตํ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ กายํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา กุโต นิจฺจา ภวิสฺสตีติ ฯ โส กาเย จ ทุกฺขาย จ เวทนาย อนิจฺจานุปสฺสี วิหรติ วยานุปสฺสี วิหรติ วิราคานุปสฺสี วิหรติ นิโรธานุปสฺสี วิหรติ ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรติ ฯ ตสฺส กาเย จ ทุกฺขาย จ เวทนาย อนิจฺจานุปสฺสิโน วิหรโต ฯ เป ฯ ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสิโน วิหรโต โย กาเย จ ทุกฺขาย จ เวทนาย ปฏิฆานุสโย โส ปหียฺยติ ฯ

[๓๗๘] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เอวํ สตสฺส สมฺปชานสฺส อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข มยายํ อทุกฺขมสุขา เวทนา สา จ โข ปฏิจฺจ โน อปฺปฏิจฺจ กึ ปฏิจฺจ อิมเมว กายํ ปฏิจฺจ อยํ โข ปน กาโย อนิจฺโจ สงฺขโต ปฏิจฺจสมุปฺปนฺโน อนิจฺจํ โข ปน สงฺขตํ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ กายํ ปฏิจฺจ

อุปฺปนฺนา อทุกฺขมสุขา เวทนา กุโต นิจฺจา ภวิสฺสตีติ ฯ โส กาเย จ อทุกฺขมสุขาย จ เวทนาย อนิจฺจานุปสฺสี วิหรติ วยานุปสฺสี วิหรติ วิราคานุปสฺสี วิหรติ นิโรธานุปสฺสี วิหรติ ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรติ ฯ ตสฺส กาเย จ อทุกฺขมสุขาย จ เวทนาย อนิจฺจานุปสฺสิโน วิหรโต ฯเป ฯ ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสิโน วิหรโต โย กาเย จ อทุกฺขมสุขาย จ เวทนาย อวิชฺชานุสโย โส ปหียติ ฯ

[๓๘๐] โส สุขญฺเจ เวทนํ เวทยติ สา อนิจฺจาติ ปชานาติ อนชฺโฌสิตาติ ปชานาติ อนภินนฺทิตาติ ปชานาติ ทุกฺขํ เจ เวทนํ เวทยติ ฯ เป ฯ อทุกฺขมสุขํ เจ เวทนํ เวทยติ สา อนิจฺจาติ ปชานาติ อนชฺโฌสิตาติ ปชานาติ อนภินนฺทิตาติ ปชานาติ ฯ โส สุขญฺเจ เวทนํ เวทยติ วิสญฺญุโต นํ เวทยติ ทุกฺขญฺเจ เวทนํ เวทยติ วิสญฺญุโต นํ เวทยติ อทุกฺขมสุขญฺเจ เวทนํ เวทยติ วิสญฺญุโต นํ เวทยติ ฯ โส กายปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยมาโน กายปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ ชีวิตปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยมาโน ชีวิตปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ กายสฺส เภทา อุทฺธํ ชีวิตปริยาทานา อิเธว สพฺพเวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สีติภวิสฺสนฺตีติ ปชานาติ ฯ

[๓๘๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เตลญฺจ วฏฺฏิญฺจ ปฏิจฺจ เตลปฺปทีโป ฌาเยยฺย ตสฺเสว เตลสฺส จ วฏฺฏิยา จ ปริยาทานา อนาหาโร นิพฺพาเยยฺย ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เจ กายปริยนฺติกํ เวทนํ

เวทยมาโน กายปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ ฯ ชีวิต-ปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยมาโน ชีวิตปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ ฯ กายสฺส เภทา อุทฺธํ ชีวิตปริยาทานา อิเธว สพฺพ-เวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สีติภวิสฺสนฺตีติ ปชานาตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๓๘๒] เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคาร-สาลายํ ฯ อถ โข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยน คิลานสาลา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ นิสชฺช โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺปชาโน กาลํ อาคเมยฺย อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนี ฯ

[๓๘๓] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สโต โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ ฯ เป ฯ จิตฺเต ฯ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สโต โหติ ฯ

[๓๘๔] กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺปชาโน โหติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี โหติ ฯ เป ฯ ภาสิเต ตุณฺหีภาเว สมฺปชานการี โหติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺปชาโน โหติ ฯ สโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺปชาโน กาลํ อาคเมยฺย อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนี ฯ

[๓๘๕] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เอวํ สตสฺส สมฺปชานสฺส

อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข มยายํ สุขา เวทนา สา ฯ โข ปฏิจฺจ โน อปฺปฏิจฺจ กึ ปฏิจฺจ อิมเมว ผสฺสํ ปฏิจฺจ อยํ โข ปน ผสฺโส อนิจฺโจ สงฺขโต ปฏิจฺจสมุปฺปนฺโน อนิจฺจํ โข ปน สงฺขตํ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา โข มยายํ สุขา เวทนา กุโต นิจฺจา ภวิสฺสตีติ ฯ โส ผสฺเส จ สุขาย จ เวทนาย อนิจฺจานุปสฺสี วิหรติ วยานุปสฺสี วิราคานุปสฺสี นิโรธานุปสฺสี ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสี วิหรติ ฯ ตสฺส ผสฺเส จ สุขาย จ เวทนาย อนิจฺจานุปสฺสิโน วิหรโต วยา วิราคา นิโรธา ปฏินิสฺสคฺคานุปสฺสิโน วิหรโต โย ผสฺเส จ สุขาย จ เวทนาย ราคานุสโย โส ปหียฺยติ ฯ

[๓๘๖] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เอวํ สตสฺส ฯเป ฯ วิหรโต อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา ฯเป ฯ อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข มยายํ อทุกฺขมสุขา เวทนา สา ฯ โข ปฏิจฺจ โน อปฺปฏิจฺจ กึ ปฏิจฺจ อิมเมว ผสฺสํ ปฏิจฺจ อยํ โข ปน ผสฺโส อนิจฺโจ สงฺขโต ปฏิจฺจสมุปฺปนฺโน ฯเป ฯ (ยถา ปุริมสุตฺเต วิตฺถาโร ตถา วิตฺถาเรตพฺโพ) กายสฺส เภทา อุทฺธํ ชีวิตปริยาทานา อิเธว สพฺพเวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สีติภวิสฺสนฺตีติ ปชานาติ ฯ

[๓๘๗] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เตลญฺจ วฏฺฏิญฺจ ปฏิจฺจ เตลปฺปทีโป

ฌาเยยฺย ตสฺเสว เตสฺส จ วฏฺฏิยา จ ปริยาทานา อนาหาโร นิพฺพาเยยฺย ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยมาโน กายปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ ฯ ชีวิตปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยมาโน ชีวิตปริยนฺติกํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ ฯ กายสฺส เภทา อุทฺธํ ชีวิตปริยาทานา อิเธว สพฺพเวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สีติภวิสฺสนฺตีติ ปชานาตีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๓๘๗] ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา อนิจฺจา สงฺขตา ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา ขยธมฺมา วยธมฺมา วิราคธมฺมา นิโรธธมฺมา ฯ กตมา ติสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา โข ภิกฺขเว ติสฺโส เวทนา อนิจฺจา สงฺขตา ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา ขยธมฺมา วยธมฺมา วิราคธมฺมา นิโรธธมฺมาติ ฯ นวมํ ฯ

[๓๘๘] ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา ผสฺสชา ผสฺสมูลกา ผสฺสนิทานา ผสฺสปจฺจยา ฯ กตมา ติสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ สุขเวทนิยํ ภิกฺขเว ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา ตสฺเสว สุขเวทนิยสฺส ผสฺสสฺส นิโรธา ยํ ตชฺชํ เวทยิตํ สุขเวทนิยं ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา สา นิรุชฺฌติ สา วูปสมติ ฯ ทุกฺขเวทนิยํ ภิกฺขเว ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา ตสฺเสว ทุกฺขเวทนิยสฺส ผสฺสสฺส นิโรธา ยํ ตชฺชํ เวทยิตํ ทุกฺขเวทนิยं ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา สา นิรุชฺฌติ สา วูปสมติ ฯ อทุกฺขมสุขเวทนิยํ ภิกฺขเว ผสฺสํ

ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา ตสฺเสว อทุกฺขมสุข-เวทนิยสฺส ผสฺสสฺส นิโรธา ยํ ตชฺชํ เวทยิตํ อทุกฺขมสุขเวทนิยํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา อทุกฺขมสุขา เวทนา สา นิรุชฺฌติ สา วูปสมติ ฯ

[๓๙๐] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ทฺวินฺนํ กฏฺฐานํ สงฺฆฏฺฏา ตสฺส สโมทานา อุสฺมา ชายติ เตโช อภินิพฺพตฺตติ เตสํ เยว กฏฺฐานํ นานาภาวา วินิกฺเขปา ยา ตชฺชา อุสฺมา สา นิรุชฺฌติ สา วูปสมติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิมา ติสฺโส เวทนา ผสฺสชา ผสฺสมูลกา ผสฺสนิทานา ผสฺสปจฺจยา ตชฺชํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ ตชฺชา เวทนา อุปฺปชฺชติ ตชฺชสฺส ผสฺสสฺส นิโรธา ตชฺชา เวทนา นิรุชฺฌนฺติ[1] ฯ ทสมํ ฯ

เวทนาสํยุตฺตสฺส ปฐมกสลากวคฺโค ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

สมาธิสุขาย ปหาเนน ปาตาลํ ทฏฺฐิพฺเพน จ
สฬงฺคเณน เคลญฺญํ อนิจฺจผสฺสมูลกาติ ฯ

---

๑ พ. นิรุชฺฌติ ฯ

รโหคตวคฺโค ทุติโย

[๓๙๑] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ อิจฺ มยฺหํ ภนฺเต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ ทิสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา อิมา ทิสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา ฯ วุตฺตํ โข ปเนตํ ภควตา ยงฺกิญฺจิ เวทยิตํ ตํ ทุกฺขสฺมินฺติ กิ นุ โข เอตํ ภควตา สนฺธาย ภาสิตํ ยงฺกิญฺจิ เวทยิตํ ตํ ทุกฺขสฺมินฺติ ฯ สาธุ สาธุ ภิกฺขุ ทิสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา วุตฺตา มยา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา อิมา ทิสฺโส เวทนา วุตฺตา มยา ฯ วุตฺตํ โข ปเนตํ ภิกฺขุ มยา ยงฺกิญฺจิ เวทยิตํ ตํ ทุกฺขสฺมินฺติ ตํ โข ปเนตํ ภิกฺขุ มยา สงฺขารานํ เยว อนิจฺจตํ สนฺธาย ภาสิตํ ยงฺกิญฺจิ เวทยิตํ ตํ ทุกฺขสฺมินฺติ ฯ ตํ โข ปเนตํ ภิกฺขุ มยา สงฺขารานํ เยว ขยธมฺมตํ วยธมฺมตํ วิราคธมฺมตํ นิโรธธมฺมตํ วิปริณามธมฺมตํ สนฺธาย ภาสิตํ ยงฺกิญฺจิ เวทยิตํ ตํ ทุกฺขสฺมินฺติ ฯ

[๓๙๒] อถ โข ปน ภิกฺขุ มยา อนุปุพฺพสงฺขารานํ นิโรโธ อกฺขาโต ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา นิรุทฺธา โหติ ทุติยชฺ-

ฌานํ สมาปนฺนสฺส วิตกฺกวิจารา นิรุทฺธา โหนฺติ ตติยชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส ปีติ นิรุทฺธา โหติ จตุตฺถชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส อสฺสาสปสฺสาสา นิรุทฺธา โหนฺติ อากาสานญฺจายตนํ สมาปนฺนสฺส รูปสญฺญา นิรุทฺธา โหติ วิญฺญาณญฺจายตนํ สมาปนฺนสฺส อากาสานญฺจายตนสญฺญา นิรุทฺธา โหติ อากิญฺจญฺญายตนํ สมาปนฺนสฺส วิญฺญาณญฺจายตนสญฺญา นิรุทฺธา โหติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมาปนฺนสฺส อากิญฺจญฺญายตนสญฺญา นิรุทฺธา โหติ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺนสฺส สญฺญา จ เวทนา จ นิรุทฺธา โหนฺติ ฯ ชีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค นิรุทฺโธ โหติ โทโส นิรุทฺโธ โหติ โมโห นิรุทฺโธ โหติ ฯ

[๓๙๓] อถ โข ภิกฺขุ มยา อนุปุพฺพสงฺขารานํ วูปสโม อกฺขาโต ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา วูปสนฺตา โหติ ทุติยชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วิตกฺกวิจารา วูปสนฺตา โหนฺติ ฯเป ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺนสฺส สญฺญา จ เวทนา จ วูปสนฺตา โหนฺติ ฯ ชีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค วูปสนฺโต โหติ โทโส วูปสนฺโต โหติ โมโห วูปสนฺโต โหติ ฯ

[๓๙๔] ฉยิมา ภิกฺขุ ปสฺสทฺธิโย ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ ทุติยชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วิตกฺกวิจารา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหนฺติ ตติยชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส ปีติ ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ จตุตฺถชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส อสฺสาสปสฺสาสา

ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหนฺติ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺนสฺส สญฺญา จ เวทนา จ ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหนฺติ ฯ ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหติ โทโส ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหติ โมโห ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหตีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๓๙๕] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อากาเสปี วิวิธา วาตา วายนฺติ ปุรตฺถิมาปี วาตา วายนฺติ ปจฺฉิมาปี วาตา วายนฺติ อุตฺตราปี วาตา วายนฺติ ทกฺขิณาปี วาตา วายนฺติ สรชาปี วาตา วายนฺติ อรชาปี วาตา วายนฺติ สีตาปี วาตา วายนฺติ อุณฺหาปี วาตา วายนฺติ ปริตฺตาปี วาตา วายนฺติ อธิมตฺตาปี วาตา วายนฺติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิมสฺมึ กายสฺมึ วิวิธา เวทนา อุปฺปชฺชนฺติ สุขาปี เวทนา อุปฺปชฺชติ ทุกฺขาปี เวทนา อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขาปี เวทนา อุปฺปชฺชตีติ ฯ

[๓๙๖] ยถาปี วาตา อากาเส วายนฺติ วิวิธา ปุถู
ปุรตฺถิมา ปจฺฉิมา จาปี อุตฺตรา อถ ทกฺขิณา ฯ
สรชา อรชา จาปี สีตา อุณฺหา จ เอกทา
อธิมตฺตา ปริตฺตา จ ปุถู วายนฺติ มาตุตา ฯ
ตเถวิมสฺมึ กายสฺมึ สมุปฺปชฺชนฺติ เวทนา
สุขทุกฺขสมุปฺปตฺติ อทุกฺขมสุขา จ ยา ฯ
ยโตว ภิกฺขุ อาตาปี สมฺปชาโน นิรุชฺฌติ
ตโต โส เวทนา สพฺพา ปริชานาติ ปณฺฑิโต ฯ

โส เวทนา ปริญฺเญยฺย ทิฏฺเฐ ธมฺเม อนาสโว
กายสฺส เภทา ธมฺมฏฺโฐ สงฺขํ นูเปติ เวทคูติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๓๙๗] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อากาเส วิวิธา วาตา วายนฺติ ปุรตฺถิมาปี วาตา วายนฺติ ฯเป ฯ อธิมตฺตาปี วาตา วายนฺติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิมสฺมึ กายสฺมึ วิวิธา เวทนา อุปฺปชฺชนฺติ สุขาปี เวทนา อุปฺปชฺชติ ทุกฺขาปี เวทนา อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขาปี เวทนา อุปฺปชฺชตีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๓๙๘] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อาคนฺตุกาคารํ ตตฺถ ปุรตฺถิมายปี ทิสาย อาคนฺตฺวา วาสํ กปฺเปนฺติ ปจฺฉิมายปี ทิสาย อาคนฺตฺวา วาสํ กปฺเปนฺติ อุตฺตรายปี ทิสาย อาคนฺตฺวา วาสํ กปฺเปนฺติ ทกฺขิณายปี ทิสาย อาคนฺตฺวา วาสํ กปฺเปนฺติ ขตฺติยาปี อาคนฺตฺวา วาสํ กปฺเปนฺติ พฺราหฺมณาปี อาคนฺตฺวา วาสํ กปฺเปนฺติ เวสฺสาปี อาคนฺตฺวา วาสํ กปฺเปนฺติ สุทฺทาปี อาคนฺตฺวา วาสํ กปฺเปนฺติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิมสฺมึ กายสฺมึ วิวิธา เวทนา อุปฺปชฺชนฺติ สุขาปี เวทนา อุปฺปชฺชติ ทุกฺขาปี เวทนา อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขาปี เวทนา อุปฺปชฺชติ สามิสาปี สุขา เวทนา อุปฺปชฺชติ สามิสาปี ทุกฺขา เวทนา อุปฺปชฺชติ สามิสาปี อทุกฺขมสุขา เวทนา อุปฺปชฺชติ นิรามิสาปี สุขา เวทนา อุปฺปชฺชติ นิรามิสาปี ทุกฺขา เวทนา อุปฺปชฺชติ นิรามิสาปี อทุกฺขมสุขา เวทนา อุปฺปชฺชตีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๓๙๙] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ กตมา นุ โข ภนฺเต เวทนา กตโม เวทนาสมุทโย กตโม เวทนานิโรโธ กตมา เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา โก เวทนาย อสฺสาโท โก เวทนาย อาทีนโว กึ เวทนาย นิสฺสรณนฺติ ฯ ติสฺโส อิมา อานนฺท เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ อานนฺท เวทนา ผสฺสสมุทยา เวทนาสมุทโย ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยํ เวทนํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อยํ เวทนาย อสฺสาโท ฯ ยา เวทนา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา อยํ เวทนาย อาทีนโว ฯ โย เวทนาย ฉนฺทราควินโย ฉนฺทรากปฺปหานํ อิทํ เวทนาย นิสฺสรณํ ฯ

[๔๐๐] อถ โข ปนายสฺมา มยา อนุปุพฺพสงฺขารานํ นิโรโธ อกฺขาโต ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา นิรุทฺธา โหติ ฯ เป ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺนสฺส สญฺญา จ เวทนา จ นิรุทฺธา โหนฺติ ฯ ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค นิรุทฺโธ โหติ โทโส นิรุทฺโธ โหติ โมโห นิรุทฺโธ โหติ ฯ

[๔๐๑] อถ โข ปนายสฺมา มยา อนุปุพฺพสงฺขารานํ อุปสโม อกฺขาโต ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา อุปสนฺตา โหติ ฯ เป ฯ

สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺนสฺส สญฺญา จ เวทนา จ วูปสนฺตา โหนฺติ ฯ ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค วูปสนฺโต โหติ โทโส วูปสนฺโต โหติ โมโห วูปสนฺโต โหติ ฯ

[๔๐๒] อถ โข ปนานนฺท มยา อนุปุพฺพสงฺขารานํ ปฏิปฺปสฺสทฺธิ อกฺขาตา ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ ฯเป ฯ อากาสานญฺจายตนํ สมาปนฺนสฺส รูปสญฺญา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ วิญฺญาณญฺจายตนํ สมาปนฺนสฺส อากาสานญฺจายตนสญฺญา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ อากิญฺจญฺญายตนํ สมาปนฺนสฺส วิญฺญาณญฺจายตนสญฺญา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมาปนฺนสฺส อากิญฺจญฺญายตนสญฺญา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺนสฺส สญฺญา จ เวทนา จ ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหนฺติ ฯ ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหติ โทโส ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหติ โมโห ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๔๐๓] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ภควา เอตทโวจ กตมา นุ โข อานนฺท เวทนา กตโม เวทนาสมุทโย กตโม เวทนานิโรโธ กตมา เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา โก เวทนาย อสฺสาโท โก เวทนาย อาทีนโว กิ เวทนาย นิสฺสรณนฺติ ฯ ภควํมูลกา โน ภนฺเต ธมฺมา ภควฺเนตฺติกา ภควฺปฏิสรณา สาธุ ภนฺเต ภควนฺตญฺเญว ปฏิภาตุ

เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ ภควโต สุตฺวา ภิกฺขู ชาเรสฺสนฺตีติ ฯ เตนหิ อานนฺท สุโณหิ สาธุกํ มนสิ กโรหิ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ ภควา เอตทโวจ ทิสฺโส อิมา อานนฺท เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ อานนฺท เวทนา ฯ เป ฯ ผสฺสสมุทยา ฯ เป ฯ ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหติ โทโส ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหติ โมโห ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหตีติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๔๐๔] อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมิสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุ กตมา นุ โข ภนฺเต เวทนา กตโม เวทนาสมุทโย กตโม เวทนานิโรโธ กตมา เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา โก เวทนาย อสฺสาโท โก เวทนาย อาทีนโว กิ เวทนาย นิสฺสรณนฺติ ฯ ทิสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว เวทนา ฯ ผสฺสสมุทยา เวทนาสมุทโย ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยํ เวทนํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อยํ เวทนาย อสฺสาโท ฯ ยา เวทนา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา อยํ เวทนาย อาทีนโว ฯ โย

เวทนาย ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ อิทํ เวทนาย นิสฺสรณํ ฯ

[๔๐๕] อถ โข ปน ภิกฺขเว มยา อนุปุพฺพสงฺขารานํ นิโรโธ อกฺขาโต ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา นิรุทฺธา โหติ ฯเป ฯ ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค นิรุทฺโธ โหติ โทโส นิรุทฺโธ โหติ โมโห นิรุทฺโธ โหติ ฯ

[๔๐๖] อถ โข ปน ภิกฺขเว มยา อนุปุพฺพสงฺขารานํ อุปสโม อกฺขาโต ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา อุปสนฺตา โหติ ฯเป ฯ ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค อุปสนฺโต โหติ โทโส อุปสนฺโต โหติ โมโห อุปสนฺโต โหติ ฯ

[๔๐๗] ฉยิมา ภิกฺขเว ปสฺสทฺธิโย ฯ ปฐมชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วาจา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ ทุติยชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส วิตกฺกวิจารา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหนฺติ ตติยชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส ปีติ ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหติ จตุตฺถชฺฌานํ สมาปนฺนสฺส อสฺสาสปสฺสาสา ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหนฺติ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺนสฺส สญฺญา ฯ เวทนา ฯ ปฏิปฺปสฺสทฺธา โหนฺติ ฯ ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราโค ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหติ โทโส ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหติ โมโห ปฏิปฺปสฺสทฺโธ โหตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๔๐๘] อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ๎สุ อุปสงฺกมิตฺวา ฯเป ฯ เอกมนฺตํ นิสีทนฺเน โข เต ภิกฺขู ภควา เอตทโวจ กตมา นุ โข ภิกฺขเว เวทนา กตโม เวทนาสมุทโย

กตโม เวทนานิโรโธ กตมา เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา โก เวทนาย อสฺสาโท โก เวทนาย อาทีนโว กึ เวทนาย นิสฺสรณนฺติ ฯ ภควมูลกา โน ภนฺเต ธมฺมา ฯเป ฯ ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว เวทนา ฯ ผสฺสสมุทยา (ยถา ปุริมสุตฺตนฺโต วิตฺถาริโต ตถา วิตฺถาเรตพฺโพ) ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๔๐๙] อถ โข ปญฺจกงฺโค ฯปติ เยนายสฺมา อุทายิ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุทายึ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ปญฺจกงฺโค ฯปติ อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ กติ นุ โข ภนฺเต อุทายิ เวทนา วุตฺตา ภควตาติ ฯ ติสฺโส โข คหปติ เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา อิมา โข คหปติ ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตาติ ฯ

[๔๑๐] เอวํ วุตฺเต ปญฺจกงฺโค ฯปติ อายสฺมนฺตํ อุทายึ เอตทโวจ น โข ภนฺเต อุทายิ ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา เทฺว เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา ฯ ยายํ ภนฺเต อทุกฺขมสุขา เวทนา สนฺตสฺมึ เอสา ปณีเต สุเข วุตฺตา ภควตาติ ฯ ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา อุทายิ ปญฺจกงฺคํ ฯปตึ เอตทโวจ น โข คหปติ เทฺว เวทนา วุตฺตา ภควตา ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา อิมา ติสฺโส

เวทนา วุตฺตา ภควตาติ ฯ ทุติยมฺปี โข ปญฺจกงฺโค ชปติ อายสฺมนฺตํ อุทายึ์ เอตทโวจ น โข ภนฺเต อุทายิ ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา เทฺว เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา ยายํ ภนฺเต อทุกฺขมสุขา เวทนา สนฺตสฺมึ์ เอสา ปณีเต สุเข วุตฺตา ภควตาติ ฯ ตติยมฺปี โข อายสฺมา อุทายิ ปญฺจกงฺคํ ชปติ์ เอตทโวจ น โข คหปติ เทฺว เวทนา วุตฺตา ภควตา ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา อิมา ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตาติ ฯ ตติยมฺปี โข ปญฺจกงฺโค ชปติ อายสฺมนฺตํ อุทายึ์ เอตทโวจ น โข ภนฺเต อุทายิ ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตา เทฺว เวทนา วุตฺตา ภควตา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา ยายํ ภนฺเต อทุกฺขมสุขา เวทนา สนฺตสฺมึ์ เอสา ปณีเต สุเข วุตฺตา ภควตาติ ฯ เนว อสกฺขิ อายสฺมา อุทายิ ปญฺจกงฺคํ ชปติ์ สญฺญาเปตุ์ น ปนาสกฺขิ ปญฺจกงฺโค ชปติ อายสฺมนฺตํ อุทายึ์ สญฺญาเปตุ์ ฯ

[๔๑๑] อสฺโสสิ โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมโต อุทายิสฺส ปญฺจกงฺเคน ชปตินา สทฺธึ์ อิมํ กถาสลฺลาปึ์ อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท ยาวตโก อายสฺมโต อุทายิสฺส ปญฺจกงฺเคน ชปตินา สทฺธึ์ อโหสิ กถาสลฺลาโป ตมฺปี สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิ ฯ สนฺตเมว โข อานนฺท ปริยายํ ปญฺจ-

กงฺโค ฯปติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน นาพฺภนุโมทิ ฯ สนฺตํ จ ปนานนฺท ปริยายํ อุทายิ ภิกฺขุ ปญฺจกงฺคสฺส ฯปติโน นาพฺภนุโมทิ ฯ

[๔๑๒] เทฺวปี มยา อานนฺท เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ติสฺโส มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ปญฺจปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ฉปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน อฏฺฐารสาปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ฉตฺติสาปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน อฏฺฐสตมฺปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ฯ เอวํ ปริยาเยน เทสิโต อานนฺท มยา ธมฺโม ฯ เอวํ ปริยาเยน เทสิเต โข อานนฺท มยา ธมฺเม เย อญฺญมญฺญสฺส สุภาสิตํ สุลปีตํ น สมนุมญฺญิสฺสนฺติ น สมนุชานิสฺสนฺติ น สมนุโมทิสฺสนฺติ ฯ เตสํ เยตํ ปาฏิกงฺขํ ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหริสฺสนฺติ ฯ เอวํ ปริยายเทสิโต โข อานนฺท มยา ธมฺโม ฯ เอวํ ปริยายเทสิเต โข อานนฺท มยา ธมฺเม เย อญฺญมญฺญสฺส สุภาสิตํ สุลปีตํ สมนุมญฺญิสฺสนฺติ สมนุชานิสฺสนฺติ สมนุโมทิสฺสนฺติ ฯ เตสํ เอตํ ปาฏิกงฺขํ สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหริสฺสนฺติ ฯ

[๔๑๓] ปญฺจิเม อานนฺท กามคุณา ฯ กตเม ปญฺจ ฯ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯเป ฯ กายวิญฺเญยฺยา โผฏฺฐพฺพา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ อิเม โข อานนฺท ปญฺจ

กามคุณา ฯ ยํ โข อานนฺท อิเม ปญฺจ กามคุเณ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ กามสุขํ ฯ

[๔๑๔] เย โข อานนฺท เอวํ วเทยฺยุ เอตํ ปรมํ สนฺตํ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทนฺตีติ ฯ อิทํ เนสาหํ นานุชานามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๑๕] กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ เย โข อานนฺท เอวํ วเทยฺยุ เอตํ ปรมํ สนฺตํ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทนฺตีติ ฯ อิทํ เนสาหํ นานุชานามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๑๖] กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ เย โข อานนฺท เอวํ วเทยฺยุ เอตํ ปรมํ สนฺตํ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทนฺตีติ ฯ

อิทํ เนสานํ นานุชานามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๑๗] กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสංเวเทติ ยนฺตं อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยชฺฌานं อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ เย โข อานนฺท เอวं วเทยฺยุ เอตं ปรมं สนฺตं สุขं โสมนสฺสं ปฏิสංเวเทนฺตีติ ฯ อิทํ เนสานํ นานุชานามิ ฯ ตं กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๑๘] กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานं อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขं อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ จตุตฺถชฺฌานं อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๑๙] เย โข อานนฺท เอวं วเทยฺยุ เอตं ปรมं สนฺตं สุขं โสมนสฺสं ปฏิสංเวเทนฺตีติ ฯ อิทํ เนสานํ นานุชานามิ ฯ ตं กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๒๐] กตมํ อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ เย โข อานนฺท เอวํ วเทยฺยุ เอตํ ปรมํ สนฺตํ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทนฺตีติ ฯ อิทํ เนสาหํ นานุชานามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๒๑] กตมํ อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ เย โข อานนฺท เอวํ วเทยฺยุ เอตํ ปรมํ สนฺตํ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทนฺตีติ ฯ อิทํ เนสาหํ นานุชานามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๒๒] กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ

ปณีตตรญฺจ ฯ เย โข อานนฺท เอวํ วเทยฺยุ เอตํ ปรมํ สนฺตํ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทนฺตีติ ฯ อิทํ เนสาหํ นานุชานามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๒๓] กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ เย โข อานนฺท เอวํ วเทยฺยุ เอตํ ปรมํ สนฺตํ สุขํ โสมนสฺสํ ปฏิสํเวเทนฺตีติ ฯ อิทํ เนสาหํ นานุชานามิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อตฺถานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ

[๔๒๔] กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุ สพฺพโส เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม สญฺญาเวทยิตนิโรธํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุขา อญฺญํ สุขํ อภิกฺกนฺตตรญฺจ ปณีตตรญฺจ ฯ ฐานํ โข ปเนตํ อานนฺท วิชฺชติ ยํ อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ วเทยฺยุ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมโณ โคตโม อาห ตญฺจ สุขสฺมิ ปญฺญเปติ ตยิทं กิสฺมิ ตยิทं กถสฺมินฺติ ฯ เอวํวาทิโน อานนฺท อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวมสฺสุ วจนียา น โข

อาวุโส ภควา สุขญฺเญว เวทนํ สนฺธาย สุขสฺมิ ปญฺญเปติ ยตฺถ ยตฺถาวุโส สุขํ อุปลพฺภติ ยหิ ยหิ สุขํ ตํ ตํ ตถาคโต สุขสฺมิ ปญฺญเปตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๔๒๕] เทฺวปี มยา ภิกฺขเว เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ติสฺโสปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ปญฺจปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ฉปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน อฏฺฐารสาปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ฉตฺติงฺสาปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน อฏฺฐสตมฺปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ฯ เอวํ ปริยายเทสิโต ภิกฺขเว มยา ธมฺโม เอวํ ปริยายเทสิเต โข ภิกฺขเว มยา ธมฺเม เย อญฺญมญฺญสฺส สุภาสิตํ สุฏฺฐปีตํ น สมนุมญฺญิสฺสนฺติ น สมนุชานิสฺสนฺติ น สมนุโมทิสฺสนฺติ ฯ เตสํ เอตํ ปาฏิกงฺขํ ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหริสฺสนฺตีติ ฯ เอวํ ปริยายเทสิโต ภิกฺขเว มยา ธมฺโม เอวํ ปริยายเทสิเต โข ภิกฺขเว มยา ธมฺเม เย อญฺญมญฺญสฺส สุภาสิตํ สุฏฺฐปีตํ สมนุมญฺญิสฺสนฺติ สมนุชานิสฺสนฺติ สมนุโมทิสฺสนฺติ ฯ เตสํ เอตํ ปาฏิกงฺขํ สมคฺคา สมฺโมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหริสฺสนฺตีติ ฯ

[๔๒๖] ปญฺจิเม ภิกฺขเว กามคุณา ฯ เป ฯ ฐานํ โข ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวํ วเทยฺยุ สญฺญา-

เวทยิตนิโรธํ สมโณ โคตโม อาห ตญฺจ สุขสฺมิ์ ปญฺญเปติ ตยิทํ กิสฺสุ ตยิทํ กถสฺสูติ ฯ เอววาทิโน ภิกฺขเว อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอวมสฺสุ วจนียา น โข อาวุโส ภควา สุขญฺเญว เวทนํ สนฺธาย สุขสฺมิ์ ปญฺญเปติ ยตฺถ ยตฺถ อาวุโส สุขํ อุปลพฺภติ ยหิ์ ยหิ์ ตํ ตทา ตถาคโต สุขสฺมิ์ ปญฺญเปตีติ ฯ ทสมํ ฯ

รโหคตวคฺโค ทุติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

รโหคตา เทฺว วาตา จ นิวาสา เทฺว ถานนฺทกา
สมฺพหุลา จ เทฺว วุตฺตา ปญฺจงฺโค จ ภิกฺขุนาติ ฯ

อฏฺฐสตปริยายวคฺโค ตติโย

[๔๒๗] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทก-นิวาเป ฯ อถ โข โมฬิยสิวโก ปริพฺพาชโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โมฬิย-สิวโก ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ สนฺติ โภ โคตม เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน ยงฺกิญฺจายํ ปุริสปุคฺคโล ปฏิสำเวเทติ สุขำ วา ทุกฺขำ วา อทุกฺขมสุขำ วา สพฺพนฺตำ ปุพฺเพ-กตเหตูติ ฯ อิธ ปน ภวำ โคตโม กิ์ มาหาติ ฯ ปีตฺต-สมุฏฺฐานานิปี โข สิวก อิเธกจฺจานิ เวทยิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ ฯ สามำปี โข เอตำ สิวก เอวำ เวทิตพฺพำ ยถา ปีตฺตสมุฏฺฐานานิปี อิเธกจฺจานิ เวทยิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ ฯ โลกสฺสปี โข เอตำ สิวก สจฺจสมฺมตำ ยถา ปีตฺตสมุฏฺฐานานิปี อิเธกจฺจานิ เวทยิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ ฯ ตตฺร สิวก เย เต สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน ยงฺกิญฺจายำ ปุริสปุคฺคโล ปฏิสำเวทยติ สุขำ วา ทุกฺขำ วา อทุกฺขมสุขำ วา สพฺพนฺตำ ปุพฺเพกตเหตูติ ฯ ยญฺจ สามำ ญาตำ ตญฺจ อติธาวนฺติ ยำ โลเก สจฺจสมฺมตำ ตญฺจ อติธาวนฺติ ฯ ตสฺมา เตสำ สมณพฺราหฺมณานำ มิจฺฉาติ วทามิ ฯ เสมฺห-สมุฏฺฐานานิปี โข สิวก ฯเป ฯ วาตสมุฏฺฐานานิปี โข สิวก

ฯ เป ฯ สนฺนิปาตสมฺภูชานานิปี โข สิวก ฯ เป ฯ อุตุปริณามชานิปี โข สิวก ฯ วิสมปริหารชานิปี โข สิวก ฯ โอปกฺกมิกานิปี โข สิวก ฯ เป ฯ กมฺมวิปากชานิปี โข สิวก อิเธกจฺจานิ เวทยิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ ฯ สามํปี โข สิวก เอวํ เวทิตพฺพํ ยถา กมฺมวิปากชานิปี อิเธกจฺจานิ เวทยิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ โลกสฺสปี โข เอตํ สิวก สจฺจสมฺมตํ ยถา กมฺมวิปากชานิปี อิเธกจฺจานิ เวทยิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ ฯ ตตฺร สิวก เย เต สมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิฏฺฐิโน ยงฺกิญฺจายํ ปุริสปุคฺคโล ปฏิสํเวทยติ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา สพฺพนฺตํ ปุพฺเพกตเหตูติ ฯ ยญฺจ สามํ ญาตํ ตญฺจ อติธาวนฺติ ยํ โลเก สจฺจสมฺมตํ ตญฺจ อติธาวนฺติ ตสฺมา เตสํ สมณพฺราหฺมณานํ มิจฺฉาติ วทามีติ ฯ

[๔๒๗] เอวํ วุตฺเต โมฬิยสิวโก ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณเงฺคตนฺติ ฯ

[๔๒๘] ปีตฺตํ เสมฺหญฺจ วาโต จ สนฺนิปาตา อุตูนิ จ

วิสมํ โอปกฺกมิกญฺจ กมฺมวิปาเกน อฏฺฐมีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๔๓๐] อฏฺฐสตปริยายํ โว ภิกฺขเว ธมฺมปริยายํ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว อฏฺฐสตปริยาโย ธมฺมปริยาโย ฯ เทฺวปี มยา ภิกฺขเว เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ติสฺโสปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ปญฺจปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน

ฉบี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน อฏฺฐารสาปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ฉตฺติงฺสาปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน อฏฺฐสตมฺปี มยา เวทนา วุตฺตา ปริยาเยน ฯ

[๔๓๑] กตมา จ ภิกฺขเว เทฺว เวทนา กายิกา จ เจตสิกา จ ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว เทฺว เวทนา ฯ

[๔๓๒] กตมา จ ภิกฺขเว ติสฺโส เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ติสฺโส เวทนา ฯ

[๔๓๓] กตมา จ ภิกฺขเว ปญฺจ เวทนา สุขินฺทฺริยํ ทุกฺขินฺทฺริยํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ โทมนสฺสินฺทฺริยํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ปญฺจ เวทนา ฯ

[๔๓๔] กตมา จ ภิกฺขเว ฉ เวทนา จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา ฯ เป ฯ มโนสมฺผสฺสชา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ฉ เวทนา ฯ

[๔๓๕] กตมา จ ภิกฺขเว อฏฺฐารส เวทนา ฉ โสมนสฺสูปวิจารา ฉ โทมนสฺสูปวิจารา ฉ อุเปกฺขูปวิจารา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อฏฺฐารส เวทนา ฯ

[๔๓๖] กตมา จ ภิกฺขเว ฉตฺติงฺส เวทนา ฉ เคหสิตานิ โสมนสฺสานิ ฉ เนกฺขมฺมสิตานิ โสมนสฺสานิ ฉ เคหสิตานิ โทมนสฺสานิ ฉ เนกฺขมฺมสิตานิ โทมนสฺสานิ ฉ เคหสิตา

อุเปกฺขา ฯ เนกฺขมฺมสิตา อุเปกฺขา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ฉตฺติส์ เวทนา ฯ

[๔๓๗] กตมา จ ภิกฺขเว อฏฺฐสตํ เวทนา อตีตา ฉตฺติส์ เวทนา อนาคตา ฉตฺติส์ เวทนา ปจฺจุปฺปนฺนา ฉตฺติส์ เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อฏฺฐสตํ เวทนา ฯ อยํปิ โข ภิกฺขเว อฏฺฐสตปริยาโย ธมฺมปริยาโยติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๔๓๘] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ· กตมา นุ โข ภนฺเต เวทนา กตโม เวทนาสมุทโย· กตมา เวทนาสมุทย-คามินี ปฏิปทา กตโม เวทนานิโรโธ กตมา เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา โก เวทนาย อสฺสาโท โก อาทีนโว กึ นิสฺสรณนฺติ ฯ ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขม-สุขา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว เวทนา ฯ ผสฺสสมุทยา เวทนาสมุทโย ตณฺหาเวทนาสมุทยคามินี ปฏิปทา ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยํ เวทนํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อยं เวทนาย อสฺสาโท ฯ ยา เวทนา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา อยं เวทนาย อาทีนโว ฯ โย เวทนาย ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ อิทํ เวทนาย นิสฺสรณนฺติ ฯ ตติยํ ฯ

[๔๓๙] ปุพฺเพ เม ภิกฺขเว สมฺโพธา อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิ-สตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ กตมา นุ โข เวทนา กตโม เวทนา-สมุทโย กตมา เวทนาสมุทยคามินี ปฏิปทา กตโม เวทนานิโรโธ กตมา เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา โก เวทนาย อสฺสาโท โก อาทีนโว กึ นิสฺสรณนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ ติสฺโส อิมา เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ เวทนา ฯ ผสฺสสมุทยา เวทนาสมุทโย ตณฺหา-เวทนาสมุทยคามินี ปฏิปทา ฯ เป ฯ โย เวทนาย ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ อิทํ เวทนาย นิสฺสรณนฺติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๔๔๐] อิมา เวทนาติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ จกฺขุ อุทปาทิ ญาณํ อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิ ฯ อยํ เวทนาสมุทโยติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ จกฺขุ อุทปาทิ ญาณํ อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิ ฯ อยํ เวทนา-สมุทยคามินี ปฏิปทาติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ จกฺขุ อุทปาทิ ฯ เป ฯ อาโลโก อุทปาทิ ฯ อยํ โข เวทนานิโรโธติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ จกฺขุ อุทปาทิ ฯ เป ฯ อาโลโก อุทปาทิ ฯ อยํ เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทาติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ จกฺขุ อุทปาทิ ฯ เป ฯ อาโลโก อุทปาทิ ฯ อยํ เวทนาย อสฺสาโทติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ

ธมฺเมสุ ฯเป ฯ อยํ เวทนาย อาทีนวติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ ฯเป ฯ อิทํ เวทนาย นิสฺสรณนฺติ เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสุเตสุ ธมฺเมสุ จกฺขุ อุทปาทิ ญาณํ อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๔๔๑] อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ ฯเป ฯ เอกมนฺตํ นิสีทนฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุ กตมา นุ โข ภนฺเต เวทนา กตโม เวทนาสมุทโย กตมา เวทนาสมุทยคามินี ปฏิปทา ฯเป ฯ โก เวทนาย อสฺสาโท โก อาทีนโว กึ นิสฺสรณนฺติ ฯ ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว เวทนา ฯ ผสฺสสมุทยา เวทนาสมุทโย ตณฺหาเวทนาสมุทยคามินี ปฏิปทา ผสฺสนิโรธา ฯเป ฯ โย เวทนาย ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ อิทํ เวทนาย นิสฺสรณนฺติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๔๔๒] ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา ฯ กตมา ติสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิมาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ฯ น เตเม ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา สมเณสุ วา สมณสมฺมตา พฺราหฺมเณสุ วา พฺราหฺมณสมฺมตา น ฯ ปน เต อายสฺมนฺโต สามญฺญตฺถํ วา พฺราหฺมญฺญตฺถํ วา

ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ ฯ เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิมาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานนฺติ เต โข เม ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา สมเณสุ เจว สมณสมฺมตา พฺราหฺมเณสุ จ พฺราหฺมณสมฺมตา ฯ เต จ ปนายสฺมนฺโต สามญฺญตฺถญฺจ พฺราหฺมญฺญตฺถญฺจ ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๔๔๓] ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา ฯ กตมา ติสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิมาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ฯ เป ฯ ปชานนฺติ ฯ เป ฯ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๔๔๔] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา เวทนํ นปฺปชานนฺติ เวทนาสมุทยํ นปฺปชานนฺติ เวทนานิโรธํ นปฺปชานนฺติ เวทนานิโรธคามินีปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ ฯ เป ฯ ปชานนฺติ ฯ เป ฯ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๔๔๕] ติสฺโส อิมา ภิกฺขเว เวทนา ฯ กตมา ติสฺโส ฯ สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา โข ภิกฺขเว

ติสฺโส เวทนาติ ฯ ทสมํ ฯ

[๔๔๖] อตฺถิ ภิกฺขเว สามิสา ปีติ อตฺถิ นิรามิสา ปีติ ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตรา ปีติ ฯ อตฺถิ สามิสํ สุขํ อตฺถิ นิรามิสํ สุขํ อตฺถิ นิรามิสา นิรามิสตรํ สุขํ อตฺถิ สามิสา อุเปกฺขา อตฺถิ นิรามิสา อุเปกฺขา อตฺถิ นิรามิสา นิรามิสตรา อุเปกฺขา อตฺถิ สามิโส วิโมกฺโข อตฺถิ นิรามิโส วิโมกฺโข อตฺถิ นิรามิสา นิรามิสตโร วิโมกฺโข ฯ

[๔๔๗] กตมา จ ภิกฺขเว สามิสา ปีติ ฯ ปญฺจิเม ภิกฺขเว กามคุณา ฯ กตเม ปญฺจ ฯ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปียรูปา กามูปสญฺหิตฺวา รชนิยา ฯ เป ฯ กายวิญฺเญยฺยา โผฏฺฐพฺพา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปียรูปา กามูปสญฺหิตฺวา รชนิยา ฯ อิเม โข ภิกฺขเว ปญฺจ กามคุณา ฯ ยา โข ภิกฺขเว อิเม ปญฺจ กามคุเณ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ปีติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สามิสา ปีติ ฯ

[๔๔๘] กตมา จ ภิกฺขเว นิรามิสา ปีติ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว นิรามิสา ปีติ ฯ

[๔๔๙] กตมา จ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตรา ปีติ ฯ ยา โข ภิกฺขเว ฉณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราคา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต โทสา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต โมหา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต อุปฺปชฺชติ ปีติ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตรา ปีติ ฯ

[๔๕๐] กตมญฺจ ภิกฺขเว สามิสํ สุขํ ฯ ปญฺจิเม ภิกฺขเว กามคุณา ฯ กตเม ปญฺจ ฯ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปียรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ เป ฯ กายวิญฺเญยฺยา โผฏฺฐพฺพา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปียรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ อิเม โข ภิกฺขเว ปญฺจ กามคุณา ฯ ยํ โข ภิกฺขเว อิเม ปญฺจ กามคุเณ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สามิสํ สุขํ ฯ

[๔๕๑] กตมญฺจ ภิกฺขเว นิรามิสํ สุขํ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ เป ฯ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสංเวเทติ ยนฺตं อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อิทं วุจฺจติ ภิกฺขเว นิรามิสं สุขํ ฯ

[๔๕๒] กตมญฺจ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตรं สุขํ ฯ ยํ โข ภิกฺขเว ฉณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราคา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต โทสา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต โมหา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต

อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตรํ สุขํ ฯ

[๔๕๓] กตมา จ ภิกฺขเว สามิสา อุเปกฺขา ฯ ปญฺจิเม ภิกฺขเว กามคุณา ฯ กตเม ปญฺจ ฯ จกฺขุวิญฺเญยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ เป ฯ กายวิญฺเญยฺยา โผฏฺฐพฺพา อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามูปสญฺหิตา รชนิยา ฯ อิเม โข ภิกฺขเว ปญฺจ กามคุณา ฯ ยา โข ภิกฺขเว อิเม ปญฺจ กามคุเณ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขา อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สามิสา อุเปกฺขา ฯ

[๔๕๔] กตมา จ ภิกฺขเว นิรามิสา อุเปกฺขา ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺส-โทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ์ จตุตฺถชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว นิรามิสา อุเปกฺขา ฯ

[๔๕๕] กตมา จ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตรา อุเปกฺขา ฯ ยา โข ภิกฺขเว ชีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราคา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต โทสา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต โมหา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขา อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตรา อุเปกฺขา ฯ

[๔๕๖] กตโม จ ภิกฺขเว สามิโส วิโมกฺโข ฯ รูปปฏิสํยุตฺโต วิโมกฺโข สามิโส อรูปปฏิสํยุตฺโต วิโมกฺโข นิรามิโส ฯ

[๔๕๗] ตตฺโถ จ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตโร วิโมกฺโข ฯ โย โข ภิกฺขเว ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ราคา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต โทสา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต โมหา จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปจฺจเวกฺขโต อุปฺปชฺชติ วิโมกฺโข อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว นิรามิสา นิรามิสตโร วิโมกฺโขติ ฯ เอกาทสมํ ฯ

อฏฺฐสตปริยายวคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

ติวกอฏฺฐสตํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ ญาณญฺจ ภิกฺขุนา
สมณพฺราหฺมณา ตีณิ สุทฺธิกํ จ นิรามิสนฺติ ฯ
เวทนาสํยุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฯ

เปยฺยาลวคฺโค ปฐโม ทุติโย

[๔๕๘] ปญฺจหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม เอกนฺต-อมนาโป โหติ ปุริสสฺส ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ น จ รูปวา โหติ น จ โภควา โหติ น จ สีลวา โหติ อลโส จ โหติ ปชญฺจสฺส น ลภติ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม เอกนฺตอมนาโป โหติ ปุริสสฺส ฯ

[๔๕๙] ปญฺจหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม เอกนฺต-มนาโป โหติ ปุริสสฺส ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ รูปวา จ โหติ โภควา จ โหติ สีลวา จ โหติ ทกฺโข จ โหติ อนลโส ปชญฺจสฺส ลภติ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม เอกนฺตมนาโป โหติ ปุริสสฺสาติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๔๖๐] ปญฺจหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต ปุริโส เอกนฺต-อมนาโป โหติ มาตุคามสฺส ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ น จ รูปวา โหติ น จ โภควา โหติ น จ สีลวา โหติ อลโส จ โหติ ปชญฺจสฺส น ลภติ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต ปุริโส เอกนฺตอมนาโป โหติ มาตุคามสฺส ฯ

[๔๖๑] ปญฺจหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต ปุริโส เอกนฺต-มนาโป โหติ มาตุคามสฺส ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ รูปวา จ โหติ โภควา จ โหติ สีลวา จ โหติ ทกฺโข จ โหติ อนลโส ปชญฺจสฺส ลภติ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ องฺเคหิ สมนฺนาคโต

ปุริโส เอกนฺตมนาโป โหติ มาตุคามสฺสาติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๔๖๒] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส อาเวณิกานิ ทุกฺขานิ ยานิ มาตุคาโม ปจฺจนุโภติ อญฺญตฺเรว ปุริเสหิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ อิธ ภิกฺขเว มาตุคาโม ทหโร สมาโน ปติกุลํ คจฺฉติ ญาตเกหิ วินา โหติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส ปฐมํ อาเวณิกํ ทุกฺขํ ยํ มาตุคาโม ปจฺจนุโภติ อญฺญตฺเรว ปุริเสหิ ฯ

[๔๖๓] ปุน จปรํ ภิกฺขเว มาตุคาโม อุตุนี โหติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส ทุติยํ อาเวณิกํ ทุกฺขํ ยํ มาตุคาโม ปจฺจนุโภติ อญฺญตฺเรว ปุริเสหิ ฯ

[๔๖๔] ปุน จปรํ ภิกฺขเว มาตุคาโม คพฺภินี โหติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส ตติยํ อาเวณิกํ ทุกฺขํ ยํ มาตุคาโม ปจฺจนุโภติ อญฺญตฺเรว ปุริเสหิ ฯ

[๔๖๕] ปุน จปรํ ภิกฺขเว มาตุคาโม วิชายติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส จตุตฺถํ อาเวณิกํ ทุกฺขํ ยํ มาตุคาโม ปจฺจนุโภติ อญฺญตฺเรว ปุริเสหิ ฯ

[๔๖๖] ปุน จปรํ ภิกฺขเว มาตุคาโม ปุริสสฺส ปาริจริยํ อุเปติ ฯ อิทํ โข ภิกฺขเว มาตุคามสฺส ปญฺจมํ อาเวณิกํ ทุกฺขํ ยํ มาตุคาโม ปจฺจนุโภติ อญฺญตฺเรว ปุริเสหิ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปญฺจ มาตุคามสฺส อาเวณิกานิ ทุกฺขานิ ยานิ มาตุคาโม ปจฺจนุโภติ อญฺญตฺเรว ปุริเสหีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๔๖๗] ตีหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม เยภุยฺเยน กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ตีหิ ฯ อิธ ภิกฺขเว มาตุคาโม ปุพฺพณฺหสมยํ มจฺเฉรมล-ปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ มชฺฌนฺติกสมยํ อิสฺสา-ปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ สายณฺหสมยํ กามราค-ปริยุฏฺฐิเตน เจตสา อคารํ อชฺฌาวสติ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ตีหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม เยภุยฺเยน กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๔๖๘] อถ โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯเป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ ภควนฺตํ เอตทโวจ อิธาหํ ภนฺเต มาตุคามํ ปสฺสามิ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺต-มานุสเกน กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชนฺตํ ฯ กตีหิ นุ โข ภนฺเต ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ

[๔๖๙] ปญฺจหิ โข อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ โกธโน จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๔๗๐] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ โอปนาหี จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๔๗๑] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ อิสฺสุกี จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๔๗๒] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ มจฺฉรี จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส ฯเป ฯ อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๔๗๓] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม ฯเปฯ อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ อติจารี จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม ฯเปฯ อุปปชฺชตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๔๗๔] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส ฯเปฯ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ ทุสฺสีโล จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส ฯเปฯ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ ทสมํ ฯ

[๔๗๕] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม ฯเปฯ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ อปฺปสฺสุโต จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม ฯเปฯ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ เอกาทสมํ ฯ

[๔๗๖] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม ฯเปฯ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ กุสีโต จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุ-

คาโม กายสฺส ฯเปฯ อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ ทุวาทสมํ ฯ

[๔๗๗] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุลาโม กายสฺส ฯเปฯ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ อสฺสทฺโธ จ โหติ อหิริโก จ โหติ อโนตฺตปฺปี จ โหติ มุฏฺฐสฺสติ จ โหติ ทุปฺปญฺโญ จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุลาโม กายสฺส ฯเปฯ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ เตรสมํ ฯ

[๔๗๘] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุลาโม กายสฺส ฯเปฯ นิรยํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ ปาณาติปาตี จ โหติ อทินฺนาทายี จ โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารี จ โหติ มุสาวาที จ โหติ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐายี จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุลาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตีติ ฯ จุทฺทสมํ ฯ

[๔๗๙] อถ โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ ฯเปฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ ภควนฺตํ เอตทโวจ อิธาหํ ภนฺเต มาตุลามํ ปสฺสามิ ทิพฺเพน จกฺขุนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตํ ฯ กตีหิ นุ โข ภนฺเต ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุลาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชตีติ ฯ

ปญฺจหิ โข อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ สทฺโธ จ โหติ หิริมา จ โหติ โอตฺตปฺปี จ โหติ อกุโกธโน จ โหติ ปญฺญวา จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ

[๔๗๐] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ สทฺโธ จ โหติ หิริมา จ โหติ โอตฺตปฺปี จ โหติ อนุปนาหี จ โหติ ปญฺญวา จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ

[๔๗๑] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ สทฺโธ จ โหติ หิริมา จ โหติ โอตฺตปฺปี จ โหติ อนิสฺสุกี จ โหติ ปญฺญวา จ โหติ ฯ เป ฯ

[๔๗๒] อมจฺฉรี จ โหติ ปญฺญวา จ โหติ ฯ เป ฯ อนติจารี จ โหติ ปญฺญวา จ โหติ ฯ เป ฯ สีลวา จ โหติ ปญฺเญวา จ โหติ ฯ เป ฯ พหุสฺสุโต จ โหติ ปญฺญวา จ โหติ ฯ เป ฯ อารทฺธวิริโย จ โหติ ปญฺญวา จ โหติ ฯ เป ฯ อุปฏฺฐิตสฺสติ

จ โหติ ปญฺญวา จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชตีติ ฯ (อิเม อฏฺฐ สุตฺตนฺตา สงฺเขปาปี) ฯ เป ฯ

[๔๘๓] ปญฺจหิ อนุรุทฺธ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต จ โหติ อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต จ โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต จ โหติ มุสาวาทา ปฏิวิรโต จ โหติ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต จ โหติ ฯ อิเมหิ โข อนุรุทฺธ ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชตีติ ฯ

เปยฺยาลวคฺโค สมตฺโต ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

เทฺว มนาปา อมนาปา จ อาเวณิกา ตีหิ อนุรุทฺโธ
โกธโน อุปนาหี จ อิสฺสุกี มจฺฉเรน จ ฯ
อติจารี จ ทุสฺสีลํ อปฺปสฺสุโต จ กุสีโต
มุฏฺฐสฺสติ ปญฺจเวรํ กณฺหปกฺเข ปกาสิโต ฯ
อนุรุทฺโธ อกฺโกธโน อนุปนาหี อนิสฺสุกี
อมจฺฉรี อนติจารี สีลวา จ พหุสฺสุโต
วิริยสฺมิ ปญฺจสีลา จ สุกฺกปกฺเข ปกาสิโตติ ฯ

มาตุคามสุตฺต พลวคฺโค ตติโย

[๔๘๔] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส พลานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ รูปพลํ โภคพลํ ญาติพลํ ปุตฺตพลํ สีลพลํ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปญฺจ มาตุคามสฺส พลานิ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ พเลหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม วิสารโท อลาภึ อชฺฌาวสตีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๔๘๕] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส พลานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ รูปพลํ โภคพลํ ญาติพลํ ปุตฺตพลํ สีลพลํ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปญฺจ มาตุคามสฺส พลานิ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ พเลหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม สามิกํ ปสยฺห อลาภึ อชฺฌาวสตีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๔๘๖] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส พลานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ รูปพลํ โภคพลํ ญาติพลํ ปุตฺตพลํ สีลพลํ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปญฺจ มาตุคามสฺส พลานิ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ พเลหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม สามิกํ อภิภุยฺย วตฺตตีติ ฯ เอเกน ฯ โข ภิกฺขเว พเลน สมนฺนาคโต ปุริโส มาตุคามํ อภิภุยฺย วตฺตตีติ ฯ กตเมน เอเกน พเลน ฯ อิสฺสริยพเลน อภิภูตา มาตุคามา รูปพลา ตายติ น โภคพลา ตายติ น ญาติพลา ตายติ น ปุตฺตพลา ตายติ น สีลพลา ตายตีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๔๘๗] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส พลานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ รูปพลํ โภคพลํ ญาติพลํ ปุตฺตพลํ สีลพลํ ฯ

[๔๘๘] รูปพเลน จ โข ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ น จ โภคพเลน เอวํ โส เตน องฺเคน อปริปูโร โหติ ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว มาตุคาโม รูปพเลน จ สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน จ เอวํ โส เตน องฺเคน ปริปูโร โหติ ฯ รูปพเลน จ โข ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน จ น จ ญาติพเลน เอวํ โส เตน องฺเคน อปริปูโร โหติ ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว มาตุคาโม รูปพเลน จ สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน จ ญาติพเลน จ เอวํ โส เตน องฺเคน ปริปูโร โหติ ฯ รูปพเลน จ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน จ ญาติพเลน จ น จ ปุตฺตพเลน เอวํ โส เตน องฺเคน อปริปูโร โหติ ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว มาตุคาโม รูปพเลน จ สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน จ ญาติพเลน จ ปุตฺตพเลน จ เอวํ โส เตน องฺเคน ปริปูโร โหติ ฯ รูปพเลน จ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน จ ญาติพเลน จ ปุตฺตพเลน จ น จ สีลพเลน เอวํ โส เตน องฺเคน อปริปูโร โหติ ฯ ยโต จ โข ภิกฺขเว มาตุคาโม รูปพเลน จ สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน จ ญาติพเลน จ ปุตฺตพเลน จ สีลพเลน จ เอวํ โส เตน องฺเคน ปริปูโร โหติ ฯ อิมานิ

โข ภิกฺขเว ปญฺจ มาตุคามสฺส พลานีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๔๘๙] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส พลานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ รูปพลํ โภคพลํ ญาติพลํ ปุตฺตพลํ สีลพลํ ฯ

[๔๙๐] รูปพเลน ฯ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ น ฯ สีลพเลน นาเสนฺเตว นํ กุเลน วาเสนฺติ ฯ รูปพเลน ฯ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน ฯ น ฯ สีลพเลน นาเสนฺเตว นํ กุเลน วาเสนฺติ ฯ รูปพเลน ฯ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน ฯ ญาติพเลน ฯ น ฯ สีลพเลน นาเสนฺเตว นํ กุเลน วาเสนฺติ ฯ รูปพเลน ฯ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน ฯ ญาติพเลน ฯ ปุตฺตพเลน ฯ น ฯ สีลพเลน นาเสนฺเตว นํ กุเลน วาเสนฺติ ฯ ยโต ฯ โข ภิกฺขเว มาตุคาโม รูปพเลน สมนฺนาคโต โหติ โภคพเลน ฯ ญาติพเลน ฯ ปุตฺตพเลน ฯ สีลพเลน ฯ วาเสนฺเตว นํ กุเลน นาเสนฺติ ฯ สีลพเลน ฯ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ น ฯ รูปพเลน วาเสนฺเตว นํ กุเลน นาเสนฺติ ฯ สีลพเลน ฯ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ น ฯ โภคพเลน วาเสนฺเตว นํ กุเลน นาเสนฺติ ฯ สีลพเลน ฯ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ น ฯ ญาติพเลน วาเสนฺเตว นํ กุเลน นาเสนฺติ ฯ สีลพเลน ฯ ภิกฺขเว มาตุคาโม สมนฺนาคโต โหติ น ฯ ปุตฺตพเลน วาเสนฺเตว นํ กุเลน นาเสนฺติ ฯ

อิมานิ โข ภิกฺขเว ปญฺจ มาตุคามสฺส พลานีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๔๙๑] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว มาตุคามสฺส พลานิ ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ รูปพลํ โภคพลํ ญาติพลํ ปุตฺตพลํ สีลพลํ ฯ

[๔๙๒] น ภิกฺขเว มาตุคาโม รูปพลเหตุ วา โภคพลเหตุ วา ญาติพลเหตุ วา ปุตฺตพลเหตุ วา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ สีลพลเหตุ โข ภิกฺขเว มาตุคาโม กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปญฺจ มาตุคามสฺส พลานีติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๔๙๓] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว ฐานานิ ทุลฺลภานิ อกตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ ปฏิรูเป กุเล ชาเยยฺยนฺติ อิทํ ภิกฺขเว ปฐมํ ฐานํ ทุลฺลภํ อกตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ ปฏิรูเป กุเล ชายิตฺวา ปฏิรูปึ กุลํ คจฺเฉยฺยนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว ทุติยํ ฐานํ ทุลฺลภํ อกตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ ปฏิรูเป กุเล ชายิตฺวา ปฏิรูปึ กุลํ คนฺตฺวา อสปตฺติ อคารึ อชฺฌาวเสยฺยนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว ตติยं ฐานํ ทุลฺลภํ อกตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ ปฏิรูเป กุเล ชายิตฺวา ปฏิรูปึ กุลํ คนฺตฺวา อสปตฺติ อคารึ อชฺฌาวสนฺติ ปุตฺตวตึ อสฺสนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว จตุตฺถํ ฐานํ ทุลฺลภํ อกตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ ปฏิรูเป กุเล ชายิตฺวา ปฏิรูปึ กุลํ คนฺตฺวา อสปตฺติ อคารึ อชฺฌาวสนฺติ ปุตฺตวตึ สมานา สามิกึ อภิภุยฺย วตฺเตยฺยนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว ปญฺจมํ ฐานํ ทุลฺลภํ อกตปุญฺเญน

มาตุคาเมน ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปญฺจ ฐานานิ ทุกฺกฏานิ อกตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ สตฺตมํ ฯ

[๔๙๔] ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว ฐานานิ สุกฏานิ กตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ กตมานิ ปญฺจ ฯ ปฏิรูเป กุเล ชาเยยฺยนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว ปฐมํ ฐานํ สุกฏํ กตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ ปฏิรูเป กุเล ชายิตฺวา ปฏิรูปี กุลํ คจฺเฉยฺยนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว ทุติยํ ฐานํ สุกฏํ กตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ ปฏิรูเป กุเล ชายิตฺวา ปฏิรูปี กุลํ คนฺตฺวา อสฺปตฺติ อคารํ อชฺฌาวเสยฺยนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว ตติยํ ฐานํ สุกฏํ กตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ ปฏิรูเป กุเล ชายิตฺวา ปฏิรูปี กุลํ คนฺตฺวา อสฺปตฺติ อคารํ อชฺฌาวสนฺตี ปุตฺตวตี อสฺสนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว จตุตฺถํ ฐานํ สุกฏํ กตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ ปฏิรูเป กุเล ชายิตฺวา ปฏิรูปี กุลํ คนฺตฺวา อสฺปตฺติ อคารํ อชฺฌาวสนฺตี ปุตฺตวตี สมานา สามิกํ อภิภุยฺย วตฺเตยฺยนฺติ อิทมฺปี ภิกฺขเว ปญฺจมํ ฐานํ สุกฏํ กตปุญฺเญน มาตุคาเมน ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว ปญฺจ ฐานานิ สุกฏานิ กตปุญฺเญน มาตุคาเมนาติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๔๙๕] ปญฺจหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม วิสารโท อคารํ อชฺฌาวสติ ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต ฯ โหติ อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต ฯ โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต ฯ โหติ มุสาวาทา ปฏิวิรโต ฯ

โหติ สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา ปฏิวิรโต จ โหติ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต มาตุคาโม วิสารโท อคารํ อชฺฌาวสตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๔๙๐] ปญฺจหิ ภิกฺขเว วฑฺฒีหิ วฑฺฒมานา อริยสาวิกา อริยาย วฑฺฒิยา วฑฺฒติ สาราทายินี จ โหติ วราทายินี จ กายสฺส ฯ กตเมหิ ปญฺจหิ ฯ สทฺธาย วฑฺฒติ สีเลน วฑฺฒติ สุเตน วฑฺฒติ จาเคน วฑฺฒติ ปญฺญาย วฑฺฒติ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหิ วฑฺฒีหิ วฑฺฒมานา อริยสาวิกา อริยาย วฑฺฒิยา วฑฺฒติ สาราทายินี จ โหติ วราทายินี จ กายสฺสาติ ฯ

สทฺธาย สีเลน วฑฺฒติ ปญฺญาย จาเคน สุเตน จูภยํ
สา ตาทิสี สีลวตี อุปาสิกา อาทิยติ สารํ อิเธว อตฺตโนติ ฯ ทสมํ ฯ

มาตุคามสุตฺต พลวคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

ปญฺจ วิสารทา ปสยฺหา อภิภุยฺย องฺเคน ปญฺจมํ
นาสยิตฺถ เหตุฏฺฐานํ วิสารทา วฑฺฒินา ทสาติ ฯ

มาตุคามสยุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ชมฺพุชาทกสุตฺตํ

[๔๘๗] เอกํ สมยํ อายสฺมา สารีปุตฺโต มคเธสุ วิหรติ นาลกคามเก ฯ อถ โข ชมฺพุชาทโก ปริพฺพาชโก เยนายสฺมา สารีปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สารีปุตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชมฺพุชาทโก ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ สารีปุตฺตํ เอตทโวจ นิพฺพานํ นิพฺพานนฺติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตมํ นุ โข อาวุโส นิพฺพานนฺติ ฯ โย โข อาวุโส ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย อิทํ วุจฺจติ นิพฺพานนฺติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย อถญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๔๘๘] อรหตฺตํ อรหตฺตนฺติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตมํ

นุ โข อาวุโส อรหตฺตนฺติ ฯ โย โข อาวุโส ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย อิทํ วุจฺจติ อรหตฺตนฺติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส อรหตฺตสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส อรหตฺตสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตสฺส อรหตฺตสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตสฺส อรหตฺตสฺส สจฺฉิกิริยาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส อรหตฺตสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตสฺส อรหตฺตสฺส สจฺฉิกิริยาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๔๘๘] เก นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต โลเก ธมฺมวาทิโน เก โลเก สุปฏิปนฺนา เก โลเก สุคตาติ ฯ เย โข อาวุโส ราคปฺปหานาย ธมฺมํ เทเสนฺติ โทสปฺปหานาย ธมฺมํ เทเสนฺติ โมหปฺปหานาย ธมฺมํ เทเสนฺติ เต โลเก ธมฺมวาทิโน ฯ เย ฯ โข อาวุโส ราคสฺส ปหานาย ปฏิปนฺนา โทสสฺส ปหานาย ปฏิปนฺนา โมหสฺส ปหานาย ปฏิปนฺนา เต โลเก สุปฏิปนฺนา ฯ เยสํ โข อาวุโส ราโค ปหีโน อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต อนภาวงฺกโต อายตึ อนุปฺปาทธมฺโม โทโส ปหีโน อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต อนภาวงฺกโต อายตึ อนุปฺปาทธมฺโม โมโห ปหีโน

อุจฺฉินฺนมูโล ตาลาวตฺถุกโต อนภาวงฺกโต อายติ อนุปฺปาทธมฺโม เต โลเก สุคตาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส ราคสฺส โทสสฺส โมหสฺส ปหานายาติ ฯ อตฺถิ เยว โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส ราคสฺส โทสสฺส โมหสฺส ปหานายาติ ฯ กตโม อาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตสฺส ราคสฺส โทสสฺส โมหสฺส ปหานายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตสฺส ราคสฺส โทสสฺส โมหสฺส ปหานาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส ราคสฺส โทสฺส โมหสฺส ปหานายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตสฺส ราคสฺส โทสสฺส โมหสฺส ปหานาย อลญฺจ ปน อาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๐] กิมตฺถิยํ อาวุโส สารีปุตฺต สมเณ โคตเม พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ ทุกฺขสฺส โข อาวุโส ปริญฺญตฺถํ ภควติ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส ทุกฺขสฺส ปริญฺญายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส ทุกฺขสฺส ปริญฺญายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตสฺส ทุกฺขสฺส ปริญฺญายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตสฺส ทุกฺขสฺส ปริญฺญาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส

มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส ทุกฺขสฺส ปริญฺญายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตสฺส ทุกฺขสฺส ปริญฺญาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๓] อสฺสาสปตฺโต อสฺสาสปตฺโตติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต อสฺสาสปตฺโต โหตีติ ฯ ยโต โข อาวุโส ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ เอตฺตาวตา โข อาวุโส อสฺสาสปตฺโต โหตีติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส อสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส อสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตสฺส อสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตสฺส อสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส อสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตสฺส อสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๒] ปรมสฺสาสปตฺโต ปรมสฺสาสปตฺโตติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข อาวุโส ปรมสฺสาสปตฺโต โหตีติ ฯ ยโต โข อาวุโส ภิกฺขุ ฉนฺนํ ผสฺสายตนานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ

อสฺสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ เอตฺตาวตา โข อาวุโส ปรมสฺสาสปตฺโต โหตีติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส ปรมสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส ปรมสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ กตโม ปน อาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตสฺส ปรมสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตสฺส ปรมสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส ปรมสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตสฺส ปรมสฺสาสสฺส สจฺฉิกิริยาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๓] เวทนา เวทนาติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตมา นุ โข อาวุโส เวทนาติ ฯ ติสฺโส อิมา อาวุโส เวทนา ฯ กตมา ติสฺโส สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา ฯ อิมา โข อาวุโส ติสฺโส เวทนาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ ปริญฺญายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ ปริญฺญายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ ปริญฺญายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย

อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ ปริญฺญาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ ปริญฺญายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตาสํ ติสฺสนฺนํ เวทนานํ ปริญฺญาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๔] อาสโว อาสโวติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตโม นุ โข อาวุโส อาสโวติ ฯ ตโยเม อาวุโส อาสวา กามาสโว ภวาสโว อวิชฺชาสโว อิเม โข อาวุโส ตโย อาสวาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอเตสํ อาสวานํ ปหานายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอเตสํ อาสวานํ ปหานายาติ ฯ กตโม อาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอเตสํ อาสวานํ ปหานายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอเตสํ อาสวานํ ปหานาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอเตสํ อาสวานํ ปหานายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอเตสํ อาสวานํ ปหานาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๕] อวิชฺชา อวิชฺชาติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตมา นุ โข อาวุโส อวิชฺชาติ ฯ ยํ โข อาวุโส ทุกฺเข อญฺญาณํ ทุกฺขสมุทเย อญฺญาณํ ทุกฺขนิโรเธ อญฺญาณํ ทุกฺขนิโรธคามินิยา

ปฏิปทาย อญฺญาณํ อยํ วุจฺจตาวุโส อวิชฺชาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอติสฺสา อวิชฺชาย ปหานายาติ ฯ อตฺถาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอติสฺสา อวิชฺชาย ปหานายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอติสฺสา อวิชฺชาย ปหานายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอติสฺสา อวิชฺชาย ปหานาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอติสฺสา อวิชฺชาย ปหานายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอติสฺสา อวิชฺชาย ปหานาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๖] คณฺหา คณฺหาติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตมา นุ โข อาวุโส คณฺหาติ ฯ ติสฺโส อิมา อาวุโส คณฺหา กามคณฺหา ภวคณฺหา วิภวคณฺหา ฯ อิมา โข อาวุโส ติสฺโส คณฺหาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตาสํ คณฺหานํ ปหานายาติ ฯ อตฺถาวุโส[๑] มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตาสํ คณฺหานํ ปหานายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตาสํ คณฺหานํ ปหานายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตาสํ คณฺหานํ ปหานาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตาสํ คณฺหานํ ปหานายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา

---

๑ พ. อตฺถิ โข อาวุโส ฯ

ปฏิปทา เอตาสํ ตณฺหานํ ปหานาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๗] โอโฆ โอโฆติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตโม นุ โข อาวุโส โอโฆติ ฯ จตฺตาโรเม อาวุโส โอฆา กาโมโฆ ภโวโฆ ทิฏฺโฐโฆ อวิชฺโชโฆ ฯ อิเม โข อาวุโส จตฺตาโร โอฆาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอเตสํ โอฆานํ ปหานายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอเตสํ โอฆานํ ปหานายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอเตสํ โอฆานํ ปหานายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอเตสํ โอฆานํ ปหานาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอเตสํ โอฆานํ ปหานายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปฺทา เอเตสํ โอฆานํ ปหานาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๘] อุปาทานํ อุปาทานนฺติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตมํ นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต อุปาทานนฺติ ฯ จตฺตาริมานิ อาวุโส อุปาทานานิ กามุปาทานํ ทิฏฺฐุปาทานํ สีลพฺพตุปาทานํ อตฺตวาทุปาทานํ ฯ อิมานิ โข อาวุโส จตฺตาริ อุปาทานานีติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอเตสํ อุปาทานานํ ปหานายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอเตสํ อุปาทานานํ

ปหานายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอเตสํ อุปาทานานํ ปหานายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอเตสํ อุปาทานานํ ปหานาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอเตสํ อุปาทานานํ ปหานายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอเตสํ อุปาทานานํ ปหานาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๐๘] ภโว ภโวติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตโม นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต ภโวติ ฯ ตโยเม อาวุโส ภวา กามภโว รูปภโว อรูปภโว ฯ อิเม โข อาวุโส ตโย ภวาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอเตสํ ภวานํ ปริญฺญายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอเตสํ ภวานํ ปริญฺญายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอเตสํ ภวานํ ปริญฺญายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอเตสํ ภวานํ ปริญฺญาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอเตสํ ภวานํ ปริญฺญายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอเตสํ ภวานํ ปริญฺญาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๑๐] ทุกฺขํ ทุกฺขนฺติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตมํ นุ โข อาวุโส ทุกฺขนฺติ ฯ ติสฺโส อิมา อาวุโส ทุกฺขตา ทุกฺขทุกฺขตา

สงฺขารทุกฺขตา วิปริณามทุกฺขตา ฯ อิมา โข อาวุโส ติสฺโส ทุกฺขตาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตาสํ ทุกฺขตานํ ปริญฺญายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตาสํ ทุกฺขตานํ ปริญฺญายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตาสํ ทุกฺขตานํ ปริญฺญายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตาสํ ทุกฺขตานํ ปริญฺญาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตาสํ ทุกฺขตานํ ปริญฺญายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตาสํ ทุกฺขตานํ ปริญฺญาย อลญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๑๑] สกฺกาโย สกฺกาโยติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตโม นุ โข อาวุโส สกฺกาโยติ ฯ ปญฺจิเม อาวุโส อุปาทานกฺขนฺธา สกฺกาโย วุตฺตา ภควตา ฯ เสยฺยถีทํ ฯ รูปูปาทานกฺขนฺโธ เวทนูปาทานกฺขนฺโธ สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ อิเม โข อาวุโส ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา สกฺกาโย วุตฺตา ภควตาติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส สกฺกายสฺส ปริญฺญายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส สกฺกายสฺส ปริญฺญายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตสฺส สกฺกายสฺส ปริญฺญายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตสฺส สกฺกายสฺส

ปริญฺญาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส สกฺกายสฺส ปริญฺญายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตสฺส สกฺกายสฺส ปริญฺญาย อลญฺจ ปนาวุโส สาริปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ

[๕๑๒] กึ นุ โข อาวุโส สาริปุตฺต อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ทุกฺกรนฺติ ฯ ปพฺพชฺชา โข อาวุโส อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ทุกฺกราติ ฯ ปพฺพชิเตน ปนาวุโส กึ ทุกฺกรนฺติ ฯ ปพฺพชิเตน โข อาวุโส อภิรติ ทุกฺกราติ ฯ อภิรเตน ปนาวุโส สาริปุตฺต กึ ทุกฺกรนฺติ ฯ อภิรเตน โข อาวุโส ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติ ทุกฺกราติ ฯ กึวิรํ ปนาวุโส ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขุ อรหํ อสฺสาติ ฯ น จิรํ อาวุโสติ ฯ

ธมฺมุทฺธจฺจสํยุตฺตํ สมตฺตํ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

นิพฺพานํ อรหตฺตญฺจ ธมฺมวาที กิมตฺถิยํ
อสฺสาโส ปรมสฺสาโส เวทนา อาสวาวิชฺชา
คณฺหา โอฆา อุปาทานํ ภโว ทุกฺขญฺจ สกฺกาโย
อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ทุกฺกรนฺติ ฯ

สามณฺฑกสุตฺตํ

[๕๑๓] เอกํ สมยํ อายสฺมา สารีปุตฺโต วชฺชีสุ วิหรติ อุกฺกเจลายํ คงฺคาย นทิยา ตีเร ฯ ยถ โข สามณฺฑโก ปริพฺพาชโก เยนายสฺมา สารีปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สารีปุตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สามณฺฑโก ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ สารีปุตฺตํ เอตทโวจ นิพฺพานํ นิพฺพานนฺติ อาวุโส สารีปุตฺต วุจฺจติ กตมํ นุ โข อาวุโส นิพฺพานนฺติ ฯ โย โข อาวุโส ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย อิทํ วุจฺจติ นิพฺพานนฺติ ฯ อตฺถิ ปนาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อตฺถิ โข อาวุโส มคฺโค อตฺถิ ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ กตโม ปนาวุโส มคฺโค กตมา ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ อยเมว โข อาวุโส อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย ฯ เสยฺยถีทํ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข อาวุโส มคฺโค อยํ ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยายาติ ฯ ภทฺทโก อาวุโส มคฺโค ภทฺทิกา ปฏิปทา เอตสฺส นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย อถญฺจ ปนาวุโส สารีปุตฺต อปฺปมาทายาติ ฯ เป ฯ

[๕๑๔] กึ นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต อิมสฺมึ ธมฺมวินเย

ทุกฺกรนฺติ ฯ ปพฺพชฺชา โข อาวุโส อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ทุกฺกรนฺติ ฯ ปพฺพชิเตน ปนาวุโส กึ ทุกฺกรนฺติ ฯ ปพฺพชิเตน โข อาวุโส อภิรติ ทุกฺกราติ ฯ อภิรเตน ปนาวุโส กึ ทุกฺกรนฺติ ฯ อภิรเตน โข อาวุโส ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติ ทุกฺกราติ ฯ กิจฺจิรํ ปนาวุโส ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขุ อรหํ อสฺสาติ ฯ น จิรํ อาวุโสติ ฯ

สามณฺฑกสํยุตฺตํ สมตฺตํ ฯ

ปุริมสุตฺตสทิสํ อุทฺทานํ ฯ

โมคฺคลฺลานสํยุตฺตํ

[๕๑๕] เอกํ สมยํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภิกฺขู อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขเวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ อิธ มยฺหํ อาวุโส รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ ปฐมชฺฌานํ ปฐมชฺฌานนฺติ วุจฺจติ กตมํ นุ โข ปฐมชฺฌานนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อิธ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจติ ปฐมชฺฌานนฺติ ฯ โส ขฺวาหํ อาวุโส วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา วิหาเรน วิหรโต กามสหคตา สญฺญา-มนสิการา สมุทาจรนฺติ ฯ อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โมคฺคลฺลาน โมคฺคลฺลาน มา พฺราหฺมณ ปฐมชฺฌานํ ปมาโท ปฐมชฺฌาเน จิตฺตํ สณฺฐเปหิ ปฐมชฺฌาเน จิตฺตํ เอโกทึ กโรหิ ปฐมชฺฌาเน จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ โส ขฺวาหํ อาวุโส อปเรน สมเยน วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ

อมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรสิ ฯ ยํ หิ ตํ อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สตฺถารานุกมฺปโก สาวโก มหาภิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ มมํ ตํ สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สตฺถารานุกมฺปโก สาวโก มหาภิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๑๖] ทุติยชฺฌานํ ทุติยชฺฌานนฺติ วุจฺจติ กตมํ นุ โข ทุติยชฺฌานนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อิธ ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจติ ทุติยชฺฌานนฺติ ฯ โส ขฺวาหํ อาวุโส วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา วิหาเรน วิหรโต วิตกฺกสหคตา สญฺญามนสิการา สมุทาจรนฺติ ฯ อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โมคฺคลฺลาน โมคฺคลฺลาน มา พฺราหฺมณ ทุติยชฺฌานํ ปมาโท ทุติยชฺฌาเน จิตฺตํ สณฺฐเปหิ ทุติยชฺฌาเน จิตฺตํ เอโกทึ กโรหิ ทุติยชฺฌาเน จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ โส ขฺวาหํ อาวุโส อปเรน สมเยน วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ ยํ หิ ตํ อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สตฺถารานุกมฺปโก สาวโก มหาภิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ มมํ

ตํ สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สตฺถารานุคฺคหิโต สาวโก มหาภิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๑๗] ตติยชฺฌานํ ตติยชฺฌานนฺติ วุจฺจติ กตมํ นุ โข ตติยชฺฌานนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อิธ ภิกฺขุ ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสํเวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจติ ตติยชฺฌานนฺติ ฯ โส ขฺวาหํ อาวุโส ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรามิ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสํเวเทมิ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา วิหาเรน วิหรโต ปีติสหคตา สญฺญามนสิการา สมุทาจรนฺติ ฯ อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โมคฺคลฺลาน โมคฺคลฺลาน มา พฺราหฺมณ ตติยชฺฌานํ ปมาโท ตติยชฺฌาเน จิตฺตํ สณฺฐเปหิ ตติยชฺฌาเน จิตฺตํ เอโกทึ กโรหิ ตติยชฺฌาเน จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ โส ขฺวาหํ อาวุโส อปเรน สมเยน ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรามิ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสํเวเทมิ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ ยํ หิ ตํ อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ฯเปฯ มหาภิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๑๗] จตุตฺถชฺฌานํ จตุตฺถชฺฌานนฺติ วุจฺจติ กตมํ นุ โข จตุตฺถชฺฌานนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อิธ ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺส-โทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธิ์ จตุตฺถชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจติ จตุตฺถชฺฌานนฺติ ฯ โส ขฺวาหํ อาวุโส สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขา-สติปาริสุทฺธิ์ จตุตฺถชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา วิหาเรน วิหรโต สุขสหคตา สญฺญามนสิการา สมุทาจรนฺติ ฯ อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โมคฺคลฺลาน โมคฺคลฺลาน มา พฺราหฺมณ จตุตฺถชฺฌานํ ปมาโท จตุตฺถชฺฌาเน จิตฺตํ สณฺฐเปหิ จตุตฺถชฺฌาเน จิตฺตํ เอโกทึ กโรหิ จตุตฺถชฺฌาเน จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ โส ขฺวาหํ อาวุโส อปเรน สมเยน สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขา-สติปาริสุทฺธิ์ จตุตฺถชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ ยํ หิ ตํ อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ฯเป ฯ มหาภิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๑๘] อากาสานญฺจายตนํ อากาสานญฺจายตนนฺติ วุจฺจติ กตมํ นุ โข อากาสานญฺจายตนนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อิธ ภิกฺขุ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา

นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺจา-
ยตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจติ อากาสานญฺจายตนนฺติ ฯ โส
ขฺวาหํ อาวุโส สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ
อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาสา-
นญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา
วิหาเรน วิหรโต รูปสหคตา สญฺญามนสิการา สมุทาจรนฺติ ฯ
อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ
โมคฺคลฺลาน โมคฺคลฺลาน มา พฺราหฺมณ อากาสานญฺจายตนํ
ปมาโท อากาสานญฺจายตเน จิตฺตํ สณฺฐเปหิ อากาสานญฺจา-
ยตเน จิตฺตํ เอโกทึ กโรหิ อากาสานญฺจายตเน จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ
โส โขหํ อาวุโส อปเรน สมเยน สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา
ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อนนฺโต
อากาโสติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ ยํ หิ ตํ
อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ฯเป ฯ มหาภิญฺญตฺตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๒๐] วิญฺญาณญฺจายตนํ วิญฺญาณญฺจายตนนฺติ วุจฺจติ กตมํ
นุ โข วิญฺญาณญฺจายตนนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อิช
ภิกฺขุ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ
วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจติ วิญฺญาณญฺจา-
ยตนนฺติ ฯ โส โขหํ อาวุโส สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ
สมติกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช

วิหรามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา วิหาเรน วิหรโต อากาสา-
นญฺจายตนสหคตา สญฺญามนสิการา สมุทาจรนฺติ ฯ อถ โข มํ
อาวุโส ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โมคฺคลฺลาน
โมคฺคลฺลาน มา พฺราหฺมณ วิญฺญาณญฺจายตนํ ปมาโท วิญฺญา-
ณญฺจายตเน จิตฺตํ สณฺฐเปหิ วิญฺญาณญฺจายตเน จิตฺตํ เอโกทึ
กโรหิ วิญฺญาณญฺจายตเน จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ โส โขหํ อาวุโส
อปเรน สมเยน สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อนนฺตํ
วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ ยํ หิ ตํ
อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ฯเป ฯ มหาภิญฺญตฺตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๒๑] อากิญฺจญฺญายตนํ อากิญฺจญฺญายตนนฺติ วุจฺจติ กตมํ
นุ โข อากิญฺจญฺญายตนนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ
อิธ ภิกฺขุ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ
อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจติ อากิญฺจญฺญา-
ยตนนฺติ ฯ โส โขหํ อาวุโส สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ
สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ
ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา วิหาเรน วิหรโต วิญฺญาณญฺจายตน-
สหคตา สญฺญามนสิการา สมุทาจรนฺติ ฯ อถ โข มํ อาวุโส
ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โมคฺคลฺลาน โมคฺคลฺลาน
มา พฺราหฺมณ อากิญฺจญฺญายตนํ ปมาโท อากิญฺจญฺญายตเน
จิตฺตํ สณฺฐเปหิ อากิญฺจญฺญายตเน จิตฺตํ เอโกทึ กโรหิ

อากิญฺจญฺญายตเน จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ โส โขหํ อาวุโส อปเรน สมเยน สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ ยํ หิ ตํ อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ฯ เป ฯ มหากิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๒๒] เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ เนวสญฺญานาสญฺญายตนนฺติ วุจฺจติ กตมํ นุ โข เนวสญฺญานาสญฺญายตนนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อิช ภิกฺขุ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อิทํ วุจฺจติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนนฺติ ฯ โส โขหํ อาวุโส สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา วิหาเรน วิหรโต อากิญฺจญฺญายตนสหคตา สญฺญามนสิการา สมุทาจรนฺติ ฯ อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โมคฺคลฺลาน โมคฺคลฺลาน มา พฺราหฺมณ เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ ปมาโท เนวสญฺญานาสญฺญายตเน จิตฺตํ สณฺฐเปหิ เนวสญฺญานาสญฺญายตเน จิตฺตํ เอโกทึ กโรหิ เนวสญฺญานาสญฺญายตเน จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ โส โขหํ อาวุโส อปเรน สมเยน สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ ยํ หิ ตํ อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ฯ เป ฯ มหากิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๒๓] อนิมิตฺโต เจโตสมาธิ อนิมิตฺโต เจโตสมาธีติ วุจฺจติ กตโม นุ โข อนิมิตฺโต เจโตสมาธีติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อิธ ภิกฺขุ สพฺพนิมิตฺตานํ อมนสิการา อนิมิตฺตํ เจโตสมาธึ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ วุจฺจติ อนิมิตฺโต เจโตสมาธีติ ฯ โส โขหํ อาวุโส สพฺพนิมิตฺตานํ อมนสิการา อนิมิตฺตํ เจโตสมาธึ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อาวุโส อิมินา วิหาเรน วิหรโต อนิมิตฺตานุสาริวิญฺญาณํ โหติ ฯ อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ โมคฺคลฺลาน โมคฺคลฺลาน มา พฺราหฺมณ อนิมิตฺตํ เจโตสมาธึ ปมาโท อนิมิตฺเต เจโตสมาธิสฺมึ จิตฺตํ สณฺฐเปหิ อนิมิตฺเต เจโตสมาธิสฺมึ จิตฺตํ เอโกทึ กโรหิ อนิมิตฺเต เจโตสมาธิสฺมึ จิตฺตํ สมาทหาติ ฯ โส โขหํ อาวุโส อปเรน สมเยน สพฺพนิมิตฺตานํ อมนสิการา อนิมิตฺตํ เจโตสมาธึ อุปสมฺปชฺช วิหาสึ ฯ ยํ หิ ตํ อาวุโส สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สตฺถารานุกุคหิโต สาวโก มหาภิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ มมํ ตํ สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สตฺถารานุกุคหิโต สาวโก มหาภิญฺญตํ ปตฺโตติ ฯ

[๕๒๔] อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย ปสาริตํ วา พาหํ สมฺมิญฺเชยฺย เอวเมว เชตวเน อนฺตรหิโต เทเวสุ ตาวตึเสสุ ปาตุรโหสิ ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ปญฺจหิ เทวตาสเตหิ

สทฺธึ เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺธสรณคมนํ โหติ ฯ พุทฺธสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท ธมฺมสรณคมนํ โหติ ฯ ธมฺมสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท สงฺฆสรณคมนํ โหติ ฯ สงฺฆสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน พุทฺธสรณคมนํ โหติ ฯ พุทฺธสรณคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน ธมฺมสรณคมนํ โหติ ฯ ธมฺมสรณคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน สงฺฆสรณคมนํ ฯเป ฯ สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ

[๕๒๕] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ฉหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ ฯเป ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท สตฺตหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ ฯเป ฯ

อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท อฏฺฐหิ เทวตาสเตหิ สทฺธิ ฯ เป ฯ

[๕๒๖] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท อสีติยา เทวตาสหสฺเสหิ สทฺธิ์ เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺธสรณคมนํ โหติ ฯ พุทฺธสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท ธมฺมสรณคมนํ โหติ ฯ ธมฺมสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท สงฺฆสรณคมนํ โหติ ฯ สงฺฆสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน พุทฺธสรณคมนํ โหติ ฯ พุทฺธสรณคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน ธมฺมสรณคมนํ โหติ ฯ เป ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน สงฺฆสรณคมนํ โหติ ฯ สงฺฆสรณคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ

[๕๒๗] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ปญฺจหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ พุทฺเธ ยเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ

ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมน-
เหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ
มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท
อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเฑหิ อจฺฉิทฺเทหิ
อสพเลหิ อกมฺมาเสหิ ภุชิสฺเสหิ วิญฺญุปสตฺเถหิ อปรามฏฺเฐหิ
สมาธิสංวตฺตนิเกหิ ฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข
เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา
สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน
พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ โส ภควา
ฯเป ฯ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ พุทฺเธ อเวจฺจป-
ปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ
สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ
สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ
โหติ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม ฯเป ฯ ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ
วิญฺญูหีติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส
โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา
สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน
สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สุปฏิปนฺโน ภควโต
สาวกสงฺโฆ ฯเป ฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ สงฺเฆ
อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอว-

มิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกุชฺฌนฺเตหิ ฯเป ฯ สมาธิสังวตฺตนิเกหิ ฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ

[๕๒๘] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ฉหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ ฯเป ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท สตฺตหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ ฯเป ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท อฏฺฐหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ ฯเป ฯ

[๕๒๙] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท อสีติยา เทวตาสหสฺเสหิ สทฺธึ เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตं ฐิตํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทं อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ โส ภควา ฯเป ฯ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม ฯเป ฯ

ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ฯ เป ฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเฑหิ ฯ เป ฯ สมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม ฯ เป ฯ ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข

มาริส โมคฺคลฺลาน สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ฯ เป ฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ. ฯ สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเฑหิ ฯ เป ฯ สมาธิสวตฺตนิเกหิ ฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺตีติ ฯ

[๕๓๐] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ปญฺจหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺธสรณคมนํ โหติ ฯ พุทฺธสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน ทิพฺเพน ยเสน ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทิพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท ธมฺมสรณคมนํ โหติ ฯ ธมฺมสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา

กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน ทิพฺเพน ยเสน ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทิพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ ฐาเน โข เทวานมินฺท สงฺฆสรณคมนํ โหติ ฯ สงฺฆสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน ทิพฺเพน ยเสน ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทิพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหีติ ฯ ฐาเน โข มาริส โมคฺคลฺลาน พุทฺธสรณคมนํ โหติ ฯ พุทฺธสรณคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ ฐาเน โข มาริส โมคฺคลฺลาน ธมฺมสรณคมนํ โหติ ฯ เป ฯ ฐาเน โข มาริส โมคฺคลฺลาน สงฺฆสรณคมนํ โหติ ฯ สงฺฆสรณคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน

ทิพฺเพน ยเสน ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทิพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหีติ ฯ

[๕๓๑] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ฉหิ เทวตาสเตหิ สทฺธิ๋ ฯ เป ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท สตฺตหิ เทวตาสเตหิ สทฺธิ๋ ฯ เป ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท อฏฺฐหิ เทวตาสเตหิ สทฺธิ๋ ฯ เป ฯ

[๕๓๒] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท อสีติยา เทวตาสหสฺเสหิ สทฺธิ๋ เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺธสรณคมนํ โหติ ฯ พุทฺธสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท ธมฺมสรณคมนํ โหติ ฯ เป ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท สงฺฆสรณคมนํ โหติ ฯ สงฺฆสรณคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน ทิพฺเพน ยเสน ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทิพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ

สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหีติ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน พุทฺธสรณคมนํ โหติ ฯ เป ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน ธมฺมสรณคมนํ โหติ ฯ เป ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน สงฺฆสรณคมนํ โหติ ฯ สงฺฆสรณคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน ทิพฺเพน ยเสน ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทิพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหีติ ฯ

[๕๓๓] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ปญฺจหิ เทวตาสเตหิ สทฺธิ เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เอตทโวจ สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺเธ เจว จิตฺตปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ พุทฺเธ เจว จิตฺตปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข

เทวานมินฺท ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ ฯ เป ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ ฯ เป ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเฑหิ ฯ เป ฯ สมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ โส ภควา ฯ เป ฯ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม ฯ เป ฯ ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน

สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ฯเปฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯเปฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเฑหิ ฯเปฯ สมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯเปฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหีติ ฯ

[๕๓๔] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ฉหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ ฯเปฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท สตฺตหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ ฯเปฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท อฏฺฐหิ เทวตาสเตหิ สทฺธึ ฯเปฯ

[๕๓๕] อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท อสีติยา เทวตาสหสฺเสหิ สทฺธึ เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข สกฺกํ เทวานมินฺทํ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน

เอตทโวจ สาธุ โข เทวานมินฺท พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน ทิพฺเพน ยเสน ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย

ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ
สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท เอว-
มิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ
อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน
อายุนา ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข เทวานมินฺท
อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเฑหิ อจฺฉิทฺเทหิ
อสพเลหิ อกมฺมาเสหิ ภุชิสฺเสหิ วิญฺญุปสตฺเถหิ อปรามฏฺเฐหิ สมาธิ-
สංวตฺตนิเกหิ ฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข เทวานมินฺท
เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ
โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ
ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน ทิพฺเพน ยเสน
ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทิพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ
คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหีติ ฯ สาธุ โข มาริส
โมคฺคลฺลาน พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ อิติปิ
โส ภควา ฯ เป ฯ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ
พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน
เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ
โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ
ทิพฺเพน อายุนา ฯ เป ฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข
มาริส โมคฺคลฺลาน ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ

สุวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม ฯเปฯ ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯเปฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนํ โหติ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ฯเปฯ อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ฯเปฯ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหิ ฯ สาธุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนํ โหติ อกฺขณฺเฑหิ ฯเปฯ สมาธิสํวตฺตนิเกหิ ฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมนฺนาคมนเหตุ โข มาริส โมคฺคลฺลาน เอวมิเธกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชนฺติ เต อญฺเญ เทเว ทสหิ ฐาเนหิ อธิคฺคณฺหนฺติ ทิพฺเพน อายุนา ทิพฺเพน วณฺเณน ทิพฺเพน สุเขน ทิพฺเพน ยเสน ทิพฺเพน อาธิปเตยฺเยน ทิพฺเพหิ รูเปหิ ทิพฺเพหิ สทฺเทหิ ทิพฺเพหิ คนฺเธหิ ทิพฺเพหิ รเสหิ ทิพฺเพหิ โผฏฺฐพฺเพหีติ ฯ

[๕๓๖] ยถ โข ปนฺทโน เทวปุตฺโต ฯเปฯ ยถ โข สุยาโม

เทวปุตฺโต ฯ อถ โข สุนิมฺมิโต เทวปุตฺโต ฯ อถ โข วสวตฺติ เทวปุตฺโต ฯ (อิเม ปญฺจ เปยฺยาลา[1] ยถา สกฺโก เทวานมินฺโท ตถา วิตฺถาเรตฺตพฺพาติ) ฯ

โมคฺคลฺลานสํยุตฺตํ สมตฺตํ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

สวิตกฺกาวิตกฺกญฺจ สุเขน จ อุเปกฺขโก
อากาสญฺเจว วิญฺญาณํ อากิญฺจญฺญา เนวสญฺญินา[2]
อนิมิตฺโต จ สกฺโก จ จนฺทูเปกาทเสน จาติ ฯ

---

๑ พ. เปยฺยาลี ฯ ๒ พ. อากิญฺจเนวสญฺญินา ฯ

จิตฺตคหปติปุจฺฉาสุตฺตํ

[๕๓๗] เอกํ สมยํ สมฺพหุลา เถรา ภิกฺขู มจฺฉิกสณฺเฑ วิหรนฺติ อมฺพาฏกวเน ฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลานํ เถรานํ ภิกฺขูนํ ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตานํ มณฺฑลมาเฬ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ อยมนฺตราकถา อุทปาทิ สญฺโญชนนฺติ วา อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา นานตฺถา นานาพฺยญฺชนา อุทาหุ เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ ตเตฺรกจฺเจหิ เถเรหิ ภิกฺขูหิ เอวํ พฺยากตํ โหติ สญฺโญชนนฺติ วา อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จาติ ฯ เอกจฺเจหิ เถเรหิ ภิกฺขูหิ เอวํ พฺยากตํ โหติ สญฺโญชนนฺติ วา อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ

[๕๓๘] เตน โข ปน สมเยน จิตฺโต คหปติ มิคปถกํ อนุปฺปตฺโต โหติ เกนจิ เทว กรณีเยน ฯ ยสฺโสสิ โข จิตฺโต คหปติ สมฺพหุลานํ กิร เถรานํ ภิกฺขูนํ ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตานํ มณฺฑลมาเฬ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ อยมนฺตราकถา อุทปาทิ สญฺโญชนนฺติ วา อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา นานตฺถา นานาพฺยญฺชนา อุทาหุ เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ ตเตฺรกจฺเจหิ เถเรหิ ภิกฺขูหิ เอวํ พฺยากตํ สญฺโญชนนฺติ วา

อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จาติ ฯ เอกจฺเจหิ เถเรหิ ภิกฺขูหิ เอวํ พฺยากตํ สญฺโญชนนฺติ วา อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ

[๕๓๙] อถ โข จิตฺโต คหปติ เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตं นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ เถเร ภิกฺขู เอตทโวจ สุตเมตं ภนฺเต สมฺพหุลานํ กิร เถรานํ ภิกฺขูนํ ปจฺฉาภตฺตं ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตานํ มณฺฑลมาเฬ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ อยมนฺตรากถา อุทปาทิ สญฺโญชนนฺติ วา อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา นานตฺถา นานาพฺยญฺชนา อุทาหุ เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ เอกจฺเจหิ เถเรหิ ภิกฺขูหิ เอวํ พฺยากตํ สญฺโญชนนฺติ วา อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จาติ ฯ เอกจฺเจหิ เถเรหิ ภิกฺขูหิ เอวํ พฺยากตํ สญฺโญชนนฺติ วา อาวุโส สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ เอวํ คหปตีติ ฯ สญฺโญชนนฺติ วา ภนฺเต สญฺโญชนิยา ธมฺมาติ วา อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จ ฯ เตนหิ ภนฺเต อุปมํ กริสฺสามิ ฯ อุปมายปีเธกจฺเจ วิญฺญู ปุริสา ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชานนฺติ ฯ

[๕๔๐] เสยฺยถาปิ ภนฺเต กาโฬ จ พลิพทฺโท โอทาโต จ

พลิพทฺโท เอเกน ทาเมน วา โยตฺเตน วา สํยุตฺตา อสฺสุ ฯ โย นุ โข เอวํ วเทยฺย กาโฬ พลิพทฺโท โอทาตสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ โอทาโต พลิพทฺโท กาฬสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนนฺติ ฯ สมฺมา นุ โข โส วทมาโน วเทยฺยาติ ฯ โน เหตํ คหปติ ฯ น โข คหปติ กาโฬ พลิพทฺโท โอทาตสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ นปิ โอทาโต พลิพทฺโท กาฬสฺส พลิพทฺทสฺส สญฺโญชนํ เยน โข เต เอเกน ทาเมน วา โยตฺเตน วา สํยุตฺตา ตํ ตตฺถ สญฺโญชนนฺติ ฯ เอวเมว โข ภนฺเต น จกฺขุ รูปานํ สญฺโญชนํ น รูปา จกฺขุสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ น โสตํ สทฺทานํ ฯ น ฆานํ คนฺธานํ ฯ น ชิวฺหา รสานํ ฯ น กาโย โผฏฺฐพฺพานํ สญฺโญชนํ น โผฏฺฐพฺพา กายสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนํ ฯ น มโน ธมฺมานํ สญฺโญชนํ น ธมฺมา มนสฺส สญฺโญชนํ ยญฺจ ตตฺถ ตทุภยํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ สญฺโญชนนฺติ ฯ ลาภา เต คหปติ สุลทฺธํ เต คหปติ ยสฺส เต คมฺภีเร พุทฺธวจเน ปญฺญาจกฺขุ กมฺมีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๕๔๑] เอกํ สมยํ สมฺพหุลา เถรา ภิกฺขู มจฺฉิกสณฺเฑ วิหรนฺติ อมฺพาฏกวเน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ

เอกมนฺตํ นิสีนฺโน โข จิตฺโต คหปติ เถเร ภิกฺขู เอตทโวจ อธิวาเสนฺตุ เม ภนฺเต เถรา สฺวาตนาย ภตฺตนฺติ ฯ อธิวาเสสุ โข เถรา ภิกฺขู ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เถรานํ ภิกฺขูนํ อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๕๔๒] อถ โข เถรา ภิกฺขู ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน จิตฺตสฺส คหปติโน นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิสุ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิสุ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ ธาตุนานตฺตํ ธาตุนานตฺตนฺติ ภนฺเต เถร วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ธาตุนานตฺตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ

[๕๔๓] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา เถโร ตุณฺหี อโหสิ ฯ ทุติยมฺปิ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ ธาตุนานตฺตํ ธาตุนานตฺตนฺติ ภนฺเต เถร วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ธาตุนานตฺตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา เถโร ตุณฺหี อโหสิ ฯ ตติยมฺปิ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ ธาตุนานตฺตํ ธาตุนานตฺตนฺติ ภนฺเต เถร วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ธาตุนานตฺตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ ตติยมฺปิ โข อายสฺมา เถโร ตุณฺหี อโหสิ ฯ

[๕๔๔] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อิสิทตฺโต คสฺมิ ภิกฺขุสงฺเฆ สพฺพนวโก โหติ ฯ อถ โข อายสฺมา อิสิทตฺโต อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ พฺยากโรมหํ ภนฺเต เถร จิตฺตสฺส คหปติโน เอตํ ปญฺหนฺติ ฯ พฺยากโรหิ ตฺวํ อิสิทตฺต จิตฺตสฺส คหปติโน เอตํ ปญฺหนฺติ ฯ เอวํ หิ ตฺวํ คหปติ ปุจฺฉสิ ธาตุนานตฺตํ ธาตุนานตฺตนฺติ ภนฺเต เถร วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต ธาตุนานตฺตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ อิทํ โข คหปติ ธาตุนานตฺตํ วุตฺตํ ภควตา ฯ จกฺขุธาตุ รูปธาตุ จกฺขุวิญฺญาณธาตุ ฯ เป ฯ มโนธาตุ ธมฺมธาตุ มโนวิญฺญาณธาตุ ฯ เอตฺตาวตา โข คหปติ ธาตุนานตฺตํ วุตฺตํ ภควตาติ ฯ

[๕๔๕] อถ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมโต อิสิทตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา เถเร ภิกฺขู ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู ภุตฺตาวิโน โอนีตปตฺตปาณิโน อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมิ๎สุ ฯ อถ โข อายสฺมา เถโร อายสฺมนฺตํ อิสิทตฺตํ เอตทโวจ สาธุ โข ตฺวํ อาวุโส อิสิทตฺต เอโส ปญฺโห ปฏิภาสิ เนโส ปญฺโห มํ ปฏิภาสิ เตนหาวุโส อิสิทตฺต ยทา ญาณถาปี เอวรูโป ปญฺโห อาคจฺเฉยฺย ตญฺเญวตฺถ ปฏิภาเสยฺยาสีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๕๔๖] เอกํ สมยํ สมฺพหุลา เถรา ภิกฺขู มจฺฉิกสณฺเฑ วิหรนฺติ อมฺพาฏกวเน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยน เถรา

ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ เถเร ภิกฺขู เอตทโวจ อธิวาเสนฺตุ เม ภนฺเต เถรา สฺวาตนาย ภตฺตนฺติ ฯ อธิวาเสสุ โข เถรา ภิกฺขู ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เถรานํ ภิกฺขูนํ อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๕๔๗] อถ โข เถรา ภิกฺขู รตฺติยา อจฺจเยน ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน จิตฺตสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิสุ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิสุ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ ยา อิมา ภนฺเต เถร อเนกวิหิตา ทิฏฺฐิโย โลเก อุปฺปชฺชนฺติ สสฺสโต โลโกติ วา อสสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ วา อนนฺตวา โลโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ (ยานิ จิมานิ ทฺวาสฏฺฐิ-ทิฏฺฐิคตานิ พฺรหฺมชาเล ภณิตานิ) ฯ อิมา นุ โข ภนฺเต ทิฏฺฐิโย กสฺมิ สติ โหนฺติ กสฺมิ อสติ น โหนฺตีติ ฯ

[๕๔๘] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา เถโร ตุณฺหี อโหสิ ฯ ทุติยมฺปิ โข จิตฺโต คหปติ ฯเปฯ ตติยมฺปิ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ ยา อิมา ภนฺเต เถร อเนกวิหิตา ทิฏฺฐิโย โลเก อุปฺปชฺชนฺติ สสฺสโต โลโกติ วา อสสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ วา อนนฺตวา โลโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ (ยานิ จิมานิ ทฺวาสฏฺฐิทิฏฺฐิคตานิ พฺรหฺมชาเล ภณิตานิ) ฯ อิมา นุ โข ภนฺเต ทิฏฺฐิโย กสฺมึ สติ โหนฺติ กิสฺมึ อสติ น โหนฺตีติ ฯ ตติยมฺปิ โข อายสฺมา เถโร ตุณฺหี อโหสิ ฯ

[๕๔๙] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อิสิทตฺโต ตสฺมึ ภิกฺขุสงฺเฆ สพฺพนวโก โหติ ฯ อถ โข อายสฺมา อิสิทตฺโต อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ พฺยากโรมหํ ภนฺเต เถร จิตฺตสฺส คหปติโน เอตํ ปญฺหนฺติ ฯ พฺยากโรหิ ตฺวํ อาวุโส อิสิทตฺต จิตฺตสฺส คหปติโน เอตํ ปญฺหนฺติ ฯ เอวํ หิ ตฺวํ คหปติ ปุจฺฉสิ ยา อิมา ภนฺเต เถร อเนกวิหิตา ทิฏฺฐิโย โลเก อุปฺปชฺชนฺติ สสฺสโต โลโกติ วา อสสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ วา อนนฺตวา โลโกติ วา ฯเปฯ อิมา นุ โข ภนฺเต ทิฏฺฐิโย

กิสฺมิ สติ โหนฺติ กิสฺมิ อสติ น โหนฺตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ยา อิมา คหปติ อเนกวิหิตา ทิฏฺฐิโย โลเก อุปฺปชฺชนฺติ สสฺสโต โลโกติ วา อสสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ วา อนนฺตวา โลโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ (ยานิ จิมานิ ทฺวาสฏฺฐิทิฏฺฐิคตานิ พฺรหฺมชาเล ภณิตานิ) ฯ อิมา โข คหปติ ทิฏฺฐิโย สกฺกายทิฏฺฐิยา สติ โหนฺติ สกฺกายทิฏฺฐิยา อสติ น โหนฺตีติ ฯ

[๕๕๐] กถํ ปน ภนฺเต สกฺกายทิฏฺฐิ โหตีติ ฯ อิธ คหปติ อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต รูปึ อตฺตโต สมนุปสฺสติ รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ อตฺตนิ วา รูปึ รูปสฺมิ วา อตฺตานํ เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ ฯเป ฯ สญฺญํ สงฺขาเร วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ วิญฺญาณสฺมิ วา อตฺตานํ ฯ เอวํ โข คหปติ สกฺกายทิฏฺฐิ โหตีติ ฯ

[๕๕๑] กถญฺ ปน ภนฺเต สกฺกายทิฏฺฐิ น โหตีติ ฯ อิธ คหปติ

สุตวา อริยสาวโก อริยานํ ทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส โกวิโท อริยธมฺเม วินีโต สปฺปุริสานํ ทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส โกวิโท สปฺปุริสธมฺเม วินีโต น รูปํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ น รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ น อตฺตนิ วา รูปํ น รูปสฺมึ วา อตฺตานํ ฯ น เวทนํ ฯ น สญฺญํ ฯ น สงฺขาเร ฯ น วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ น วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ น อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ น วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ ฯ เอวํ โข คหปติ สกฺกายทิฏฺฐิ น โหตีติ ฯ กุโต ภนฺเต อยฺโย อิสิทตฺโต อาคจฺฉตีติ ฯ อวนฺติยา โขหํ คหปติ อาคจฺฉามีติ ฯ อตฺถิ ภนฺเต อวนฺติยา อิสิทตฺโต นาม กุลปุตฺโต อมฺหากํ อทิฏฺฐสหาโย ปพฺพชิโต ทิฏฺโฐ โส อายสฺมตาติ ฯ เอวํ คหปตีติ ฯ กหํ นุ โข โส ภนฺเต อายสฺมา เอตรหิ วิหรตีติ ฯ

[๕๕๒] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อิสิทตฺโต ตุณฺหี อโหสิ ฯ อยฺโย โน ภนฺเต อิสิทตฺโตติ ฯ เอวํ คหปตีติ ฯ อภิรมตุ ภนฺเต อยฺโย อิสิทตฺโต มจฺฉิกสณฺเฑ รมณียํ อมฺพาฏกวนํ อหํ อยฺยสฺส อิสิทตฺตสฺส อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน-คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺติ ฯ กลฺยาณํ วุจฺจติ คหปตีติ ฯ

[๕๕๓] อถ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมโต อิสิทตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา เถเร ภิกฺขู ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู ภุตฺตาวิโน

โอนีตปตฺตปาณิโน อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมึสุ ฯ อถ โข อายสฺมา เถโร อายสฺมนฺตํ อิสิทตฺตํ เอตทโวจ สาธุ โข ตฺวํ อาวุโส อิสิทตฺต เอโส ปณฺโห ปฏิภาสิ เนโส ปณฺโห มมํ ปฏิภาสิ เตนหาวุโส อิสิทตฺต ยทา อญฺญถาปิ เอวรูโป ปณฺโห อาคจฺเฉยฺย ตญฺเญวตฺถ ปฏิภาเสยฺยาสีติ ฯ อถ โข อายสฺมา อิสิทตฺโต เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย มจฺฉิกสณฺฑมฺหา ปกฺกามิ ยํ มจฺฉิกสณฺฑมฺหา ปกฺกามิ ตทา ปกฺกนฺโตว อโหสิ น ปุน ปจฺจาคจฺฉีติ ฯ ตติยํ ฯ

[๕๕๔] เอกํ สมยํ สมฺพหุลา เถรา ภิกฺขู มจฺฉิกสณฺเฑ วิหรนฺติ อมฺพาฏกวเน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ เถเร ภิกฺขู เอตทโวจ อธิวาเสนฺตุ เม ภนฺเต เถรา สฺวาตนาย โคกุเล ภตฺตนฺติ ฯ อธิวาเสสุํ โข เถรา ภิกฺขู ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เถรานํ ภิกฺขูนํ อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๕๕๕] อถ โข เถรา ภิกฺขู ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปุพฺพณฺห-สมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน จิตฺตสฺส คหปติโน โคกุลํ เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทึสุ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เถเร ภิกฺขู ปณีเตน สปฺปีปายาเสน สหตฺถา

สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู ภุตฺตาวิโน โอนีตปตฺตปาณิโน อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมึสุ ฯ จิตฺโตปิ โข คหปติ เสสกํ วิสชฺเชตฺวา เถเร ภิกฺขู ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธิ ฯ เตน โข ปน สมเยน อุณฺหํ โหติ กุฏฺฐิตํ ฯ เต จ เถรา ภิกฺขู ปเวลิยมาเนน มญฺเญ กาเยน คจฺฉนฺติ ยถา ตํ โภชนํ ภุตฺตาวิโน ฯ

[๕๕๖] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา มหโก ตสฺมิ ภิกฺขุสงฺเฆ สพฺพนโว โหติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหโก อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ สาธุ ขฺวสฺส ภนฺเต เถรสฺส จิตฺตโก จ วาโต วาเยยฺย อพฺภญฺจิลาโป จ อสฺส เทโว จ เอกเมกํ ผุสเยยฺยาติ ฯ สาธุ ขฺวสฺส อาวุโส มหก ยํ จิตฺตโก จ วาโต วาเยยฺย อพฺภญฺจิลาโป จ อสฺส เทโว จ เอกเมกํ ผุสเยยฺยาติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหโก ตถารูปึ อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขริ ยถายํ จิตฺตโก จ วาโต วายิ อพฺภญฺจิลาโป จ อสฺส เทโว จ เอกเมกํ ผุสิ ฯ

[๕๕๗] อถ โข จิตฺตสฺส คหปติโน เอตทโหสิ โย โข อิมสฺมิ ภิกฺขุสงฺเฆ สพฺพนโว ภิกฺขุ ตสฺสายํ เอวรูโป อิทฺธานุภาโวติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหโก อารามํ สมฺปาปุณิตฺวา อายสฺมนฺตํ เถรํ เอตทโวจ อตเมตฺตาวตา ภนฺเต เถราติ อตเมตฺตาวตา อาวุโส มหก กตเมตฺตาวตา อาวุโส มหก ปูชิตเมตฺตาวตา อาวุโส มหกาติ ฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู ยถาวิหารํ อคมึสุ อายสฺมาปิ มหโก สกํ วิหารํ อคมาสิ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยนายสฺมา

มหโก เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหกํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ มหกํ เอตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต อยฺโย มหโก อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทสฺเสตูติ ฯ เตนหิ ตฺวํ คหปติ อาฬินฺเท อุตฺตราสงฺคํ ปญฺญเปตฺวา ติณกลาปํ โอกาเสหีติ ฯ เอวมฺภนฺเตติ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมโต มหกสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อาฬินฺเท อุตฺตราสงฺคํ ปญฺญเปตฺวา ติณกลาปํ โอกาเสสิ ฯ อถ โข อายสฺมา มหโก วิหารํ ปวิสิตฺวา สุจิฆฏิกํ ทตฺวา ตถารูปํ อิทฺธาภสงฺขารํ อภิสงฺขริ ยถา ตาฬจฺฉิคฺคเฬน จ อคฺคฬนฺตริกาย จ อจฺจิ นิกฺขมิตฺวา ติณานิ ฌาเปสิ น อุตฺตราสงฺคํ ฌาเปสิ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ อุตฺตราสงฺคํ ปปฺโผเฏตฺวา สํวิคฺโค โลมหฏฺฐชาโต เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ อถ โข อายสฺมา มหโก วิหารา นิกฺขมิตฺวา จิตฺตํ คหปตึ เอตทโวจ อลเมตฺตาวตา คหปตีติ ฯ อลเมตฺตาวตา ภนฺเต มหก กตเมตฺตาวตา ภนฺเต มหก ปูชิตเมตฺตาวตา ภนฺเต มหก อภิรมตุ ภนฺเต อยฺโย มหโก มจฺฉิกสณฺเฑ รมณียํ อมฺพาฏกวนํ อหํ อยฺยสฺส มหกสฺส อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสน-คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺติ ฯ กลฺยาณํ วุจฺจติ คหปตีติ ฯ อถ โข อายสฺมา มหโก เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย มจฺฉิกสณฺฑมฺหา ปกฺกามิ ยํ มจฺฉิกสณฺฑมฺหา ปกฺกามิ ตถา ปกฺกนฺโตว อโหสิ น ปุน ปจฺจาคจฺฉีติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๕๕๘] เอกํ สมยํ อายสฺมา กามภู มจฺฉิกสณฺเฑ วิหรติ อมฺพาฏกวเน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยนายสฺมา กามภู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ กามภุ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมา กามภู เอตทโวจ วุตฺตมิทํ คหปติ

เนตงฺโค เสตปจฺฉาโท เอกาโร วตฺตติ รโถ
อนีฆา ปสฺส อปฺปปตฺตา ฉินฺนโสตา อพนฺธนนฺติ ฯ

[๕๕๙] อิมสฺส นุ โข คหปติ สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส กถं วิตฺถาเรน อตฺโถ ทฏฺฐพฺโพติ ฯ กึ นุ โข เอตं ภนฺเต ภควตา ภาสิตนฺติ ฯ เอวं คหปตีติ ฯ เตนหิ ภนฺเต มุหุตฺตं อาคเมหิ ยาวสฺส อตฺถํ เปกฺขามีติ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ มุหุตฺตं ตุณฺหี หุตฺวา อายสฺมนฺตं กามภุ เอตทโวจ เนตงฺคนฺติ โข ภนฺเต สีลานเมตं อธิวจนं ฯ เสตปจฺฉาโทติ โข ภนฺเต วิมุตฺติยา เอตं อธิวจนं ฯ เอกาโรติ โข ภนฺเต สติยา เอตं อธิวจนं ฯ วตฺตตีติ โข ภนฺเต อภิกฺกมปฏิกฺกมสฺเสตं อธิวจนं ฯ รโถติ โข ภนฺเต อิมสฺเสตं จาตุมฺมหาภูติกสฺส กายสฺส อธิวจนं มาตาเปตฺติกสมฺภวสฺส โอทนกุมฺมาสูปจยสฺส อนิจฺจุจฺฉาทนปริมทฺทนเภทนวิทฺธํสนธมฺมสฺส ฯ ราโค โข ภนฺเต นิโม โทโส นิโม โมโห นิโม เต ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ตสฺมา ขีณาสโว ภิกฺขุ อนีโฆติ วุจฺจติ ฯ

อปฺปตฺตนฺติ โข ภนฺเต อรหโต เต อธิวจนํ ฯ โสโตติ โข ภนฺเต ตณฺหาเยตํ อธิวจนํ สา ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ตสฺมา ขีณาสโว ภิกฺขุ ฉินฺนโสโตติ วุจฺจติ ฯ ราโค โข ภนฺเต พนฺธนํ โทโส พนฺธนํ โมโห พนฺธนํ เต ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ตสฺมา ขีณาสโว ภิกฺขุ อพนฺธโนติ วุจฺจติ ฯ อิติ โข ภนฺเต ยนฺตํ ภควตา วุตฺตํ

เนลงฺโค เสตปจฺฉาโท เอกาโร วตฺตติ รโถ
อนีฆํ ปสฺส อปฺปตฺตํ ฉินฺนโสตํ อพนฺธนนฺติ ฯ

อิมสฺส โขหํ ภนฺเต ภควตา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามีติ ฯ ลาภา เต คหปติ สุลทฺธํ เต คหปติ ยสฺส เต คมฺภีเร พุทฺธวจเน ปญฺญาจกฺขุ กมตีติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๕๖๐] เอกํ สมยํ อายสฺมา กามภู มจฺฉิกสณฺเฑ วิหรติ อมฺพาฏกวเน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยนายสฺมา กามภู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ กามภุํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ กามภุํ เอตทโวจ กติ นุ โข ภนฺเต สงฺขาราติ ฯ ตโย โข คหปติ สงฺขารา กายสงฺขาโร วจีสงฺขาโร จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ

[๕๖๑] สาธุ ภนฺเตติ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมโต กามภุสฺส

ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อายสฺมนฺตํ กามภุ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิ กถโม ปน ภนฺเต กายสงฺขาโร กถโม วจีสงฺขาโร กถโม จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ อสฺสาสปสฺสาสา โข คหปติ กายสงฺขาโร วิตกฺกวิจารา วจีสงฺขาโร สญฺญา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ

[๕๖๒] สาธุ ภนฺเตติ โข จิตฺโต คหปติ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิ กสฺมา ปน ภนฺเต อสฺสาสปสฺสาสา กายสงฺขาโร กสฺมา วิตกฺกวิจารา วจีสงฺขาโร กสฺมา สญฺญา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ อสฺสาสปสฺสาสา โข คหปติ กายิกา เอเต ธมฺมา กายปฏิพทฺธา ตสฺมา อสฺสาสปสฺสาสา กายสงฺขาโร ฯ ปุพฺเพ โข คหปติ วิตกฺเกตฺวา วิจาเรตฺวา ปจฺฉา วาจํ ภินฺทติ ตสฺมา วิตกฺกวิจารา วจีสงฺขาโร ฯ สญฺเญา จ เวทนา จ เจตสิกา เอเต ธมฺมา จิตฺตปฏิพทฺธา ตสฺมา สญฺญา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ

[๕๖๓] สาธุ ฯ เป ฯ ปญฺหํ อปุจฺฉิ กถมฺปน ภนฺเต สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติ โหตีติ ฯ น โข คหปติ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชนฺตสฺส ภิกฺขุโน เอวํ โหติ อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชิสฺสนฺติ วา อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชามีติ วา อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺโนติ วา ฯ อถขฺวสฺส ปุพฺเพ วตถา จิตฺตํ ภาวิตํ โหติ ยนฺตํ ตถตฺตาย อุปเนตีติ ฯ

[๕๖๔] สาธุ ฯ เป ฯ ปญฺหํ อปุจฺฉิ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ

สมาปชฺชนฺตสฺส ปน ภนฺเต ภิกฺขุโน กตเม ธมฺมา ปฐมํ นิรุชฺฌนฺติ ยทิ วา กายสงฺขาโร ยทิ วา วจีสงฺขาโร ยทิ วา จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปชฺชนฺตสฺส โข คหปติ ภิกฺขุโน วจีสงฺขาโร ปฐมํ นิรุชฺฌติ ตโต กายสงฺขาโร ตโต จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ

[๕๖๕] สาธุ ฯ เป ฯ ปญฺหํ อปุจฺฉิ ยุวายํ ภนฺเต มโต กาลกโต โย จายํ ภิกฺขุ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺโน อิเมสญฺจ นานากรณนฺติ ฯ ยุวายํ คหปติ มโต กาลกโต ตสฺส กายสงฺขาโร นิรุทฺโธ ปฏิปฺปสฺสทฺโธ วจีสงฺขาโร นิรุทฺโธ ปฏิปฺปสฺสทฺโธ จิตฺตสงฺขาโร นิรุทฺโธ ปฏิปฺปสฺสทฺโธ อายุปริกฺขีโณ อุสฺมา วูปสนฺตา อินฺทฺริยานิ วิปริภินฺนานิ ฯ โย จ ขฺวายํ คหปติ ภิกฺขุ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺโน ตสฺสปิ กายสงฺขาโร นิรุทฺโธ ปฏิปฺปสฺสทฺโธ วจีสงฺขาโร นิรุทฺโธ ปฏิปฺปสฺสทฺโธ จิตฺตสงฺขาโร นิรุทฺโธ ปฏิปฺปสฺสทฺโธ อายุอปริกฺขีโณ อุสฺมา อวูปสนฺตา อินฺทฺริยานิ วิปฺปสนฺนานิ ฯ ยุวายํ คหปติ มโต กาลกโต โย จายํ ภิกฺขุ สญฺญาเวทยิตนิโรธํ สมาปนฺโน อิทํ เนสํ นานากรณนฺติ ฯ

[๕๖๖] สาธุ ฯ เป ฯ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิ กถมฺปน ภนฺเต สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐานํ โหตีติ ฯ น โข คหปติ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหนฺตสฺส ภิกฺขุโน เอวํ โหติ อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหิสฺสนฺติ วา อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหามีติ วา อหํ สญฺญาเวทยิตนิโรธ-

สมาปตฺติยา วุฏฺฐิโตติ วาติ ฯ อถฺวาสฺส ปุพฺเพ ว ตถา จิตฺตํ ภาวิตํ โหติ ยนฺตํ ตถตฺตาย อุปเนตีติ ฯ

[๕๖๗] สาธุ ภนฺเต ฯ เป ฯ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหนฺตสฺส ปน ภนฺเต ภิกฺขุโน กตเม ธมฺมา ปฐมํ อุปฺปชฺชนฺติ ยทิ วา กายสงฺขาโร ยทิ วา วจีสงฺขาโร ยทิ วา จิตฺตสงฺขาโรติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐหนฺตสฺส โข คหปติ ภิกฺขุโน จิตฺตสงฺขาโร ปฐมํ อุปฺปชฺชติ ตโต กายสงฺขาโร ตโต วจีสงฺขาโรติ ฯ

[๕๖๘] สาธุ ฯ เป ฯ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐิตํ ปน ภนฺเต ภิกฺขุ กติ ผสฺสา ผุสนฺติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐิตํ โข คหปติ ภิกฺขุ ตโย ผสฺสา ผุสนฺติ สุญฺโญ ผสฺโส อนิมิตฺโต ผสฺโส อปฺปณิหิโต ผสฺโสติ ฯ

[๕๖๙] สาธุ ฯ เป ฯ อุตฺตริ ปญฺหํ อปุจฺฉิ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐิตสฺส ปน ภนฺเต ภิกฺขุโน กีนินฺนํ จิตฺตํ โหติ กีโปณํ กีปพฺภารนฺติ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา วุฏฺฐิตสฺส โข คหปติ ภิกฺขุโน วิเวกนินฺนํ จิตฺตํ โหติ วิเวกโปณํ วิเวกปพฺภารนฺติ ฯ

[๕๗๐] สาธุ ภนฺเตติ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมโต กามภุสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อายสฺมนฺตํ กามภุ อุตฺตริ ปญฺหํ

อปุจฺฉิ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา ปน ภนฺเต กติ ธมฺมา พหูปการาติ ฯ อทฺธา โข ตฺวํ คหปติ ยํ ปฐมํ ปุจฺฉิตพฺพํ ตํ ปุจฺฉสิ อปิ จ ตฺยาหํ พฺยากริสฺสามิ ฯ สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาปตฺติยา โข คหปติ เทฺว ธมฺมา พหูปการา สมโถ จ วิปสฺสนา จาติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๕๗๑] เอกํ สมยํ อายสฺมา โคทตฺโต มจฺฉิกสณฺเฑ วิหรติ อมฺพาฏกวเน ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยนายสฺมา โคทตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ โคทตฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข จิตฺตํ คหปตึ อายสฺมา โคทตฺโต เอตทโวจ ยา จายํ คหปติ อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติ ยา จ อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติ ยา จ สุญฺญตา เจโตวิมุตฺติ ยา จ อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติ อิเม ธมฺมา นานตฺถา นานาพฺยญฺชนา อุทาหุ เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ อตฺถิ ภนฺเต ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จ อตฺถิ ปน ภนฺเต ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ

[๕๗๒] กตโม จ ภนฺเต ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จ ฯ อิธ ภนฺเต ภิกฺขุ เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยํ ฯ ตถา ตติยํ ฯ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ

สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ กรุณาสหคเตน เจตสา ฯ มุทิตาสหคเตน เจตสา ฯ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยํ ฯ ตถา ตติยํ ฯ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภนฺเต อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติ ฯ

[๕๗๓] กตมา จ ภนฺเต อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติ ฯ อิธ ภนฺเต ภิกฺขุ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม นตฺถิ กิญฺจีติ อากิญฺจญฺญายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภนฺเต อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติ ฯ

[๕๗๔] กตมา จ ภนฺเต สุญฺญตา เจโตวิมุตฺติ ฯ อิธ ภนฺเต ภิกฺขุ อรญฺเญคโต วา รุกฺขมูลคโต วา สุญฺญาคารคโต วา อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ สุญฺญมิทํ อตฺตเน วา อตฺตนิเยน วาติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภนฺเต สุญฺญตา เจโตวิมุตฺติ ฯ

[๕๗๕] กตมา จ ภนฺเต อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติ ฯ อิธ ภนฺเต ภิกฺขุ สพฺพนิมิตฺตานํ อมนสิการา อนิมิตฺตํ เจโตสมาธิ์ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภนฺเต อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติ ฯ อยํ โข ภนฺเต ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ธมฺมา นานตฺตา

เจว นานาพฺยญฺชนา ฯ ฯ

[๕๗๐] กตโม ฯ ภนฺเต ปริยาโย ยํ ปริยายํ อาคมฺม อิเม ฉมฺมา เอกฏฺา พฺยญฺชนเมว นานํ ฯ ราโค ภนฺเต ปมาณกรโณ โทโส ปมาณกรโณ โมโห ปมาณกรโณ เต ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ ยาวตา โข ภนฺเต อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติโย อกุปฺปา ตาสํ เจโตวิมุตฺติ อคฺคมกฺขายติ ฯ ตา โข ปน อกุปฺปา เจโตวิมุตฺติ สุญฺญา ราเคน สุญฺญา โทเสน สุญฺญา โมเหน ฯ ราโค โข ภนฺเต กิญฺจนํ โทโส กิญฺจนํ โมโห กิญฺจนํ เต ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ ยาวตา โข ภนฺเต อากิญฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติโย อกุปฺปา ตาสํ เจโตวิมุตฺติ อคฺคมกฺขายติ ฯ ตา โข ปน อกุปฺปา เจโตวิมุตฺติ สุญฺญา ราเคน สุญฺญา โทเสน สุญฺญา โมเหน ฯ ราโค โข ภนฺเต นิมิตฺตกรโณ โทโส นิมิตฺตกรโณ โมโห นิมิตฺตกรโณ เต ขีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายาติ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ ยาวตา โข ภนฺเต อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติโย อกุปฺปา ตาสํ เจโตวิมุตฺติ อคฺคมกฺขายติ ฯ ตา โข ปน อกุปฺปา เจโตวิมุตฺติ สุญฺญา ราเคน สุญฺญา โทเสน สุญฺญา โมเหน ฯ อยํ โข ภนฺเต ปริยาโย ยํ ปริยายํ

อาคมฺม อิเม ธมฺมา เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ ตาภา เต คหปติ สุตฺตนฺโต เต คหปติ ยสฺส เต คมฺภีเร พุทฺธวจเน ปญฺญาจกฺขุ กมฺตีติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๕๗๗] เตน โข ปน สมเยน นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต มจฺฉิกาสณฺฑํ อนุปฺปตฺโต โหติ มหติยา นิคณฺฐปริสาย สทฺธิ ฯ อสฺโสสิ โข จิตฺโต คหปติ นิคณฺโฐ กิร นาฏปุตฺโต มจฺฉิกาสณฺฑํ อนุปฺปตฺโต มหติยา นิคณฺฐปริสาย สทฺธินฺติ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ สมฺพหุเลหิ อุปาสเกหิ สทฺธิ์ เยน นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา นิคณฺเฐน นาฏปุตฺเตน สทฺธิ์ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตं นิสินฺนํ โข จิตฺตํ คหปตึ นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต เอตทโวจ สทฺทหสิ ตฺวं คหปติ สมณสฺส โคตมสฺส อตฺถิ อวิตกฺโก อวิจาโร สมาธิ อตฺถิ วิตกฺกวิจารานํ นิโรโธติ ฯ น ขฺวาหํ เอตฺถ ภนฺเต ภควโต สทฺทาย คจฺฉามิ อตฺถิ อวิตกฺโก อวิจาโร สมาธิ อตฺถิ วิตกฺกวิจารานํ นิโรโธติ ฯ

[๕๗๘] เอวํ วุตฺเต นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต สกํ ปริสํ อปโลเกตฺวา[1] เอตทโวจ อิทำ ภวนฺโต ปสฺสนฺตุ ยาว อุชุโก จายำ จิตฺโต คหปติ ยาว อสโฐ จายำ จิตฺโต คหปติ อมายาวี จายำ จิตฺโต คหปติ วาทำ วาโส ชาเนน พาเธตพฺพำ มญฺเญยฺย โย

---

๑ พ. อุตฺโลเกตฺวา ฯ

วิตกฺกวิจาเร นิโรเธตพฺพํ มญฺเญยฺย สกมฺปฺหีนา วาโส คงฺคาย โสตํ อาวาเรตพฺพํ มญฺเญยฺย โย วิตกฺกวิจาเร นิโรเธตพฺพํ มญฺเญยฺยาติ ฯ ตํ กิ มญฺญสิ ภนฺเต กตมํ นุ โข ปณีตตรํ ญาณํ วา สทฺธา วาติ ฯ สทฺธาย โข คหปติ เมาณํ เยว ปณีตตรนฺติ ฯ อหํ โข ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขามิ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ อหํ โข ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขามิ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเป ฯ ทุติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ อหํ โข ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขามิ ปีติยา จ วิราคา ฯเป ฯ ตติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ อหํ โข ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขามิ สุขสฺส จ ปหานา ฯเป ฯ จตุตฺถชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ น โส ชฺวาหํ ภนฺเต เอวํ ชานนฺโต เอวํ ปสฺสนฺโต กายสฺส[1] สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส วา สทฺธาย คมิสฺสามิ อตฺถิ อวิตกฺโก อวิจาโร สมาธิ อตฺถิ วิตกฺกวิจารานํ นิโรโธติ ฯ

[๕๗๙] เอวํ วุตฺเต นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต สกํ ปริสํ อปโลเกตฺวา เอตทโวจ อิทํ ภวนฺโต ปสฺสนฺตุ ยาว อนุชฺชุโก จายํ จิตฺโต คหปติ ยาว สโฐ จายํ จิตฺโต คหปติ ยาว มายาวี จายํ จิตฺโต คหปตีติ ฯ อิทานิเนว จ ปน มยํ ภนฺเต ภาสิตํ เอวํ

---

๑ พ. กสฺส ฌสฺส ฯ

อาชานาม อิทํ ภวนฺโต ปสฺสนฺตุ ยาว อุชุโก จายํ จิตฺโต คหปติ ยาว อสโฐ จายํ จิตฺโต คหปติ ยาว อมายาวี จายํ จิตฺโต คหปตีติ ฯ อิทาเนว จ ปน มยํ ภนฺเต ภาสิตํ เอวํ อาชานาม อิทํ ภวนฺโต ปสฺสนฺตุ ยาว อนุชฺชุโก จายํ จิตฺโต คหปติ ยาว สโฐ จายํ จิตฺโต คหปติ ยาว มายาวี จายํ จิตฺโต คหปตีติ ฯ สเจ เต ภนฺเต ปุริมํ สจฺจํ ปจฺฉิมํ เต มิจฺฉา ฯ สเจ ปน เต ภนฺเต ปจฺฉิมํ สจฺจํ ปุริมํ เต มิจฺฉา ฯ อิเม โข ปน เต ภนฺเต ทส สหธมฺมิกา ปญฺหา อาคจฺฉนฺติ ฯ ยทา เนสํ อตฺถํ อาชาเนยฺยาสิ ฯ ปฐมํ[๑] ปฏิหเรยฺยาสิ สทฺธึ นิคณฺฐปริสาย ฯ เอโก ปญฺโห เอโก อุทฺเทโส เอกํ เวยฺยากรณํ เทฺว ปญฺหา เทฺว อุทฺเทสา เทฺว เวยฺยากรณานิ ตโย ปญฺหา ตโย อุทฺเทสา ตีณิ เวยฺยากรณานิ จตฺตาโร ปญฺหา จตฺตาโร อุทฺเทสา จตฺตาริ เวยฺยากรณานิ ปญฺจ ปญฺหา ปญฺจ อุทฺเทสา ปญฺจ เวยฺยากรณานิ ฉ ปญฺหา ฉ อุทฺเทสา ฉ เวยฺยากรณานิ สตฺต ปญฺหา สตฺต อุทฺเทสา สตฺต เวยฺยากรณานิ อฏฺฐ ปญฺหา อฏฺฐ อุทฺเทสา อฏฺฐ เวยฺยากรณานิ นว ปญฺหา นว อุทฺเทสา นว เวยฺยากรณานิ ทส ปญฺหา ทส อุทฺเทสา ทส เวยฺยากรณานีติ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ นิคณฺฐํ นาฏปุตฺตํ อิเม ทส สหธมฺมิเก ปญฺเห อาปุจฺฉิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามีติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

---

๑ พ. อถ มํ ฯ

[๕๘๐] เตน โข ปน สมเยน อเจโล กสฺสโป มจฺฉิกสณฺฑํ อนุปฺปตฺโต โหติ จิตฺตสฺส คหปติโน ปุราณทุติยิกาย ฯ อสฺโสสิ โข จิตฺโต คหปติ อเจโล กิร กสฺสโป มจฺฉิกสณฺฑํ อนุปฺปตฺโต อมฺหากํ ปุราณทุติยิกายาติ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยน อเจโล กสฺสโป เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อเจเลน กสฺสเปน สทฺธึ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จิตฺโต คหปติ อเจลํ กสฺสปํ เอตทโวจ กึวาทิ ปพฺพชิโตสิ ภนฺเต กสฺสปาติ ฯ ติสมตฺตานิ โข เม คหปติ วสฺสานิ ปพฺพชิตสฺสาติ ฯ อิเมหิ ปน เต ภนฺเต ติสมตฺเตหิ วสฺเสหิ อตฺถิ โกจิ อุตฺตริมนุสฺสธมฺโม อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ อิเมหิ โข เม คหปติ ติสมตฺเตหิ วสฺเสหิ นตฺถิ โกจิ อุตฺตริมนุสฺสธมฺโม อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโร อญฺญตฺร นคฺเคยฺยา จ มุณฺเฑยฺยา จ วาพหิปฺโปตนาย จาติ[1] ฯ

[๕๘๑] เอวํ วุตฺเต จิตฺโต คหปติ อเจลํ กสฺสปํ เอตทโวจ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ ธมฺมสฺส สฺวากฺขาตตา ยตฺร หิ นาม ติสมตฺเตหิ วสฺเสหิ น โกจิ อุตฺตริมนุสฺสธมฺโม อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ภวิสฺสติ ผาสุวิหาโร อญฺญตฺร นคฺเคยฺยา จ มุณฺเฑยฺยา จ วาพหิปฺโปตนาย จาติ ฯ ตุยฺหมฺปน คหปติ

---

๑ พ. ปวาพหิปฺโผฏนาย จาติ ฯ

กึวิธํ อุปาสกตฺตํ อุปคตสฺสาติ ฯ มยฺหมฺปี โข ปน ภนฺเต ติสฺสมตฺตานิ วสฺสานิ อุปาสกตฺตํ อุปคตสฺสาติ ฯ อิเมหิ ปน เต คหปติ ติสฺสมตฺเตหิ วสฺเสหิ อตฺถิ โกจิ อุตฺตริมนุสฺสธมฺโม อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ผาสุวิหาโรติ ฯ กิหิโนปี สิยา ภนฺเต อหํ หิ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขามิ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ อหํ หิ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขามิ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ทุติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ อหํ หิ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขามิ ปีติยา จ วิราคา ฯเป ฯ ตติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ อหญฺหิ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขามิ สุขสฺส จ ปหานา ฯเป ฯ จตุตฺถชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ ฯ สเจ โข ปนาหํ ภนฺเต ภควตา ปฐมตรํ พฺยากเรยฺยํ ฯ อนจฺฉริยํ โข ปเนตํ ยํ มํ ภควา เอวํ พฺยากเรยฺย นตฺถิ ตํ สญฺโญชนํ เยน สญฺโญชเนน สํยุตฺโต จิตฺโต คหปติ ปน อิมํ โลกํ อาคจฺเฉยฺยาติ ฯ

[๕๘๒] เอวํ วุตฺเต อเจโล กสฺสโป จิตฺตํ คหปตึ เอตทโวจ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ ธมฺมสฺส สฺวากฺขาตตา ยตฺร หิ นาม คิหี โอทาตวสโน เอวรูปึ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ อธิคมิสฺสติ ผาสุวิหารํ ลเภยฺยาหํ คหปติ อิมสฺมิ ธมฺมวินเย ปพฺพชฺชํ ลเภยฺยํ อุปสมฺปทนฺติ ฯ อถ โข จิตฺโต

คหปติ อเจลํ กสฺสปํ อาทาย เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เถเร ภิกฺขู เอตทโวจ อยํ ภนฺเต อเจโล กสฺสโป อมฺหากํ ปุราณคิหิสหาโย อิมํ เถรา ปพฺพาเชนฺตุ อุปสมฺปาเทนฺตุ อหมสฺส อุสฺสุกํ กริสฺสามิ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺช-ปริกฺขารานนฺติ ฯ อลตฺถ อเจโล กสฺสโป อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปพฺพชฺชํ อลตฺถ อุปสมฺปทํ ฯ อจิรูปสมฺปนฺโน จ ปนายสฺมา กสฺสโป เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ อพฺภญฺญาสิ ฯ อญฺญตโร จ ปนายสฺมา กสฺสโป อรหตํ อโหสีติ ฯ นวมํ ฯ

[๕๘๓] เตน โข ปน สมเยน จิตฺโต คหปติ อาพาธิโก โหติ ทุกฺขิโต พาฬฺหคิลาโน ฯ อถ โข สมฺพหุลา อารามเทวตา วน-เทวตา รุกฺขเทวตา โอสธิติณเวนปฺปตีสุ อธิวตฺถา เทวตา สงฺคมฺม สมาคมฺม จิตฺตํ คหปตึ เอตทโวจุํ ปณิเธหิ คหปติ อนาคต-มทฺธานํ ราชา อสฺสํ จกฺกวตฺตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต จิตฺโต คหปติ อารามเทวตา วนเทวตา รุกฺขเทวตา โอสธิติณเวนปฺปตีสุ อธิวตฺถา เทวตา เอตทโวจ ตมฺปิ อนิจฺจํ ตมฺปิ อธุวํ ตมฺปิ ปหาย คมนียนฺติ ฯ

[๕๘๔] เอวํ วุตฺเต จิตฺตสฺส คหปติโน มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา จิตฺตํ คหปตึ เอตทโวจุ สตึ อยฺยปุตฺต อุปฏฺเปหิ มา วิปฺปลปสีติ ฯ กินฺตาหํ วทามิ ยํ มํ ตุมฺเห เอวํ วเทถ สตึ อยฺยปุตฺต อุปฏฺเปหิ มา วิปฺปลปสีติ ฯ เอวํ โข ตฺวํ อยฺยปุตฺต วเทสิ ตมฺปี อนิจฺจํ ตมฺปี อธุวํ ตมฺปี ปหาย คมนียนฺติ ฯ ตถา หิ ปน มํ อารามเทวตา วนเทวตา รุกฺขเทวตา โอสธิตินวนปฺปตีสุ อธิวตฺถา เทวตา เอวมาหํสุ ปณิเธหิ คหปติ อนาคตมทฺธานํ ราชา ยสฺสํ จกฺกวตฺตี[1]ติ ฯ ตาหํ เอวํ วทามิ ตมฺปี อนิจฺจํ ตมฺปี ปหาย คมนียนฺติ ฯ กิมฺปน ตา อยฺยปุตฺต อารามเทวตา วนเทวตา รุกฺขเทวตา โอสธิตินวนปฺปตีสุ อธิวตฺถา เทวตา อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา เอวมาหํสุ ปณิเธหิ คหปติ อนาคตมทฺธานํ ราชา อสฺสํ จกฺกวตฺตีติ ฯ ตาสํ โข อารามเทวตานํ วนเทวตานํ รุกฺขเทวตานํ โอสธิตินวนปฺปตีสุ อธิวตฺถานํ เทวตานํ เอวํ โหติ อยํ โข จิตฺโต คหปติ สีลวา กลฺยาณธมฺโม สเจ ปณิทหิสฺสติ อนาคตมทฺธานํ ราชา อสฺสํ จกฺกวตฺตีติ ฯ ตสฺส โข อยํ อิชฺฌิสฺสติ สีลวโต เจโตปณิธิ สีลสฺส วิสุทฺธตฺตา ธมฺมิโก ธมฺมิกํ พลํ อนุปฺปทสฺสตีติ ฯ อิมา โข ตา อารามเทวตา วนเทวตา รุกฺขเทวตา โอสธิตินวนปฺปตีสุ อธิวตฺถา เทวตา อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา เอวมาหํสุ ปณิเธหิ คหปติ อนาคตมทฺธานํ ราชา

---

๑ พ. อิมํ โข ฯ

อสฺสํ จกฺกวตฺตีติ ฯ ตาหํ เอวํ วทามิ ตมฺปี อนิจฺจํ ตมฺปี อธุวํ ตมฺปี ปหาย คมนียนฺติ ฯ เตนหิ อยฺยปุตฺต อมฺเหปี โอวทาหีติ ฯ

[๕๘๕] ตสฺมา หิ โว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคตา ภวิสฺสาม อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคตา ภวิสฺสาม สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ สงฺเฆ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคตา ภวิสฺสาม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ ยํ โข ปน กิญฺจิ กุเล เทยฺยธมฺมํ สพฺพนฺตํ อปฺปฏิวิภตฺตํ ภวิสฺสติ สีลวนฺเตหิ กลฺยาณธมฺเมหีติ ฯ เอวํ หิ โว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ มิตฺตามจฺเจ ญาติสาโลหิเต พุทฺเธ จ ธมฺเม จ สงฺเฆ จ จาเค จ สมาทเปตฺวา กาลมกาสีติ ฯ

จิตฺตคหปติปุจฺฉา สมตฺตา ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

สญฺโญชนา เทฺว อิสิทตฺตา มหโก กามภู ปีจ
โคทตฺโต จ นิคณฺโฐ จ อเจเลน คิลานนฺติ ฯ

คามณิสุตฺตํ

[๕๘๖] อถ โข จณฺโฑ คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข จณฺโฑ คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺโจ จณฺโฑ จณฺโฑเตว สงฺขํ คจฺฉติ โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน มิเธกจฺโจ โสรโต โสรโตเตว สงฺขํ คจฺฉตีติ ฯ อิธ คามณิ เอกจฺจสฺส ราโค อปฺปหีโน โหติ ราคสฺส อปฺปหีนตฺตา ปเร โกเปนฺติ ปเรหิ โกปียมาโน โกปํ ปาตุกโรติ โส จณฺโฑเตว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ โทโส อปฺปหีโน โหติ โทสสฺส อปฺปหีนตฺตา ปเร โกเปนฺติ ปเรหิ โกปียมาโน โกปํ ปาตุกโรติ โส จณฺโฑเตว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ โมโห อปฺปหีโน โหติ โมหสฺส อปฺปหีนตฺตา ปเร โกเปนฺติ ปเรหิ โกปียมาโน โกปํ ปาตุกโรติ โส จณฺโฑเตว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ อยํ โข คามณิ เหตุ อยํ ปจฺจโย เยน มิเธกจฺโจ จณฺโฑ จณฺโฑเตว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ

[๕๘๗] อิธ ปน คามณิ เอกจฺจสฺส ราโค ปหีโน โหติ ราคสฺส ปหีนตฺตา ปเร น โกเปนฺติ ปเรหิ โกปียมาโน โกปํ น ปาตุกโรติ โส โสรโตเตว สงฺขํ คจฺฉติ ฯ โทโส ปหีโน โหติ โทสสฺส ปหีนตฺตา ปเร น โกเปนฺติ ปเรหิ โกปียมาโน

โกปี น ปาตุกโรติ โส โสรโตเตว สงฺฆัง คจฺฉติ ฯ โมโห ปหีโน โหติ โมหสฺส ปหีนตฺตา ปเร น โกเปนฺติ ปเรหิ โกปียมาโน โกปี น ปาตุกโรติ โส โสรโตเตว สงฺฆัง คจฺฉติ อยัง โข คามณิ เหตุ อยัง ปจฺจโย เยน มิเธกจฺโจ โสรโต โสรโตเตว สงฺฆัง คจฺฉตีติ ฯ

[๕๘๘] เอวัง วุตฺเต จณฺโฑ คามณี ภควนฺตัง เอตทโวจ อภิกฺกนฺตัง ภนฺเต อภิกฺกนฺตัง ภนฺเต เสยฺยถาปี ภนฺเต นิกฺกุชฺชิตัง วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนัง วา วิวเรยฺย มูฬฺหสฺส วา มคฺคัง อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺปโชตัง ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ ฯ เอวเมว ภควตา อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหัง ภนฺเต ภควนฺตัง สรณัง คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อุปาสกัง มัง ภนฺเต ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตัง สรณงฺคตนฺติ ฯ ปฐมัง ฯ

[๕๘๙] เอกัง สมยัง ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข ตาลปุฏฺโต[1] นฏคามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตัง อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตัง นิสีทิ ฯ เอกมนฺตัง นิสินฺโน โข ตาลปุฏฺโต นฏคามณี ภควนฺตัง เอตทโวจ สุตัง เมตัง ภนฺเต ปุพฺพกานัง อาจริยปาจริยานัง นฏานัง ภาสมานานัง โย โส นโฏ รงฺคมชฺเฌ สมชฺชมชฺเฌ สจฺจาภิเกน ชนัง หาเสติ รเมติ

---

๑. พ. ตาลปุโฏ ฯ สี. ตลปุโฏ ฯ

โส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา ปหาสานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชตีติ ฯ อิธ ภควา กิมาหาติ ฯ อลํ คามณิ ติฏฺฐเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉีติ ฯ

[๕๙๐] ทุติยมฺปิ โข ตาลปุตฺโต นฏคามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตมฺเมตํ ภนฺเต ปุพฺพกานํ อาจริยปาจริยานํ นฏานํ ภาสมานานํ โย โส นโฏ รงฺคมชฺเฌ สมชฺชมชฺเฌ สจฺจาลิเกน ชนํ หาเสติ รเมติ โส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา ปหาสานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชตีติ ฯ อิธ ภควา กิมาหาติ ฯ อลํ คามณิ ติฏฺฐเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉีติ ฯ ตติยมฺปิ โข ตาลปุตฺโต นฏคามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตมฺเมตํ ภนฺเต ปุพฺพกานํ อาจริยปาจริยานํ นฏานํ ภาสมานานํ โย โส นโฏ รงฺคมชฺเฌ สมชฺชมชฺเฌ สจฺจาลิเกน ชนํ หาเสติ รเมติ โส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา ปหาสานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชตีติ ฯ อิธ ภควา กิมาหาติ ฯ

[๕๙๑] อทฺธา โข ตฺยาหํ คามณิ นาลตฺถํ อลํ คามณิ ติฏฺฐเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉีติ ฯ อปิจ ตฺยาหํ พฺยากริสฺสามิ ฯ ปุพฺเพ โข คามณิ สตฺตา อวีตราคา ราคพนฺธนพนฺธา เตสํ นโฏ รงฺคมชฺเฌ สมชฺชมชฺเฌ เย ธมฺมา รชนิยา เต อุปสํหรติ ภิยฺโย สราคาย[๑] ฯ ปุพฺเพ โข คามณิ สตฺตา อวีตโทสา โทสพนฺธนพนฺธา เตสํ นโฏ รงฺคมชฺเฌ สมชฺชมชฺเฌ เย ธมฺมา โทสนิยา

---

๑ พ. ภิยฺโยโส มตฺตาย ฯ

เต อุปสังหรติ ภิยโย สโทสาย ฯ ปุพเพ โข คามณิ สตฺตา อวีตโมหา โมหพนฺธนพนฺธา เตสํ นโฺว รงฺคมชฺเฌ สมชฺชมชฺเฌ เย ธมฺมา โมหนิยา เต อุปสังหรติ ภิยโย สโมหาย ฯ โส อตฺตนา มตฺโต ปมตฺโต ปมาเท ฐตฺวา[1] กายสฺส เภทา ปรัมรณา ปหาโส นาม นิรโย ตตฺถ อุปปชฺชติ ฯ สเจ โข ปนสฺส เอวัง ทิฏฺฐิ โหติ โย โส นโฺว รงฺคมชฺเฌ สมชฺชมชฺเฌ สจฺจาลิเกน ชนัง หาเสติ รเมติ โส กายสฺส เภทา ปรัมรณา ปหาสานัง เทวานัง สหพฺยตัง อุปปชฺชตีติ ฯ สาสฺส จ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐี มิจฺฉาทิฏฺฐิกสฺส โข ปนาหัง คามณิ ปุริสปุคฺคลสฺส ทฺวินฺนัง คตีนัง อญฺญตรัง คตึ วทามิ นิรยัง วา ติรจฺฉานโยนิง วาติ ฯ

[๕๙๒] เอวัง วุตฺเต ตาลปุตฺโต นฏคามณี ปโรทิ อสฺสูนิ ปวตฺเตสิ ฯ เอวัง โข ตยาหัง คามณิ นาถตฺถัง อถัง คามณิ ทิฏฺฐเตตัง มา มัง เอตัง ปุจฺฉีติ ฯ นาหัง ภนฺเต เอตัง โรทามิ ยัง มัง ภควา เอวมาห ฯ อปิ จาหัง ภนฺเต ปุพฺพเกหิ อาจริย-ปาจริเยหิ นเฏหิ ทีฆรตฺตัง นิกโต วญฺจิโต ปตุฏฺโฐ โย โส นโฺว รงฺคมชฺเฌ สมชฺชมชฺเฌ สจฺจาลิเกน ชนัง หาเสติ รเมติ โส กายสฺส เภทา ปรัมรณา ปหาสานัง เทวานัง สหพฺยตัง อุปปชฺชตีติ ฯ อภิกฺกนฺตัง ภนฺเต อภิกฺกนฺตัง ภนฺเต เสยฺยถาปิ ภนฺเต นิกฺกุชฺชิตัง วา อุกฺกุชฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนัง วา วิวเรยฺย มูฬฺหสฺส

---

๑ พ. ปเร มเทตฺวา ปมาเทตฺวา ฯ

วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนุธกาเร วา เตลปฺปชฺโชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ ฯ เอวเมว ภควตา อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต ฯ เอสาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ ลเภยฺยาหํ ภนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ ลเภยฺยํ อุปสมฺปทนฺติ ฯ อลตฺถ โข ตาลปุฏฺโต นฏคามณี ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ อลตฺถ อุปสมฺปทํ ฯ อจิรูปสมฺปนฺโน จ ปนายสฺมา ตาลปุฏฺโต เอโก วูปกฏฺโฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต ฯ เป ฯ อญฺญตโร จ ปนายสฺมา ตาลปุฏฺโต อรหตํ อโหสีติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๕๙๓] อถ โข โยธาชีโว คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โยธาชีโว คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตมฺเมตํ ภนฺเต ปุพฺพกานํ อาจริยปาจริยานํ โยธาชีวานํ ภาสมานานํ โย โส โยธาชีโว สงฺคาเม อุสฺสหติ วายมติ ตเมนํ อุสฺสหนฺตํ วายมนฺตํ ปเร หนนฺติ ปริยาปาเทนฺติ โส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สรชิตานัง[1] เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชตีติ ฯ อิธ ภควา กิมาหาติ ฯ อถ คามณิ ติฏฺฐเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉีติ ฯ ทุติยมฺปิ โข ฯ เป ฯ ตติยมฺปิ โข โยธาชีโว คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตมฺเมตํ ภนฺเต ปุพฺพกานํ อาจริยปาจริยานํ โยธาชีวานํ ภาสมานานํ โย โส โยธาชีโว

---

๑ สี. เอวํ ฯ พ. ปรชิตานํ ฯ

สังฆาเม อุสสหติ วายมติ ตเมนัง อุสสหนตัง วายมนตัง ปเรหนนติ ปริยาปาเทนติ โส กายสส เภทา ปรัง มรณา สรชิตานัง เทวานัง สหพยตัง อุปปชชตีติ ฯ อิช ภควา กิมาหาติ ฯ (อถขา โข ตยาหัง คามณิ นาลตถัง)[1] อลัง คามณิ ติฏฐเตตัง มา มัง เอตัง ปุจฉีติ ฯ อปิจ ตยาหัง พยากริสสามิ ฯ โย โส คามณิ โยธาชีโว สงฆาเม อุสสหติ วายมติ ตสส ตัง จิตตัง ปุพเพ คหิตัง ทุกกฏัง ทุปปณิหิตัง อิเม สตตา หญญนตุ วา วชฌนตุ วา อุจฉิชชนตุ วา วินสสนตัง วา มา วา อเหสุง อิติ วาติ ฯ ตเมนัง อุสสหนตัง วายมนตัง ปเร หนนติ ปริยาปาเทนติ โส กายสส เภทา ปรัง มรณา สรชิโต นาม นิรโย ตตถ อุปปชชติ ฯ สเจ โข ปนสส เอวัง ทิฏฐี โหติ โย โส โยธาชีโว สงฆาเม อุสสหติ วายมติ ตเมนัง อุสสหนตัง วายมนตัง ปเร หนนติ ปริยาปาเทนติ โส กายสส เภทา ปรัง มรณา สรชิตานัง เทวานัง สหพยตัง อุปปชชตีติ ฯ สาสส โหติ มิจฉาทิฏฐี ฯ มิจฉาทิฏฐิกสส โข ปนาหัง คามณิ ปุริสปุคคลสส ทวินนัง คตีนัง อญญตรัง คตึ วทามิ นิรยัง วา ติรจฉานโยนิง วาติ ฯ

[๕๙๔] เอวัง วุตเต โยธาชีโว คามณี ปโรทิ อสสูนิ ปวตเตสิ ฯ เอตัง โข ตยาหัง คามณิ นาลตถัง อลัง คามณิ ติฏฐเตตัง มา มัง เอตัง ปุจฉีติ ฯ นาหัง ภนเต เอตัง โรทามิ ยัง มัง ภควา

---

๑ สี. เอวัง ฯ มุรมุมโปตถเก ปนิเม ปาฐา น ทิสสนติ ฯ

เอวมาห ฯ ยปิ จาหํ ภนฺเต ปุพฺพเกหิ อาจริยปาจริเยหิ โยชา-
ชีเวหิ ทีฆรตฺตํ นิกโต วญฺจิโต ปลุทฺโธ โย โส โยชาชีโว
สงฺคาเม อุสฺสหติ วายมติ ตเมนํ อุสฺสหนฺตํ วายมนฺตํ ปเร
หนนฺติ ปริยาปาเทนฺติ โส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สรชีตานํ
เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชตีติ ฯ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต
ฯ เป ฯ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ ตติยํ ฯ

[๕๘๕] อถ โข หตฺถาโรโห คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ฯ เป ฯ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ
จตุตฺถํ ฯ

[๕๘๖] อถ โข อสฺสาโรโห คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อสฺสาโรโห
คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตมฺเมตํ ภนฺเต ปุพฺพกานํ อาจริย-
ปาจริยานํ อสฺสาโรหานํ ภาสมานานํ โย โส อสฺสาโรโห สงฺคาเม
อุสฺสหติ วายมติ ตเมนํ อุสฺสหนฺตํ วายมนฺตํ ปเร หนนฺติ
ปริยาปาเทนฺติ โส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สรชีตานํ
เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชตีติ ฯ อิธ ภควา กิมาหาติ ฯ อถ
คามณิ ทิฏฺเปตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉีติ ฯ ทุติยมฺปิ โข ฯ เป ฯ
ตติยมฺปิ โข อสฺสาโรโห คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตมฺเมตํ
ภนฺเต ปุพฺพกานํ อาจริยปาจริยานํ อสฺสาโรหานํ ภาสมานานํ โย
โส อสฺสาโรโห สงฺคาเม อุสฺสหติ วายมติ ตเมนํ อุสฺสหนฺตํ

วายมนฺตำ ปเร หนนฺติ ปริยาปาเทนฺติ โส กายสฺส เภทา ปรำ มรณา สรชิตานำ เทวานำ สหพฺยตำ อุปปชฺชตีติ ฯ อิช ภควา กิมาหาติ ฯ อหฺชา โข ตฺยาหำ คามณิ นาลตฺถำ อลำ คามณิ ติฏฺฐเตลำ มา มำ เอตำ ปุจฺฉีติ ฯ อปิจ โข ตฺยาหำ พฺยากริสฺสามิ ฯ โย โส คามณิ อสฺสาโรโห สงฺคาเม อุสฺสหติ วายมติ ตสฺส ตำ จิตฺตำ ปุพฺเพ คหิตำ ทุกฺกฏำ ทุปฺปณิหิตำ อิเม สตฺตา หญฺญนฺตุ วา วชฺฌนฺตุ วา อุจฺฉิชฺชนฺตุ วา วินสฺสนฺตุ วา มา วา อเหสุำ อิติ วาติ ฯ ตเมนำ อุสฺสหนฺตำ วายมนฺตำ ปเร หนนฺติ ปริยาปาเทนฺติ โส กายสฺส เภทา ปรำ มรณา สรชิโต นาม นิรโย ตตฺถ อุปปชฺชติ ฯ สเจ โข ปนสฺส เอวำ ทิฏฺฐี โหติ โย โส อสฺสาโรโห สงฺคาเม อุสฺสหติ วายมติ ตเมนำ อุสฺสหนฺตำ วายมนฺตำ ปเร หนนฺติ ปริยาปาเทนฺติ โส กายสฺส เภทา ปรำ มรณา สรชิตานำ เทวานำ สหพฺยตำ อุปปชฺชตีติ ฯ สาสฺส โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐี ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิกสฺส โข ปนาหำ คามณิ ปุริสปุคฺคลสฺส ทฺวินฺนำ คตีนำ อญฺญตรำ คตึ วทามิ นิรยำ วา ติรจฺฉานโยนิำ วาติ ฯ

[๕๙๗] เอวำ วุตฺเต อสฺสาโรโห คามณี ปโรหิ อสฺสูนิ ปวตฺเตสิ ฯ เอวำ โข ตฺยาหำ คามณิ นาลตฺถำ อลำ คามณิ ติฏฺฐเตลำ มา มำ เอตำ ปุจฺฉีติ ฯ นาหำ ภนฺเต เอตำ โรทามิ ยำ มำ ภควา เอวมาห ฯ อปิ จาหำ ภนฺเต ปุพฺพเกหิ อาจริย-ปาจริเยหิ อสฺสาโรเหหิ ทีฆรตฺตำ นิกโต วญฺจิโต ปลุทฺโธ โย

โส อสฺสาโรโห สงฺคาเม อุสฺสหติ วายมติ ตเมนํ อุสฺสหนฺตํ วายมนฺตํ ปเร หนนฺติ ปริยาปาเทนฺติ โส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สรชิตานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชตีติ ฯ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๕๙๘] เอกํ สมยํ ภควา นาพนฺทายํ วิหรติ ปาวาริกมฺพวเน ฯ อถ โข อสิพนฺธกปุตฺโต คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อสิพนฺธกปุตฺโต คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ พฺราหฺมณา ภนฺเต ปจฺฉาภูมกา กามณฺฑลุกา เสวาลมาลิกา อุทโกโรหกา อคฺคิปริจารกา เต มตํ กาลกตํ อุยฺยาเปนฺติ นาม สญฺญาเปนฺติ นาม สคฺคํ นาม โอกฺกาเปนฺติ ฯ ภควา ปน ภนฺเต อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปโหติ ตถา กาตุ ยถา สพฺโพ โลโก กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺเชยฺยาติ ฯ เตนหิ คามณิ ตญฺเญวตฺถ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ ฯ ยถา เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากเรยฺยาสิ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ อิธสฺส ปุริโส ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี กาเมสุ มิจฺฉาจารี มุสาวาที ปิสุณวาโจ ผรุสวาโจ สมฺผปฺปลาปี อภิชฺฌาลุ พฺยาปนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิโก ตเมนํ มหาชนกาโย สงฺคมฺม สมาคมฺม อายาเจยฺย โถเมยฺย ปญฺชลิโก อนุปริสกฺเกยฺย อยํ ปุริโส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชตูติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ

คามณิ อปิ นุ โส ปุริโส มหโต ชนกายสฺส อายาจนเหตุ วา โถมนเหตุ วา ปญฺชลิกาอนุปริสกฺกนเหตุ วา กายสฺส เภทา ปรัง มรณา สุคติ สคฺคัง โลกัง อุปปชฺเชยฺยาติ ฯ โน เหตัง ภนฺเต ฯ

[๕๙๙] เสยฺยถาปิ คามณิ ปุริโส มหนฺตัง ปุถุสิลัง คมฺภีเร อุทกรหเท ปกฺขิเปยฺย ตเมนัง มหาชนกาโย สงฺคมฺม สมาคมฺม อายาเจยฺย โถเมยฺย ปญฺชลิโก อนุปริสกฺเกยฺย อุมฺมุชฺช โภ ปุถุสิเล อุปฺลว โภ ปุถุสิเล ถลมุปฺลว โภ ปุถุสิเลติ ฯ ตัง กิ มญฺญสิ คามณิ อปิ นุ สา ปุถุสิลา มหโต ชนกายสฺส อายาจนเหตุ วา โถมนเหตุ วา ปญฺชลิกาอนุปริสกฺกนเหตุ วา อุมฺมุชฺเชยฺย วา อุปฺลเวยฺย วา ถลัง วา อุปฺลเวยฺยาติ ฯ โน เหตัง ภนฺเต ฯ เอวเมว โข คามณิ โย โส ปุริโส ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี กาเมสุ มิจฺฉาจารี มุสาวาที ปิสุณวาโจ ผรุสวาโจ สมฺผปฺปลาปี อภิชฺฌาลุ พฺยาปนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิโก ฯ กิญฺจาปีตัง มหาชนกาโย สงฺคมฺม สมาคมฺม อายาเจยฺย โถเมยฺย ปญฺชลิโก อนุปริสกฺเกยฺย อยัง ปุริโส กายสฺส เภทา ปรัง มรณา สุคติ สคฺคัง โลกัง อุปปชฺชตูติ ฯ อถ โข โส ปุริโส กายสฺส เภทา ปรัง มรณา อปายัง ทุคฺคติ วินิปาตัง นิรยัง อุปปชฺเชยฺย ฯ

[๖๐๐] ตัง กิ มญฺญสิ คามณิ อิธสฺส ปุริโส ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต มุสาวาทา ปฏิวิรโต ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต ผรุสาย วาจาย

ปฏิวิรโต สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต อนภิชฺฌาลุ อพฺยาปนฺนจิตฺโต สมฺมาทิฏฺฐิโก ตเมนํ มหาชนกาโย สงฺคมฺม สมาคมฺม อายาเจยฺย โถเมยฺย ปญฺชลิโก อนุปริสกฺเกยฺย อยํ ปุริโส กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชตูติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ อปิ นุ โส ปุริโส มหโต ชนกายสฺส อายาจนเหตุ วา โถมนเหตุ วา ปญฺชลิกาอนุปริสกฺกนเหตุ วา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺเชยฺยาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ

[๖๐๑] เสยฺยถาปิ คามณิ ปุริโส สปฺปีกุมฺภึ วา เตลกุมฺภึ วา คมฺภีรํ อุทกรหทํ โอคาหิตฺวา ภินฺเทยฺย ตตฺร ยสฺส สกฺขรา วา กฐลา วา สา อโธคามี อสฺส ยญฺจ ฐวสฺส ตตฺร สปฺปี วา เตลํ วา ตํ อุทฺธงฺคามิ อสฺส ตเมนํ มหาชนกาโย สงฺคมฺม สมาคมฺม อายาเจยฺย โถเมยฺย ปญฺชลิโก อนุปริสกฺเกยฺย โอสีทโภ สปฺปีเตล สีทโภ สปฺปีเตล อโธ คจฺฉ โภ สปฺปีเตลาติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ อปิ นุ ตํ สปฺปีเตลํ มหโต ชนกายสฺส อายาจนเหตุ วา โถมนเหตุ วา ปญฺชลิกาอนุปริสกฺกนเหตุ วา โอสีเทยฺย วา สีเทยฺย วา อโธ วา คจฺเฉยฺยาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอวเมว โข คามณิ โย โส ปุริโส ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต มุสาวาทา ปฏิวิรโต ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต ผรุสาย วาจาย

ปฏิวิรโต สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต อนภิชฺฌาลุ อพฺยาปนฺนจิตฺโต สมฺมาทิฏฺฐิโก กิญฺจาปี ตำ มหาชนกาโย สงฺคมฺม สมาคมฺม อายาเจยฺย โถเมยฺย ปญฺชลิโก อนุปริสกฺเกยฺย อยำ ปุริโส กายสฺส เภทา ปรำ มรณา อปายำ ทุคฺคตึ วินิปาตำ นิรยำ อุปปชฺชตูติ ฯ อถ โข โส ปุริโส กายสฺส เภทา ปรำ มรณา สุคตึ สคฺคำ โลกำ อุปปชฺเชยฺยาติ ฯ

[๒๐๒] เอวำ วุตฺเต อสีพนฺธกปุตฺโต คามณี ภควนฺตำ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตำ ภนฺเต ฯ เป ฯ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตำ สรณงฺคตนฺติ ฯ ฉฏฺฐำ ฯ

[๒๐๓] เอกำ สมยำ ภควา นาฬนฺทายำ วิหรติ ปาวาริกมฺพวเน ฯ อถ โข อสีพนฺธกปุตฺโต คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตำ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตำ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตำ นิสินฺโน โข อสีพนฺธกปุตฺโต คามณี ภควนฺตำ เอตทโวจ นนุ ภนฺเต ภควา สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรตีติ ฯ เอวำ คามณิ ตถาคโต สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี วิหรตีติ ฯ อถ กิญฺจรหิ ภนฺเต ภควา เอกจฺจานำ สกฺกจฺจำ ธมฺมำ เทเสติ เอกจฺจานำ โน ตถา สกฺกจฺจำ ธมฺมำ เทเสตีติ ฯ เตนหิ คามณิ ตญฺเญวตฺถ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ ฯ ยถา เต ขเมยฺย ตถา นำ พฺยากเรยฺยาสิ ฯ ตำ กึ มญฺญสิ คามณิ อิธ กสฺสกสฺส คหปติโน ตีณิ เขตฺตานิ เอกำ เขตฺตำ อคฺคำ เอกำ เขตฺตำ มชฺฌิมำ เอกำ เขตฺตำ หีนำ ชงฺคลำ

โอสรํ ปาปภูมิ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ อตฺถิ กสฺสโก คหปติ วีชานิ ปติฏฺฐเปตุกาโม กตฺถ ปฐมํ ปติฏฺฐเปยฺย ยํ วา อทุ เขตฺตํ อคฺคํ ยํ วา อทุ เขตฺตํ มชฺฌิมํ ยํ วา อทุ เขตฺตํ หีนํ ชงฺคลํ โอสรํ ปาปภูมินฺติ ฯ อตฺถิ ภนฺเต กสฺสโก คหปติ พีชานิ ปติฏฺฐเปตุกาโม ยํ อทุ เขตฺตํ อคฺคํ ตตฺถ ปติฏฺฐเปยฺย ตตฺถ ปติฏฺฐเปตฺวา ยํ อทุ เขตฺตํ มชฺฌิมํ ตตฺถ ปติฏฺฐเปยฺย ตตฺถ ปติฏฺฐเปตฺวา ยํ อทุ เขตฺตํ หีนํ ชงฺคลํ โอสรํ ปาปภูมิ ตตฺถ ปติฏฺฐเปยฺยปี โนปี ปติฏฺฐเปยฺย ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อนุตฺตโร โคภตฺตปี ภวิสฺสตีติ ฯ

[๖๐๔] เสยฺยถาปี คามณิ ยํ อทุ เขตฺตํ อคฺคํ เอวเมว มยฺหํ ภิกฺขุ ภิกฺขุนิโย เตสาหํ ธมฺมํ เทเสมิ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสมิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ เอเต หิ คามณิ มยฺหปา มเตณา มตาณา มสรณา วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถาปี คามณิ ยํ อทุ เขตฺตํ มชฺฌิมํ เอวเมว มยฺหํ อุปาสกา อุปาสิกาโย เตสาหํ ธมฺมํ เทเสมิ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสมิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ เอเต หิ คามณิ มยฺหปา มเตณา มตาณา มสรณา วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถาปี คามณิ ยํ อทุ เขตฺตํ หีนํ ชงฺคลํ โอสรํ ปาปภูมิ เอวเมว มยฺหํ อญฺญติตฺถิยา

สมณพราหมณปริพพาชกา เนสัง จาหัง ธัมมัง เทเสมิ อาทิกัลยาณัง มัชเฌกัลยาณัง ปริโยสานกัลยาณัง สาตถัง สัพยัญชนัง เกวลปริปุณณัง ปริสุทธัง พรหมจริยัง ปกาเสมิ ฯ

[๒๐๕] กัง กิสสะ เหตุ ฯ อปุเปวนาม เอกปทมปี อาชาเนยยุง กัง เนสัง อัสสะ ทีฆรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ เสยยถาปี คามณิ ปุริสสัสสะ ตโย อุทกมณิกา เอโก อุทกมณิโก อจฉิทโท อหาริอปริหารี เอโก อุทกมณิโก อจฉิทโท หาริปริหารี เอโก อุทกมณิโก ฉิทโท หาริปริหารี ฯ กัง กิง มัญญสิ คามณิ อัตถิ ปุริโส อุทกัง นิกขิปิตุกาโม ตัตถะ ปรัง นิกขิเปยยะ โย วา โส อุทกมณิโก อจฉิทโท อหาริอปริหารี โย วา โส อุทกมณิโก อจฉิทโท หาริปริหารี โย วา โส อุทกมณิโก ฉิทโท หาริปริหารีติ ฯ อัตถิ ภันเต ปุริโส อุทกัง นิกขิปิตุกาโม โย โส อุทกมณิโก อจฉิทโท อหาริอปริหารี ตัตถะ นิกขิเปยยะ ตัตถะ นิกขิปิตวา โย โส อุทกมณิโก อจฉิทโท หาริปริหารี ตัตถะ นิกขิเปยยะ ตัตถะ นิกขิปิตวา โย โส อุทกมณิโก ฉิทโท หาริปริหารี ตัตถะ นิกขิเปยยปี โนปี นิกขิเปยยะ ฯ กัง กิสสะ เหตุ ฯ อนัตถมโส ภัณฑโชวนัมปี ภวิสสตีติ ฯ

[๒๐๖] เสยยถาปี คามณิ โย โส อุทกมณิโก อจฉิทโท อหาริอปริหารี เอวเมวา มยัง ภิกขู ภิกขุนิโย เตสาหัง ธัมมัง เทเสมิ อาทิกัลยาณัง มัชเฌกัลยาณัง ปริโยสานกัลยาณัง สาตถัง

สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสมิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ เอเต หิ คามณิ มํทีปา มํเลณา มํตาณา มํสรณา วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ คามณิ โย โส อุทกมณิโก อจฺฉิทฺโท หาริปริหารี เอวเมว มยฺหํ อุปาสกา อุปาสิกาโย เตสํ อหํ ธมฺมํ เทเสมิ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสมิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ เอเต หิ คามณิ มํทีปา มํเลณา มํตาณา มํสรณา วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ คามณิ โย โส อุทกมณิโก ฉิทฺโท หาริปริหารี เอวเมว มยฺหํ อญฺญติตฺถิยา สมณพฺราหฺมณ-ปริพฺพาชกา เตสํ อหํ ธมฺมํ เทเสมิ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสมิ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปฺเปวนาม เอกปทมฺปิ อาชาเนยฺยุํ ตํ เนสํ อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ

[๖๐๗] เอวํ วุตฺเต อสิพนฺธกปุตฺโต คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๖๐๘] เอกํ สมยํ ภควา นาฬนฺทายํ วิหรติ ปาวาริกมฺพวเน ฯ อถ โข อสิพนฺธกปุตฺโต คามณี นิคณฺฐสาวโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ฯ เป ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อสิ-พนฺธกปุตฺตํ คามณี ภควา เอตทโวจ กถํ นุ โข คามณิ นิคณฺโฐ

นาฏปุตฺโต สาวกานํ ธมฺมํ เทเสตีติ ฯ เอวํ โข ภนฺเต นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต สาวกานํ ธมฺมํ เทเสติ โย โกจิ ปาณํ อติปาเตติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโก โย โกจิ อทินฺนํ อาทิยติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโก โย โกจิ กาเมสุ มิจฺฉาจรติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโก โย โกจิ มุสา ภณติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโก ยํ พหุกํ ยํ พหุกํ วิหรติ เตน เตน นิยฺยตีติ ฯ เอวํ โข ภนฺเต นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต สาวกานํ ธมฺมํ เทเสตีติ ฯ

[๖๐๙] ยํ พหุกํ ยํ พหุกํ จ คามณิ วิหรติ เตน เตน นิยฺยตีติ ฯ เอวํ สนฺเต น โกจิ อาปายิโก เนรยิโก ภวิสฺสติ ยถา นิคณฺฐสฺส นาฏปุตฺตสฺส วจนํ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ โย โส ปุริโส ปาณาติปาตี รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยํ อุปาทาย กตโม พหุตโร สมโย ยํ โส ปาณํ อติปาเตติ ยํ วา โส ปาณํ นาติปาเตตีติ ฯ โย โส ภนฺเต ปุริโส ปาณาติปาตี รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยํ อุปาทาย อปฺปตโร โส สมโย ยํ โส ปาณํ อติปาเตติ ฯ อถ โข เสฺวว พหุตโร สมโย ยํ โส ปาณํ นาติปาเตตีติ ฯ ยํ พหุกํ ยํ พหุกํ จ คามณิ วิหรติ เตน เตน นิยฺยตีติ ฯ เอวํ สนฺเต น โกจิ อาปายิโก เนรยิโก ภวิสฺสติ ยถา นิคณฺฐสฺส นาฏปุตฺตสฺส วจนํ ฯ

[๖๑๐] ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ โย โส ปุริโส อทินฺนาทายี

รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยํ อุปาทาย กตโม พหุตโร สมโย ยํ โส อทินฺนํ อาทิยติ ยํ วา โส อทินฺนํ นาทิยตีติ ฯ โย โส ภนฺเต ปุริโส อทินฺนาทายี รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยํ อุปาทาย อปฺปตโร โส สมโย ยํ โส อทินฺนํ อาทิยติ ฯ อถ โข เสฺวว พหุตโร สมโย ยํ โส อทินฺนํ นาทิยตีติ ฯ ยํ พหุกํ ยํ พหุกํ จ กามณิ วิหรติ เตน เตน นิยฺยตีติ ฯ เอวํ สนฺเต น โกจิ อาปายิโก เนรยิโก ภวิสฺสติ ยถา นิคณฺฐสฺส นาฏปุตฺตสฺส วจนํ ฯ

[๖๑๑] ตํ กึ มญฺญสิ กามณิ โย โส ปุริโส กาเมสุ มิจฺฉาจารี รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยํ อุปาทาย กตโม พหุตโร สมโย ยํ โส กาเมสุ มิจฺฉาจรติ ยํ วา โส กาเมสุ มิจฺฉา น จรตีติ ฯ โย โส ภนฺเต ปุริโส กาเมสุ มิจฺฉาจารี รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยํ อุปาทาย อปฺปตโร โส สมโย ยํ โส กาเมสุ มิจฺฉาจรติ ฯ อถ โข เสฺวว พหุตโร สมโย ยํ โส กาเมสุ มิจฺฉา น จรตีติ ฯ ยํ พหุกํ ยํ พหุกํ จ กามณิ วิหรติ เตน เตน นิยฺยตีติ ฯ เอวํ สนฺเต น โกจิ อาปายิโก เนรยิโก ภวิสฺสติ ยถา นิคณฺฐสฺส นาฏปุตฺตสฺส วจนํ ฯ

[๖๑๒] ตํ กึ มญฺญสิ กามณิ โย โส ปุริโส มุสาวาที รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยํ อุปาทาย กตโม พหุตโร สมโย ยํ โส มุสา ภณติ ยํ วา โส มุสา น ภณตีติ ฯ โย โส

ภนฺเต ปุริโส มุสาวาทึ รตฺติยา วา ทิวสสฺส วา สมยาสมยัง อุปาทาย อปฺปตโร โส สมโย ยัง โส มุสา ภณติ ฯ อถ โข เสฺวว พหุตโร สมโย ยัง โส มุสา น ภณตีติ ฯ ยัง พหุกัง ยัง พหุกัง จ คามณิ วิหรติ เตน เตน นิยฺยตีติ ฯ เอวัง สนฺเต น โกจิ อาปายิโก เนรยิโก ภวิสฺสตีติ ยถา นิคณฺฐสฺส นาฏปุตฺตสฺส วจนัง ฯ

[๒๑๓] อิธ คามณิ เอกจฺโจ สตฺถา เอวังวาที โหติ เอวังทิฏฺฐี โย โกจิ ปาณมติปาเตติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโก โย โกจิ อทินฺนัง อาทิยติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโก โย โกจิ กาเมสุ มิจฺฉาจรติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโก โย โกจิ มุสา ภณติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโกติ ฯ

[๒๑๔] ตสฺมิง โข ปน คามณิ สตฺถริ สาวโก อภิปฺปสนฺโน โหติ ตสฺส เอวัง โหติ มยฺหัง โข สตฺถา เอวังวาที เอวังทิฏฺฐี โย โกจิ ปาณมติปาเตติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโกติ ฯ อถิ โข ปน มยา ปาโณ อติปาติโต อหัปมฺหิ อาปายิโก เนรยิโกติ ทิฏฺฐึ ปฏิลภติ ตัง คามณิ วาจัง อปฺปหาย ตัง จิตฺตัง อปฺปหาย ตัง ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตัง นิกฺขิตฺโต เอวัง นิรเย ฯ มยฺหัง โข สตฺถา เอวังวาที เอวังทิฏฺฐี โย โกจิ อทินฺนัง อาทิยติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโกติ ฯ อถิ โข ปน มยา อทินฺนัง อาทินฺนัง อหัปมฺหิ อาปายิโก เนรยิโกติ ทิฏฺฐึ ปฏิลภติ ตัง คามณิ วาจัง อปฺปหาย ตัง จิตฺตัง อปฺปหาย ตัง

ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ มยฺหํ โข สตฺถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐี โย โกจิ กาเมสุ มิจฺฉาจรติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโกติ ฯ อตฺถิ โข ปน มยา กาเมสุ มิจฺฉาจารา จิณฺณา อหัปมฺหิ อาปายิโก เนรยิโกติ ทิฏฺฐึ ปฏิ-ลภติ ตํ ตามณิ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ มยฺหํ โข สตฺถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐี โย โกจิ มุสา ภณติ สพฺโพ โส อาปายิโก เนรยิโกติ ฯ อตฺถิ โข ปน มยา มุสา ภณิตํ อหัปมฺหิ อาปายิโก เนรยิโกติ ฯ ทิฏฺฐึ ปฏิลภติ ตํ ตามณิ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ

[๖๓๕] อิธ ปน ตามณิ ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหं สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควา ฯ โส อเนก-ปริยาเยน ปาณาติปาตํ ครหติ วิครหติ ปาณาติปาตา วิรมถาติ จาห อทินฺนาทานํ ครหติ วิครหติ อทินฺนาทานา วิรมถาติ จาห กาเมสุ มิจฺฉาจารํ ครหติ วิครหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารา วิรมถาติ จาห มุสาวาทं ครหติ วิครหติ มุสาวาทา วิรมถาติ จาห ฯ ตสฺมึ โข ปน ตามณิ สตฺถริ สาวโก อภิปฺปสนฺโน โหติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ภควา โข อเนกปริยาเยน ปาณาติปาตํ

ครหติ วิครหติ ปาณาติปาตา วิรมตาติ อาห ฯ อตฺถิ โข ปน มยา ปาโณ อติมาปีโต ยาวตโก วา ตาวตโก วา โย โข ปน มยา ปาโณ อติมาปีโต ยาวตโก วา ตาวตโก วา ตํ น สุฏฺฐุ ตํ น สาธุ อหญฺเจว โข ปน ตปฺปจฺจยา วิปฺปฏิสารี อสฺสํ น เม ตํ ปาปกมฺมํ อกตํ ภวิสฺสตีติ ฯ โส อิติ ปฏิสงฺขาย ตญฺเจว ปาณาติปาตํ ปชหติ อายตินฺจ ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ เอวเมตสฺส ปาปสฺส กมฺมสฺส ปหานํ โหติ เอวเมตสฺส ปาปสฺส กมฺมสฺส สมติกฺกโม โหติ ฯ

[๖๓๖] ภควา โข อเนกปริยาเยน อทินฺนาทานา ครหติ วิครหติ อทินฺนาทานา วิรมตาติ อาห ฯ อตฺถิ โข ปน มยา อทินฺนํ อาทินฺนํ ยาวตกํ วา ตาวตกํ วา ยํ โข ปน มยา อทินฺนํ อาทินฺนํ ยาวตกํ วา ตาวตกํ วา ตํ น สุฏฺฐุ ตํ น สาธุ อหญฺเจว โข ปน ตปฺปจฺจยา วิปฺปฏิสารี อสฺสํ น เม ตํ ปาปกมฺมํ อกตํ ภวิสฺสตีติ ฯ โส อิติ ปฏิสงฺขาย ตญฺเจว อทินฺนาทานํ ปชหติ อายตินฺจ อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ เอวเมตสฺส ปาปสฺส กมฺมสฺส ปหานํ โหติ เอวเมตสฺส ปาปสฺส กมฺมสฺส สมติกฺกโม โหติ ฯ

[๖๓๗] ภควา โข อเนกปริยาเยน กาเมสุ มิจฺฉาจารํ ครหติ วิครหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารา วิรมตาติ อาห ฯ อตฺถิ โข ปน มยา กาเมสุ มิจฺฉา จิณฺณํ ยาวตกํ วา ตาวตกํ วา ยํ โข

ปน มยา กาเมสุ มิจฺฉา จิณฺณํ ยาวตกํ วา ตาวตกํ วา ตํ น สุฏฺฐุ ตํ น สาธุ อหญฺเจว โข ปน ตปฺปจฺจยา วิปฺปฏิสารี อสฺสํ น เม ตํ ปาปกมฺมํ อกตํ ภวิสฺสตีติ ฯ โส อิติ ปฏิสงฺขาย ตญฺเจว กาเมสุ มิจฺฉาจารํ ปชหติ อายตินฺจ กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ ฯ เอวเมตสฺส ปาปสฺส กมฺมสฺส ปหานํ โหติ เอวเมตสฺส ปาปสฺส กมฺมสฺส สมติกฺกโม โหตีติ ฯ

[๒๑๗] ภควา โข ปน อเนกปริยาเยน มุสาวาทํครหติ วิครหติ มุสาวาทา วิรมณาคิ จาห ฯ อถ โข ปน มยา มุสา ภณิตํ ยาวตกํ วา ตาวตกํ วา ยํ โข ปน มยา มุสา ภณิตํ ยาวตกํ วา ตาวตกํ วา ตํ น สุฏฺฐุ ตํ น สาธุ อหญฺเจว โข ปน ตปฺปจฺจยา วิปฺปฏิสารี อสฺสํ น เม ตํ ปาปกมฺมํ อกตํ ภวิสฺสตีติ ฯ โส อิติ ปฏิสงฺขาย ตญฺเจว มุสาวาทํ ปชหติ อายตินฺจ มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ ฯ เอวเมตสฺส ปาปสฺส กมฺมสฺส ปหานํ โหติ เอวเมตสฺส ปาปสฺส กมฺมสฺส สมติกฺกโม โหติ ฯ

[๒๑๘] โส ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิรโต โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารํ ปหาย กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ ปิสุณํ วาจํ ปหาย ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ผรุสํ วาจํ ปหาย ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ สมฺผปฺปลาปิ ปหาย สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ อภิชฺฌ

ปหาย อนภิชฌาลุ โหติ พฺยาปาทปโทสัง ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิง ปหาย สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ฯ สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวัง วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกัง ทิสัง ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยัง ฯ ตถา ตติยัง ฯ ตถา จตุตฺถัง ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยัง สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตัง โลกัง เมตฺตา-สหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยา-ปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ เสยฺยถาปี คามณิ พลวา สงฺขธโม อปฺปกสิเรเนว จตุทฺทิสา วิญฺญาเปยฺย ฯ เอวเมว โข คามณิ เอวัง ภาวิตาย เมตฺตาย เจโตวิมุตฺติยา เอวัง พหุลีกตาย ยัง ปมาณกตัง กมฺมัง น ตัง ตตฺราวสิสฺสติ น ตัง ตตฺราวติฏฺฐติ ฯ สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวัง วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต กรุณาสหคเตน เจตสา ฯ มุทิตาสหคเตน เจตสา ฯ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกัง ทิสัง ผริตฺวา วิหรติ ตถา ทุติยัง ฯ ตถา ตติยัง ฯ ตถา จตุตฺถัง ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยัง สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตัง โลกัง อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ เสยฺยถาปี คามณิ พลวา สงฺขธโม อปฺป-กสิเรเนว จตุทฺทิสา วิญฺญาเปยฺย ฯ เอวเมว โข คามณิ เอวัง ภาวิตาย อุเปกฺขาย เจโตวิมุตฺติยา เอวัง พหุลีกตาย ยัง ปมาณกตัง

กมฺมํ น ตํ ตตฺราวสิสฺสติ น ตํ ตตฺราวติฏฺฐตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อสิพนฺธกปุตฺโต คามณี นิคณฺฐสาวโก ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๖๒๐] เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ จาริกํ จรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ เยน นาฬนฺทา ตทวสริ ฯ ตตฺร สุทํ ภควา นาฬนฺทายํ วิหรติ ปาวาริกมฺพวเน ฯ เตน โข ปน สมเยน นาฬนฺทา ทุพฺภิกฺขา โหติ ทฺวีหิติกา เสตฏฺฐิกา สลากาวุตฺตา ฯ เตน โข ปน สมเยน นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต นาฬนฺทายํ ปฏิวสติ มหติยา นิคณฺฐปริสาย สทฺธึ ฯ อถ โข อสิพนฺธกปุตฺโต คามณี นิคณฺฐสาวโก เยน นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา นิคณฺฐํ นาฏปุตฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมตฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อสิพนฺธกปุตฺตํ คามณึ นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต เอตทโวจ เอหิ ตฺวํ คามณิ สมณสฺส โคตมสฺส วาทํ อาโรเปหิ เอวํ เต กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคจฺฉิสฺสติ อสิพนฺธกปุตฺเตน คามณินา สมณสฺส โคตมสฺส เอวํมหิทฺธิกสฺส เอวํมหานุภาวสฺส วาโท อาโรปิโตติ ฯ กถํ ปนาหํ ภนฺเต สมณสฺส โคตมสฺส เอวํมหิทฺธิกสฺส เอวํมหานุภาวสฺส วาทํ อาโรเปมีติ ฯ เอหิ ตฺวํ คามณิ เยน สมโณ โคตโม เตนุปสงฺกม อุปสงฺกมิตฺวา สมณํ โคตมํ เอวํ วเทหิ นนุ ภนฺเต ภควา อเนกปริยาเยน

กุลานัง อนุทยัง วณเณติ อนุรกขัง วณเณติ อนุกมปัง วณเณตีติ ฯ สเจ เต คามณิ สมโณ โคตโม เอวัง ปุฏโฐ เอวัง พยากโรติ เอวัง คามณิ ตถาคโต อเนกปริยาเยน กุลานัง อนุทยัง วณเณติ อนุรกขัง วณเณติ อนุกมปัง วณเณตีติ ฯ ตเมนัง ตุวัง เอวัง วเทยยาสิ อถ กิญจรหิ ภนเต ภควา นาพพนเท ทุพภิกเข ทุวิหิตเก เสตฏฐีเก สลากาวุตเต มหตา ภิกขุสงเฆน สทธิง จาริกญจรติ อุจเฉทาย ภควา กุลานัง ปฏิปนโน อนยาย ภควา กุลานัง ปฏิปนโน อุปฆาตาย ภควา กุลานัง ปฏิปนโนติ ฯ อิมโข เต คามณิ สมโณ โคตโม อุภโตโกฏิกัง ปญหัง ปุฏโฐ เนว สกขติ อุคคิลิตุง เนว สกขติ โอคิลิตุนติ ฯ

[๖๒๑] เอวัง ภนเตติ โข อสีพนธกปุตโต คามณี นิคณฐสส นาฏปุตตสส ปฏิสสุตวา อุฏฐายาสนา นิคณฐัง นาฏปุตตัง อภิวาเทตวา ปทกขิณัง กตวา เยน ภควา เตนุปสงกมิ อุปสงกมิตวา ภควนตัง อภิวาเทตวา เอกมนตัง นิสีทิ ฯ เอกมนตัง นิสินโน โข อสีพนธกปุตโต คามณี ภควนตัง เอตทโวจ นนุ ภนเต ภควา อเนกปริยาเยน กุลานัง อนุทยัง วณเณติ อนุรกขัง วณเณติ อนุกมปัง วณเณตีติ ฯ เอวัง คามณิ ตถาคโต อเนกปริยาเยน กุลานัง อนุทยัง วณเณติ อนุรกขัง วณเณติ อนุกมปัง วณเณตีติ ฯ อถ กิญจรหิ ภนเต ภควา นาพพนเท ทุพภิกเข ทุวิหิตเก เสตฏฐีเก สลากาวุตเต มหตา ภิกขุสงเฆน สทธิง

จาริกํ จรติ อุจฺเฉทาย ภควา กุลานํ ปฏิปนฺโน อนยาย ภควา กุลานํ ปฏิปนฺโน อุปฆาตาย ภควา กุลานํ ปฏิปนฺโนติ ฯ

[๒๒๒] อิโต โส คามณิ เอกนวุโต กปฺโป ยมหํ อนุสฺสรามิ นาภิชานามิ กิญฺจิ กุลํ ปกฺกภิกฺขาทาเนน[1] อุปหตปุพฺพํ ฯ อถ โข ยานิ ตานิ กุลานิ อทฺธานิ มหทฺธนานิ มหาโภคานิ ปหูตชาตรูปรชตานิ ปหูตวิตฺตูปกรณานิ ปหูตธนธญฺญานิ สพฺพานิ ตานิ ทานสมฺภูตานิ เจว สจฺจสมฺภูตานิ จ สญฺญมสมฺภูตานิ จ[2] ฯ อฏฺฐ คามณิ เหตู อฏฺฐ ปจฺจยา กุลานํ อุปฆาตาย ราชโต วา กุลานิ อุปฆาตํ คจฺฉนฺติ โจรโต วา กุลานิ อุปฆาตํ คจฺฉนฺติ อคฺคิโต วา กุลานิ อุปฆาตํ คจฺฉนฺติ อุทกโต วา กุลานิ อุปฆาตํ คจฺฉนฺติ นิหิตํ วา ฐานา วิคจฺฉติ ทุปฺปยุตฺตา วา กมฺมนฺตา วิปชฺชนฺติ กุเต วา กุลงฺคารโรติ อุปปชฺชนฺติ โย เต โภเค วกิรติ วิธมติ วิทฺธเสติ อนิจฺจตา เยว อฏฺฐมีติ ฯ อิเม โข คามณิ อฏฺฐ เหตู อฏฺฐ ปจฺจยา กุลานํ อุปฆาตาย ฯ อิเมสุ โข คามณิ อฏฺฐสุ เหตูสุ อฏฺฐสุ ปจฺจเยสุ สวิชฺชมาเนสุ โย มํ เอวํ วเทยฺย อุจฺเฉทาย ภควา กุลานํ ปฏิปนฺโน อนยาย ภควา กุลานํ ปฏิปนฺโน อุปฆาตาย ภควา กุลานํ ปฏิปนฺโนติ ฯ ตํ คามณิ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตं ทิฏฺฐึ อปฺปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวं นิรเยติ ฯ

---

๑ สี. พ. ปกฺกภิกฺขานุปฺปทานมตฺเตน ฯ ๒ พ. สามญฺญสมฺภูตานิ จ ฯ

เอวัง วุตเต อสีพันธกปุตโต คามณี ภควันตัง เอตทโวจ อภิกกันตัง ภันเต อภิกกันตัง ภันเต ฯเป ฯ อุปาสกัง มัง ภควา ธาเรตุ อัชชตัคเค ปาณุเปตัง สรณังคตันติ ฯ นวมัง ฯ

[๖๒๓] เอกัง สมยัง ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลันทก-นิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน ราชนิเตปุเร ราชปริสาย สันนิสินนานัง สันนิปติตานัง อยมนุตรากถา อุทปาทิ กปปติ สมณานัง สักยปุตติยานัง ชาตรูปรชตัง สาทิยันติ สมณา สักยปุตติยา ชาต-รูปรชตัง ปฏิคคณหันติ สมณา สักยปุตติยา ชาตรูปรชตันติ ฯ

[๖๒๔] เตน โข ปน สมเยน มณิจูฬโก คามณี ตสสัง ปริสายัง นิสินโน โหติ ฯ อถ โข มณิจูฬโก คามณี ตัง ปริสัง เอตทโวจ มา อยฺโย เอวัง อวจุตถ น กปปติ สมณานัง สักยปุตติยานัง ชาตรูปรชตัง น สาทิยันติ สมณา สักยปุตติยา ชาตรูปรชตัง น ปฏิคคณหันติ สมณา สักยปุตติยา ชาตรูปรชตัง นิกขิตตมณิสุวณณา สมณา สักยปุตติยา อเปตชาตรูปรชตาติ ฯ อสักขิ โข มณิจูฬโก คามณี ตัง ปริสัง สญญาเปตุง ฯ

[๖๒๕] อถ โข มณิจูฬโก คามณี เยน ภควา เตนุปสังกมิ อุปสังกมิตวา ภควันตัง อภิวาเทตวา เอกมนตัง นิสีทิ ฯ เอกมนตัง นิสินโน โข มณิจูฬโก คามณี ภควันตัง เอตทโวจ อิธ ภันเต ราชนิเตปุเร ราชปริสาย สันนิสินนานัง สันนิปติตานัง อยมนุตรากถา อุทปาทิ กปปติ สมณานัง สักยปุตติยานัง ชาตรูปรชตัง สาทิยันติ

สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺย-ปุตฺติยา ชาตรูปรชตนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภนฺเต ตํ ปริสํ เอตทโวจํ มา อยฺโย เอวํ อวจุตฺถ น กปฺปติ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ชาตรูปรชตํ น สาทิยนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ น ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ นิกฺขิตฺตมณิ-สุวณฺณา สมณา สกฺยปุตฺติยา อเปตชาตรูปรชตาติ ฯ อสกฺขิ โขหํ ภนฺเต ตํ ปริสํ สญฺญาเปตุ ฯ กจฺจาหํ ภนฺเต เอวํ พฺยา-กรมาโน วุตฺตวาที เจว ภควโต โหมิ น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขามิ ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรมิ น จ โกจิ สห-ธมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหํ ฐานํ อาคจฺฉตีติ ฯ

[๖๒๖] ตคฺฆ ตฺวํ คามณิ เอวํ พฺยากรมาโน วุตฺตวาที เจว เม อโหสิ น จ มํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขสิ ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรสิ น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหํ ฐานํ อาคจฺฉติ ฯ น หิ คามณิ กปฺปติ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ชาต-รูปรชตํ น สาทิยนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ น ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ นิกฺขิตฺตมณิ-สุวณฺณา สมณา สกฺยปุตฺติยา อเปตชาตรูปรชตา ฯ ยสฺส โข คามณิ ชาตรูปรชตํ กปฺปติ ปญฺจปี ตสฺส กามคุณา กปฺปนฺติ ยสฺส ปญฺจ กามคุณา กปฺปนฺติ (ตสฺสปี ชาตรูปรชตํ กปฺปติ)[๑]

๑ สี. พ. อิทํ ปาฐตฺถยํ น ทิสฺสติ ฯ

เอกํเสเนตํ คามณิ ธาเรยฺยามิ อสฺสมณธมฺโม อสกฺยปุตฺติย-ธมฺโม ฯ อปิ จาหํ คามณิ เอวํ วทามิ ติณํ ติณตฺถิเกน ปริเยสิตพฺพํ ทารุํ ทารุตฺถิเกน ปริเยสิตพฺพํ สกฏํ สกฏตฺถิเกน ปริเยสิตพฺพํ ปุริโส ปุริสตฺถิเกน ปริเยสิตพฺโพ ฯ น เตฺววาหํ คามณิ เกนจิ ปริยาเยน ชาตรูปรชตํ สาทิตพฺพํ ปริเยสิตพฺพนฺติ วทามีติ ฯ ทสมํ ฯ

[๖๒๗] เอกํ สมยํ ภควา มลฺเลสุ[๑] วิหรติ อุรุเวลกปฺปํ นาม มลฺลานํ นิคโม ฯ อถ โข คนฺธภโก[๒] คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข คนฺธภโก คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ เม ภนฺเต ภควา ทุกฺขสฺส สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทเสตูติ ฯ อหํ จ เต คามณิ อตีตมทฺธานํ อารพฺภ ทุกฺขสฺส สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทเสยฺยํ เอวํ อโหสิ อตีตมทฺธานนฺติ ฯ ตตฺร เต สิยา กงฺขา สิยา วิมติ ฯ อหํ จ เต คามณิ อนาคตมทฺธานํ อารพฺภ ทุกฺขสฺส สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทเสยฺยํ เอวํ ภวิสฺสติ อนาคตมทฺธานนฺติ ฯ ตตฺราปิ เต สิยา กงฺขา สิยา วิมติ อปิ จาหํ คามณิ อิเธว นิสินฺโน เอตฺถ จ เต นิสินฺนสฺส ทุกฺขสฺส สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทเสสฺสามิ ตํ

---

๑ พ. เอวํ ฯ สี. มลเตสุ···มลตานํ ฯ ๒ สี. ภทาคโก ฯ พ. คนฺธภาโค ฯ

สุโณหิ สาธุกํ มนสิ กโรหิ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข คนฺธภโก คามณี ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ ภควา เอตทโวจ ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ อตฺถิ เต อุรุเวลกปฺเป มนุสฺสา เยสํ เต วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา อุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ อตฺถิ เม ภนฺเต อุรุเวลกปฺเป มนุสฺสา เยสํ เม วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา อุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ อตฺถิ ปน เต คามณิ อุรุเวลกปฺเป มนุสฺสา เยสํ เต วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา นุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ อตฺถิ เม ภนฺเต อุรุเวลกปฺเป มนุสฺสา เยสํ เม วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา นุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ โก นุ โข คามณิ เหตุ โก ปจฺจโย เยน เต เอกจฺจานํ อุรุเวลกปฺปิยานํ มนุสฺสานํ วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา อุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ฯ โก วา ปน คามณิ เหตุ โก ปจฺจโย เยน เต เอกจฺจานํ อุรุเวลกปฺปิยานํ มนุสฺสานํ วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา นุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ เยสํ เม ภนฺเต อุรุเวลกปฺปิยานํ มนุสฺสานํ วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา อุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ อตฺถิ เม เตสุ

ฉันทราโค ฯ เยสมฺปน เม ภนฺเต อรุเวลกปฺปิยานัง มนุสฺสานัง วเจน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา นุปฺปชฺเชยฺยุง โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นตฺถิ เม เตสุ ฉันทราโคติ ฯ อิมินา ตฺวัง คามณิ ธมฺเมน ทิฏฺเฐน วิทิเตน อกาลิเกน ปตฺเตน ปริโยลาฬฺเหน อตีตานาคเตน ยัง เนหิ ยัง โข กิญฺจิ อตีตมทฺธานัง ทุกฺขัง อุปฺปชฺชมานัง อุปฺปชฺชติ สพฺพัง ตัง ฉันทมูลกัง ฉันทนิทานัง ฉันโท หิ มูลัง ทุกฺขสฺส ฯ ยมฺปิ หิ กิญฺจิ อนาคตมทฺธานัง ทุกฺขัง อุปฺปชฺชมานัง อุปฺปชฺชิสฺสติ สพฺพนฺตัง ฉันทมูลกัง ฉันทนิทานัง ฉันโท หิ มูลัง ทุกฺขสฺสาติ ฯ อจฺฉริยัง ภนฺเต อพฺภุตัง ภนฺเต ยาว สุภาสิตญฺจิทัง เตน ภควตา ยงฺกิญฺจิ อตีตมทฺธานัง ทุกฺขัง อุปฺปชฺชมานัง อุปฺปชฺชติ สพฺพนฺตัง ฉันทมูลกัง ฉันทนิทานัง ฉันโท หิ มูลัง ทุกฺขสฺสาติ ฯ ยงฺกิญฺจิ อนาคตมทฺธานัง ทุกฺขัง อุปฺปชฺชมานัง อุปฺปชฺชิสฺสติ สพฺพนฺตัง ฉันทมูลกัง ฉันทนิทานัง ฉันโท หิ มูลัง ทุกฺขสฺสาติ ฯ อตฺถิ เม ภนฺเต จิรวาสี นาม กุมาโร พหิ อาวสเถ ปฏิวสติ โส ชฺวาหัง ภนฺเต กาลสฺเสว วุฏฺฐาย ปุริสัง อุยฺโยเชมิ คจฺฉ ภเณ จิรวาสึ กุมารัง ชานาหีติ ฯ ยาวกีวญฺจ ภนฺเต โส ปุริโส นาคจฺฉติ ตสฺส เม โหเตว อญฺญถตฺตัง มา เหวัง จิรวาสิสฺส กุมารสฺส กิญฺจิ อาพาธเยกาติ ฯ

[๒๒๘] ตัง กึ มญฺญสิ คามณิ จิรวาสิสฺส กุมารสฺส วเจน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา อุปฺปชฺเชยฺยุง โสกปริเทวทุกฺข-

โทมนสฺสุปายาสาติ ฯ จิรวาสิสฺส เม ภนฺเต กุมารสฺส วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา ชีวิตสฺสปี สิยา อญฺญถตฺตํ กึ ปน เม นุปฺปชฺชิสฺสนฺติ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ อิมินา โข เอตํ คามณิ ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ยงฺกิญฺจิ ทุกฺขํ อุปฺปชฺชมานํ อุปฺปชฺชติ สพฺพนฺตํ ฉนฺทมูลกํ ฉนฺทนิทานนฺ ฉนฺโท หิ มูลํ ทุกฺขสฺสาติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ ยทา เต จิรวาสิมาตา อทิฏฺฐา อโหสิ อสฺสุตา อโหสิ เต จิรวาสิมาตุยา ฉนฺโท วา ราโค วา เปมํ วาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ทสฺสนํ วา เต คามณิ อาคมฺม สวนํ วา เอวํ เต อโหสิ จิรวาสิมาตุยา ฉนฺโท วา ราโค วา เปมํ วาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตํ กึ มญฺญสิ คามณิ จิรวาสิมาตุยา เต วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา อุปฺปชฺเชยฺยุ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ จิรวาสิมาตุยา เม ภนฺเต วเธน วา พนฺเธน วา ชานิยา วา ครหาย วา ชีวิตสฺสปี สิยา อญฺญถตฺตํ กึ ปน เม นุปฺปชฺชิสฺสนฺติ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ อิมินา โข เอตํ คามณิ ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ยงฺกิญฺจิ ทุกฺขํ อุปฺปชฺชมานํ อุปฺปชฺชติ สพฺพนฺตํ ฉนฺทมูลกํ ฉนฺทนิทานนฺ ฉนฺโท หิ มูลํ ทุกฺขสฺสาติ ฯ เอกาทสมํ ฯ

[๒๒๔] อถ โข ราสิโย คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราสิโย คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตมฺเมตํ ภนฺเต

สมโณ โคตโม สพฺพํ ตปึ ครหติ สพฺพํ ตปสฺสึ ลูขชีวึ เอกังเสน อุปวทติ อุปกฺโกสตีติ ฯ เย เต ภนฺเต เอวมาหังสุ สมโณ โคตโม สพฺพํ ตปึ ครหติ สพฺพํ ตปสฺสึ ลูขชีวึ เอกังเสน อุปวทติ อุปกฺโกสตีติ ฯ กจฺจิ เต ภนฺเต ภควโต วุตฺตวาทิโน น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรนฺติ น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหัง ฐานัง อาคจฺฉตีติ ฯ เย เต คามณิ เอวมาหังสุ สมโณ โคตโม สพฺพํ ตปึ ครหติ สพฺพํ ตปสฺสึ ลูขชีวึ เอกังเสน อุปวทติ อุปกฺโกสตีติ ฯ น เม เต วุตฺตวาทิโน อพฺภาจิกฺขนฺติ จ ปน มนฺเต อสตา อภูเตน[1] ฯ

[๒๓๐] เทฺวเม คามณิ อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา โย จายัง กาเมสุ กามสุขลฺลิกานุโยโค หีโน คมฺโม โปถุชฺชนิโก อนริโย อนตฺถสญฺหิโต โย จายัง อตฺตกิลมถานุโยโค ทุกฺโข อนริโย อนตฺถสญฺหิโต ฯ เอเต เต คามณิ อุโภ อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตติ ฯ กตมา จ สา คามณิ มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตติ ฯ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ฯ เสยฺยถีทัง ฯ สมฺมาทิฏฺฐี ฯเป ฯ สมฺมาสมาธิ ฯ อยัง โข สา คามณิ มชฺฌิมา

---

๑ พ. อสตา ตุจฺฉา อภูเตน ฯ

ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สංวตฺตติ ฯ

[๖๓๑] ตโยเม คามณิ กามโภคิโน สนฺโต สංวิชฺชมานา โลกสฺมิ ฯ กตเม ตโย ฯ อิธ คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสน อธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสน น อตฺตานं สุเขติ น ปีเณติ น สංวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อิธ ปน คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสน อธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสน อตฺตานं สุเขติ ปีเณติ น สංวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อิธ ปน คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสน อธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสน อตฺตานं สุเขติ ปีเณติ สංวิภชติ ปุญฺญานิ กโรติ ฯ

[๖๓๒] อิธ คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนปิ อสาหเสนปิ ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสนปิ อสาหเสนปิ น อตฺตานं สุเขติ น ปีเณติ น สංวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อิธ คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนปิ อสาหเสนปิ ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสนปิ อสาหเสนปิ อตฺตานं สุเขติ ปีเณติ น สංวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อิธ คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนปิ อสาหเสนปิ ธมฺมาธมฺเมน

โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสนปิ อสาหเสนปิ อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ สํวิภชติ ปุญฺญานิ กโรติ ฯ

[๖๓๓] อิธ ปน คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสน ธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา อสาหเสน น อตฺตานํ สุเขติ น ปีเณติ น สํวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อิธ ปน คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสน ธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา อสาหเสน อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ น สํวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อิธ ปน คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสน ธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา อสาหเสน อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ สํวิภชติ ปุญฺญานิ กโรติ เต จ โภเค คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อนาทีนวทสฺสาวี อนิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชติ ฯ อิธ ปน คามณิ เอกจฺโจ กามโภคี ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสน ธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา อสาหเสน อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ สํวิภชติ ปุญฺญานิ กโรติ เต จ โภเค อคธิโต อมุจฺฉิโต อนชฺฌาปนฺโน อาทีนวทสฺสาวี นิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชติ ฯ

[๖๓๔] ตตฺร คามณิ ยฺวายํ กามโภคี อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสน อธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสน น อตฺตานํ สุเขติ น ปีเณติ น สํวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อยํ คามณิ กามโภคี ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ กตเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ

อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน คารยฺโห ฯ น อตฺตานํ สุเขติ น ปีเณติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน คารยฺโห ฯ น สงฺคิภติ น ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา ตติเยน ฐาเนน คารยฺโห ฯ อยํ กามณิ กามโภคี อิเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ

[๖๓๕] ตตฺร กามณิ ยฺวายํ กามโภคี อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสน อธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสน อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ น สงฺคิภติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อยํ กามณิ กามโภคี ทุวีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ กตเมหิ ทุวีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน คารยฺโห ฯ น สงฺคิภติ น ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน คารยฺโห ฯ กตเมน เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ อตฺตานํ สุเขติ ปีเณตีติ อิมินา เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ อยํ กามณิ กามโภคี อิเมหิ ทุวีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห อิมินา เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ

[๖๓๖] ตตฺร กามณิ ยฺวายํ กามโภคี อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสน อธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสน อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ สงฺคิภติ ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อยํ กามณิ กามโภคี เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ทุวีหิ ฐาเนหิ ปาสโส ฯ กตเมน เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนาติ อิมินา เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ กตเมหิ ทุวีหิ ฐาเนหิ ปาสโส ฯ

อตฺตานํ สุเขติ บีเณตีติ อิมินา ปฐเมน ฌาเนน ปาสังโส ฯ สังวิภชติ ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา ทุติเยน ฌาเนน ปาสังโส ฯ อยํ คามณิ กามโภคี อิมินา เอเกน ฌาเนน คารยฺโห อิเมหิ ทฺวีหิ ฌาเนหิ ปาสังโส ฯ

[๖๓๗] ตตฺร คามณิ ยฺวายํ กามโภคี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนปี อสาหเสนปี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสนปี อสาหเสนปี น อตฺตานํ สุเขติ น ปีเณติ น สังวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อยํ คามณิ กามโภคี เอเกน ฌาเนน ปาสังโส ตีหิ ฌาเนหิ คารยฺโห ฯ กตเมน เอเกน ฌาเนน ปาสังโส ฯ ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสนาติ อิมินา เอเกน ฌาเนน ปาสังโส ฯ กตเมหิ ตีหิ ฌาเนหิ คารยฺโห ฯ อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฌาเนน คารยฺโห ฯ น อตฺตานํ สุเขติ น ปีเณตีติ อิมินา ทุติเยน ฌาเนน คารยฺโห ฯ น สังวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา ตติเยน ฌาเนน คารยฺโห ฯ อยํ คามณิ กามโภคี อิมินา เอเกน ฌาเนน ปาสังโส อิเมหิ ตีหิ ฌาเนหิ คารยฺโห ฯ

[๖๓๘] ตตฺร คามณิ ยฺวายํ กามโภคี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนปี อสาหเสนปี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสนปี อสาหเสนปี อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ น สังวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อยํ คามณิ กามโภคี ทฺวีหิ ฌาเนหิ ปาสังโส

ทุวิหิ ฯาเนหิ คารยฺโห ฯ กตเมหิ ทุวิหิ ฯาเนหิ ปาสโ ฯ ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฯาเนน ปาสโ ฯ อตฺตานํ สุเขติ ปีเณตีติ อิมินา ทุติเยน ฯาเนน ปาสโ ฯ กตเมหิ ทุวิหิ ฯาเนหิ คารยฺโห ฯ อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฯาเนน คารยฺโห ฯ น สวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา ทุติเยน ฯาเนน คารยฺโห ฯ อยํ คามณิ กามโภคี อิเมหิ ทุวิหิ ฯาเนหิ ปาสโ อิเมหิ ทุวิหิ ฯาเนหิ คารยฺโห ฯ

[๒๓๙] ตตฺร คามณิ ยฺวายํ กามโภคี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนปี อสาหเสนปี ธมฺมาธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา สาหเสนปี อสาหเสนปี อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ สวิภชติ ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อยํ คามณิ กามโภคี ตีหิ ฯาเนหิ ปาสโ เอเกน ฯาเนน คารยฺโห ฯ กตเมหิ ตีหิ ฯาเนหิ ปาสโ ฯ ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฯาเนน ปาสโ ฯ อตฺตานํ สุเขติ ปีเณตีติ อิมินา ทุติเยน ฯาเนน ปาสโ ฯ สวิภชติ ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา ตติเยน ฯาเนน ปาสโ ฯ กตเมน เอเกน ฯาเนน คารยฺโห ฯ อธมฺเมน โภเค ปริเยสติ สาหเสนาติ อิมินา เอเกน ฯาเนน คารยฺโห ฯ อยํ คามณิ กามโภคี อิเมหิ ตีหิ ฯาเนหิ ปาสโ อิมินา เอเกน ฯาเนน คารยฺโห ฯ

[๒๔๐] ตตฺร คามณิ ยฺวายํ กามโภคี ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ

อสาหเสน ธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา อสาหเสน น อตฺตานํ สุเขติ น ปีเณติ น สงฺวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อยํ คามณิ กามโภคี เอเกน ฐาเนน ปาสโส ทฺวีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ กตเมน เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสนาติ อิมินา เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ กตเมหิ ทฺวีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ น อตฺตานํ สุเขติ น ปีเณตีติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน คารยฺโห ฯ น สงฺวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน คารยฺโห ฯ อยํ คามณิ กามโภคี อิมินา เอเกน ฐาเนน ปาสโส อิเมหิ ทฺวีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ

[๖๔๑] ตตฺร คามณิ ยฺวายํ กามโภคี ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสน ธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา อสาหเสน อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ น สงฺวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรติ ฯ อยํ คามณิ กามโภคี ทฺวีหิ ฐาเนหิ ปาสโส เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ กตเมหิ ทฺวีหิ ฐาเนหิ ปาสโส ฯ ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน ปาสโส ฯ อตฺตานํ สุเขติ ปีเณตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน ปาสโส ฯ กตเมน เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ น สงฺวิภชติ น ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ อยํ คามณิ กามโภคี อิเมหิ ทฺวีหิ ฐาเนหิ ปาสโส อิมินา เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ

[๖๔๒] ตตฺร คามณิ ยฺวายํ กามโภคี ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ

อสาหเสน ธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา อสาหเสน อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ สงฺวิภชติ ปุญฺญานิ กโรติ เต จ โภเค คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อนาทีนวทสฺสาวี อนิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชติ ฯ อยํ คามณิ กามโภคี ตีหิ ฐาเนหิ ปาสํโส เอเกน ฐาเนน คารยฺโห กตเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ ปาสํโส ฯ ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน ปาสํโส ฯ อตฺตานํ สุเขติ ปีเณตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน ปาสํโส ฯ สงฺวิภชติ ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา ตติเยน ฐาเนน ปาสํโส ฯ กตเมน เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ เต จ โภเค คธิโต มุจฺฉิโต อชฺฌาปนฺโน อนาทีนวทสฺสาวี อนิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชตีติ อิมินา เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ อยํ คามณิ กามโภคี อิเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ ปาสํโส อิมินา เอเกน ฐาเนน คารยฺโห ฯ

[๖๔๓] ตตฺร คามณิ ยฺวายํ กามโภคี ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสน ธมฺเมน โภเค ปริเยสิตฺวา อสาหเสน อตฺตานํ สุเขติ ปีเณติ สงฺวิภชติ ปุญฺญานิ กโรติ เต จ โภเค อคธิโต อมุจฺฉิโต อนชฺฌาปนฺโน อาทีนวทสฺสาวี นิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชติ ฯ อยํ คามณิ กามโภคี จตูหิ ฐาเนหิ ปาสํโส ฯ กตเมหิ จตูหิ ฐาเนหิ ปาสํโส ฯ ธมฺเมน โภเค ปริเยสติ อสาหเสนาติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน ปาสํโส ฯ อตฺตานํ สุเขติ ปีเณตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน ปาสํโส ฯ สงฺวิภชติ ปุญฺญานิ กโรตีติ อิมินา

ตติเยน ฐาเนน ปาสังโส ฯ เต จ โภเค อคธิโต อมุจฺฉิโต อนชฺฌาปนฺโน อาทีนวทสฺสาวี นิสฺสรณปญฺโญ ปริภุญฺชตีติ อิมินา จตุตฺถเกน ฐาเนน ปาสังโส ฯ อยं คามณิ กามโภคี อิเมหิ จตูหิ ฐาเนหิ ปาสังโส ฯ

[๖๔๔] ตโยเม คามณิ ตปสฺสิโน ลูขชีวิโน สนฺโต สัวิชฺชมานา โลกสฺมึ ฯ กตเม ตโย ฯ อิธ คามณิ เอกจฺโจ ตปสฺสี ลูขชีวี สกฺโย อคารสฺมา อนคาริยं ปพฺพชิโต โหติ อปฺเปวนาม กุสลं ธมฺมं อธิคจฺเฉยฺยं อปฺเปวนาม อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา[1] อลมริยญาณทสฺสนวิเสสं สจฺฉิกเรยฺยนฺติ ฯ โส อตฺตานं อาตาเปติ ปริตาเปติ กุสลญฺจ ธมฺมं นาธิคจฺฉติ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมं อลมริยญาณทสฺสนวิเสสं น สจฺฉิกโรติ ฯ อิธ ปน คามณิ เอกจฺโจ ตปสฺสี ลูขชีวี สกฺโย อคารสฺมา อนคาริยं ปพฺพชิโต โหติ อปฺเปวนาม กุสลं ธมฺมं อธิคจฺเฉยฺยं อปฺเปวนาม อุตฺตริมนุสฺสธมฺมं อลมริยญาณทสฺสนวิเสสं สจฺฉิกเรยฺยนฺติ ฯ โส อตฺตานं อาตาเปติ ปริตาเปติ กุสลं หิ โข ธมฺมं อธิคจฺฉติ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมं อลมริยญาณทสฺสนวิเสสं น สจฺฉิกโรติ ฯ อิธ ปน คามณิ เอกจฺโจ ตปสฺสี ลูขชีวี สกฺโย อคารสฺมา อนคาริยं ปพฺพชิโต โหติ อปฺเปวนาม กุสลं ธมฺมं อธิคจฺเฉยฺยं อปฺเปวนาม อุตฺตริมนุสฺสธมฺมं อลมริยญาณทสฺสนวิเสสं สจฺฉิกเรยฺยนฺติ ฯ โส อตฺตานं อาตาเปติ

---

๑ สี. พ. สพฺพฐาเนสุ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมาติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

ปริตาเปติ กุสลญฺจ ธมฺมํ อธิคจฺฉติ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อลมริย-ญาณทสฺสนวิเสสํ สจฺฉิกโรติ ฯ

[๒๔๕] ตตฺร กามณิ ยฺวายํ ตปสฺสี ลูขชีวี อตฺตานํ อาตาเปติ ปริตาเปติ กุสลญฺจ ธมฺมํ นาธิคจฺฉติ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อลมริย-ญาณทสฺสนวิเสสํ น สจฺฉิกโรติ ฯ อยํ กามณิ ตปสฺสี ลูขชีวี ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ กตเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ อตฺตานํ อาตาเปติ ปริตาเปตีติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน คารยฺโห ฯ กุสลญฺจ ธมฺมํ นาธิคจฺฉตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน คารยฺโห ฯ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ น สจฺฉิกโรตีติ อิมินา ตติเยน ฐาเนน คารยฺโห ฯ อยํ กามณิ ตปสฺสี ลูขชีวี อิเมหิ ตีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ

[๒๔๖] ตตฺร กามณิ ยฺวายํ ตปสฺสี ลูขชีวี อตฺตานํ อาตาเปติ ปริตาเปติ กุสลญฺหิ โข ธมฺมํ อธิคจฺฉติ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ น สจฺฉิกโรติ ฯ อยํ กามณิ ตปสฺสี ลูขชีวี ทฺวีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ กตเมหิ ทฺวีหิ ฐาเนหิ คารยฺโห ฯ อตฺตานํ อาตาเปติ ปริตาเปตีติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน คารยฺโห ฯ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อลมริยญาณ-ทสฺสนวิเสสํ น สจฺฉิกโรตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน คารยฺโห ฯ กตเมน เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ กุสลํ หิ โข ธมฺมํ อธิคจฺฉตีติ อิมินา เอเกน ฐาเนน ปาสโส ฯ อยํ กามณิ ตปสฺสี ลูขชีวี

อิเมหิ ทวีหิ ฐาเนหิ คารยุโห อิมินา เอเกน ฐาเนน ปาสังโส ฯ

[๖๔๗] ตตร คามณิ ยวายัง ตปสสี ลูขชีวี อตตานัง อาตาเปติ ปริตาเปติ กุสลัง จ ธมมัง อธิคจฉติ อุตตริมนุสสธมมัง อลมริยญาณทสสนวิเสสัง สจฉิกโรติ ฯ อยัง คามณิ ตปสสี ลูขชีวี เอเกน ฐาเนน คารยุโห ทวีหิ ฐาเนหิ ปาสังโส ฯ กตเมน เอเกน ฐาเนน คารยุโห ฯ อตตานัง อาตาเปติ ปริตาเปตีติ อิมินา เอเกน ฐาเนน คารยุโห ฯ กตเมหิ ทวีหิ ฐาเนหิ ปาสังโส ฯ กุสลัง จ ธมมัง อธิคจฉตีติ อิมินา ปฐเมน ฐาเนน ปาสังโส ฯ อุตตริมนุสสธมมัง อลมริยญาณทสสนวิเสสัง สจฉิกโรตีติ อิมินา ทุติเยน ฐาเนน ปาสังโส ฯ อยัง คามณิ ตปสสี ลูขชีวี อิมินา เอเกน ฐาเนน คารยุโห อิเมหิ ทวีหิ ฐาเนหิ ปาสังโส ฯ

[๖๔๘] ติสโส อิมา คามณิ สนทิฏฐิกา นิชชรา อกาลิกา เอหิปสสิกา โอปนยิกา ปจจตตัง เวทิตพพา วิญญูหิ ฯ กตมา ติสโส ฯ ยัง ภควโต ราคาธิกรณัง อตตพยาพาธายปี[1] เจเตติ ปรพยาพาธายปี เจเตติ อุภยพยาพาธายปี เจเตติ ราเค ปหีเน เนว อตตพยาพาธายปี เจเตติ น ปรพยาพาธายปี เจเตติ น อุภยพยาพาธายปี เจเตติ สนทิฏฐิกา นิชชรา อกาลิกา เอหิปสสิกา โอปนยิกา ปจจตตัง เวทิตพพา วิญญูหิ ฯ ยัง ทุฏโฐ โทสาธิกรณัง อตตพยาพาธายปี เจเตติ ปรพยาพาธายปี เจเตติ อุภย-

---

๑ สี. เอวัง ฯ พ. อตตพยาปาทายปี ฯ

พฺยาพาธายปี เจเตติ โทเส ปหีเน เนว อตฺตพฺยาพาธายปี เจเตติ น ปรพฺยาพาธายปี เจเตติ น อุภยพฺยาพาธายปี เจเตติ สนฺทิฏฺฐิกา นิจฺจรา อกาลิกา เอหิปสฺสิกา โอปนยิกา ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิญฺญูหิ ฯ ยํ มูพฺโห โมหาธิกรณํ อตฺตพฺยาพาธายปี เจเตติ ปรพฺยาพาธายปี เจเตติ อุภยพฺยาพาธายปี เจเตติ โมเห ปหีเน เนว อตฺตพฺยาพาธายปี เจเตติ น ปรพฺยาพาธายปี เจเตติ น อุภยพฺยาพาธายปี เจเตติ สนฺทิฏฺฐิกา นิจฺจรา อกาลิกา เอหิปสฺสิกา โอปนยิกา ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิญฺญูหิ ฯ อิมา โข คามณิ ติสฺโส สนฺทิฏฺฐิกา นิจฺจรา อกาลิกา เอหิปสฺสิกา โอปนยิกา ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิญฺญูหีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ราสิโย คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต ฯเป ฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ ทุวาทสมํ ฯ

[๖๔๙] เอกํ สมยํ ภควา โกพิเยสุ วิหรติ อุตฺตรนฺนาม โกพิยานํ นิคโม ฯ อถ โข ปาฏลิโย คามณี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ปาฏลิโย คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตมฺเมตํ ภนฺเต สมโณ โคตโม มายํ ชานาตีติ ฯ เย เต ภนฺเต เอวมาหํสุ สมโณ โคตโม มายํ ชานาตีติ ฯ กจฺจิ เต ภนฺเต ภควโต วุตฺตวาทิโน น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรนฺติ น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุปาโต

คารยหัง ฯานัง อาคจฉติ ฯ อนพภกขาตุกามา[1] หิ มยัง ภนเต ภควนตนติ ฯ เย เต คามณี เอวมาหังสุ สมโณ โคตโม มายัง ฯานาตีติ ฯ วุตตวาทิโน เจว เม เต น จ มัง อภูเตน อพภาจิกขนติ ธมมสส จานุธมมัง พยากโรนติ น จ โกจิ สหธมมิโก วาทานุปาโต คารยหัง ฯานัง อาคจฉตีติ ฯ สจจัง เยว กิร โภ มยัง เตสัง สมณพราหมณานัง น สททหาม สมโณ โคตโม มายัง ฯานาตีติ ฯ สมโณ ขลุ โภ โคตโม มายาวีติ ฯ โย นุ โข คามณิ เอวัง วเทติ อหัง มายัง ฯานามีติ ฯ โส เอวัง วเทติ อหัง มายาวีติ ฯ ตเถว ตัง ภควา โหติ ตเถว ตัง สุคต โหตีติ ฯ เตนหิ คามณิ ตญเจเวตถ ปฏิปุจฉิสสามิ ฯ ยถา เต ขเมยย ตถา ตัง พยากเรยยาสิ ฯ

[๖๕๐] ตัง กิง มญญสิ คามณิ ฯานาสิ ตวัง โกพิยานัง สมพจูพเก ภเฏติ ฯ ฯานามหัง ภนเต โกพิยานัง สมพจูพเก ภเฏติ ฯ ตัง กิง มญญสิ คามณิ กิมตถิยา โกพิยานัง สมพจูพกา ภฏาติ ฯ เย จ ภนเต โกพิยานัง โจรา เต จ ปฏิเสเธตุง ยานิ จ โกพิยานัง ทูเตยยานิ ตานิ จ ปหาตุง เอตทตถิยา ภนเต โกพิยานัง สมพจูพกา ภฏาติ ฯ ตัง กิง มญญสิ คามณิ ฯานาสิ ตวัง โกพิยานัง นิคเม สมพจูพเก ภเฏ สีลวนโต วา เต ทุสสีลา วาติ ฯ ฯานามหัง ภนเต โกพิยานัง สมพจูพเก ภเฏ ทุสสีเล

---

๑ สี. เอวัง ฯ พ. อนพภาจิกขาตุกามา ฯ

ปาปธมฺเม เย จ โตเก ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา โกพฺยานํ ถมฺพจูฬกา ภฏา เตสํ อญฺญตราติ ฯ โย นุ โข คามณิ เอวํ วเทยฺย ปาฏลิโย คามณี ชานาติ โกพฺยานํ ถมฺพจูฬเก ภเฏ ทุสฺสีเล ปาปธมฺเม ปาฏลิโยปี คามณี ทุสฺสีโล ปาปธมฺโมติ สมฺมา นุ โข โส วทมาโน วเทยฺยาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อญฺเญ ภนฺเต โกพฺยานํ ถมฺพจูฬกา ภฏา อญฺโญหมสฺมิ อญฺญถาธมฺมา โกพฺยานํ ถมฺพจูฬกา ภฏา อญฺญถาธมฺโมหมสฺมีติ ฯ ตฺวญฺหิ นาม คามณิ น ชานิสฺสสิ ปาฏลิโย คามณี ชานาติ โกพฺยานํ ถมฺพจูฬเก ภเฏ ทุสฺสีเล ปาปธมฺเม น จ ปาฏลิโย คามณี ทุสฺสีโล ปาปธมฺโมติ ตสฺมา ตถาคโต น ชานิติ ตถาคโต มายํ ชานาติ น จ ตถาคโต มายาวีติ ฯ

[๖๕๑] มายญฺจาหํ คามณิ ปชานามิ มายาย จ วิปากํ ยถาปฏิปนฺโน จ มายาวี กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ ปาณาติปาตญฺจาหํ คามณิ ปชานามิ ปาณาติปาตสฺส จ วิปากํ ยถาปฏิปนฺโน จ ปาณาติปาตี กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ อทินฺนาทานญฺจาหํ คามณิ ปชานามิ อทินฺนาทานสฺส จ วิปากํ ยถาปฏิปนฺโน จ อทินฺนาทายี กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ กาเมสุ มิจฺฉาจารญฺจาหํ คามณิ ปชานามิ

กาเมสุ มิจฉาจารสฺส จ วิปากัง ยถาปฏิปนฺโน จ กาเมสุ มิจฺฉาจารี กายสฺส เภทา ปรัง มรณา อปายัง ทุคฺคตึ วินิปาตัง นิรยัง อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ มุสาวาทญฺจาหัง กามณิ ปชานามิ มุสาวาทสฺส จ วิปากัง ยถาปฏิปนฺโน จ มุสาวาที กายสฺส เภทา ปรัง มรณา อปายัง ทุคฺคตึ วินิปาตัง นิรยัง อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ ปิสุณวาจัง จาหัง กามณิ ปชานามิ ปิสุณวาจาย จ วิปากัง ยถาปฏิปนฺโน จ ปิสุณวาโจ กายสฺส เภทา ปรัง มรณา อปายัง ทุคฺคตึ วินิปาตัง นิรยัง อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ ผรุสวาจัง จาหัง กามณิ ปชานามิ ผรุสวาจาย จ วิปากัง ยถาปฏิปนฺโน จ ผรุสวาโจ กายสฺส เภทา ปรัง มรณา อปายัง ทุคฺคตึ วินิปาตัง นิรยัง อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ สมฺผปฺปลาปญฺจาหัง กามณิ ปชานามิ สมฺผปฺปลาปสฺส จ วิปากัง ยถาปฏิปนฺโน จ สมฺผปฺปลาปี กายสฺส เภทา ปรัง มรณา อปายัง ทุคฺคตึ วินิปาตัง นิรยัง อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ อภิชฺฌญฺจาหัง กามณิ ปชานามิ อภิชฺฌาย จ วิปากัง ยถาปฏิปนฺโน จ อภิชฺฌาลุ กายสฺส เภทา ปรัง มรณา อปายัง ทุคฺคตึ วินิปาตัง นิรยัง อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ พฺยาปาทปโทสญฺจาหัง กามณิ ปชานามิ พฺยาปาทปโทสสฺส จ วิปากัง ยถาปฏิปนฺโน จ พฺยาปนฺนจิตฺโต กายสฺส เภทา ปรัง มรณา อปายัง ทุคฺคตึ วินิปาตัง นิรยัง อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐึ จาหัง กามณิ ปชานามิ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา จ วิปากัง

ยถาปฏิปนฺโน ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ ตญฺจ ปชานามิ ฯ

[๖๕๒] สนฺติ หิ คามณิ เอเก สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน โย โกจิ ปาณมติปาเปติ สพฺโพ โส ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสำเวทยติ โย โกจิ อทินฺนำ อาทิยติ สพฺโพ โส ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ทุกฺขํ โทมนสฺสำ ปฏิสำเวทยติ โย โกจิ กาเมสุ มิจฺฉาจรติ สพฺโพ โส ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ทุกฺขํ โทมนสฺสำ ปฏิสำเวทยติ โย โกจิ มุสา ภณติ สพฺโพ โส ทิฏฺเเ ว ธมฺเม ทุกฺขํ โทมนสฺสำ ปฏิสำเวทยตีติ ฯ

[๖๕๓] ทิสฺสติ โข ฯ ปน คามณิ เอเกจฺโจ มาลี กุณฺฑลี สุนฺหาโต สุวิลิตฺโต กปฺปีตเกสมสฺสุ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรนฺโต ฯ ตเมนำ เอวมาหำสุ อมฺโภ อยำ ปุริโส กึ อกาสิ มาลี กุณฺฑลี สุนฺหาโต สุวิลิตฺโต กปฺปีตเกสมสฺสุ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรตีติ ฯ ตเมนำ เอวมาหำสุ อมฺโภ อยำ ปุริโส รญฺโญ ปจฺจตฺถิกำ ปสยฺห ชีวิตา ตสฺส โวโรเปติ ราชา อตฺตมโน อภิหารมหาสิ เตนายำ ปุริโส มาลี กุณฺฑลี สุนฺหาโต สุวิลิตฺโต กปฺปีตเกสมสฺสุ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรตีติ ฯ ทิสฺสติ โข คามณี เอเกจฺโจ ทหฺหาย รชฺชุยา ปจฺจาพาหำ คาฬฺหพนฺธนำ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑำ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิยา รถิยำ สิงฺฆาฏเกน สิงฺฆาฏกำ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา

ทกฺขิณโต นครสฺส สีสํ ฉินฺทมาโน ฯ ตเมนํ เอวมาหํสุ อมฺโภ อยํ ปุริโส กิ อกาสิ ทพฺพาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหํ คาฬฺหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑํ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิยา รถิยํ สิงฺฆาฏเกน สิงฺฆาฏกํ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส สีสํ ฉินฺทตีติ ฯ ตเมนํ เอวมาหํสุ อมฺโภ อยํ ปุริโส ราชเวรึ อิตฺถึ วา ปุริสํ วา ชีวิตา โวโรเปติ เตน นํ ราชาโน คเหตฺวา เอวรูปานิ กมฺมกรณานิ กาเรนฺตีติ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ กามณิ อปิ นุ เต เอวรูปี ทิฏฺฐี วา สุตํ วาติ ทิฏฺฐญฺจ โน ภนฺเต สุตญฺจ สุยฺยิสฺสตี จาติ ฯ

[๖๕๔] ตตฺร กามณิ เย เต สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน โย โกจิ ปาณมติปาเตติ สพฺโพ โส ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสำเวทยตีติ ฯ สจฺจำ วา เต อาหำสุ มุสา วาติ ฯ มุสา ภนฺเต ฯ เย ปน เต ตุจฺฉำ มุสา วิตปนฺติ สีลวนฺโต วา เต ทุสฺสีลา วาติ ฯ ทุสฺสีลา ภนฺเต ฯ เย ปน เต ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา มิจฺฉาปฏิปนฺนา วา เต สมฺมาปฏิปนฺนา วาติ ฯ มิจฺฉาปฏิปนฺนา ภนฺเต ฯ เย ปน เต มิจฺฉาปฏิปนฺนา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา วา เต สมฺมาทิฏฺฐิกา วาติ ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิกา ภนฺเต ฯ เย ปน เต มิจฺฉาทิฏฺฐิกา กตฺถ นุ เตสุ ปสีทิตพฺพนฺติ ฯ โน เหตำ ภนฺเต ฯ

[๖๕๕] ทิสฺสติ โข ปน กามณิ อิเธกจฺโจ มาณี กุณฺฑกณี ฯเป ฯ

อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรนฺโต ฯ ตเมนํ เอวมาหํสุ อมฺโภ อยํ ปุริโส กึ อกาสิ มาลึ กุณฺฑลึ ฯเปฯ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรตีติ ฯ ตเมนํ เอวมาหํสุ อมฺโภ อยํ ปุริโส รญฺโญ ปจฺจตฺถิกสฺส ปสยฺห อทินฺนํ อาทิยติ ตสฺส ราชา อตฺตมโน อภิหารมทาสิ เตนายํ ปุริโส มาลึ กุณฺฑลึ ฯเปฯ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรตีติ ฯ ทิสฺสติ โข ฯเปฯ คามณิ อิเธกจฺโจ ทพฺหาย รชฺชุยา ฯเปฯ ทกฺขิณโต นครสฺส ลึ ฉิชฺชมาโน ฯ ตเมนํ เอวมาหํสุ อมฺโภ อยं ปุริโส กึ อกาสิ ทพฺหาย รชฺชุยา ฯเปฯ ทกฺขิณโต นครสฺส ลึ ฉินฺทตีติ ฯ ตเมนํ เอวมาหํสุ อมฺโภ อยं ปุริโส คามา วา อรญฺญา วา อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตं อาทิยติ เตน นं ราชาโน คเหตฺวา เอวรูปึ กมฺมกรณं กาเรนฺตีติ ฯ ตं กึ มญฺญสิ คามณิ อปิ นุ เต เอวรูปึ ทิฏฺฐึ วา สุตं วาติ ฯ ทิฏฺฐญฺจ โน ภนฺเต สุตญฺจ สุยฺยิสฺสตี จาติ ฯ

[๒๕๖] ตตฺร คามณิ เย เต สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน โย โกจิ อทินฺนํ อาทิยติ สพฺโพ โส ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ทุกฺขึ โทมนสฺสึ ปฏิสංเวทยตีติ ฯ สจฺจึ วา เต อาหํสุ มุสา วาติ ฯเปฯ กถึ นุ เตสุ ปสีทิตุนฺติ ฯ โน เหตं ภนฺเต ฯ

[๒๕๗] ทิสฺสติ โข ปน คามณิ อิเธกจฺโจ มาลึ กุณฺฑลึ ฯเปฯ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรนฺโต ฯ ตเมนํ เอว-

มาหังสุ อมฺโภ อยัง ปุริโส กึ อกาสิ มาตึ กุณฺฑึ ฯ เป ฯ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรตีติ ฯ ตเมนัง เอวมาหังสุ อมฺโภ อยัง ปุริโส รญฺโญ ปจฺจตฺถิกสฺส ทาเรสุ จาริตฺตัง อาปชฺชิ ตสฺส ราชา อตฺตมโน อภิหารมหาสิ เตนายัง ปุริโส มาตึ กุณฺฑึ ฯ เป ฯ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรตีติ ฯ ทิสฺสติ โข คามณิ อิเธกจฺโจ ทพฺพาย รชฺชุยา ฯ เป ฯ ทกฺขิณโต นครสฺส ตีรัง ฉิชฺชมาโน ฯ ตเมนัง เอวมาหังสุ อมฺโภ อยัง ปุริโส กึ อกาสิ ทพฺพาย รชฺชุยา ฯ เป ฯ ทกฺขิณโต นครสฺส ตีรัง ฉินฺทตีติ ฯ ตเมนัง เอวมาหังสุ อมฺโภ อยัง ปุริโส กุลีตฺถีสุ กุลกุมารีสุ จาริตฺตัง อาปชฺชิ เตน นัง ราชาโน คเหตฺวา เอวรูปึ กมฺมกรณัง กาเรนฺตีติ ฯ ตัง กึ มญฺญสิ คามณิ อปิ นุ เต เอวรูปึ ทิฏฺฐัง วา สุตัง วาติ ฯ ทิฏฺฐญฺจ โน ภนฺเต สุตัญ จ สุยฺยิสฺสตีติ จาติ ฯ

[๖๕๘] ตตฺร คามณิ เย เต สมณพฺราหฺมณา เอวังวาทิโน เอวังทิฏฺฐิโน โย โกจิ กาเมสุ มิจฺฉาจรติ สพฺโพ โส ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ทุกฺขัง โทมนสฺสัง ปฏิสังเวทยตีติ ฯ สจฺจัง วา เต อาหังสุ มุสา วาติ ฯ เป ฯ กตฺถ นุ เตสุ ปสีทิตุนฺติ ฯ โน เหตัง ภนฺเต ฯ

[๖๕๙] ทิสฺสติ โข ปน คามณิ อิเธกจฺโจ มาตึ กุณฺฑึ สุนฺหาตัง สุวิลิตฺตัง กปฺปิตเกสมสฺสุง อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรนฺตัง ฯ ตเมนัง เอวมาหังสุ อมฺโภ อยัง ปุริโส กึ

อกาสิ มาตำ กุณฺฑลำ สุนฺทาโต สุวิลิตฺโต กปฺปิตเกสมสฺสุ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรตีติ ฯ ตเมนำ เอวมาหำสุ อมฺโภ อยำ ปุริโส ราชานำ มุสาวาเทน หาเสติ ตสฺส ราชา อตฺตมโน อภิหารมหาสิ เตนายำ ปุริโส มาตำ กุณฺฑลำ สุนฺทาโต สุวิลิตฺโต กปฺปิตเกสมสฺสุ อิตฺถิกาเมหิ ราชา มญฺเญ ปริจาเรตีติ ฯ ทิสฺสติ โข คามณิ อิเธกจฺโจ ทพฺหาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหำ คาฬฺหพนฺธนำ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑำ กตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิยา รถิยำ สิงฺฆาฏเกน สิงฺฆาฏกำ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส ตีสุ ฉิชฺชมาโน ฯ ตเมนำ เอวมาหำสุ อมฺโภ อยำ ปุริโส กิ อกาสิ ทพฺหาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหำ คาฬฺหพนฺธนำ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑำ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิยา รถิยำ สิงฺฆาฏเกน สิงฺฆาฏกำ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส ตีสุ ฉินฺทตีติ ฯ ตเมนำ เอวมาหำสุ อมฺโภ อยำ ปุริโส คหปติสฺส วา คหปติปุตฺตสฺส วา มุสาวาเทน อตฺถำ ภญฺชิ เตน นำ ราชาโน คเหตฺวา เอวรูปานิ กมฺมกรณานิ กาเรนฺตีติ ฯ ตำ กิ มญฺญสิ คามณิ อปิ นุ เต เอวรูปี ทิฏฺฐี วา สุตำ วาติ ฯ ทิฏฺฐิญฺจ โน ภนฺเต สุตญฺจ สุขุมิสฺสตี จาติ ฯ

[๖๖๐] ตตฺร คามณิ เย เต สมณพฺราหฺมณา เอวำวาทิโน เอวำทิฏฺฐิโน โย โกจิ มุสา ภณติ สพฺโพ โส ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม ทุกฺขำ โทมนสฺสำ ปฏิสำเวทยตีติ ฯ สจฺจำ วา เต อาหำสุ

มุสา วาติ ฯ มุสา ภนเต ฯ เย ปน เต ตุจฉัง มุสา วิลปนติ สัลลนโต วา เต ทุสสีลา วาติ ฯ ทุสสีลา ภนเต ฯ เย ปน เต ทุสสีลา ปาปธมมา มิจฉาปฏิปนนา วา เต สมมาปฏิปนนา วาติ ฯ มิจฉาปฏิปนนา ภนเต ฯ เย ปน เต มิจฉาปฏิปนนา มิจฉาทิฏฐิกา วา เต สมมาทิฏฐิกา วาติ ฯ มิจฉาทิฏฐิกา ภนเต ฯ เย ปน เต มิจฉาทิฏฐิกา กตัง นุ เตสุ ปสสิตุนติ ฯ โน เหตัง ภนเต ฯ อจฉริยัง ภนเต อพภุตัง ภนเต อตถิ เม ภนเต อาวสถาคารัง ตตถ อตถิ มญจกานิ อตถิ อาสนานิ อตถิ อุทกมณิโก อตถิ เตลปปทีโป ฯ ตตถ โย สมโณ วา พราหมโณ วา วาสัง อุเปติ เตนาหัง ยถาสตติ ยถาพลัง สังวิภชามิ ฯ

[๖๖๑] ภูตปุพพัง ภนเต จตตาโร สตถาโร นานาทิฏฐิกา นานาขนติกา นานารุจิกา ตสมิง อาวสถาคาเร วาสัง อุปคจฉิงสุ ฯ เอโก สตถา เอวังวาที เอวังทิฏฐิ นตถิ ทินนัง นตถิ ยิฏฐัง นตถิ หุตัง นตถิ สุกตทุกกฏานัง กมมานัง ผลัง วิปาโก นตถิ อยัง โลโก นตถิ ปโร โลโก นตถิ มาตา นตถิ ปิตา นตถิ สตตา โอปปาติกา นตถิ โลเก สมณพราหมณา สมมคคตา สมมาปฏิปนนา เย อิมญจ โลกัง ปรญจ โลกัง สยัง อภิญญา สจฉิกตวา ปเวเทนตีติ ฯ

[๖๖๒] เอโก สตถา เอวังวาที เอวังทิฏฐิ อตถิ ทินนัง อตถิ ยิฏฐัง อตถิ หุตัง อตถิ สุกตทุกกฏานัง กมมานัง ผลัง วิปาโก

อตฺถิ อยํ โลโก อตฺถิ ปโร โลโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ
ปิตา อตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา อตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา
สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ

[๖๖๓] เอโก สตฺถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐิ กโรโต การยโต
ฉินฺทโต เฉทาปยโต ปจโต ปาจยโต โสจโต โสจยโต กิลมโต
กิลมยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต ปาณมติปาตยโต อทินฺนํ อาทิยโต
สนฺธึ ฉินฺทโต นิลฺโลปึ หรโต เอกาคาริกํ กโรโต ปริปนฺเถ
ติฏฺฐโต ปรทารํ คจฺฉโต มุสา ภณโต กโรโต น กรียติ ปาปี
ขุรปริยนฺเตน เจปิ จกฺเกน โย อิมิสฺสา ปถวิยา ปาเณ เอกं
มํสขลํ เอกํ มํสปุญฺชํ กเรยฺย นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี นตฺถิ
ปาปสฺส อาคโม ฯ ทกฺขิณํ เจปิ คงฺคาย ตีรํ คจฺเฉยฺย หนนฺโต
ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต ปจนฺโต ปาเจนฺโต นตฺถิ ตโต-
นิทานํ ปาปี นตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ อุตฺตรํ เจปิ คงฺคาย ตีรํ
คจฺเฉยฺย ททนฺโต ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยาเชนฺโต นตฺถิ ตโต-
นิทานํ ปุญฺญํ นตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโม ฯ ทาเนน ทเมน สญฺเมน
สจฺจวชฺเชน นตฺถิ ปุญฺญํ นตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโมติ ฯ

[๖๖๔] เอโก สตฺถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐิ กโรโต การยโต
ฉินฺทโต เฉทาปยโต ปจโต ปาจยโต โสจโต โสจยโต กิลมโต
กิลมยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต ปาณมติปาตยโต อทินฺนํ อาทิยโต

สนธิ์ ฉินฺทโต นิลฺโลปี์ หรโต เอกาคาริกัง กโรโต ปริปนฺเถ ติฏฺฐโต ปรทารัง คจฺฉโต มุสา ภณโต กรโต กรียติ ปาปี์ ชูรปริยนฺเตน จกฺเกน เจปี์ โย อิมิสฺสา ปถวิยา ปาเณ เอกัง มังสขลัง เอกัง มังสปุญฺชัง กเรยฺย อตฺถิ ตโตนิทานัง ปาปี์ อตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ ทกฺขิณัง เจปี์ คงฺคาย ตีรัง คจฺเฉยฺย หนนฺโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต ปจนฺโต ปาเจนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานัง ปาปี์ อตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ อุตฺตรัง เจปี์ คงฺคาย ตีรัง คจฺเฉยฺย ททนฺโต ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยาเชนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานัง ปุญฺญัง อตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโม ฯ ทาเนน ทเมน สังยเมน สจฺจวชฺเชน อตฺถิ ปุญฺญัง อตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโมติ ฯ ตสฺส มยฺหัง ภนฺเต เอกุ เทว กงฺขา เอกุ วิจิกิจฺฉา โก สุ นาม อิเมสัง ภวตัง สมณพฺราหฺมณานัง สจฺจัง อาห โก มุสาติ ฯ อถ หิ เต คามณิ กงฺขิตุ อถ วิจิกิจฺฉิตุ กงฺขนิเย จ ปน ฐาเน วิจิกิจฺฉา อุปฺปนฺนาติ ฯ เอวัง ปสนฺนาหัง ภนฺเต ภควติ ปโหติ เม ภควา ตถา ธมฺมัง เทเสตุ ยถาหัง อิมัง กงฺขาธมฺมัง ปชเหยฺยนฺติ ฯ

[๖๖๕] อตฺถิ คามณิ ธมฺมสมาธิ ตตฺร เจ ตุวัง จิตฺตสมาธิ ปฏิลเภยฺยาสิ เอวัง ตุวัง อิมัง กงฺขาธมฺมัง ปชเหยฺยาสิ ฯ กตโม จ คามณิ ธมฺมสมาธิ ฯ อิธ คามณิ อริยสาวโก ปาณาติปาตัง ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิรโต โหติ อทินฺนาทานัง ปหาย อทินฺนาทานา

ปฏิวิรโต โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารํ ปหาย กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิรโต โหติ มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิรโต โหติ ปิสุณํ วาจํ ปหาย ปิสุณาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ ผรุสํ วาจํ ปหาย ผรุสาย วาจาย ปฏิวิรโต โหติ สมฺผปฺปลาปํ ปหาย สมฺผปฺปลาปา ปฏิวิรโต โหติ อภิชฺฌํ ปหาย อนภิชฺฌาลุ โหติ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหาย สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ฯ

[๖๖๖] สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวํ วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยํ ฯ ตถา ตติยํ ฯ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ อตฺถายํ สตฺถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐี นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิฏฺฐํ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สุกตทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก นตฺถิ อยํ โลโก นตฺถิ ปโร โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา นตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ สเจ ตสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจนํ อุปณฺณกตาย มยฺหํ โยหํ น

กิญฺจิ พฺยาพาเธมิ[๑] ตสํ วา ถารวํ วา อุภยเมตฺถ กฏคฺคาโห ยํ จมฺหิ กาเยน สํวุโต วาจาย สํวุโต มนสา สํวุโต ยญฺจ กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิสฺสามีติ ฯ ตสฺส ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวทยติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ อยํ โข คามณิ ธมฺมสมาธิ ฯ ตตฺร เจ ตฺวํ จิตฺตสมาธึ ปฏิลเภยฺยาสิ เอวํ ตฺวํ อิมํ กงฺขาธมฺมํ ปชเหยฺยาสิ ฯ

[๖๖๗] สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวํ วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยํ ฯ ตถา ตติยํ ฯ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยฺวายํ สตฺถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐิ อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิฏฺฐํ อตฺถิ หุตํ อตฺถิ สุกตทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อตฺถิ อยํ โลโก อตฺถิ ปโร โลโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา อตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา อตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ สเจ

---

๑ สี. เอวํ ฯ มฺรมฺมโปตฺถเก เยว จ พฺยาปาเธมีติ ปาโฐ ทิสฺสติ ฯ

ตสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจนํ อปณฺณกตาย มยฺหํ โยหํ น กิญฺจิ พฺยาพาเธมิ ตสฺส วา ถาวรสฺส วา อุภยเมตฺถ กฎคฺคาโห ยญฺจมฺหิ กาเยน สํวุโต วาจาย สํวุโต มนสา สํวุโต ยญฺจ กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิสฺสามีติ ฯ ตสฺส ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวทยติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ อยํ โข คามณิ ธมฺมสมาธิ ฯ ตตฺร เจ ตุวํ จิตฺตสมาธึ ปฏิลเภยฺยาสิ เอวํ ตุวํ อิมํ กงฺขาธมฺมํ ปชเหยฺยาสิ ฯ

[๒๖๘] สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวํ วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยํ ฯ ตถา ตติยํ ฯ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยฺวายํ สตฺถา เอวมาห เอวมกาสิ กรโต การยโต ฉินฺทโต เฉทาปยโต ปจโต ปาจยโต โสจโต โสจยโต กิลมโต กิลมยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต ปาณมติปาตยโต อทินฺนํ อาทิยโต สนฺธึ ฉินฺทโต นิลฺโลปึ หรโต เอกาคาริกํ กโรโต ปริปนฺเถ ติฎฺฐโต ปรทารํ คจฺฉโต มุสา ภณโต กรโต น กรียติ ปาปี ขุรปริยนฺเตน เจปี จกฺเกน โย อิมิสฺสา ปถวิยา ปาเณ เอกํ

มํสขลํ เอกํ มํสปุญฺชํ กเรยฺย นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ ทกฺขิณํ เจปิ คงฺคาย ตีรํ คจฺเฉยฺย หนนฺโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต ปจนฺโต ปาเจนฺโต นตฺถิ ตโต-นิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ อุตฺตรํ เจปิ คงฺคาย ตีรํ คจฺเฉยฺย ททนฺโต ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยาเชนฺโต นตฺถิ ตโต-นิทานํ ปุญฺญํ นตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโม ทาเนน ทเมน สํยเมน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ ปุญฺญํ นตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโมติ ฯ สเจ ตสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจนํ อปณฺณกตาย มยฺหํ ยฺวาหํ น กิญฺจิ พฺยาพาเธมิ ตสํ วา ถาวรํ วา อุภยเมตฺถ กฏคฺคาโห ยญฺจมฺหิ กาเยน สํวุโต วาจาย สํวุโต มนสา สํวุโต ยญฺจ กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิสฺสามีติ ฯ ตสฺส ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวทยติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ อยํ โข คามณิ ธมฺมสมาธิ ฯ ตตฺร เจ ตฺวํ จิตฺตสมาธึ ปฏิ-ลเภยฺยาสิ เอวํ ตฺวํ อิมํ กงฺขาธมฺมํ ปชเหยฺยาสิ ฯ

[๖๖๙] สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวํ วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยํ ฯ ตถา ตติยํ ฯ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน

อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยฺวายํ สตฺถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐี กรโต การยโต ฉินฺทโต เฉทาปยโต ปจโต ปาจยโต โสจโต โสจยโต กิลมโต กิลมยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต ปาณมติมาปยโต อทินฺนํ อาทิยโต สนฺธึ ฉินฺทโต นิลฺโลปึ หรโต เอกาคาริกํ กโรโต ปริปนฺเถ ติฏฺฐโต ปรทารํ คจฺฉโต มุสา ภณโต กโรโต กรียติ ปาปี ขุรปริยนฺเตน เจปี จกฺเกน โย อิมิสฺสา ปถวิยา ปาเณ เอกं มสขลํ เอกं มสปุญฺชํ กเรยฺย อตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี อตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ ทกฺขิณํ เจปี คงฺคาย ตีรํ คจฺเฉยฺย หนนฺโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต ปจนฺโต ปาเจนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปี อตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ อุตฺตรํ เจปี คงฺคาย ตีรํ คจฺเฉยฺย ททนฺโต ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยาเชนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานํ ปุญฺญํ อตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโม ทาเนน ทเมน สญฺญเมน สจฺจวชฺเชน อตฺถิ ปุญฺญํ อตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโมติ ฯ สเจ ตสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจนํ อปณฺณกตาย ฯ มยฺหํ ยฺวาหํ น กิญฺจิ พฺยาพาเธมิ ตสฺส วา ถาวรสฺส วา อุภยเมตฺถ กฏคฺคาโห ยญฺจมฺหิ กาเยน สํวุโต วาจาย สํวุโต มนสา สํวุโต ยญฺจ กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิสฺสามีติ ฯ ตสฺส ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวทยติ สุขิโน

จิตตัง สมาธิยติ ฯ อยัง โข คามณิ จมฺมสมาธิ ฯ ตตฺร เจ ตฺวัง จิตฺตสมาธึ ปฏิลภิยาสิ เอวัง ตฺวัง อิมัง กงฺขาจมฺมัง ปชเหยฺยาสิ ฯ

[๖๗๐] สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวัง วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต กรุณาสหคเตน เจตสา เอกัง ทิสัง ผริตฺวา วิหรติ ฯ มุทิตาสหคเตน เจตสา เอกัง ทิสัง ผริตฺวา วิหรติ ฯ สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวัง วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกัง ทิสัง ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยัง ฯ ตถา ตติยัง ฯ ตถา จตุตฺถัง ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยัง สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตัง โลกัง อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ อฺวายัง สตฺถา เอวัวาที เอวัทิฏฺฐี นตฺถิ ทินฺนัง นตฺถิ ยิฏฺฐัง นตฺถิ หุตัง นตฺถิ สุกตทุกฺกฏานัง กมฺมานัง ผลัง วิปาโก นตฺถิ อยัง โลโก นตฺถิ ปโร โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา นตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา ฯ เย อิมญฺจ โลกัง ปรญฺจ โลกัง สยัง อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ สเจ ตสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจัง วจนัง อปณฺณกตาย มยฺหัง ยฺวาหัง น กิญฺจิ พฺยาพาเธมิ ตสัง วา ถาวรัง วา อุภยเมตฺถ กฏคฺคาโห ยญฺจมฺหิ กาเยน สังวุโต วาจาย สังวุโต มนสา

สํวุโต ยญฺจ กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคติ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิสฺสามีติ ฯ ตสฺส ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวทยติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ อยํ โข ตาวณิ ธมฺมสมาธิ ฯ ตตฺร เจ ตฺวํ จิตฺตสมาธึ ปฏิลเภยฺยาสิ เอวํ ตฺวํ อิมํ กงฺขาธมฺมํ ปชเหยฺยาสิ ฯ

[๖๗๑] สโข โข ตาวณิ อริยสาวโก เอวํ วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยํ ฯ ตถา ตติยํ ฯ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยุวายํ สตฺตา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐี อตฺถิ หินนฺ อตฺถิ ยิฏฺฐึ อตฺถิ หุตํ อตฺถิ สุกตทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อตฺถิ อยํ โลโก อตฺถิ ปโร โลโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา อตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา อตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ สเจ ตสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจนํ อปณฺณกตาย มยฺหํ ยุวาหํ น กิญฺจิ พฺยาพาเธมิ ตสฺส วา ถาวรสฺส วา อุภยเมตฺถ กฏคฺคาโห ยญฺจมฺหิ กาเยน สํวุโต วาจาย สํวุโต มนสา สํวุโต ยญฺจ

กายสฺส เภทา ปรัง มรณา สุคตึ สคฺคัง โลกัง อุปปชฺชิสฺสามีติ ฯ
ตสฺส ปามุชฺชัง ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส
กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขัง เวทยติ สุขิโน จิตฺตัง
สมาธิยติ ฯ อยัง โข คามณิ ฉมฺมสมาธิ ฯ ตตฺร เจ ตุวัง จิตฺต-
สมาธิง ปฏิลภิสฺสสิ เอวัง ตุวัง อิมัง กงฺขาฉมฺมัง ปชเหยฺยาสิ ฯ

[๖๗๒] สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวัง วิคตาภิชฺโฌ วิคต-
พฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต อุเปกฺขาสหคเตน
เจตสา เอกัง ทิสัง ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยัง ฯ ตถา ตติยัง ฯ
ตถา จตุตฺถัง ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยัง สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย
สพฺพาวนฺตัง โลกัง อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน
อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อิติ
ปฏิสญฺจิกฺขติ ยุวายัง สตฺถา เอวัวาที เอวัทิฏฺฐี กโร โต การยโต
ฉินฺทโต เฉทาปยโต ปจโต ปาจยโต โสจโต โสจยโต กิลมโต
กิลมยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต ปาณมติมาปยโต อทินฺนัง อาทิยโต
สนฺธิ ฉินฺทโต นิลฺโลปิ หรโต เอกาคาริกัง กโรโต ปริปนฺเถ
ติฏฺฐโต ปรทารัง คจฺฉโต มุสา ภณโต กโรโต น กริยติ ปาปี
ขุรปริยนฺเตน เจปี จกฺเกน โย อิมิสฺสา ปถวิยา ปาเณ เอกัง
มังสขลัง เอกัง มังสปุญฺชัง กเรยฺย นตฺถิ ตโตนิทานัง ปาปี นตฺถิ
ปาปสฺส อาคโม ฯ ทกฺขิณัง เจปี คงฺคาย ตีรัง คจฺเฉยฺย หนนฺโต
ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต ปจนฺโต ปาเจนฺโต นตฺถิ

ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ อุตฺตรํ เจปิ คงฺคาย ตีรํ คจฺเฉยฺย ททนฺโต ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยาเชนฺโต นตฺถิ ตโตนิทานํ ปุญฺญํ นตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโม ทาเนน ทเมน สํยเมน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ ปุญฺญํ นตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโมติ ฯ สเจ ตสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจํ วจนํ อปณฺณกตาย มยฺหํ ยฺวาหํ น กิญฺจิ พฺยาพาเธมิ ตสํ วา ถาวรํ วา อุภยเมตฺถ กฏคฺคาโห ยญฺจมฺหิ กาเยน สํวุโต วาจาย สํวุโต มนสา สํวุโต ยญฺจ กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิสฺสามีติ ฯ ตสฺส ปามุชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขํ เวทยติ สุขิโน จิตฺตํ สมาธิยติ ฯ อยํ โข คามณิ ธมฺมสมาธิ ฯ ตตฺร เจ ตฺวํ จิตฺตสมาธึ ปฏิลเภยฺยาสิ เอวํ ตฺวํ อิมํ กงฺขาธมฺมํ ปชเหยฺยาสิ ฯ

[๖๗๓] สโข โส คามณิ อริยสาวโก เอวํ วิคตาภิชฺโฌ วิคตพฺยาปาโท อสมฺมูฬฺโห สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ผริตฺวา วิหรติ ฯ ตถา ทุติยํ ฯ ตถา ตติยํ ฯ ตถา จตุตฺถํ ฯ อิติ อุทฺธมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเฌน ผริตฺวา วิหรติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ ยฺวายํ สตฺถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐิ กรโต การยโต

ฉินฺทโต เฉทาปยโต ปจโต ปาจยโต โสจโต โสจยโต กิลมโต กิลมยโต ผนฺทโต ผนฺทาปยโต ปาณมติมาปยโต อทินฺนัง อาทิยโต สนฺธิ ฉินฺทโต นิลฺโลปั หรโต เอกาคาริกัง กโรโต ปริปนฺเถ ติฏฺฐโต ปรทารัง คจฺฉโต มุสา ภณโต กรโต กรียติ ปาปั ขุรปริยนฺเตน เจปี จกฺเกน โย อิมิสฺสา ปถวิยา ปาเณ เอกัง มังสขลัง เอกัง มังสปุญฺชัง กเรยฺย อตฺถิ ตโตนิทานัง ปาปั อตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ ทกฺขิณัง เจปี คงฺคาย ตีรัง คจฺเฉยฺย หนนฺโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เฉทาเปนฺโต ปจนฺโต ปาเจนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานัง ปาปั อตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ฯ อุตฺตรัง เจปี คงฺคาย ตีรัง คจฺเฉยฺย ททนฺโต ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยาเชนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานัง ปุญฺญัง อตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโม ทาเนน ทเมน สัยเมน สจฺจวชฺเชน อตฺถิ ปุญฺญัง อตฺถิ ปุญฺญสฺส อาคโมติ ฯ สเจ ตสฺส โภโต สตฺถุโน สจฺจัง วจนัง อปณฺณกตาย มยฺหัง ยวาหัง น กิญฺจิ พฺยาพาเธมิ ตสัง วา ถาวรัง วา อุภยเมตฺถ กฏคฺคาโห ยญฺจมฺหิ กาเยน สังวุโต วาจาย สังวุโต มนสา สังวุโต ยญฺจ กายสฺส เภทา ปรัง มรณา สุคติ สคฺคัง โลกัง อุปปชฺชิสฺสามีติ ฯ ตสฺส ปามุชฺชัง ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สุขัง เวทยติ สุขิโน จิตฺตัง สมาธิยติ ฯ อยัง โข คามณิ ธมฺมสมาธิ ฯ ตตฺร เจ ตุวัง จิตฺตสมาธิ ปฏิลเภยฺยาสิ เอวัง ตุวัง อิมัง กงฺขาธมฺมัง ปชเหยฺยาสีติ ฯ

เอวํ วุตฺเต ปาฏลิโย คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต ฯ เป ฯ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณงฺคตนฺติ ฯ เตรสมํ ฯ

คามณิสํยุตฺตํ สมตฺตํ ฯ

คสฺสุทฺทานํ

จณฺฑปุตฺโต โยชาชีโว [1]หตฺถิ หโย ฯ ภูมโก
เทสนาสงฺขา กุลํ มณิจูฬํ คนฺธภกราสียปาฏลีติ ฯ

---

๑ พ. หตฺถิสฺสปจฺฉาภูมโก เทสนา สงฺขากุลํ มณิจูฬํ ภคนฺธราสียปาฏลีติ ฯ

อสงฺขตสํยุตฺตสฺส ปฐมวคฺโค

[๖๗๔] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺสาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทนฺเตติ เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ อสงฺขตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อสงฺขตคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อสงฺขตํ ฯ โย ภิกฺขเว ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตํ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ ภายคตาสติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิติ โข ภิกฺขเว เทสิตํ โว มยา อสงฺขตํ เทสิโต อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ ยํ ภิกฺขเว สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน อนุกมฺปึ อุปาทาย กตํ โว ตํ มยา ฯ เอตานิ ภิกฺขเว รุกฺขมูลานิ เอตานิ สุญฺญาคารานิ ฯ ฌายถ ภิกฺขเว มา ปมาทตฺถ มา ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ ฯ อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนีติ ฯ

[๖๗๕] อสงฺขตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อสงฺขตคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อสงฺขตํ ฯ โย ภิกฺขเว ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตํ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ สมโถ จ วิปสฺสนา จ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ เป ฯ

[๖๗๖] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ สวิตกฺกสวิจาโร สมาธิ อวิตกฺกวิจารมตฺโต สมาธิ อวิตกฺกอวิจาโร สมาธิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๗๗] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิคฺโค ฯ สุญฺญโต สมาธิ อนิมิตฺโต สมาธิ อปฺปณิหิโต สมาธิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๗๘] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๗๙] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๐] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ จตฺตาโร อิทฺธิปาทา ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๑] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ ปญฺจินฺทฺริยานิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๒] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ ปญฺจ พลานิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๓] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ สตฺต โพชฺฌงฺคา ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๔] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิติ โข

ภิกฺขเว เทสิตํ โว มยา อสงฺขตํ เทสิโต อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ
ยํ ภิกฺขเว สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน
อนุกมฺปึ อุปาทาย กตํ โว ตํ มยา ฯ เอตานิ ภิกฺขเว รุกฺขมูลานิ
เอตานิ สุญฺญาคารานิ ฯ ฌายถ ภิกฺขเว มา ปมาทตฺถ มา
ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ ฯ อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนีติ ฯ

นิพฺพานสํยุตฺตสฺสํ ปฐโม วคฺโค ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

กาโย สมโถ วิตกฺโก สุญฺญตา สติปฏฺฐานา
สมฺมปฺปธานา อิทฺธิปาทา อินฺทฺริยา พลโพชฺฌงฺคา
มคฺเคน เอกาทสมํ ตสฺสุทฺทานํ ปวุจฺจติ ฯ

• เอวํ มุทฺทิตํ ฯ

อสงฺขตสํยุตฺตสฺส ทุติยวคฺโค

[๖๘๕] อสงฺขตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อสงฺขตคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อสงฺขตํ ฯ โย ภิกฺขเว ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตํ ฯ กตโม ฯ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ สมโถ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิติ โข ภิกฺขเว เทสิตํ โว มยา อสงฺขตํ เทสิโต อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ ยํ ภิกฺขเว สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน อนุกมฺปึ อุปาทาย กตํ โว ตํ มยา ฯ เอตานิ ภิกฺขเว รุกฺขมูลานิ เอตานิ สุญฺญาคารานิ ฯ ฌายถ ภิกฺขเว มา ปมาทตฺถ มา ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ ฯ อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนีติ ฯ

[๖๘๖] อสงฺขตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อสงฺขตคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อสงฺขตํ ฯ โย ภิกฺขเว ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตํ ฯ กตโม ฯ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ วิปสฺสนา ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิติ โข ภิกฺขเว เทสิตํ โว มยา อสงฺขตํ ฯ เป ฯ อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนีติ ฯ เป ฯ

[๖๘๗] กตโม ฯ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ สวิตกฺโก สวิจาโร สมาธิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๘] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อวิตกฺโก วิจาร-มตฺโต สมาธิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ เป ฯ

[๖๘๙] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อวิตกฺโก อวิจาโร สมาธิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๙๐] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ สุญฺญโต สมาธิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๙๑] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อนิมิตฺโต สมาธิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๙๒] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อปฺปณิหิโต สมาธิ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๙๓] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขต-คามิมคฺโค ฯ เป ฯ

[๖๙๔] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ ฯ เป ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๙๕] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหรติ ฯ เป ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๖] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ ฯ เป ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๗] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๘] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๘๙] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๖๙๐] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนานํ กุสลานํ ธมฺมานํ ฐิติยา อสมฺโมสาย ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย ภาวนาย ปาริปูริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๑] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฉนฺทสมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๒] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วีริยสมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๓] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺตสมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๔] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิมํสาสมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๕] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธินฺทฺริยํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๖] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิริยินฺทฺริยํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ ฯ เป ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๗] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตินฺทฺริยํ ภาเวติ ฯเป ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๘] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมาธินฺทฺริยํ ภาเวติ ฯเปฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๐๙] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺญินฺทฺริยํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๐] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาพลํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ ฯเปฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๑] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิริยพลํ ภาเวติ ฯเปฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๒] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติพลํ ภาเวติ ฯเปฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๓] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมาธิพลํ ภาเวติ ฯเปฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๔] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺญาพลํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๕] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๖] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ฯเป ฯ วิริยสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ฯเป ฯ ปีติสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ฯเป ฯ ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ฯเป ฯ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ฯเป ฯ อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺคํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๗] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐึ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ

[๗๑๘] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาสงฺกปฺปึ ภาเวติ ฯ สมฺมาวาจํ ภาเวติ ฯ สมฺมากมฺมนฺตํ ภาเวติ ฯ สมฺมาอาชีวํ ภาเวติ ฯ สมฺมาวายามํ ภาเวติ ฯ สมฺมาสตึ ภาเวติ ฯ

[๗๑๙] กตโม จ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาสมาธึ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามึ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ อิติ โข ภิกฺขเว เทสิตํ โว มยา อสงฺขตํ เทสิโต อสงฺขตคามิมคฺโค ฯ ยํ ภิกฺขเว สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน อนุกมฺปึ อุปาทาย กตํ โว ตํ มยา ฯ เอตานิ ภิกฺขเว รุกฺขมูลานิ เอตานิ สุญฺญาคารานิ ฯ ฌายถ ภิกฺขเว มา ปมาทตฺถ มา

ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ ฯ อยํ โว อมฺหากํ อนุสาสนีติ ฯ

[๗๒๐] อนตฺตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อนตฺตลกฺขณญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อนตฺตา ฯ เป ฯ (ยถา อสงฺขตํ วิตฺถาริตํ ตถา วิตฺถาเรตพฺพํ) ฯ

[๗๒๑] อนาสวญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อนาสวลกฺขณญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อนาสวา ฯ เป ฯ

[๗๒๒] สจฺจญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ สจฺจลกฺขณญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว สจฺจา ฯ เป ฯ

[๗๒๓] ปารญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ปารคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ปารา ฯ เป ฯ

[๗๒๔] นิปุณญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ นิปุณคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว นิปุณา ฯ เป ฯ

[๗๒๕] สุทุทฺทสญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ สุทุทฺทสคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว สุทุทฺทสา ฯ เป ฯ

[๗๒๖] อชชฺชรญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อชชฺชรคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อชชฺชรา ฯ เป ฯ

[๗๒๗] ธุวญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ธุวคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ธุวา ฯ เป ฯ

[๗๒๘] อปโลกินญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อปโลกินคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อปโลกิโน ฯ เป ฯ

[๗๒๙] อนิทสฺสนญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อนิทสฺสนคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อนิทสฺสนํ ฯ เป ฯ

[๗๓๐] นิปฺปปญฺจญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ นิปฺปปญฺจคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว นิปฺปปญฺจํ ฯ เป ฯ

[๗๓๑] สนฺตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ สนฺตคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว สนฺตํ ฯ เป ฯ

[๗๓๒] อมตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อมตคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อมตํ ฯ เป ฯ

[๗๓๓] ปณีตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ปณีตคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ปณีตํ ฯ เป ฯ

[๗๓๔] สิวญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ สิวคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว สิวํ ฯ เป ฯ

[๗๓๕] เขมญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ เขมคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว เขมํ ฯ เป ฯ

[๗๓๖] ตณฺหกฺขยญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตณฺหกฺขยคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ตณฺหกฺขยํ ฯ เป ฯ

[๗๓๗] อจฺฉริยญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อจฺฉริยคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อจฺฉริยํ ฯ เป ฯ

[๗๓๘] อพฺภุตญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อพฺภุตคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อพฺภุตํ ฯ เป ฯ

[๗๓๙] อนิฏฺฐกญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อนิฏฺฐกคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อนิฏฺฐกํ ฯ เป ฯ

[๗๔๐] อนิฏฺฐกธมฺมญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อนิฏฺฐกธมฺมคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อนิฏฺฐกธมฺมํ ฯ เป ฯ

[๗๔๑] นิพฺพานญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ นิพฺพานคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว นิพฺพานํ ฯ เป ฯ

[๗๔๒] อพฺยาปชฺฌญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อพฺยาปชฺฌคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว อพฺยาปชฺฌํ ฯ เป ฯ

[๗๔๓] วิราคญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ วิรากคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว วิราโค ฯ เป ฯ

[๗๔๔] สุทฺธิญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ สุทฺธิคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมา จ ภิกฺขเว สุทฺธิ ฯ เป ฯ

[๗๔๕] มุตฺติญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ มุตฺติคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมา จ ภิกฺขเว มุตฺติ ฯ เป ฯ

[๗๔๖] อนาลยญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ อนาลยคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว อนาลโย ฯ เป ฯ

[๗๔๗] ทีปญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ทีปคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ทีปิ ฯ เป ฯ

[๗๔๘] เลณญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ เลณคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว เลณํ ฯ เป ฯ

[๗๔๙] ตาณญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตาณคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ตาณํ ฯ เป ฯ

[๗๕๐] สรณญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ สรณคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว สรณํ ฯ เป ฯ

[๗๕๑] ปรายนญฺจ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ปรายนคามิญฺจ มคฺคํ ตํ สุณาถ ฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ปรายนํ ฯ โย ภิกฺขเว ราคกฺขโย โทสกฺขโย โมหกฺขโย ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปรายนํ ฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปรายนคามิมคฺโค ฯ กายคตาสติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปรายนคามิมคฺโค ฯ อิติ โข ภิกฺขเว เทสิตํ โว มยา ปรายนํ เทสิโต ปรายนคามิมคฺโค ฯ ยํ ภิกฺขเว สตฺถารา กรณียํ สาวกานํ หิเตสินา อนุกมฺปเกน อนุกมฺปึ อุปาทาย กตํ โว ตํ มยา ฯ เอตานิ ภิกฺขเว รุกฺขมูลานิ เอตานิ สุญฺญาคารานิ ฯ ฌายถ ภิกฺขเว มา ปมาทตฺถ มา ปจฺฉา วิปฺปฏิสาริโน อหุวตฺถ ฯ อยํ โว อมฺหากं อนุสาสนีติ ฯ ยถา อสงฺขตं วิตฺถาริตํ ตถา วิตฺถาเรตพฺพํ ฯ

ทุติโย วคฺโค สมตฺโต ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

อสงฺขตํ อนตฺตญฺจ อนาสวญฺจ สจฺจญฺจ ปารญฺจ นิปุณญฺจ สุทุทฺทสํ
ยชฺชรนฺตญฺจ ธุวญฺจ อปโลกินญฺจ อนิทสฺสนญฺจ นิปฺปปญฺจสนฺตญฺจ ฯ
อมตญฺจ ปณีตญฺจ สิวญฺจ เขมญฺจ ตณฺหกฺขโย อจฺฉริยญฺจ อพฺภุตญฺจ
อนีติกญฺจ อนีติกธมฺมญฺจ นิพฺพานเมตญฺจ สุคเตน เทสิตนฺติ ฯ

อพฺยาปชฺโฌ วิราโค จ สุทฺธิ มุตฺติ อนาลโย
ทีปี เตณญฺจ ตาณญฺจ สรณญฺจ ปรายนนฺติ ฯ

อสงฺขตสํยุตฺตํ สมตฺตํ ฯ

อพฺยากตสุตฺตํ

[๗๕๒] เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถ-
ปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน เชฬา ภิกฺขุนี โกสเลสุ
จาริกํ จรมานา อนฺตรา จ สาวตฺถึ อนฺตรา จ สาเกตํ โตรณ-
วตฺถุสฺมิ วาสํ อุปคตา โหติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล
สาเกตา สาวตฺถึ คจฺฉนฺโต อนฺตรา จ สาวตฺถึ อนฺตรา จ สาเกตํ
โตรณวตฺถุสฺมิ เอกรตฺติวาสํ อุปคจฺฉติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ-
โกสโล อญฺญตรํ ปุริสํ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ อมฺโภ ปุริส โตรณ-
วตฺถุสฺมิ ตถารูปึ สมณึ วา พฺราหฺมณึ วา ชาน ยมหํ อชฺช
ปยิรุปาเสยฺยนฺติ ฯ เอวํ เทวาติ โข โส ปุริโส รญฺโญ ปเสนทิ-
โกสลสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เกวลกปฺปึ โตรณวตฺถุ์ อาหิณฺฑนฺโต นาทฺทส
ตถารูปึ สมณึ วา พฺราหฺมณึ วา ยํ ราชา ปเสนทิโกสโล
ปยิรุปาเสยฺย ฯ

[๗๕๓] อทฺทสา โข โส ปุริโส เชมํ ภิกฺขุนึ โตรณวตฺถุสฺมิ
วาสํ อุปคตึ ทิสฺวาน เยน ราชา ปเสนทิโกสโล เตนุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ ปเสนทิโกสลํ เอตทโวจ นตฺถิ โข เทว
โตรณวตฺถุสฺมิ ตถารูโป สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา ยํ เทโว
ปยิรุปาเสยฺย ฯ อตฺถิ จ โข เทว เชมา นาม ภิกฺขุนี คตฺต
ภควโต สาวิกา อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ คตฺตา โข ปน

อยฺยาย เอวํกลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวินี พหุสฺสุตา จิตฺตกถี กลฺยาณปฏิภาณาติ ฯ ตํ เทโว ปยิรุปาสตูติ ฯ

[๗๕๔] อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล เยน เขมา ภิกฺขุนี เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เขมํ ภิกฺขุนิ์ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล เขมํ ภิกฺขุนิ์ เอตทโวจ กิ์ นุ โข อยฺเย โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ มหาราช ภควตา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กิ์ ปนยฺเย น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข มหาราช อพฺยากตํ ภควตา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กิ์ นุ โข อยฺเย โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ มหาราช ภควตา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กิ์ ปนยฺเย เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข มหาราช อพฺยากตํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ

[๗๕๕] กิ์ นุ โข อยฺเย. โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺฐา สมานา อพฺยากตํ โข เอตํ มหาราช ภควตา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ กิ์ ปนยฺเย น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺฐา สมานา เอตมฺปี โข มหาราช อพฺยากตํ ภควตา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ กิ์ นุ โข อยฺเย โหติ

จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺฐา สมานา อพฺยากตํ โข เอตํ มหาราช ภควตา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ กึ ปนยฺเย เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺฐา สมานา เอตมฺปี โข มหาราช อพฺยากตํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ โก นุ โข อยฺเย เหตุ โก ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ

[๗๕๖] เตนหิ มหาราช ตญฺเญวตฺถ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ ยถา เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากเรยฺยาสิ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ มหาราช อตฺถิ เต โกจิ คณโก วา มุทฺทิโก วา สงฺขายโก วา โย ปโหติ คงฺคาย วาลิกํ คเณตุํ เอตฺตกา วาลิกา อิติ วา เอตฺตกานิ วาลิกสตานิ อิติ วา เอตฺตกานิ วาลิกสหสฺสานิ อิติ วา เอตฺตกานิ วาลิกสต-สหสฺสานิ อิติ วาติ ฯ โน เหตํ อยฺเย ฯ อตฺถิ ปน เต โกจิ คณโก วา มุทฺทิโก วา สงฺขายโก วา โย ปโหติ มหาสมุทฺเท อุทกํ คเณตุํ เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกานิ อิติ วา เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหก-สตานิ อิติ วา เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกสหสฺสานิ อิติ วา เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกสตสหสฺสานิ อิติ วาติ ฯ โน เหตํ อยฺเย ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ มหยฺเย สมุทฺโท[1] คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทุปฺปริโยคาโหติ[2] ฯ

[๗๕๗] เอวเมว โข มหาราช เยน รูเปน ตถาคตํ ปญฺญา-

---

๑ พ. มหาสมุทฺโท ฯ ๒ ทุปฺปริโยคาฬฺโหติ วา ปาโฐ ฯ

ปยมาโน ปญฺญเปยฺย ตํ รูปี ตถาคตสฺส ปหีนํ อุจฺฉินฺนมูลํ ตาลา-
วตฺถุกตํ อนภาวงฺกตํ อายตึ อนุปฺปาทธมฺมํ ฯ รูปสงฺขยา วิมุตฺโต โข
มหาราช ตถาคโต คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทุปฺปริโยคาโห เสยฺยถาปี
มหาราช มหาสมุทฺโท ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น อุเปติ
น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น อุเปติ โหติ จ น จ
โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น อุเปติ เนว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น อุเปติ ฯ ยาย เวทนาย ตถาคตํ
ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺย สา เวทนา ตถาคตสฺส ปหีนา
อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ
เวทนาสงฺขยา วิมุตฺโต โข มหาราช ตถาคโต คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย
ทุปฺปริโยคาโห เสยฺยถาปี มหาราช มหาสมุทฺโท ฯ โหติ ตถาคโต
ปรํ มรณาติปี น อุเปติ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น
อุเปติ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น อุเปติ
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น อุเปติ ฯ
ยาย สญฺญาย ตถาคตํ ฯเปฯ เยหิ สงฺขาเรหิ ตถาคตํ ปญฺญา-
ปยมาโน ปญฺญเปยฺย เต สงฺขารา ตถาคตสฺส ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา
ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา ฯ สงฺขารสงฺขยา
วิมุตฺโต โข มหาราช ตถาคโต คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทุปฺปริโย-
คาโห เสยฺยถาปี มหาราช มหาสมุทฺโท ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ
มรณาติปี น อุเปติ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น

อุเปติ โหติ ฯ น ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ ฯ เยน วิญฺญาเณน ตถาคตํ ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺย ตํ วิญฺญาณํ ตถาคตสฺส ปหีนํ อุจฺฉินฺนมูลํ ตาลาวตฺถุกตํ อนภาวงฺกตํ อายตึ อนุปฺปาทธมฺมํ ฯ วิญฺญาณสงฺขยา วิมุตฺโต โข มหาราช ตถาคโต คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทุปฺปริโยคาโห เสยฺยถาปิ มหาราช มหาสมุทฺโท ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ โหติ ฯ น ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล เขมาย ภิกฺขุนิยา ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เขมํ ภิกฺขุนึ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

[๗๕๘] อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล อปเรน สมเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล ภควนฺตํ เอตทโวจ กึ นุ โข ภนฺเต โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ มหาราช มยา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ ปน ภนฺเต น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปิ โข มหาราช อพฺยากตํ มยา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ นุ โข ภนฺเต โหติ ฯ น ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ

มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ มหาราช มยา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ ปน ภนฺเต เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข มหาราช อพฺยากตํ มยา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ นุ โข ภนฺเต โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน อพฺยากตํ โข เอตํ มหาราช มยา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯเป ฯ กึ ปน ภนฺเต เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน เอตมฺปี โข มหาราช อพฺยากตํ มยา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ

[๗๕๙] เตนหิ มหาราช ตญฺเญวตฺถ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิ ยถา เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากเรยฺยาสิ ฯ ตํ กึ มญฺญสิ มหาราช อตฺถิ เต โกจิ คณโก วา มุทฺทิโก วา สงฺขายโก วา โย ปโหติ คงฺคาย พาลึ คเณตุํ เอตฺตกา วาลิกา อิติ วา ฯเป ฯ เอตฺตกานิ วาลิกสตสหสฺสานิ อิติ วาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อตฺถิ ปน เต โกจิ คณโก วา มุทฺทิโก วา สงฺขายโก วา โย ปโหติ มหาสมุทฺเท อุทกํ คเณตุํ เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกานิ อิติ วา ฯเป ฯ เอตฺตกานิ อุทกาฬฺหกสตสหสฺสานิ อิติ วาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ มหา หิ ภนฺเต สมุทฺโท

คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทุปฺปริโยคาโหติ ฯ

[๗๖๐] เอวเมว โข มหาราช เยน รูเปน ตถาคตํ ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺย ตํ รูปํ ตถาคตสฺส ปหีนํ อุจฺฉินฺนมูลํ ตาลาวตฺถุกตํ อนภาวงฺกตํ อายตึ อนุปฺปาทธมฺมํ ฯ รูปสงฺขยา วิมุตฺโต โข มหาราช ตถาคโต คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทุปฺปริโยคาโห เสยฺยถาปิ มหาราช สมุทฺโท ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ ฯ ยาย เวทนาย ฯ ยาย สญฺญาย ฯ เยหิ สงฺขาเรหิ ฯ เยน วิญฺญาเณน ตถาคตํ ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺย ตํ วิญฺญาณํ ตถาคตสฺส ปหีนํ อุจฺฉินฺนมูลํ ตาลาวตฺถุกตํ อนภาวงฺกตํ อายตึ อนุปฺปาทธมฺมํ ฯ วิญฺญาณสงฺขยา วิมุตฺโต โข มหาราช ตถาคโต คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทุปฺปริโยคาโห เสยฺยถาปิ มหาราช มหาสมุทฺโท ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปติ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น อุเปตีติ ฯ

[๗๖๑] อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภุตํ ภนฺเต ยตฺถ หิ นาม สตฺถุ เจว สาวิกาย จ อตฺเถน อตฺโถ พฺยญฺชเนน พฺยญฺชนํ

สณฺหนฺติสฺสติ สเมสฺสติ น วิหายิสฺสตี[1] ยทิทํ อคฺคปทสฺมึ ฯ เอกมิทาหํ ภนฺเต สมยํ เชมํ ภิกฺขุนึ อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ อปุจฺฉึ ฯ สาปิ เม อยฺยา เอเตหิ ปเทหิ เอเตหิ พฺยญฺชเนหิ เอตมตฺถํ พฺยากาสิ ฯ เสยฺยถาปิ ภควา ฯ อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภุตํ ภนฺเต ยตฺร หิ นาม สตฺถุ เจว สาวิกาย จ อตฺเถน อตฺโถ พฺยญฺชเนน พฺยญฺชนํ สณฺหนฺติสฺสติ สเมสฺสติ น วิหายิสฺสติ ยทิทํ อคฺคปทสฺมึ ฯ หนฺททานิ มยํ ภนฺเต คจฺฉาม พหุกิจฺจา มยํ พหุกรณียาติ ฯ ยสฺสทานิ ตฺวํ มหาราช กาลํ มญฺญสีติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ-โกสโล ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามีติ ฯ ปฐมํ ฯ

[๗๖๒] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อนุรุทฺโธ ภควโต อวิทูเร อรญฺญกุฏิกายํ วิหรติ ฯ อถ โข สมฺพหุลา อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เยนายสฺมา อนุรุทฺโธ เตนุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อนุรุเทน สทฺธึ สมฺโมทึสุ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ เอตทโวจุํ โย โส อาวุโส อนุรุท्ध ตถาคโต อุตฺตมปุริโส ปรมปุริโส ปรมปตฺติปตฺโต ตํ ตถาคโต อิเมสุ จตูสุ ฐาเนสุ

---

๑ พ. วิคายิสฺสติ ฯ

ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปติ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วาติ ฯ โย โส อาวุโส ตถาคโต อุตฺตมปุริโส ปรมปุริโส ปรมปตฺตปฺปโต ตํ ตถาคโต อญฺญตฺร อิเมหิ จตูหิ ฐาเนหิ ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปติ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วาติ ฯ

[๗๖๓] เอวํ วุตฺเต เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา อายสฺมนฺตํ อนุราธํ เอตทโวจุ โส จายํ ภิกฺขุ นโว ภวิสฺสติ อจิรปพฺพชิโต เถโร วา ปน พาโล อพฺยตฺโตติ ฯ อถ โข เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา อายสฺมนฺตํ อนุราธํ นวาเทน จ พาฬวาเทน จ อปสาเทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมึสุ ฯ อถ โข อายสฺมโต อนุราธสฺส อจิรปกฺกนฺเตสุ อญฺญติตฺถิเยสุ ปริพฺพาชเกสุ เอตทโหสิ สเจ โข เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา อุตฺตริ ปุจฺเฉยฺยุํ กถํ พฺยากรมาโน นุ ขฺวาหํ เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ วุตฺตวาที เจว ภควโต อสฺสํ น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺเขยฺยํ ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากเรยฺยํ น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหํ ฐานํ อาคจฺเฉยฺยาติ ฯ

[๗๐๔] อถ โข อายสฺมา อนุราโธ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อนุราโธ ภควนฺตํ เอตทโวจ อิธาหํ ภนฺเต ภควโต อวิทูเร อรญฺญกุฏิกายํ วิหรามิ ฯ อถ โข ภนฺเต สมฺพหุลา อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ๎สุ อุปสงฺกมิตฺวา มยา สทฺธิ๎ สมฺโมทิ๎สุ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ๎สุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข ภนฺเต เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา มํ เอตทโวจุ๎ โย โส อาวุโส อนุราธ ตถาคโต อุตฺตมปุริโส ปรมปุริโส ปรมปตฺติปตฺโต ตํ ตถาคโต อิเมสุ จตูสุ ฐาเนสุ ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปติ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯเป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วาติ ฯ เอวํ วุตฺตาหํ ภนฺเต เต อญฺญติตฺถิเย ปริพฺพาชเก เอตทโวจํ โย โส อาวุโส ตถาคโต อุตฺตมปุริโส ปรมปุริโส ปรมปตฺติปตฺโต ตํ ตถาคโต อญฺญตฺริเมหิ จตูหิ ฐาเนหิ ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปติ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯเป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา มํ เอตทโวจุ๎ โส จายํ ภิกฺขุ นโว ภวิสฺสติ อจิรปพฺพชิโต เถโร วา ปน พาโล อพฺยตฺโตติ ฯ อถ โข มํ ภนฺเต เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา นววาเทน จ พาลวาเทน

ฯ อปสาเทตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมึสุ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต อจิรปกฺกนฺเตสุ เตสุ อญฺญติตฺถิเยสุ ปริพฺพาชเกสุ เอตทโหสิ สเจ โข มํ เต อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา อุตฺตริ ปุจฺเฉยฺยุ กถํ พฺยากรมาโน นุ ขฺวาหํ เตสํ อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ วุตฺตวาที เจว ภควโต อสฺสํ น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺเขยฺยํ ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากเรยฺยํ น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหํ ฐานํ คจฺเฉยฺยาติ ฯ

[๗๐๕] ตํ กึ มญฺญสิ อนุราธ รูปี นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เวทนา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ เป ฯ สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ

[๗๐๖] ตสฺมา ติห อนุราธ ยํ กิญฺจิ รูปี อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ รูปี เนตํ มม เนโสหมสฺมิ

น เมโส อตฺตาติ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ
ยา กาจิ เวทนา อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนา ยา กาจิ สญฺญา เย
เกจิ สงฺขารา ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ
วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ
ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ
น เมโส อตฺตาติ ฯ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ
เอวํ ปสฺสํ อนุราธ สุตวา อริยสาวโก รูปสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ
เวทนายปี นิพฺพินฺทติ สญฺญายปี นิพฺพินฺทติ สงฺขาเรสุปี นิพฺพินฺทติ
วิญฺญาณสฺมิมฺปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ ฯ
วิมุตฺตสฺมิ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ ฯ ขีณา ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ
กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาติ ฯ

[๗๐๗] ตํ กึ มญฺญสิ อนุราธ รูปี ตถาคโตติ สมนุปสฺสสีติ ฯ
โน เหตํ ภนฺเต ฯ เวทนํ ตถาคโตติ สมนุปสฺสสีติ ฯ โน
เหตํ ภนฺเต ฯ สญฺญํ ตถาคโตติ สมนุปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ
ภนฺเต ฯ สงฺขาเร ตถาคโตติ สมนุปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ
วิญฺญาณํ ตถาคโตติ สมนุปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ

[๗๐๘] ตํ กึ มญฺญสิ อนุราธ รูปสฺมิ ตถาคโตติ สมนุ-
ปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อญฺญตฺร รูปา ตถาคโตติ สมนุ-
ปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เวทนาย ตถาคโตติ สมนุ-
ปสฺสสีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อญฺญตฺร เวทนาย ฯ เป ฯ

สญฺญาย ฯเปฯ อญฺญตฺร สญฺญาย ฯเปฯ สงฺขาเรสุ ฯเปฯ อญฺญตฺร สงฺขาเรหิ ฯเปฯ วิญฺญาณสฺมิ๋ ตถาคโตติ สมนุปสฺสตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อญฺญตฺร วิญฺญาณํ ตถาคโตติ สมนุปสฺสตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ

[๗๖๙] ตํ กึ มญฺญสิ อนุราธ รูปี เวทนํ สญฺญํ สงฺขาเร วิญฺญาณํ ตถาคโตติ สมนุปสฺสตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ

[๗๗๐] ตํ กึ มญฺญสิ อนุราธ อยํ โส อรูปี อเวทโน อสญฺญี อสงฺขาโร อวิญฺญาโณ ตถาคโตติ สมนุปสฺสตีติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ เอตฺถ จ เต อนุราธ ทิฏฺเฐ ว ธมฺเม สจฺจโต วา ตถโต วา อนุปลพฺภนียสภาโว๑ กถํ นุ เตตฺถ เวยฺยากรณํ โย โส อาวุโส ตถาคโต อุตฺตมปุริโส ปรมปุริโส ปรมปตฺติปตฺโต ตํ ตถาคโต อญฺญตฺริเมหิ จตูหิ ฐาเนหิ ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปติ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ สาธุ สาธุ อนุราธ ปุพฺเพ จาหํ อนุราธ เอตรหิ จ ทุกฺขญฺเจว ปญฺญเปมิ ทุกฺขสฺส จ นิโรธนฺติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๗๗๑] เอกํ สมยํ อายสฺมา จ สาริปุตฺโต อายสฺมา จ มหาโกฏฺฐิโต๒ พาราณสิยํ วิหรนฺติ อิสิปตเน มิคทาเย ฯ อถ โข อายสฺมา

---

๑ สี. สจฺจโต ตโต ตถาคโต อนุปลพฺภิยมาโน ฯ พ. สจฺจโต เถตโต ตถาคโต อนุปลพฺภิยมาโน ฯ ๒ สี. เอวํ ฯ พ. มหาโกฏฺฐิโก ฯ

มหาโกฏฺฐิโต สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลาณา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา สารีปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สารีปุตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโต อายสฺมนฺตํ สารีปุตฺตํ เอตทโวจ กึ นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ อาวุโส ภควตา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ ปนาวุโส น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข อาวุโส อพฺยากตํ ภควตา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ นุ โข อาวุโส โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ อาวุโส ภควตา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ ปนาวุโส เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข อาวุโส อพฺยากตํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ นุ โข อาวุโส โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน อพฺยากตํ โข เอตํ อาวุโส ภควตา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯเป ฯ กึ ปนาวุโส เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน เอตมฺปี โข อาวุโส อพฺยากตํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ โก นุ โข อาวุโส เหตุ โก ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ

[๗๗๒] โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ โข อาวุโส รูปคตเมตนฺ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ รูปคตเมตนฺ ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ รูปคตเมตนฺ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ รูปคตเมตนฺ ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ โข อาวุโส เวทนาคตเมตนฺ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ เวทนาคตเมตนฺ ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ เวทนาคตเมตนฺ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ เวทนาคตเมตนฺ ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ โข อาวุโส สญฺญาคตเมตนฺ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ สญฺญาคตเมตนฺ ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ สญฺญาคตเมตนฺ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ สญฺญาคตเมตนฺ ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ โข อาวุโส สงฺขารคตเมตนฺ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ สงฺขารคตเมตนฺ ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ สงฺขารคตเมตนฺ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ สงฺขารคตเมตนฺ ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ โข อาวุโส วิญฺญาณคตเมตนฺ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วิญฺญาณคตเมตนฺ ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วิญฺญาณคตเมตนฺ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วิญฺญาณคตเมตนฺ ฯ อยํ โข อาวุโส เหตุ อยํ ปจฺจโย เยเนตนฺ อพฺยากตนฺ ภควตาติ ฯ ตติยนฺ ฯ

[๗๗๓] เอกํ สมยํ อายสฺมา จ สารีปุตฺโต อายสฺมา จ มหาโกฏฺฐิโต พาราณสิยํ วิหรนฺติ อิสิปตเน มิคทาเย ฯ เป ฯ สาเยว ปุจฺฉา ฯ โก นุ โข อาวุโส เหตุ โก ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ

[๗๗๔] รูปี โข อาวุโส อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ รูปสมุทยํ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ รูปนิโรธํ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ รูปนิโรธคามินีปฏิปทำ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เวทนำ สญฺญำ สงฺขาเร วิญฺญาณำ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตำ วิญฺญาณสมุทยำ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตำ วิญฺญาณนิโรธำ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตำ วิญฺญาณนิโรธคามินีปฏิปทำ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตำ โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ

[๗๗๕] รูปญฺจ โข อาวุโส ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตำ รูปสมุทยำ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตำ รูปนิโรธำ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตำ รูปนิโรธคามินีปฏิปทำ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตำ โหติ ตถาคโต

ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ เวทนํ สญฺญํ สงฺขาเร วิญฺญาณํ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ วิญฺญาณสมุทยํ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ วิญฺญาณนิโรธํ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ วิญฺญาณนิโรธคามินีปฏิปทำ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ อยํ โข อาวุโส เหตุ อยํ ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๗๗๖] เอกํ สมยํ อายสฺมา จ สารีปุตฺโต อายสฺมา จ มหาโกฏฺฐิโต พาราณสิยำ วิหรนฺติ อิสิปตเน มิคทาเย ฯ เป ฯ สาเยว ปุจฺฉา ฯ โก นุ โข อาวุโส เหตุ โก ปจฺจโย เยเนตำ อพฺยากตำ ภควตาติ ฯ

[๗๗๗] รูเป โข อาวุโส อวิคตราคสฺส อวิคตจฺฉนฺทสฺส อวิคตเปมสฺส อวิคตปีปาสสฺส อวิคตปริฬาหสฺส อวิคตตณฺหสฺส โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรำ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เวทนาย สญฺญาย สงฺขาเรสุ วิญฺญาเณ อวิคตราคสฺส อวิคตจฺฉนฺทสฺส อวิคตเปมสฺส อวิคตปีปาสสฺส อวิคตปริฬาหสฺส อวิคตตณฺหสฺส โหติ ตถาคโต

ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ

[๗๗๘] รูเป ฯ โข อาวุโส วิคตราคสฺส ฯเปฯ เวทนาย สญฺญาย สงฺขาเรสุ วิญฺญาเณ วิคตราคสฺส วิคตจฺฉนฺทสฺส วิคตเปมสฺส วิคตปิปาสสฺส วิคตปริฬาหสฺส วิคตตณฺหสฺส โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ อยํ โข อาวุโส เหตุ อยํ ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๗๗๙] เอกํ สมยํ อายสฺมา ฯ สารีปุตฺโต อายสฺมา ฯ มหาโกฏฺฐิโต พาราณสิยํ วิหรนฺติ อิสิปตเน มิคทาเย ฯ อถ โข อายสฺมา สารีปุตฺโต สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลาณา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา มหาโกฏฺฐิโต เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหาโกฏฺฐิเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สารีปุตฺโต อายสฺมนฺตํ มหาโกฏฺฐิตํ เอตทโวจ กึ นุ โข อาวุโส มหาโกฏฺฐิต โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯเปฯ กึ ปนาวุโส เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน เอตมฺปี โข อาวุโส อพฺยากตํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ โก นุ โข อาวุโส เหตุ โก ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ

[๗๘๐] รูปารามสฺส โข อาวุโส รูปรตสฺส รูปสมุทิตสฺส รูปนิโรธํ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ โหติ ฯ น ฯ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เวทนารามสฺส โข อาวุโส เวทนารตสฺส เวทนาสมุทิตสฺส เวทนานิโรธํ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เป ฯ สญฺญารามสฺส โข อาวุโส ฯ สงฺขารารามสฺส โข อาวุโส ฯ วิญฺญาณารามสฺส โข อาวุโส วิญฺญาณรตสฺส วิญฺญาณสมุทิตสฺส วิญฺญาณนิโรธํ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ

[๗๘๑] น รูปารามสฺส โข อาวุโส น รูปรตสฺส น รูปสมุทิตสฺส รูปนิโรธํ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ น เวทนารามสฺส โข อาวุโส ฯ น สญฺญารามสฺส โข อาวุโส ฯ น สงฺขารารามสฺส โข อาวุโส ฯ น วิญฺญาณารามสฺส โข อาวุโส น วิญฺญาณรตสฺส น วิญฺญาณสมุทิตสฺส น วิญฺญาณนิโรธํ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ น โหติ

ตถาคโต ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ อยมฺปิ โข อาวุโส เหตุ อยํ ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ

[๗๘๒] สิยา ปนาวุโส อญฺโญปิ ปริยาโย เยน ปริยาเยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ สิยา อาวุโส ฯ ภวารามสฺส โข อาวุโส ภวรตสฺส ภวสมุทิตสฺส ภวนิโรธํ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ

[๗๘๓] น ภวารามสฺส โข อาวุโส น ภวรตสฺส น ภวสมุทิตสฺส น ภวนิโรธํ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ อยมฺปิ โข อาวุโส ปริยาโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ

[๗๘๔] สิยา ปนาวุโส อญฺโญปิ ปริยาโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ สิยา อาวุโส ฯ อุปาทานารามสฺส โข อาวุโส อุปาทานรตสฺส อุปาทานสมุทิตสฺส อุปาทานนิโรธํ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ

[๗๘๕] น อุปาทานารามสฺส โข อาวุโส น อุปาทานรตสฺส น อุปาทานสมุทิตสฺส น อุปาทานนิโรธํ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ

โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ อยมฺปี โข อาวุโส ปริยาโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ

[๗๘๖] สิยา ปนาวุโส อญฺโญปี ปริยาโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ สิยา อาวุโส ฯ ตณฺหารามสฺส โข อาวุโส ตณฺหารตสฺส ตณฺหาสมุทิตสฺส ตณฺหานิโรธํ อชานโต อปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส โหติ ฯ

[๗๘๗] น ตณฺหารามสฺส โข อาวุโส น ตณฺหารตสฺส น ตณฺหาสมุทิตสฺส น ตณฺหานิโรธํ ชานโต ปสฺสโต ยถาภูตํ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ เป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีสฺส น โหติ ฯ อยํ โข อาวุโส ปริยาโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ สิยา ปนาวุโส อญฺโญปี ปริยาโย เยเนตํ อพฺยากตํ ภควตาติ ฯ เอตฺถทานิ อาวุโส สารีปุตฺต อิโต อุตฺตริ กึ อิจฺฉสิ ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺตสฺส อาวุโส สารีปุตฺต ภิกฺขุโน วตฺตํ นตฺถิ ปญฺญาปนายาติ ฯ ฉฏฺฐํ ฯ

[๗๘๘] อถ โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหาโมคฺคลฺลาเนน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก

อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ กึ นุ โข โภ โมคฺคลฺลาน สสฺสโต โลโกติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ วจฺฉ ภควตา สสฺสโต โลโกติ ฯ กึ ปนาวุโส โภ โมคฺคลฺลาน อสสฺสโต โลโกติ ฯ เอตมฺปิ โข วจฺฉ อพฺยากตํ ภควตา อสสฺสโต โลโกติ ฯ กึ นุ โข โภ โมคฺคลฺลาน อนฺตวา โลโกติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ วจฺฉ ภควตา อนฺตวา โลโกติ ฯ กึ ปน โภ โมคฺคลฺลาน อนนฺตวา โลโกติ ฯ เอตมฺปิ โข วจฺฉ อพฺยากตํ ภควตา อนนฺตวา โลโกติ ฯ กึ นุ โข โภ โมคฺคลฺลาน ตํ ชีวํ ตं สรีรนฺติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ วจฺฉ ภควตา ตं ชีวํ ตं สรีรนฺติ ฯ กึ ปน โภ โมคฺคลฺลาน อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ ฯ เอตมฺปิ โข วจฺฉ อพฺยากตํ ภควตา อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ ฯ กึ ปน โภ โมคฺคลฺลาน โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ วจฺฉ ภควตา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ ปน โภ โมคฺคลฺลาน น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปิ โข วจฺฉ อพฺยากตํ ภควตา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ นุ โข โภ โมคฺคลฺลาน โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ วจฺฉ ภควตา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ ปน โภ โมคฺคลฺลาน เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปิ โข วจฺฉ อพฺยากตํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ

[๗๙๑] โก นุ โข โภ โมคฺคลฺลาน เหตุ โก ปจฺจโย เยน อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ ปฏิชานํ เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติ วา อสสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ วา อนนฺตวา โลโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา อญฺญ ชีวํ อญฺญ สรีรนฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ โก ปน โภ โมคฺคลฺลาน เหตุ โก ปจฺจโย เยน สมณสฺส โคตมสฺส เอวํ ปฏิชสฺส น เอวํ เวยฺยากรณ โหติ สสฺสโต โลโกติปี อสสฺสโต โลโกติปี อนฺตวา โลโกติปี อนนฺตวา โลโกติปี ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติปี อญฺญ ชีวํ อญฺญ สรีรนฺติปี โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปี เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีติ ฯ

[๗๙๐] อญฺญติตฺถิยา จ โข วจฺฉ ปริพฺพาชกา จกฺขุ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสนฺติ ฯเป ฯ ชิวฺหา เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสนฺติ ฯ เป ฯ มนํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสนฺติ ฯ ตสฺมา อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ ปฏิชานํ เอวํ เวยฺยากรณ โหติ สสฺสโต โลโกติ วา ฯเป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ ตถาคโต จ โข วจฺฉ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ

จกฺขุ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ฯเปฯ
ชิวฺหา เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ฯเปฯ
มนํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ฯ
ตสฺมา ตถาคตสฺส เอวํ ปุฏฺฐสฺส น เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต
โลโกติปี ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีติ ฯ

[๗๙๑] ยถ โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก อุฏฺฐายาสนา เยน ภควา
เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ
กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน
โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ กึ นุ โข โภ
โคตม สสฺสโต โลโกติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ วจฺฉ มยา สสฺสโต
โลโกติ ฯเปฯ กึ ปน โภ โคตม เนว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข วจฺฉ อพฺยากตํ มยา เนว
โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ โก นุ โข โภ
โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยน อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ
ปุฏฺฐานํ เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติ วา ฯเปฯ
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ โก ปน
โภ โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยน โภโต โคตมสฺส เอวํ ปุฏฺฐสฺส
น เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติปี ฯเปฯ เนว โหติ
น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีติ ฯ

[๗๙๒] อญฺญติตฺถิยา โข วจฺฉ ปริพฺพาชกา จกฺขุ เอตํ มม

เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสนฺติ ฯเปฯ ชิวฺหํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสนฺติ ฯเปฯ มนํ เอตํ มม เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนุปสฺสนฺติ ฯ ตสฺมา อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ ปุฏฺฐานํ เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติ วา ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ ตถาคโต จ โข วจฺฉ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ จกฺขุ๎ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุสฺสรติ ฯเปฯ ชิวฺหํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ฯเปฯ มนํ เนตํ มม เนโสหมสฺมิ น เมโส อตฺตาติ สมนุปสฺสติ ฯ ตสฺมา ตถาคตสฺส เอวํ ปุฏฺฐสฺส น เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติปิ อสสฺสโต โลโตติปิ อนฺตวา โลโกติปิ อนนฺตวา โลโกติปิ ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติปิ อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติปิ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปิ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีติ ฯ

[๗๙๓] อจฺฉริยํ โภ โคตม อพฺภุตํ โภ โคตม ยตฺร หิ นาม สตฺถุ จ สาวกสฺส จ อตฺเถน อตฺโถ พฺยญฺชเนน พฺยญฺชนํ สํสนฺทิสฺสติ สเมสฺสติ น วิหายิสฺสติ ยทิทํ อลคฺคปทสฺมิ ฯ อิทานาหํ โภ โคตม สมณํ มหาโมคฺคลฺลานํ อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ อปุจฺฉิ สมโณปิ เม มหาโมคฺคลฺลาโน เอเตหิ ปเทหิ เอเตหิ

พฺยญฺชเนหิ เอตมตฺถํ พฺยากาสิ เสยฺยถาปิ ภวํ โคตโม ฯ อจฺฉริยํ โภ โคตม อพฺภุตํ โภ โคตม ยตฺร หิ นาม สตฺถุ จ สาวกสฺส จ อตฺเถน อตฺโถ พฺยญฺชเนน พฺยญฺชนํ สํสนฺทิสฺสติ สเมสฺสติ น วิหายิสฺสตีติ ยทิทํ อคฺคปทสฺมินฺติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๗๘๔] อถ โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตं นิสินฺโน โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ กึ นุ โข โภ โคตม สสฺสโต โลโกติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตं วจฺฉ มยา สสฺสโต โลโกติ ฯเป ฯ กึ ปน โภ โคตม เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข วจฺฉ อพฺยากตํ มยา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ โก นุ โข โภ โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยน อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชิกานํ เอวํ ปฏิชานํ เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติ วา ฯเป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ โก ปน โภ โคตม เหตุ โก ปจฺจโย เยน โภโต โคตมสฺส เอวํ ปฏิชสฺส น เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติปี ฯเป ฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีติ ฯ

[๗๘๕] อญฺญติตฺถิยา โข วจฺฉ ปริพฺพาชกา รูปึ อตฺตโต สมนุปสฺสนฺติ รูปวนฺตํ วา อตฺตานं อตฺตนิ วา รูปึ รูปสฺมิ วา

อตฺตานํ ฯ เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสนฺติ ฯเปฯ สญฺญํ สงฺขาเร วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสนฺติ วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ ฯ ตสฺมา อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ ปุฏฺฐานํ เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติ วา ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ ตถาคโต จ โข วจฺฉ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ น รูปํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ น รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ น อตฺตนิ วา รูปํ น รูปสฺมึ วา อตฺตานํ น เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ ฯเปฯ น สญฺญํ ฯ น สงฺขาเร ฯ น วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ น วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ น อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ น วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ ฯ ตสฺมา ตถาคตสฺส เอวํ ปุฏฺฐสฺส น เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติปิ ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีติ ฯ

[๗๙๖] อถ โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก อุฏฺฐายาสนา เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหาโมคฺคลฺลาเนน สทฺธึ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ กึ นุ โข โภ โมคฺคลฺลาน สสฺสโต โลโกติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตํ วจฺฉ ภควตา สสฺสโต โลโกติ ฯเปฯ กึ ปน โภ โมคฺคลฺลาน

เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปิ โข วจฺฉ อพฺยากตํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ โก นุ โข โภ โมคฺคลฺลาน เหตุ โก ปจฺจโย เยน อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ ปฏิฐานํ เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติ วา ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ โก ปน โภ โมคฺคลฺลาน เหตุ โก ปจฺจโย เยน สมณสฺส โคตมสฺส เอวํ ปฏิฐสฺส น เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติปิ ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติปีติ ฯ

[๗๙๗] อญฺญติตฺถิยา โข วจฺฉ ปริพฺพาชกา รูปึ อตฺตโต สมนุปสฺสนฺติ รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ อตฺตนิ วา รูปึ รูปสฺมึ วา อตฺตานํ ฯ เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสนฺติ ฯเปฯ สญฺญํ สงฺขาเร วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสนฺติ วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ ฯ ตสฺมา อญฺญติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ ปฏิฐานํ เอวํ เวยฺยากรณํ โหติ สสฺสโต โลโกติ วา ฯเปฯ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วา ฯ ตถาคโต ฯ โข วจฺฉ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ น รูปึ อตฺตโต สมนุปสฺสติ น รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ น อตฺตนิ วา รูปึ น รูปสฺมึ วา อตฺตานํ ฯ น เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ ฯเปฯ น สญฺญํ ฯ น สงฺขาเร ฯ น วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ น

วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ น อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ น วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานนฺ ฯ ตสฺมา ตถาคตสฺส เอวํ ปฏิชสฺส น เอวํ เวยฺยากรณนฺ โหติ สสฺสโต โลโกติปี อสสฺสโต โลโกติปี อนฺตวา โลโกติปี อนนฺตวา โลโกติปี ตนฺ ชีวนฺ ตนฺ สรีรนฺติปี อญฺญนฺ ชีวนฺ อญฺญนฺ สรีรนฺติปี โหติ ตถาคโต ปรนฺ มรณาติปี น โหติ ตถาคโต ปรนฺ มรณาติปี โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรนฺ มรณาติปี เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรนฺ มรณาติปีติ ฯ

[๗๙๘] อจฺฉริยนฺ โภ โมคฺคลฺลาน อพฺภุตนฺ โภ โมคฺคลฺลาน ยตฺถ หิ นาม สตฺถุ เจว สาวกสฺส จ อตฺเถน อตฺโถ พฺยญฺชเนน พฺยญฺชนนฺ สนฺทิสฺสติ สเมสฺสติ น วิหายิสฺสติ ยทิทนฺ อคฺคปทสฺมึ ฯ อิทานาหนฺ โภ โมคฺคลฺลาน สมณนฺ โคตมนฺ อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถนฺ อปุจฺฉึ สมโณปี เม โคตโม เอเตหิ ปเทหิ เอเตหิ พฺยญฺชเนหิ เอตมตฺถนฺ พฺยากาสิ เสยฺยถาปี ภวนฺ โมคฺคลฺลาโน ฯ อจฺฉริยนฺ โภ โมคฺคลฺลาน อพฺภุตนฺ โภ โมคฺคลฺลาน ยตฺถ หิ นาม สตฺถุ เจว สาวกสฺส จ อตฺเถน อตฺโถ พฺยญฺชเนน พฺยญฺชนนฺ สนฺทิสฺสติ สเมสฺสติ น วิหายิสฺสติ ยทิทนฺ อคฺคปทสฺมินฺติ ฯ อฏฺฐมนฺ ฯ

[๗๙๙] อถ โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สมฺโมทิ สมฺโมทนียนฺ กถนฺ สาราณียนฺ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตนฺ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตนฺ นิสินฺโน โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก ภควนฺตนฺ เอตทโวจ ปุริมานิ โภ

โคตม ทิวสานิ ปุริมตรานิ สมฺพหุลานํ อญฺญติตฺถิยานํ สมณ-
พฺราหฺมณปริพฺพาชกานํ กุตุหลสาลายํ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ
อยมนฺตรากถา อุทปาทิ อยํ โข ปูรโณ กสฺสโป สงฺฆี เจว
คณี จ คณาจริโย จ ญาโต ยสสฺสี ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต
พหุชนสฺส โส สาวกํ อพฺภตีตํ กาลกตํ อุปปตฺตีสุ พฺยากโรติ
อสุ อมุตฺร อุปปนฺโน อสุ อมุตฺร อุปปนฺโนติ ฯ โยปีสฺส
สาวโก อุตฺตมปุริโส ปรมปุริโส ปรมปตฺตปตฺโต ตมฺปี สาวกํ
อพฺภตีตํ กาลกตํ อุปปตฺตีสุ พฺยากโรติ อสุ อมุตฺร อุปปนฺโน
อสุ อมุตฺร อุปปนฺโนติ ฯ อยมฺปี โข มกฺขลิ โคสาโล ฯ
อยมฺปี โข นิคณฺโฐ นาฏปุตฺโต ฯ อยมฺปี โข สญฺชโย เวลฏฺฐ-
ปุตฺโต ฯ อยมฺปี โข ปกุโธ กจฺจาโน ฯ อยมฺปี โข อชิโต
เกสกมฺพโล สงฺฆี เจว คณี จ คณาจริโย จ ญาโต ยสสฺสี
ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต พหุชนสฺส โสปี สาวกํ อพฺภตีตํ กาลกตํ
อุปปตฺตีสุ พฺยากโรติ อสุ อมุตฺร อุปปนฺโน อสุ อมุตฺร
อุปปนฺโนติ ฯ โยปีสฺส สาวโก อุตฺตมปุริโส ปรมปุริโส ปรม-
ปตฺตปตฺโต ตัปี สาวกํ อพฺภตีตํ กาลกตํ อุปปตฺตีสุ พฺยากโรติ
อสุ อมุตฺร อุปปนฺโน อสุ อมุตฺร อุปปนฺโนติ ฯ อยมฺปี โข
สมโณ โคตโม สงฺฆี เจว คณี จ คณาจริโย จ ญาโต
ยสสฺสี ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต พหุชนสฺส โสปี สาวกํ อพฺภตีตํ
กาลกตํ อุปปตฺตีสุ พฺยากโรติ อสุ อมุตฺร อุปปนฺโน อสุ

อมุตฺร อุปปนฺโนติ ฯ โย จ ขฺวสฺส สาวโก อุตฺตมปุริโส ฯเปฯ อสุ อมุตฺร อุปปนฺโน อสุ อมุตฺร อุปปนฺโนติ ฯ อปิจ โข นํ เอวํ พฺยากโรติ อจฺเฉชฺชิ ตณฺหํ วิวตฺตยิ สญฺโญชนํ สมฺมา-มานาภิสมยา อนฺตมกาสิ ทุกฺขสฺสาติ ฯ ตสฺส มยฺหํ โภ โคตม อหุเทว กงฺขา อหุ วิจิกิจฺฉา กถญฺหิ นาม สมณสฺส โคตมสฺส ธมฺโม อภิญฺเญยฺโยติ ฯ

[๘๐๐] อลญฺหิ เต วจฺฉ กงฺขิตุํ อลํ วิจิกิจฺฉิตุํ กงฺขานิเย จ ปน เต ฐาเน วิจิกิจฺฉา อุปปนฺนา ฯ สอุปาทานสฺส ขฺวาหํ วจฺฉ อุปปตฺตึ ปญฺญเปมิ โน อนุปาทานสฺส ฯ เสยฺยถาปิ วจฺฉ อคฺคิ สอุปาทาโน ชลติ โน อนุปาทาโน เอวเมว ขฺวาหํ วจฺฉ สอุปาทานสฺส อุปปตฺตึ ปญฺญเปมิ โน อนุปาทานสฺสาติ ฯ ยสฺมึ โภ โคตม สมเย อจฺจิ วาเตน ขิตฺตา ทูรํปิ คจฺฉติ อิมิสฺสา ปน ภวํ โคตโม กึ อุปาทานสฺมึ ปญฺญเปตีติ ฯ ยสฺมึ โข วจฺฉ สมเย อจฺจิ วาเตน ขิตฺตา ทูรํ คจฺฉติ ตมหํ วาตุปาทานํ ปญฺญเปมิ วาโต หิสฺส วจฺฉ ตสฺมึ สมเย อุปาทานํ โหตีติ ฯ ยสฺมึ โภ โคตม สมเย อิมญฺจ กายํ นิกฺขิปติ สตฺโต จ อญฺญตรํ กายํ อนุปปนฺโน โหติ ฯ อิมสฺส ปน ภวํ โคตโม กึ อุปาทานสฺมึ ปญฺญเปตีติ ฯ ยสฺมึ โข วจฺฉ สมเย อิมญฺจ กายํ นิกฺขิปติ สตฺโต จ อญฺญตรํ กายํ อนุปปนฺโน โหติ ตมหํ ตณฺหุปาทานํ วทามิ ตณฺหา หิสฺส วจฺฉ ตสฺมึ สมเย อุปาทานํ โหตีติ ฯ นวมํ ฯ

[๘๐๑] อถ โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ์ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ กิ์ นุ โข โภ โคตม อตฺถตฺตาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภควา ตุณฺหี์ อโหสิ ฯ กิ์ ปน โภ โคตม นตฺถตฺตาติ ฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา ตุณฺหี์ อโหสิ ฯ อถ โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ

[๘๐๒] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท อจิรปกฺกนฺเต วจฺฉโคตฺเต ปริพฺพาชเก ภควนฺตํ เอตทโวจ กิ์ นุ โข ภนฺเต ภควา วจฺฉโคตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส ปญฺหํ ปุฏฺโฐ น พฺยากาสีติ ฯ อหญฺจานนฺท วจฺฉโคตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส อตฺถตฺตาติ ปุฏฺโฐ สมาโน อตฺถตฺตาติ พฺยากเรยฺยํ ฯ เย เต อานนฺท สมณพฺราหฺมณา สสฺสตวาทา เตสเมตํ สทฺธิ์ อภวิสฺส ฯ อหญฺจานนฺท วจฺฉโคตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส นตฺถตฺตาติ ปุฏฺโฐ สมาโน นตฺถตฺตาติ พฺยากเรยฺยํ ฯ เย เต อานนฺท สมณพฺราหฺมณา อุจฺเฉทวาทา เตสเมตํ สทฺธิ์ อภวิสฺส ฯ อหญฺจานนฺท วจฺฉโคตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส อตฺถตฺตาติ ปุฏฺโฐ สมาโน อตฺถตฺตาติ พฺยากเรยฺยํ ฯ อปิ นุ เมตํ อานนฺท อนุโลมํ อภวิสฺส ญาณสฺส อุปฺปาทาย สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ อหญฺจานนฺท วจฺฉโคตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส นตฺถตฺตาติ ปุฏฺโฐ สมาโน นตฺถตฺตาติ พฺยา-

กเรยฺยํ ฯ สมฺมุฬฺหสฺส อานนฺท วจฺฉโคตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส ภิยฺโย-สมฺโมหาย อภวิสฺส อหุ วา เม นูน ปุพฺเพ อตฺตา โส เอตรหิ นตฺถีติ ฯ ทสมํ ฯ

[๘๐๓] เอกํ สมยํ อายสฺมา สภิโย กจฺจาโน ญาติเก วิหรติ คิญฺชกาวสเถ ฯ อถ โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก เยนายสฺมา สภิโย กจฺจาโน เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สภิเยน กจฺจาเนน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตं นิสินฺโน โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ สภิยं กจฺจานํ เอตทโวจ กึ นุ โข โภ กจฺจาน โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตं วจฺฉ ภควตา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ ปน โก กจฺจาน น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข วจฺฉ อพฺยากตํ ภควตา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ นุ โข โภ กจฺจาน โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ อพฺยากตํ โข เอตं วจฺฉ ภควตา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ ปน โภ กจฺจาน เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ เอตมฺปี โข วจฺฉ อพฺยากตํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ ฯ กึ นุ โข โภ กจฺจาน โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน อพฺยากตํ โข เอตं วจฺฉ ภควตา โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ

วเทสิ ฯ กึ ปน โภ กจฺจาน น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน อพฺยากตเมวิทํ โข เอตํ วจฺฉ ภควตา น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ กึ นุ โข โภ กจฺจาน โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน อพฺยากตเมวิทํ โข เอตํ วจฺฉ ภควตา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ กึ ปน โภ กจฺจาน เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ อิติ ปุฏฺโฐ สมาโน เอตมฺปิ โข วจฺฉ อพฺยากตเมวิทํ ภควตา เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรํ มรณาติ วเทสิ ฯ โก นุ โข โภ กจฺจาน เหตุ โก ปจฺจโย เยเนตํ อพฺยากตเมวิทํ สมเณน โคตเมนาติ ฯ โย จ วจฺฉ เหตุ โย จ ปจฺจโย ปญฺญาปนาย รูปีติ วา อรูปีติ วา สญฺญีติ วา อสญฺญีติ วา เนวสญฺญินาสญฺญีติ วา โส จ เหตุ โส จ ปจฺจโย สพฺเพน สพฺพํ สพฺพถา สพฺพํ อปริเสสํ นิรุชฺเฌยฺย ฯ เกน นุ ปญฺญาปยมาโน ปญฺญเปยฺย รูปีติ วา อรูปีติ วา สญฺญีติ วา อสญฺญีติ วา เนวสญฺญินาสญฺญีติ วาติ ฯ กิจฺจิรํ ปพฺพชิโตสิ โภ กจฺจานาติ ฯ น จิรํ อาวุโส ติณิ วสฺสานีติ ฯ ยสฺสปสฺส อาวุโส เอตฺตเกนปิ เอตฺตกเมว ตำปสฺส พหุ โก ปน วาโท เอวํ อภิกฺกนฺเตติ ฯ เอกาทสมํ ฯ

อพฺยากตสํยุตฺตํ สมตฺตํ ฯ

---

๑ สี. เอวํ ฯ พ. เอตเมตฺตเกน ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

เขมา เถรี อนุราโธ สารีปุตฺตาติ โกฏฺฐิโต
โมคฺคลฺลาโน จ วจฺโฉ จ กุตูหลสาลานนฺโท
สภิโย เอกาทสมนฺติ ฯ

สพายตนวคฺคสํยุตฺตํ สมตฺตํ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

สพายตนเวทนา มาตุคาโม ชมฺพุขาทโก
สามณฺฑโก โมคฺคลฺลาโน จิตฺโต คามณฺยสงฺฆตฺ
อพฺยากตนฺติ ทส จาติ ฯ

ปทานุกฺกโม

อกุปฺปา เจโตวิมุตฺติ	ปพฺเพ	๕๗๐	องฺเก	๓๖๖
อคฺคิปริจารกา	..	๕๙๗	..	๓๗๔
องฺการกาสูปมา	..	๓๓๓	..	๒๓๔
อจฺฉริยคามิมคฺโค	..	๗๓๗	..	๔๕๑
อจฺฉริยํ	..	,,	..	,,
อชชฺชรคามิมคฺโค	..	๗๒๖	..	๔๕๐
อชชฺชรํ	..	,,	..	,,
อฏฺฐานุทิฏฺฐี	..	๒๕๖	..	๑๗๐
อฏฺฐงฺคโม	..	๒๑	..	๑๗
อฏฺฐกฺขตา	..	๗๐๒	..	๔๗๖
อฏฺโก	..	๗๖๑	..	๔๖๓
อฑฺฒานิ	..	๖๒๒	..	๔๐๐
อโธคามี	..	๖๐๑	..	๓๗๖
อนคคามิมคฺโค	..	๗๒๐	..	๔๕๐
อนคฺคิ	..	,,	..	,,
อนคฺคา	..	๔๗	..	๓๔
อนนุเตวาสิโก	..	๒๓๗	..	๑๗๑
อนโย	..	๖๒๒	..	๔๐๐

อนาจริยโก	ปพฺเพ	๒๓๗	ปิงฺเก	๑๗๑
อนาถยคามิมคฺโค	..	๗๔๖	..	๔๕๒
อนาถโย	..	,,	..	,,
อนาถวคามิมคฺโค	..	๗๒๓	..	๔๕๐
อนาถวำ	..	,,	..	,,
อนิจฺจำ	..	๔๖	..	๓๔
อนิทสฺสนคามิมคฺโค	..	๗๒๙	..	๔๕๑
อนิทสฺสนำ	..	,,	..	,,
อนิมิตฺตา เจโตวิมุตฺติ	..	๕๗๕	..	๓๖๕
อนิมิตฺโต เจโตสมาธิ	..	๕๒๓	..	๓๓๐
อนีโฆ	..	๕๕๙	..	๓๕๙
อนีติกคามิมคฺโค	..	๗๓๙	..	๔๕๒
อนีติกธมฺมคามิมคฺโค	..	๗๔๐	..	๔๕๒
อนีติกธมฺมำ	..	,,	..	,,
อนีติกำ	..	๗๓๙	..	๔๕๒
อนุปฏฺฐิตกายสติ	..	๓๓๕	..	๒๓๕
อนุปตพฺภนิยสภาโว	..	๗๗๐	..	๔๖๗
อนุปวชฺชตา	..	๓๓๓	..	๗๔
อนุพฺยญฺชนโส นิมิตฺตคฺคาโห	..	๓๐๓	..	๒๓๐
อนุสยา	..	๖๓	..	๓๙

อนุตรถา	..	๕๓๗	.. ๓๔๗
อนุโตปูติภาโว	..	๓๒๓	.. ๒๒๕
อปณฺณกตา	..	๖๖๗	.. ๔๓๒
อปริหานธมฺโม	..	๑๔๑	.. ๙๖
อปโลกินคามิมคฺโค	..	๗๒๘	.. ๔๕๐
อปโลกินํ	..	,,	.. ,,
อปฺปฏฺตํ	..	๕๕๙	.. ๓๖๐
อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติ	..	๕๗๒	.. ๓๖๕
อปฺปมาทวิหารี	..	๑๔๔	.. ๙๘
อปฺปเมยฺโย	..	๗๕๖	.. ๔๕๗
อพฺภุตคามิมคฺโค	..	๗๓๘	.. ๔๕๑
อพฺภุตํ	..	,,	.. ,,
อพฺยาปชฺฌคามิมคฺโค	..	๗๔๒	.. ๔๕๒
อพฺยาปชฺฌํ	..	,,	.. ,,
อภิกฺกมปฏิกฺกโม	..	๓๐๕	.. ๒๑๔
อภิญฺญา ปริญฺเญยฺยํ	..	๕๓	.. ๓๔
อภิญฺเญยฺยํ	..	๔๙	.. ๓๔
อภินิเวสา	..	๙๖	.. ๖๒
อมตคามิมคฺโค	..	๗๓๒	.. ๔๕๑
อมตํ	..	,,	.. ,,

	ปพฺเพ		องฺเก
อมนุสฺสคฺคาโห	๓๒๓	..	๒๒๕
อถมริยญาณทสฺสนวิเสโส	๕๘๐	..	๓๗๐
อวิชฺชา	๕๖	..	๓๗
อวิชฺชานุสโย	๓๖๓	..	๒๕๔
อเวจฺจปฺปสาโท	๕๒๗	..	๓๓๓
อสกฺยปุตฺติยธมฺโม	๖๒๖	..	๔๐๓
อสงฺขตคามิมคฺโค	๖๗๔	..	๔๔๓
อสงฺขตํ	,,	..	,,
อสฺวโร	๑๔๕	..	๙๘
อสมฺมุฬฺโห	๖๖๖	..	๔๓๐
อสารทฺธกาโย	๒๓๓	..	๑๕๗
อสฺสมณธมฺโม	๖๒๖	..	๔๐๓
อากติคติ	๑๑๐	..	๗๔
อาทานนิกฺเขปนํ	๓๐๕	..	๒๑๔
อายุ	๕๖๕	..	๓๖๒
อารามเทวตา	๕๘๓.	..	๓๗๒
อาโลโก	๔๔๐	..	๒๘๙
อาวาสถาคารํ	๖๖๐	..	๔๒๗
อาสนานิ	,,	..	,,
อาสีวิโส	๗๗	..	๔๘

อญฺชิตํ	ปพฺเพ	๓๕๕	องฺเก	๒๕๑
อุกฺกิฏฺฐุ	..	๖๒๐	..	๓๙๙
อุจฺเฉทวาทา	..	๘๐๒	..	๕๘๖
อุทกโต	..	๖๒๒	..	๔๐๐
อุตฺตริมนุสฺสธมฺโม	..	๕๘๐	..	๓๗๐
อุทกมณิโก	..	๖๐๕	..	๓๘๙
อุทโกโรหกา	..	๕๙๘	..	๓๘๔
อุปฆาโต	..	๖๒๒	..	๔๐๐
อุปฏฺฐิตกายสติ	..	๓๓๖	..	๒๓๕
อุปทฺทุตฺ	..	๕๔	..	๓๕
อุปมา	..	๓๓๕	..	๒๓๘
อุปวชฺชกุลานิ	..	๑๑๑	..	๗๕
อุปสฺสฏฺฐ	..	๕๕	..	๓๕
อุปาทานำ	..	๑๘๐	..	๑๓๖
อุปฺปาโท	..	๒๑	..	๑๗
อุมฺมคฺโค	..	๓๔๓	..	๒๔๒
อุสฺมา	..	๕๖๕	..	๓๖๒
เอกวิหารี	..	๖๖	..	๔๓
เอกตฺถา	..	๕๓๗	..	๓๔๗
เอกาโร	..	๕๕๘	..	๓๕๘

เอชา	ปพฺเพ	๑๒๑	องฺเก	๘๓
โอคิลิตุํ	..	๖๒๐	..	๓๙๙
โอปปาติกา	..	๖๖๒	..	๔๒๘
โอสธีติณวนปฺปตฺตี	..	๕๘๓	..	๓๗๒
โอสรํ	..	๖๐๓	..	๓๘๘
กงฺขา	..	๖๖๔	..	๔๒๙
กฏคฺคาโห	..	๖๖๙	..	๔๓๔
กปฺปีตเกสมสฺสุ	..	๖๕๓	..	๔๒๒
กมฺมกรณํ	..	๖๕๗	..	๔๒๕
กมฺมนิโรธคามินี ปฏิปทา	..	๒๓๐	..	๑๖๖
กมฺมนิโรโธ	..	๒๒๙	..	๑๖๖
กลฺยาณกิตฺติสทฺโท	..	๗๔๓	..	๔๕๖
กลฺยาณธมฺโม	..	๕๘๔	..	๓๗๓
กามฉนฺโท	..	๓๓๓	..	๒๓๔
กามปริฬาโห	..	,,	..	,,
กามณฺฑลุกา	..	๕๙๘	..	๓๘๔
กามมุจฺฉา	..	๓๓๓	..	๒๓๔
กามเสฺนโห	..	,,	..	,,
กิญฺจนํ	..	๕๗๖	..	๓๖๖
กุณฺฑลี	..	๖๕๓	..	๔๒๒

กุตุหลสาลา	ปพฺเพ	๗๙๙	ขงฺเก	๕๘๔
กุมฺภโก	..	๓๕๓	..	๒๕๒
กุลงฺคาโร	..	๖๒๒	..	๔๐๐
ขยธมฺมํ	..	๔๒	..	๓๓
ขรสฺสโร	..	๖๕๓	..	๔๒๒
ขุรมุณฺโฑ	..	,,	..	,,
เขมคามิมคฺโค	..	๗๓๕	..	๔๕๑
เขมํ	..	,,	..	,,
คณโก	..	๗๕๖	..	๔๕๗
คณฺฑมูลํ	..	๑๕๓	..	๑๐๓
คติ	..	๓๔๕	..	๒๔๕
คมฺภีโร	..	๗๕๖	..	๔๕๗
คาฬฺหพนฺธนํ	..	๖๕๓	..	๔๒๒
คิลานปุจฺฉกา	..	๑๐๔	..	๗๐
จกฺขุกรณี	..	๖๓๐	..	๔๐๗
จกฺขุ	..	๔๔๐	..	๒๘๙
จติตฺวา	..	๑๑๐	..	๗๔
จาริตฺตํ	..	๖๕๗	..	๔๒๕
จาโร	..	๓๓๔	..	๒๓๔
จิตฺตสมาธิ	..	๖๖๕	..	๔๒๙

จุตูปปาโต	ปพฺเพ	๑๑๐	ยงฺเก	๗๔
เจโตวิมุตฺติ	..	๒๐๗	..	๑๕๐
เจโตปณิธิ	..	๕๘๔	..	๓๗๓
ฉนฺทนิทานํ	..	๖๒๗	..	๔๐๕
ฉนฺทมูลกา	..	,,	..	,,
ฉนฺทราคปฺปหานํ	..	๑๓	..	๘
ฉนฺโท	..	๙๒	..	๖๐
ชงฺคลี	..	๖๐๓	..	๓๘๗
ชราธมฺมํ	..	๓๗	..	๓๒
ชาติธมฺมํ	..	๓๖	..	๓๒
ชิฆจฺฉาปีปาสา	..	๓๐๕	..	๒๑๔
ญาณกรณี	..	๖๓๐	..	๔๐๗
ญาณํ	..	๔๔๐	..	๒๘๙
ฐิติ	..	๒๑	..	๑๗
ตปสฺสี	..	๖๒๙	..	๔๐๗
ตตฺร	..	๖๖๖	..	๔๓๑
ตณฺหกฺขยคามิมคฺโค	..	๗๓๖	..	๔๕๑
ตณฺหกฺขยํ	..	,,	..	,,
ตาณคามิมคฺโค	..	๗๔๙	..	๔๕๓
ตาณํ	..	,,	..	,,

ติณ์	ปพฺเพ	๖๒๖	ยงฺเก	๔๐๓
ติตฺถกโร	..	๗๔๙	..	๔๗๔
เตลปฺปทีโป	..	๖๖๐	..	๔๒๗
ถาวรํ	..	๖๖๖	..	๔๓๓
ทมูปสเมน	..	๓๓๖	..	๗๔
ทุวิทิกา	..	๖๒๐	..	๓๔๘
ทสฺสนํ	..	๓๓๔	..	๒๓๘
ทานสมฺภูตานิ	..	๖๒๒	..	๔๐๐
ทารุ	..	๖๒๖	..	๔๐๓
ทิฏฺฐิโย	..	๕๔๗	..	๓๕๒
ทีปคามิมคฺโค	..	๗๔๗	..	๔๕๒
ทีปี	..	,,	..	,,
ทุกฺขนิโรโธ	..	๖๔	..	๔๖
ทุกฺขปญฺญตฺติ	..	๗๔	..	๔๘
ทุกฺขสมุทโย	..	๖๘	..	๔๕
ทุกฺขํ	..	๔๗	..	๓๔
ทุปฺปริโยคาโห	..	๗๕๖	..	๔๕๗
ทุพฺภิกฺขา	..	๖๒๐	..	๓๔๘
ทุหิติโก	..	๓๔๓	..	๒๔๒
ทูตยุคํ	..	๓๔๒	..	๒๔๒

เทวาสุรสงฺคาโม	ปพฺเพ	๓๕๒	ปงฺเก	๒๕๐
โทวาริโก	..	๓๔๒	..	๒๔๒
ธมฺมปฏิสํเวที	..	๘๑	..	๕๑
ธมฺมราคปฏิสํเวที	..	,,	..	,,
ธมฺมสมาธิ	..	๖๐๕	..	๔๒๙
ธมฺมสรณคมนํ	..	๕๒๔	..	๓๓๑
ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติ	..	๕๓๒	..	๓๒๐
ธมฺมิโก	..	๕๘๔	..	๓๗๓
ธาตุนานตฺตํ	..	๕๔๒	..	๓๕๐
ธุวคามิมคฺโค	..	๗๒๗	..	๔๕๐
ธุวํ	..	,,	..	,,
นครสามิ	..	๓๔๒	..	๒๔๒
นครํ	..	,,	..	,,
นคฺเคยฺยา	..	๕๘๐	..	๓๗๐
นตฺถตฺตา	..	๘๐๒	..	๔๘๖
นนฺทิกฺขยา ราคกฺขโย	..	๒๔๕	..	๑๗๙
นนฺทิ	..	๖๖	..	๔๓
นวกมฺมํ	..	๒๒๘	..	๑๖๖
นานตฺถา	..	๕๓๗	..	๓๔๗
นานาพฺยญฺชนา	..	,,	..	,,

นิปุณคามิมคฺโค	ปพฺเพ	๗๒๔	ปงฺเก	๔๕๐
นิปุณํ	..	,,	..	,,
นิปฺปปญฺจคามิมคฺโค	..	๗๓๐	..	๔๕๓
นิปฺปปญฺจ	..	,,	..	,,
นิพฺพานคามิมคฺโค	..	๗๔๓	..	๔๕๒
นิพฺพานสปฺปายาปฏิปทา	..	๒๓๒	..	๑๖๗
นิพฺพานํ	..	๗๔๓	..	๔๕๒
นิมิตฺตกรโณ	..	๕๗๖	..	๓๖๖
นิโรธมฺมํ	..	๔๕	..	๓๓
นิโรโธ	..	๒๓	..	๑๗
เนตงฺคํ	..	๕๕๘	..	๓๕๘
ปจฺฉาภูมกา	..	๕๘๘	..	๓๘๔
ปญฺชลิโก	..	,,	..	,,
ปญฺญาจกฺขุ	..	๕๕๘	..	๓๖๐
ปญฺญาวิมุตฺติ	..	๒๐๗	..	๑๕๐
ปฏิฆานุสโย	..	๓๖๓	..	๒๕๔
ปฏิสนฺโต	..	๖๖๖	..	๔๓๐
ปณโว	..	๖๕๓	..	๔๒๒
ปณีตคามิมคฺโค	..	๗๓๓	..	๔๕๓
ปณีตํ	..	,,	..	,,

ปปญฺจิตํ	ปพฺเพ	๓๕๗	องฺเก	๒๕๒
ปพฺพชฺชา	..	๕๑๒	..	๓๒๐
ปพฺพชิ	..	๑๕๑	..	๑๐๓
ปมาณกรโณ	..	๕๗๖	..	๓๖๖
ปมาทวิหารึ	..	๑๔๓	..	๙๗
ปรายนคามิมคฺโค	..	๗๕๑	..	๔๕๓
ปรายนํ	..	,,	..	,,
ปริญฺเญยฺยํ	..	๕๐	..	๓๔
ปริวิตกฺโก	..	๕๑๕	..	๓๒๓
ปริหานธมฺโม	..	๑๔๐	..	๙๕
ปโลกธมฺมํ	..	๑๐๑	..	๘๗
ปสฺสทฺธกาโย	..	๒๑๓	..	๑๕๗
ปสฺสทฺธิ	..	๑๑๐	..	๗๔
ปหาตพฺพํ	..	๕๑	..	๓๔
ปหานํ	..	๖๑๕	..	๓๙๕
ปหูตชาตรูปรชตานิ	..	๖๒๒	..	๔๐๐
ปหูตธนธญฺญานิ	..	,,	..	,,
ปหูตวิตฺตูปกรณานิ	..	,,	..	,,
ปาตาโล	..	๓๖๕	..	๒๕๕
ปาตุภาโว	..	๒๑	..	๑๗

ปาปกมฺมํ ปพฺเพ ๖๓๕ ยงฺเก ๓๙๕
ปาปภูมิ .. ๖๐๓ .. ๓๘๘
ปามุชฺชํ .. ๑๔๔ .. ๙๘
ปารคามิมคฺโค .. ๗๒๓ .. ๔๕๐
ปารํ .. ,, .. ,,
บียรูปี่ .. ๓๓๔ .. ๒๓๔
บีติ .. ๑๔๔ .. ๙๘
ปุราณกมฺมํ .. ๒๒๗ .. ๑๖๖
ผนฺทิตุ .. ๓๕๖ .. ๒๕๒
ผลุ .. ๖๖๖ .. ๔๓๐
ผาสุวิหาโร .. ๕๘๐ .. ๓๗๐
พฺยญฺชนุ .. ๗๖๑ .. ๔๖๑
พฺยาธิธมฺมุ .. ๓๗ .. ๓๒
พุทฺธสรณคมนุ .. ๕๒๔ .. ๓๓๑
ภุสมุฏฺฐิ .. ๗๗ .. ๔๙
มคฺโค .. ๓๔๓ .. ๒๔๒
มญฺจกานิ .. ๖๖๐ .. ๔๒๗
มญฺญิตุ .. ๓๕๔ .. ๒๕๑
มนุสฺสคฺคาโห .. ๑๒๓ .. ๒๒๕
มรณธมฺมุ .. ๓๙ .. ๓๒

มหทฺธานิ ปพฺเพ ๖๒๒ ยงฺเก ๔๐๐
มหาชนกาโย .. ๕๙๗ .. ๓๗๔
มหาโภคานิ .. ๖๒๒ .. ๔๐๐
มานคตำ .. ๓๕๗ .. ๒๕๒
มารปญฺญตฺติ .. ๗๓ .. ๔๖
มารปาโส .. ๑๖๕ .. ๑๑๔
มาโร .. ๗๓ .. ๔๖
มาตำ .. ๖๕๓ .. ๔๒๒
มิจฺฉาทิฏฺฐิ .. ๒๕๔ .. ๑๗๕
มิคฺคกุลานิ .. ๑๑๓ .. ๗๕
มุณฺเฑยฺยา .. ๕๗๐ .. ๓๗๐
มุคฺคิคามิมคฺโค .. ๗๔๕ .. ๔๕๒
มุคฺคิ .. ,, .. ,,
มุทฺทิโก .. ๗๕๖ .. ๔๕๗
ยถากตมคฺโค .. ๓๔๒ .. ๒๔๒
ยถาพลำ .. ๖๖๐ .. ๔๒๗
ยถาสตฺติ .. ,, .. ,,
ยวกลาปี .. ๓๕๑ .. ๒๔๙
ยิฏฺฐำ .. ๖๖๖ .. ๔๓๐
โยคกฺเขมี .. ๑๕๒ .. ๑๐๕

โยนิ	ปพฺเพ	๓๓๗	องฺเก	๒๒๐
รถี	..	๖๕๓	..	๔๒๒
รโถ	..	๕๕๔	..	๓๕๔
รสปฏิสํเวที	..	๘๐	..	๕๐
รสมโย เวโค	..	๒๘๕	..	๑๙๖
รสราคปฏิสํเวที	..	๘๐	..	๕๐
ราคกฺขยา นนฺทิกฺขโย	..	๒๔๕	..	๑๗๑
ราคานุสโย	..	๓๖๓	..	๒๕๔
รุกฺขเทวตา	..	๕๘๓	..	๓๗๒
รูปปฏิสํเวที	..	๗๙	..	๕๐
รูปมโย เวโค	..	๒๘๕	..	๑๙๖
รูปราคปฏิสํเวที	..	๗๙	..	๕๐
ลมฺพจูฬกา	..	๖๕๐	..	๔๓๑
ลูขชีวี	..	๖๒๙	..	๔๐๗
เลณเคามิมคฺโค	..	๗๔๗	..	๔๕๒
เลณํ	..	,,	..	,,
โลกปญฺญตฺติ	..	๗๕	..	๔๗
โลกมานี	..	๑๗๑	..	๑๑๙
โลกสญฺญี	..	,,	..	,,
โลโก	..	๗๕. ๙๗	..	๔๗. ๖๔

วนเทวตา	ปพฺเพ	๕๘๓	ยงฺเก	๓๗๒
วยธมฺมา	..	๔๓	..	๓๓
วาจา	..	๒๔	..	๑๙
วาตานุปาโต	..	๖๒๖	..	๔๐๒
วาหนิปฺโปตนา	..	๕๙๐	..	๓๗๐
วิคตพฺยาปาโท	..	๖๖๖	..	๔๓๐
วิคตาภิชฺโฌ	..	,,	..	,,
วิจิกิจฺฉา	..	๖๖๔	..	๔๒๙
วิชฺชา	..	๕๖. ๔๔๐	..	๓๗. ๒๙๙
วิปาโก	..	๖๖๖	..	๔๓๐
วิปฺปฏิสารี	..	๖๓๕	..	๓๙๕
วิราคคามิมคฺโค	..	๗๔๓	..	๔๕๒
วิราโค	..	,,	..	,,
วิสุทฺธตฺตา	..	๕๙๔	..	๓๗๓
วิหาโร	..	๓๓๔	..	๒๓๔
วูปสโม	..	๒๓	..	๑๗
เวทคู	..	๓๕๑	..	๑๐๓
เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทา	..	๔๓๙	..	๒๙๙
เวทนานิโรโธ	..	,,	..	,,
เวทนาสมุทยคามินี ปฏิปทา	..	,,	..	,,

เวทนาสมุทโย	ปพฺเพ	๔๓๘	ขงฺเก	๒๘๘
เวยฺยากรณํ	..	๗๘๙	..	๔๗๗
สกฏฺ	..	๖๒๖	..	๔๐๓
สกณฺฏโก	..	๓๔๓	..	๒๔๒
สกฺกายทิฏฺฐิ	..	๒๕๕. ๕๕๐	..	๑๘๕. ๓๕๔
สคหโน	..	๓๔๓	..	๒๔๒
สติ	..	๖๖	..	๔๓
สตุปฺปาโท	..	๓๓๗	..	๒๓๖
สทุติยวิหารี	..	๖๖	..	๔๓
สมติกฺกโม	..	๖๓๕	..	๓๙๕
สมวาโย	..	๑๒๖	..	๘๗
สมุทยธมฺมํ	..	๔๔	..	๓๓
สมุทฺโท	..	๒๘๕	..	๑๙๖
สภโย	..	๓๔๓	..	๒๔๒
สรณคามิมคฺโค	..	๗๕๐	..	๔๕๓
สรณํ	..	,,	..	,,
สตฺตกาวุตฺตา	..	๖๒๐	..	๓๙๘
สหธมฺมิโก	..	๖๒๖	..	๔๐๒
สาวโร	..	๑๔๖	..	๙๙
สงฺกิเลสธมฺมํ	..	๔๑	..	๓๒

สงฺฆชโม ปพฺเพ ๖๓๘ ยงฺเก ๓๘๗
สงฺฆายโก .. ๗๕๖ .. ๔๕๗
สงฺคติ .. ๑๒๖ .. ๘๗
สงฺฆสรณคมนำ .. ๕๒๔ .. ๓๓๑
สจฺจคามิมคฺโค .. ๗๒๒ .. ๔๕๐
สจฺจวจนำ .. ๖๖๗ .. ๔๓๒
สจฺจสมฺภูตานิ .. ๖๒๒ .. ๔๐๐
สจฺจำ .. ๗๒๒ .. ๔๕๐
สจฺฉิกาตพฺพำ .. ๕๒ .. ๓๔
สญฺโญโค .. ๖๖ .. ๔๓
สญฺโญชนา .. ๕๗ .. ๓๗
สญฺญมสมฺภูตานิ .. ๖๒๒ .. ๔๐๐
สตฺตปญฺญตฺติ .. ๗๓ .. ๔๘
สตฺโต .. ,, .. ,,
สนฺตคามิมคฺโค .. ๗๓๑ .. ๔๕๑
สนฺตำ .. ,, .. ,,
สนฺนิปาโต .. ๑๓๖ .. ๘๗
สปฺปฏิภโย .. ๓๔๓ .. ๒๔๒
สพฺพปาณภูตหิตานุกมฺปี .. ๖๐๓ .. ๓๘๗
สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสปฺปายา ปฏิปทา .. ๓๔ .. ๒๘

สพฺพมญฺญิตสมุคฺฆาตสารุปฺปา ปฏิปทา	ปพฺเพ	๓๓	องฺเก	๒๖
สมฺปชาโน	..	๖๖๖	..	๔๓๐
สมฺมาทิฏฺฐิ	..	๒๔๕	..	๑๗๙
สมฺมิญฺชนปสารณํ	..	๓๐๕	..	๒๓๔
สสฺสตวาทา	..	๘๐๖	..	๔๗๖
สาจริยโก	..	๒๓๖	..	๑๗๐
สาครูปี่	..	๓๓๔	..	๒๓๔
สาราโค	..	๖๖	..	๔๓
สานุเตวาสิโก	..	๒๓๖	..	๑๗๐
สิงฺฆาฏกา	..	๓๔๒	..	๒๔๖
สิวคามิมคฺโค	..	๗๓๔	..	๔๕๑
สิวํ	..	,,	..	,,
สุญฺญตา เจโตวิมุตฺติ	..	๕๗๔	..	๓๖๕
สุทฺทฺทสคามิมคฺโค	..	๗๒๕	..	๔๕๐
สุทฺทฺทสํ	..	,,	..	,,
สุทฺธิคามิมคฺโค	..	๗๔๔	..	๔๕๒
สุทฺธิ์	..	,,	..	,,
เสตปจฺฉาโท	..	๕๕๙	..	๓๕๙
เสตฏฺฐิกา	..	๖๒๐	..	๓๙๗
เสวาลมาลิกา	..	๕๙๗	..	๓๗๔

โสกฆมฺมํ	ปพฺเพ	๔๐	ขงฺเก	๓๒
โสโต	..	๕๕๙	..	๓๖๐
โสรโต	..	๕๘๗	..	๓๗๖
หุตฺวา	..	๖๖๖	..	๔๓๐

อสาธารณนามานิ

อติพนฺธกปุตฺโต	ปพฺเพ	๕๙๘	ปิงฺเก	๓๘๔
อตฺถาโรโห คามณี	..	๕๙๖	..	๓๘๒
อายสฺมา ฉนฺโน	..	๑๐๔	..	๖๙
อายสฺมา มิคชาโล	..	๖๖	..	๔๓
อายสฺมา สมิทฺธิ	..	๗๑	..	๔๖
อิสิทตฺตปุเตโร	..	๕๔๙	..	๓๕๓
อุคฺโค คหปติ	..	๑๙๑	..	๑๓๗
อุตฺตรนฺนาม นิคโม	..	๖๔๙	..	๔๑๙
อุทโก รามปุตฺโต	..	๑๕๓	..	๑๐๓
อุรุเวลกปุปี่ นาม นิคโม	..	๖๒๗	..	๔๐๓
กามณฺฑกา	..	๒๑๐	..	๑๕๒
กิมฺมิลา	..	๓๒๕	..	๒๒๖
เขมา ภิกฺขุนี	..	๗๕๒	..	๔๕๕
คนฺธภโก	..	๖๒๗	..	๔๐๓
จกฺกวตฺติ ราชา	..	๕๘๓	..	๓๗๒
จณฺโฑ คามณี	..	๕๘๖	..	๓๗๖
จิตฺโต คหปติ	..	๕๓๗	..	๓๔๗
จิรวาสี นาม กุมาโร	..	๖๒๗	..	๔๐๕

ชมฺพุกชาทโก ปริพฺพาชโก	ปพฺเพ	๔๙๗	องฺเก	๓๑๐
ตาลปุฏโต นฏกามณี	..	๕๘๙	..	๓๗๗
เทวทหนฺนาม นิคโม	..	๒๑๓	..	๑๕๗
ปญฺจกงฺโค ชปติ	..	๔๐๙	..	๒๗๖
ปหาโส นาม นิรโย	..	๕๙๑	..	๓๗๙
ปาฏลิโย คามณี	..	๖๔๙	..	๔๑๗
ปีณฺโฑลภารทฺวาโช	..	๑๙๕	..	๑๓๙
ปุพฺพวิชฺชนฺ นาม วชฺชิคาโม	..	๓๑๑	..	๗๕
มณิจูฬโก คามณี	..	๖๒๔	..	๔๐๑
มกฺกรกฏิ	..	๒๐๕	..	๑๔๗
มจฺฉิกสณฺโฑ	..	๕๑๗	..	๓๔๗
มาตุกุยปุตฺโต	..	๑๑๑	..	๗๙
มิคปถโก	..	๕๑๗	..	๓๔๗
โมฬิยสิวโก ปริพฺพาชโก	..	๔๒๗	..	๒๗๕
โยธาชีโว คามณี	..	๕๙๑	..	๓๗๐
ราสิโย คามณี	..	๖๒๙	..	๔๐๖
เวปจิตฺติ อสุรินฺโท	..	๓๕๑	..	๒๕๐
สกฺโก เทวานมินฺโท	..	๓๕๒	..	๒๕๐
สณฺฐาคารๆ	..	๓๒๖	..	๒๒๗
สปฺปโสณฺฑิกปพฺภาโร	..	๗๗	..	๔๗

อสาธารณนามานิ ๕๑๓

สรชิโต นาม นิรโย ปพฺเพ ๕๘๗ องฺเก ๓๘๓
สามณฺฑโก ปริพฺพาชโก .. ๕๑๓ .. ๓๒๑
สีตวนํ .. ๗๗ .. ๕๘
สุนาปรนฺโต ชนปโท .. ๑๑๗ .. ๗๘
หตฺถาโรโห .. ๕๘๕ .. ๓๘๒

คาถานํ ปฐมปาทา

กุมฺโมว องฺคานิ สเก กปาเล	ปพฺเพ	๓๒๑	องฺเก	๒๒๓
ฉเฬว ผสฺสายตนานิ ภิกฺขเว	..	๑๓๐	..	๘๘
น โส รชฺชติ รูเปสุ	..	๑๓๕. ๑๓๘	..	๘๓. ๘๔
น โส เวทนํ เวทยติ สปญฺโญ	..	๓๗๓	..	๒๖๐
เนลงฺโค เสตปจฺฉาโท	..	๕๕๘. ๕๕๙	..	๓๕๙. ๓๖๐
ปีตฺวา เสมฺหญฺจ วาโต จ	..	๕๒๙	..	๒๗๐
ยถาปี วาตา อากาเส	..	๓๙๐	..	๒๗๐
ยสฺส ราโค จ โทโส จ	..	๒๘๘	..	๑๙๗
โย อิมํ สมุทฺทํ สคาหํ สรกฺขสํ	..	๒๘๖	..	๑๙๖
โย เอตา นาธิวาเสติ	..	๓๖๖	..	๒๕๖
โย สุขํ ทุกฺขโต อทฺท	..	๓๖๘	..	๒๕๗
รูปี ทิสฺวา สติ มุฏฺฐา	..	๑๓๔. ๑๓๗	..	๘๑. ๘๔
รูปา สทฺทา คนฺธา รสา	..	๒๑๗	..	๑๖๐
สทฺธาย ตีเณน วฑฺฒติ	..	๔๙๖	..	๓๐๙
สมาหิโต สมฺปชาโน	..	๓๖๐	..	๒๕๔
สีฬุตฺตมา ปุพฺพตรา อเหสุ	..	๒๐๖. ๒๐๗	..	๑๔๘. ๑๕๐
สุขํ วา ยทิ วา ทุกฺขํ	..	๓๖๒	..	๒๕๔
สุขํ เวทยมานสฺส	..	๓๖๔	..	๒๕๕

ปทฏฺฐปฺปเภโท

เอกำ

เอกธมฺโม ปพฺเพ ๙๕

ทุกำ

อนฺตา .. ๖๓๐

คติ .. ๓๐๓

พหูปการธมฺมา .. ๕๗๐

เวทนา .. ๔๓๑

ติกำ

อปณฺณกปฏิปทา .. ๓๑๗

อาสวา .. ๕๐๔

อุเปกฺขา .. ๔๔๖

กามโภคี .. ๖๓๑

ตปสฺสี .. ๖๔๔

ตณฺหา .. ๕๐๖

ทุกฺขตา .. ๕๓๐

นิชฺชรา .. ๖๔๘

ปีติ .. ๔๔๖

ผสฺสา .. ๕๖๗

ภวา ปพฺเพ ๕๐๙

มาตุคามสฺส ธมฺโม .. ๔๖๗

วิโมกฺโข .. ๔๔๖

เวทนา .. ๔๓๒

สงฺขารา .. ๕๖๐

สุขำ .. ๔๔๖

จตุกฺกำ

อรูปฌานำ .. ๕๓๙

อวิชฺชา .. ๕๐๕

อาสวา .. ๓๐๙

อุปาทานานิ .. ๕๐๗

โอฆา .. ๕๐๗

รูปฌานำ .. ๕๐๕

สตฺถาโร .. ๖๖๓

ปญฺจกำ

อริยสาวกาย วฑฺฒิ .. ๔๙๖

อาเวณิกทุกฺขานิ .. ๔๖๒

กามคุณา .. ๔๓๓

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

ทฺุถภชานานิ	ปพฺเพ	๔๘๓	พลิตา	ปพฺเพ	๒๘๘
ปุริสสฺส องฺคํ	..	๔๕๘	เวทนา	..	๔๓๔
มาตุคามสฺส องฺคํ	..	๔๕๘	สกฺกา	..	๒๓๕
มาตุคามสฺส ธมฺโม	..	๔๖๘	อฏฺฐกํ		
มาตุคามสฺส พตานิ	..	๔๘๔	อฏฺฐงฺคิกมคฺโค	..	๕๐๕
เวทนา	..	๔๓๓	ทสกํ		
สกฺกาโย	..	๕๓๓	ชานานิ	..	๕๓๐
สุขภชานานิ	..	๔๘๔	สหธมฺมิกปญฺหา	..	๕๗๘
ฉกฺกํ			อฏฺฐารสกํ		
อภิภายตนานิ	..	๓๔๒	เวทนา	..	๔๓๕
ฉทฺวารา	..	๓๔๒	ฉตฺติงสกํ		
ฉปฺปาณกา	..	๓๔๘	เวทนา	..	๔๓๖
ปสฺสทฺธิโย	..	๓๘๔	อฏฺฐสตกํ		
ผสฺสายตนา	..	๓๒๘	เวทนา	..	๔๓๗